



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

THYRA JENSEN

BISPINDE NANNA BOISEN

FØDT ANNA NANNESTAD



H. HAGERUP. KØBENHAVN 1935

BISPINDE NANNA BOISEN
Født ANNA NANNESTAD

THYRA JENSEN
BISPINDE NANNA BOISEN
Født ANNA NANNESTAD



H. HAGERUPS FORLAG
KØBENHAVN 1935

**BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S
KØBENHAVN**



ALBANITORV INDTIL 1836

Første Del
ANNA NANNESTAD

DEN 7de MAJ 1775

Klokken slog tolv fra St. Knuds Kirketårn, Vægteren, der begynder sin Runde ved Kirken, vil om et Øjeblik istemme:

»Det var ved Midnatstide
Vor Frelser han blev født
Til Trøst al Verden vide,
Som ellers var forødt.
Vor Klokk' er slagen tolv!
Med Tunge og Mund
Af Hjærtens Grund
Befal dig Gud i Vold.«

»Så skulde Fødselsdagen ikke blive den 6te, men 7ende Maj,«
sukkede Professor og Doctor theologiæ Nicolaj Nannestad, idet
han uroligt gik frem og tilbage i den store afsides Hjørnesal.

Bispinde Nanna Boisen.

I

Thi der blev vel dog en Dag til Liv for den lille Sjæl, deres tiende Barn.

Han huskede den samme langsommelige, kraftesløse Fødsel i Oktober 1769, da havde han gået ligesom i Nat, og — han indrømmede det — modstræbende for sig selv — aflagt det Løfte, at det skulde blive deres sidste Barn.

Endelig under hans Hustrus Afmagt var den lille Dreng bleven født, og Jordmoderen og de hjælpende Kvinder havde tilkaldt ham, Barnet måtte straks døbes.

Og han havde grebet sin elskede Moders gode, norske Familienavn, Engelhardt, som en Besværgelse. En Dreng med det Navn måtte vel få Lov at leve.

I tyve Dage levede den lille Engelhardt Nannestad, de hørte ham aldrig græde, og tage Ammens Bryst kunde han ikke, men dog påstod hans elskede Hustru, at når den velskabte, lyse Dreng lå på hendes Arm, og hun søgte at læske ham med Sukkervand, da smilte han til hende.

Umærkeligt var han en Nat gledet over i Døden.

To År efter havde hans Hustru under lignende Omstændigheder født en lille Pige. Han døbte hende Elisabeth, det var hans Moders Fornavn.

Han smilte vemodigt — så underligt han ligesom klyngede sig til Mindet om sin ømme Moder, nu dette med Barnefødslerne var blevet så svært.

Det var kun så rimeligt, at deres ældste Datter Catharine blev opkaldt efter hans Hustrus Moder Catharina Teilmann, var hun gift under sin Stand med Urmager Hans Jochum Delgast i Kolding, gjaldt det jo netop, at hun ikke følte sig til-sidesat.

Men at deres fjerde Barn den lille Pige, der blev født i 1762, fik Navnet Sara efter hans velhavende Faster og ikke blev kaldt Lisbeth efter hans kære Moder, der dengang endnu levede, det be-drøvede ham i Nat at tænke på.

I fire År havde de nu ikke fået Børn. Vuggen var sat herop i Hjørnesalen mellem andet unyttigt Skrammel, hans Hustru var blomstret op, og han havde halvt vemodigt, så småt vænnet sig

til at se sig selv som en ældre Mand, førstkommande 13. Oktober fyldte han 45.

Han mindedes pludselig den Sommerdag i Fjor, da de skulde til Landemodemiddag hos Biskop Tønne Block, og han i deres Sovekammer stod og prøvede sin nye Paryk, som han udtrykkeligt havde bestilt med et adstadigt Fald, passende til en ældre Mand, hvor havde hans Hustru dog moret sig derover.

Lidt snørt, smækker om Livet, som da hun var tyve År, havde hun i sin nye, grønne Silkekjole med Hænderne i Siden stillet sig op foran ham og let ham ud.

Hvor kunde hun dog til sin egen Fordærv holde så fast på sin friske, smilende Ungdom, så han før eller senere måtte fristes over Evne og komme hende alt for nær.

Nu vilde han ikke mere aflægge noget Løfte, men en vis praktisk Foranstaltning skulde dog foretages, om det blev dem forundt at få et lille levedygtigt, velskabt Barn, da skulde dette Barn få sit Sovested mellem dem i den urimelig store Himmelseng, ikke et Sværd som i de gamle Viser, men et levende, pludrende lille Barn, skulde værne dem mod dem selv.

Han gik ud på Trappen og lyttede.

De hjerteskræende Skrig nede fra Sovekammeret var forlængst ophørt — han gik ned ad Trappen ind gennem Dagligstuen og lyttede ved Sovekammerdøren — en grufuld uarticuleret Stønnen gik ham til Marv og Ben. Nu talte hun, med en hæs, næsten ukendelig Stemme, han hørte, at hun nævnedes hans Navn, og hvad var det? — Communion.

O Gud i Himlen, så troede hun vel selv, at det blev Døden.

Men nu hørte han Kvinderne energisk drøfte at få hende op at sidde i en martrende Stilling, det måtte fremme Værne, Liv eller Død — —.

Han tog i Døren, bedende, »lad mig hjælpe, lad hende sidde på mit Skød, støttet af mine Arme«.

Et kort afvisende Svar fra Kvinderne, og Døren blev låset. —

Communion havde hun sagt, og nu kom alle Minderne fra de første År, de havde været gift, hendes søde Iver for at trænge til Bunds i alle den grundgode Guds Anordninger. Særlig havde alt,

hvad der hørte ind under Communionen været hende sælsomt magtpåliggende.

Det var alle disse Samtaler, der havde skabt det første Skrift Communion Bog, der udkom i København 1760, hvormed han vandt en forstående Læsekreds, lige fra allerhøjeste Steder til jævne Borgerfolk, der kunde læse.

Han længtes pludselig efter at holde Bogen i sin Hånd, den var jo som en Del af hendes levende, spørgende Sjæl.

Inde i Bibliotheket slog han Ild og tændte Lys i Hængestagen, stående derunder læste han dybt bevæget Indledningen, som han næsten havde glemt: »Dette lidet Skrift har fra allerførst havt en så uskyldig, ja pligtmæssig Anledning, at den alene kunde være det tilstrækkelige Forsvar, om det endogså i andre Henseender måtte synes forgjæves eller uforment. Den Person, med hvilken jeg med det uopløseligste og sødeste Bånd er forbunden, begierede af mig en sådan Veyledelse og Hjelp for Hendes Andagt. Hvorledes skulde jeg da undslå mig for at efterkomme en så kiær Persons så christelige Begiering.«

»Min lille Kjæreste, lille Mette — barneglade, fromme Hustru!«

Havde han ikke ofte været for streng i sine Svar på hendes bange Spørgsmål — disse Svar, der for hende var som udtalt af Gud selv.

Han blader på må og få og læser:

»— kunde der vel ske Synden så at sige nogen større Tjeneste, end at dens Skyld og Fordømmelse ved Christi Forsoning var bleven ophævet og borttaget, uden at dens Herredømme havde fornødent at svækkes, nej, vor Herres Jesu Evangelium er ikke vanhelligt, det er i Sandhed i Jesu, at vi skal aflægge det gamle Menneske.«

Ja, dette med det gamle Menneske; han måtte bevæget tænke på, hvordan han ofte, efter hendes egen Begjæring, havde optrevlet hendes Fejl, der i denne Stund forekom ham så usselig små, ikke værd at nævne: Hendes store Muntherhed, der altid lå lige op ad hendes religiøse Grebthed. Hendes Lyst til lidt overdrivende at harcelere over kedsommelige Mennesker, selv om disse var overmåde gudfrygtige. Ja, vel var det møntet på hendes tyveårige

Overmod, hvad her stod — og han læste: »— — om derimod Dyd og Gudfrygtighed er dig i mange Måder tung og kiedsommelig — men Gud kan hjælpe dig, så du kan ekles og kiedes ved enhver Synd, som du bliver var hos dig selv, men da er det hans Ånd, som har gjort dig levende og ædru til at se de ulyksalige Strikker, i hvilken du er fangen, men der er endnu ikke Tønder nok i din Sjæl til at vedligeholde nogen brændende Flamme, men da er det trøsteligt, at den guddommelige Nåde, som allerede haver fat på dig, ikke vil forlade dig, før den får fuldendt den gode Gierning hos dig.«

Han lagde sig pludselig ud over Bordet og skjulte sit Ansigt i sine Hænder — — »almægtige Gud, hvor var i dette Øjeblik den Tilfredsstillelse, han havde følt ved at se hendes dybe, næsten fortvivlede Grebethed. Var der da noget større end at være en glad, frimodig, barnlig Kristensjæl. Den Gnist af Humør, der altid ulmede i hendes Sjæl, var den ikke Hjemmets Salt og Sødme. Var det ikke Gud selv, der havde skabt hende, just som hun var, og vilde ikke Gud kræve hende tilbage just sådan? Og om hun i denne Nat skulde tages fra ham, var det da ikke sådan, at Gud, der dømmes Jorderige med Retfærdighed, har set og dømt, at han — Professor Nicolaj Nannestad ikke har forstået at værne denne Barnesjæl, dette Spilleværk, skænket ham til Glæde og Vel-signelse?»

— Da hører han rappe Trin udenfor, og gribende Hængestagen åbner han skyndsomst Døren.

Det er Rådmand Karelbaums Hustru, der næsten råber imod ham:

»En dejlig rund og fin, lille Pige med langt, sort, silkeblødt Hår — sin Moders udtrykte Billede, vi vilde straks glæde Eder, men og advare Professoren. Eders Frue er mer end svag, og nu kommer Efterveerne. Madammen bad mig sige, at om Professoren enten vilde lægge sig i halvanden Time eller gå en Tur så langt som til Pjente Mølle — omkring Dammen to Gange og så komme her tilbage, når det er lyst, da vil vi have alt tilside og vel ordnet, og Professoren kan da hilse på sin unge Datter og Frue, og vi kan alle drikke hinanden til i Morgenkaffen.«

En bundløs Taknemmelighed fylder hans Sjæl.

Idet han træder ud på Gaden, slår det ham, at Natten er sælsomt lys og mild. Det er vel så i Nat, de lyse Nætter begynder. Det er ham, som en Natside i hans Sjæl er oplyst af det samme blide Lys, og han mumler: »Jeg takker dig Gud, thi du er god, og din Miskundhed varer evindeligt.«

Det forekommer ham, som om denne lille Pige, hans tiende Barn, er en særlig stor Gave til ham, et Forjættelsens Barn. Mens han går gennem de stille Gader og Gyder, er det, som Tankerne fødes frydefuldt og rigt i hans Sjæl. Den lille Pige skal blive det frieste og gladeste Guds Barn i hele Verden. Skrev han en alvorstung Bog med mange Ord om Kristendommens dybeste Hemmeligheder, da hendes Moder kom ind i hans Liv, så vil han nu til hende skrive en lys og let lille Barnebog om Kristendommens dybeste Sandheder, gemt som i en Nøddeskal — en ganske lille Bog, som ethvert Barn vil kunne forstå og læse med Lyst, Glæde og Fri-modighed.

Bogens Tittel kommer straks:

»Første Elementer af Guds Ord
sammendragne for små Børn.

Motto: Lader de små Børn komme til mig, formener dem det ikke,
thi Guds Rige hører sådanne til.«

Og nu kom de myldrende de første Spørgsmål og Barnets Svar:

»1. Hvem er det, som du fornemmeligst må kiende og vide af at sige? — Barnet: Det er Gud! (Hertil føjer han så en lille Forklaring, som Forældrene eller Læreren mundtligt kan benytte sig af overfor Barnet.)

2. Hvem er Gud? — Barnet: Han er den hele Verdens Skaber, og Herre over alle Ting.

3. Hvor er Gud? — Barnet: Gud er allevegne tilstede, men hans guddommelige Herlighed og Salighed fornemmes bedst i Himmelen.

4. Hvad ved du mere om Gud? — Barnet: Han er usynlig, men han selv seer og kiender alle Ting; han er almægtig, så han kan gjøre alt, hvad han vil; og han er god og barmhjærtig, så han vil alle vel, og vil gierne, at vi skal have det godt både i Tid og Evighed.«

Professor Nannestad forstår, at dette Svar er langt og svært for den lille Barnehjørne, »men« forklarer han Barnets tænkte Læremester, »tag kun ganske lidt for ad Gangen om Guds Egen-skaber, en Sætning til hver Dag, bevar blot Barnets Kærlighed til dets Gud og Herre, det er dog det vigtigste af alt.«

Han arbejder videre, han synes selv, at Spørgsmål og Svar bliver mer og mer naturlige og let fattelige.

Særligt det røde Spørgsmål fylder ham med øm Tilfredsstillelse:

»10. Er du også ret god, gør du altid, hvad ret er, og alt det Gode, du kan? — Barnet: Jeg er ikke af Naturen gandske god, og kan heller ikke være det; jeg gør ikke altid, hvad som ret er, og alt det Gode, jeg kan; men jeg gør ofte det, som er ondt og uret.

11. Men så kan du vel slet ikke have Nåde hos Gud og få evig Salighed? — Barnet: Jo, thi vor Frelser Jesus Christus haver forløst mig.

12. Hvem er han? — Barnet: Han er Guds egen Søn, hvilken Gud lod komme som Menneske til Verden, han er af guddommelig Væsen og Natur. At Gud lod ham komme til Verden for at forløse os, er endnu den største Godhed og Barmhjærtighed, Gud haver gjort os.«

Der var endnu nogle flere Spørgsmål og Svar, seksten mente han, der vilde blive. Men i disse lyse Nattetimer kom han ikke videre.

Solen måtte være stået op, alle Byens Kirkeklokker melder derom, samtidig med, at en Hærskare af Sangfugle fra Hegn og Haver jubler Dagen imøde.

Foråret har været mildt, Folk kommer fra Huse og Gårde med Køerne, der alt er malkede, og nu skal ud på »Folden« til Byhyrden. Mon deres egne to Køer er husket med Malkning og sendt afsted efter denne strenge, forstyrrede Nat.

Den rødhjelmede giver for lidt Mælk, nu der bliver Brug for mere, der må nok handles, — det koster, men hvem ved, om den lille Børnebog kan give Penge — Overskud, det sjældne Overskud.

Han føler sig pludselig stærkt sulten, næsten som i sin Ungdom. Han smiler, for en mærkelig Følelse af Ungdom, Lykke og Kraft, som han ikke har kendt længe, har pludselig helt besat ham.

Der er åbent hos Bagerens, de gode Kvinder derhjemme, ja, den hele Husstand — har så sandelig fortjent varmt, godt Brød lige fra Ovnen i denne velsignede Morgenstund.

I Bagerens Dør løber han på Apothekerens elegante, holstenske Jomfru. Studentikost galant vil han åbne Døren for hende, men hun viger nejende tilbage for Professoren.

Med en lidt ærgerlig Grimasse må han gå først. Så stærk havde den Følelse af Ungdom været, han i denne Morgenstund havde solet sig i, så det følte ganske lidt forstemmende, at et velvoksnet Fruentimmer kunde ansé ham for den ældre Mand.

Samme Dag ved sin Hustrus Seng døbte han selv sin lille Pige, Anna Nannestad, og allerede den 22. Maj 1775 blev hun i St. Knuds Kirke fremført til sin Dåbs Publication.

Fru Cancellirådinde Baring bar, og Madame Melbye fra Assens gik hos. Fadderne vare Justitsråd Buchmann, Hr. Agent Appleby og Rådmand Karelbaum.

Blandt Faddergaverne lå Faderens ganske lille Bog: »Første Elementer af Guds Ord«, — den udkom i Odense d. 15. Maj.



BARNDOMMENS BILLEDBOG

De første syv År af Anna Nannestads Liv var som et stort straalende Minde. Hun kunde undertiden senere udtale, at hun i disse syv År havde inddrukket så megen Lys og Varme, så hun burde kunne tilbagekaste et Genskin deraf i hele sit Liv. Det blev i hvert Fald hendes inderligste Stræben.

Men når hun i sin Erindring nøje vilde levendegøre disse Minder, da måtte hun altid tænke på en Bog fra hendes Faders Bibliothek.

Hun havde været den eneste i Børneflokket, der ikke blev vist tilbage, når han sad dybt begravet i sine Studier.

Kom den lille Pige med de mørke Krøller og strålende Øjne og bankede forsigtigt på hans Dør og uden et Ord gentog sin spæde Banken, da måtte han løsrive sig og lukke hende ind. Så fløj hun i hans Arme, hun var en mærkelig lille Pige, så opfindsom i sine Kærtegn og ømme Udbrud. Der var en Bog med fantastiske Initialer og mange Kobberstik, den kunde hun i Timevis fordybe sig i. Undertiden lod hun Pegefingeren følge Teksten Linie for Linie, mærkede hun da, at han iagttog hende, udbrød hun jublende: »Far, jeg læser.« Da tog han hende ømt op til sig: »Barn, du kan jo ikke læse, nu vil jeg hjælpe dig.« En Dag læste hun, hvordan var det dog gået til? En vidunderlig Leg for dem begge.

Men helst hastede hun åndeløst fra Billede til Billede.

Hun kunde som gammel Kvinde sige:

»En sådan vidunderlig Billedbog var de første syv År af mit Liv. Teksten forstod jeg vel ikke, det har næsten taget et helt Liv at blive fortrolig med den; men Billederne står altid levende for min Sjæl, sålænge jeg lever.«

På det første Blad så hun altid sig selv som ganske lille Pige midt i den store Himmelseng. Hendes egen lille Hovedpude mellem Forældrenes. Det var aldrig kedeligt for hende at komme i Seng, — der kunde være Vrøvl og Gråd med de større Søskende, som når Andreas og Christoffer grædende og bukkende måtte sige Godnat, de skulde jo gennem den lange, mørke Gang ned bag Køkkenet for at komme til Ammestuen, der nu var deres Kammer.

Eller når den smukke, voksne Søster Katharina ret utålmodigt trak af med Søster Sara og den lille klynkende Elise, de turde jo ikke ene gå gennem den store, skumle 4 Fags Hjørnesal, den var så underlig med sine Parykblokke, der lignede nikkende Hoveder, når der blev trådt hårdt i Gulvet, de mange Skabe, Kister, Sæl-skindskufferter, Rokke, Hasper og de to stadselige Toppenge.

Hun vidste, at Elise rystede af Skræk for, at én eller anden skulde have gemt sig bag Sengeomhænget, tænk, om en Arm med krumme Fingre pludselig rakte ud og greb hende!

Og var de så endelig nået ind i det lille Kammer bag Salen, så gik den urolige Søster hurtigt fra dem, det nyttede ikke de prøvede at trække Aftenbønnen i Langdrag.

»Gesvindt! Gesvindt!« skændte hun. Eller hun tog selv fat og afhaspede hurtigt både Bønnen og det lille, skønne Vers:

»Herre Jesu! styrk min Tro
 At jeg dog kan finde Ro.
 Ak! jeg er vildfarende
 Og fortabt nu evig blive,
 Dersom Jesu ej vil se
 Til min Nød, og Nåde give.
 Hyrde søg, opsøg dit Lam
 Fri mig fra al evig Skam.«*

Nej, så var det vel nok noget andet, af Moder eller Fader selv at blive taget på Armen og båret fra Dagligstuen lige ind i det lune Sovekammer.

*Af Friderich Bøyes Skat-Kiste.¹

Dette vidunderlige Værelse, større end Dagligstuen, hun formåede hele sit Liv at beskrive det:

Først den dejlige Himmelseng med den sirligt opheftede Kappe og de otte lange Stykker rødt Maqvais Omhæng og Sengetæppet af samme Stof. Mens alle i Huset lå med Blårgarn, var denne Pragseng altid redt med fine Hørlærreds Lagner.

Ved det ene Vindue stod den store Rys-Læders Lænestol, hvori Moder undertiden tog sig et lille Hvil, og mellem de to Vinduer det store, brunmalede Slagbord og derover det skønne, slebne Spejl i brun Ramme med herlige, forgyldte Zirater og seks Lampetter.

Når Forældrene skulde til Fest blev alle seks Lys tændt. Det var som et Æventyr at ligge gemt i Himmelsengen, og så trække de røde Gardiner lidt tilside og se dem pynte sig.

Så hængte Faderen den daglige, noget slidte Piskeparyk på Blokken og iførte sig Stadsparykken med de store Bukler, så mærkelig fremmed, men egentlig smuk han var, når man et Øjeblik så ham uden Paryk eller Nathue.

Vanskeligere var det for Moderen. Frisøren havde mange Steder Ærinde en sådan Dag, mange Damer måtte friseres før Daggy, ja somme endog den foregående Dag.

Eller et andet Billede:

Hun er bragt i Seng, Ilden buldrer så muntert i den store Etage-Jernkakkelovn. Faderen har trukket Lænestolen hen foran det indlagte Fyrretræs Chatol — — hvor fandt han dog Rede i alle de Papirer bag Chatolklappen. Inde fra Dagligstuen lød munter Passiar, Gitarspil, Sang og Klirren med Glas. Det var de voksne Brødre Lars og Hans med Kammeraterne fra det Fynske Regiments Ryttere, deriblandt Løjtnant J. P. von der Osten, hvis Stemme var så høj og skingrende, så Faderen rynkede Panden og med Hænderne for Ørerne sænkede Hovedet dybere ned over Papirerne.

Den purunge Sara fik efterhånden Lov at være længer oppe og søgte at hævde sig, men det var Katharina, der førte an, og det kunde ske, at hun pludselig sendte Sara i Seng, da stillede Sara næste Morgen med røde Øjne, men ingen sagde noget, det var Hjemmets uskrevne Lov, at alt skulde gå muntert og fredeligt, og var der ikke Fred tilbunds, så skulde dog Overfladen synes rolig

og smilende, Fader skulde have Ro til sin Gærning på Gymnasiet og til at skrive de Bøger, der skaffede ham så mange Venner og Taksigelser.

Et særligt strålende Billede var Mindet om St. Knuds Kirke.

Imposant rager den op over deres Hjem. Klokkeklangen kan, når der kimes til de store Højtider, få Ruderne til at klirre.

Just her, hvor Oluf Bager i 1581 lod bygge sin Gård, havde St. Albani Kirke ligget. De sidste Levninger af den gamle Kirke blev under Kristian d. III anvendt til Opførelsen af Tårnet på St. Knuds Kirke.

Det var, som St. Knuds Historie — den Faderen fortalte dem med Liv og Ånd — blev som en Nutidsvirkelighed for denne åndslivlige Børneflok.

»Fader, hvor ved du det fra?» kunde Børnene spørge.

»Fra Ælnoth f. i Canterbury, han kom som Præst og Munk til Odense og overværede selv St. Knuds Skrinlæggelse ved den storslåede Kirkefest i 1101, og i 1122 skrev han på det smukkeste Latin hele hans Levnedsløb for det danske Folk, der efterhånden glemte, hvor forhadt han havde været, først glemtes det i Odense, hvor man havde oplevet hans storslåede Dødskamp foran Alteret, hvor han døde med udbredte Arme, selv dannende et Kors, snart kårede Borgerne ham som Værnehelgen for deres Gilder.

Var Pladsen foran Huset fuld af Sne, samlede Brødrene Nannestad deres Skolekammerater og indledede en voldsom Kamp mellem Kong Knud (altid en Nannestad) med sine gode, tapre Mænd og den forhadte Bondehær.

Professor Nannestad havde selv en Vinter indledet denne Leg, som han mente var fuld af god Pædagogik i Kristi Ånd: at være sejrende i Nederlag; men da Fru Nannestad en Dag udefra nærmede sig sit Hjem, var hun længe ængstelig ved at høre vilde Krigshyl og så derpå sin 13årige Christoffer bleg med blødende Næse ligge som selve Kong Knud udstrakt i Korsform, mens alle de unge Stridsmænd kæmpede vildt og voldsomt omkring ham.

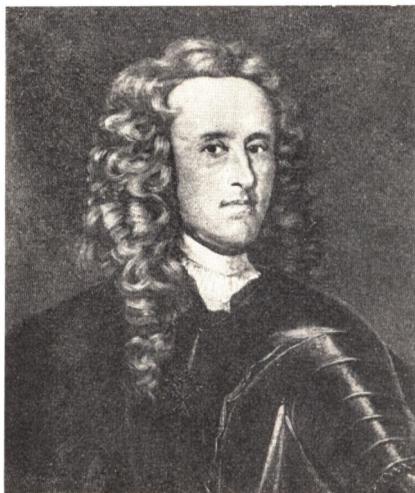
I Pigernes Kammer var en Rude knust, i Dagligstuevinduet skintedes Elise, der havde løftet den lille Anna op i Karmen; med

de blussende Ansigter trykket mod Ruderne fulgte Småpigerne åndeløst den voldsomme Kamp.

Så blev det Slut med den Leg.

I Stedet begyndte Faderen at fortælle Børnene om sin norske Slægt, en varmtfølt Skildring af hans Fader, Oberstløjtnant Lars Nannestad og Moderen, Præstedatteren Elisabeth Engelhardt fra Veø.





OBERSTLØJTNANT
LARS NANNESTAD

OBERSTLØJTNANT LARS NANNESTAD

Faderen var en meget anset og velstillet Mand, der endte med at eje den adelige Sædegård Storfosen, tilligemed Gårdene Kvalvåg og Thingvold, som han 1760 solgte til Kaptajnerne Nagler og Dons. Til Godset hørte endvidere Øerne: Garten og Kråkvåg, to Gårde på Ørlandet Grande og Bakken og Handelsstedet Beian.

Om Storfosen var meget at fortælle, man kunde som ved St. Knuds Kirke forville sig langt ind i Fædrelandshistorien. Oprindelig havde den været Kongsgård med Kirke (ødelagt af Hertug Skule 1238). Efterkommere af Fru Inger til Østerått havde også ejet den. Sidst ejedes Godset af Professorens Broder Hans Nannestad, hvis Enke havde besøgt dem med sin Søn Frederik Nannestad, en smuk Dreng på Alder med deres lille Søster Anna, med hvem han havde leget vildt og voldsomt, men også ømt og ridderligt.

Der stod ikke mindst efter dette Besøg en Nimbus af Rigdom og stor Anseelse om den norske Slægt.

Bornene bad utrætteligt: »Fortæl, Fader, åh fortæl dog!«

Og Professoren fortalte om sin Faders ædle, gavmilde Natur, der til Fuldkommenhed havde bestået måske den største Prøve et Menneskesind kan sættes på — den i Fred og kærlig Forståelse at arve sammen med andre.

Da Morfaderen, den gamle Sognepræst Nicolaj Engelhardt, var død (1721) havde Lars Nannestads Svigermoder Sara, Tousan ønsket, at han ved Skiftet skulde varetage hendes og hendes ni Børns Interesser, deriblandt jo altså også »hans egen Kiærstis Lisbeth Engelhartis«.

Og han varetog det som en ædel og gavmild Mand, det kom frem i 1741, da Sara Tousan døde, og der atter skulde være Skifte, atter kunde de øvrige Arvinger enes om at ønske hans Tilstedeværelse for at varetage Auktionen og Arvelodderne på egne og Medarvingers Vegne. »Og det drejede sig såsandt ikke om et forarmet Præstebo«, smålo Professoren, »nu skal I høre«, og han fremtog af en lille Skuffe bag Chatolklappen et gammelt, gulnet Papir og læste: »I Guld: 130 Rdl., Sølv 203 Rdl. 8 Shilling, — og nu må I vide, at en tre Års Hests Værdi var 5 Rdl. og Boets 10 Køer kostede 3—3½ Rdl. Stykket, et Får ½ Rdl. og sådan videre. Boets 369 Bøger sattes til 188 Rdl., skal vi sige lig med en Stald på 38 unge Heste. Da al Gæld var fradragen, ejede Boet 870 Rdl. og 15 Shilling«.

»Hvormeget fik Farfar og Farmor?« spurgte Børnene interesseret.

»Boets skønneste Stykke, en Kæde af fint Guld, der vejede 2½ Lod — og det var 10 Rdl. pr. Lod — lagde alle de andre Arvinger hen foran min Fader, så var det da af mindre Betydning, hvad han fik i Penge. Da min Fader i 1759 tog sin Afsked som Oberstløjtnant, fik han af sin Eftermand ved Afståelsen af det Gagnatske Kompagni 2160 Rdl., min salig Fader savnede aldrig Penge — —. Den 2den November 1763 blev han betjent med den hellige Nadver af Sognepræsten til Ørlandet, da lå han tilsengs, han udtalte ved den Lejlighed, hvor inderligt han længtes efter, at jeg skulde komme og tale med ham om hans Saligheds Sag. Han havde nok været helt lykkelig og stolt over min Doktordis-

putats 1760, — — men altid havde jeg en Bog, som først skulde skrives, og alt mit Arbejde, som bandt mig så stærkt, nu var det dog bestemt, at jeg den kommende Sommer vilde besøge ham, min elskelige Moder var da allerede død, — — men Børnlille, man skal intet opsætte i Kærlighedens Verden, min salig Fader lukkede sine klare, gode Øjne d. 4. Marts 1764, jeg så ham aldrig mere«.



RASMUS NYERUP

Professor Nannestad havde et klart Blik for den Ungdom, hvis Evner og hele Livsførelse gav gode Løfter for Fremtiden. Han skyede intet Offer for at knytte en sådan ung Mand til sig, og han, der kun var gerrig på én eneste Ting i Verden: sin kostbare Tid, kunde også i rigt Mål ofre af den, når det gjaldt at hjælpe en ung Mand fremad og opad.

Det var med god Grund og dybt ærligt, når en Flok Odense-studenter i en Forsamling i Februar 1788 — seks År efter Nannestads Død — sang en Vise, hvori der stod:

»Nannestad! — se Tåren fylde
Øjet — men hvad vi Dig skyldte
Tolker ingen Dødelig — —«*

Dog mente hans Familie, at ingen udenfor hans egen Børne-flok blev ham så kær som Rasmus Nyerup, Søn af Fæstebonden Christen Rasmussen fra Nyerup Ørsted Sogn ved Assens.

Allerede mens Rasmus Nyerup gik i Latinskolen kom han gennem Sønerne meget hos Nannestads, hvor man var ganske indtaget i den elskværdige, beskedne og frimodige Dreng, hvis rige Begavelse mer og mer blev klar for alle.

Præsten Rasmus Edsbjerg i Brænderup, der selv var bondefødt, havde opdaget den læselystne Dreng og forberedt ham til Odense Latinskole. Det havde ikke været vanskeligt at få Faderens Tilladelse, der var endnu fem Sønner, og den lille Rasmus havde aldrig udmærket sig ved Landbruget, hvorimod hans Evne for Læsning forekom Byens Folk nærmest mirakuløs.

* Minerva Marts 1788.

Foruden Andagtsbøgerne bestod Faderens Bogsamling af Holger Danske, Uglspil og Den skøne Melusine. Da det var grundigt pløjet igennem, gik han på Jagt omkring i Byens andre Gårde, hvor hvert Skab, Hylde og Loft blev grundigt eftersøgt for alt læseligt. Han var tilsidst ligefrem berømt for sin Evne til at læse gamle Pergaments Skøder og Adkomstbreve.

»Du skal se, Du oplever engang at se ham på Prædikestolen her i vor By«, sagde Faderens By- og Omgangsfæller.

Og Nyerup glemte aldrig det stolte Blik, hvormed Faderen da havde betragtet ham.

Den eneste Prædiken, han nogensinde lavede, holdt han da også i sin Barndomskirke, den hvori han var døbt og med sin gamle Fader som en lykkelig og taknemlig Tilhører.

Christen Rasmussen var ikke så forarmet som de andre Bønder, han var nemlig Smørpranger.

Når Drengen kom hjem og fortalte om al den Venlighed, han nød hos Professorens, fik han ofte en lille Bøtte Smør med tilbage, en kærkommen Gave i Professorens store Husholdning, hvor man dog altid fremhævede, at han ydede fuldt Vederlag på anden Måde, så fuld han var af grinagtige Viser, Historier om Overtro og sære, gamle Landsbyskikke.

Alt det morede især Fru Nannestad, der havde så megen humoristisk Sans, så hun endog kunde synge ham Viserne efter.

Men han indførte også andre Sange i Hjemmet, særlig Ambrosius Stubs Arier og korte, fyndige Drikkeskåler, dem han elskede og citerede utrætteligt.

Det var dog først, da Nyerup fra Latinskolen kom på Gymnasiet og der daglig kom under Professor Nannestads Påvirkning, at han kom ind i den Udvikling, der skulde føre ham bort fra Præstegærringen.

Derom har Nyerup senere selv udtalt sig: »Det sidste År jeg var i Odense frekventerte jeg Gymnasium, af hvis Lærere Doctor N. Nannestads Foredrag efterlod sig et stærkt Indtryk på mig. Han læste over Guldbergs naturlige og åbenbarede Theologi, og, da hans store Skarpsindighed kuldcastede en hel Del af de Guldbergske Læresætninger, gav det den første Anledning til, at jeg siden ved

Universitetet ofte betvivlede Rigtigheden af, hvad jeg enten læste i Balles Dogmatik eller hørte i hans Forelæsninger, hvilke begge Dele havde det Guldbergske, orthodoxe Tilsnit — —«.

Nannestad hørte måske, begrundet i sin store, oprigtige Fromhed, ikke hjemme i den forbenede Orthodoxi, men unægtelig endnu mindre i den efterhånden sejrrikt fremtrængende Rationalisme. Vajsenhuspræsten, den fromme, lærde Pietist Enevold Evald, havde i Nannestads tidligste Ungdom i København haft den allerstørste Betydning for dennes åndelige Udvikling. Og som Evald stedse havde holdt sit Sind åbent og modtageligt, således også Nannestad; dog var der den Forskel, at den beundrede Evald, om hvem der er sagt, at »større Prædikant og Katekisor har Danmark næppe haft«, mente det alt for farligt at fremsætte sit Hjertes inderste Tro, den nemlig, at Bibelen indeholdt Lærdomme om alle Tings Genoprettelse, og at der vilde være en Ende på de fordømtes Kvaler, hvorimod Nannestad, der ofte kom til en anden Erkendelse end den Guldbergske Ortodoksi, mente det alt for farligt!! at tale mod sin Samvittighed, og derfor i Luthers Ånd, aldrig stak sin Mening under Stolen, endda han som Anden Præst ved St. Knuds Kirke også ligesom Evald var Præst i Statskirken.

Der er vel altså ingen Tvivl om, at Nannestads ubestikkelige, ærlige Søgen, hvis Resultater han samvittighedsfuldt delte med sine Disciple, fik Nyerup til at forlade — ikke sin Kristentro — (det skete først langt senere og kun for en Tid), men den Tids sikreste Levebrød, Præstestillingen; men der er vel heller ingen Tvivl om, at både Nyerup selv og den danske Nation var godt tjent med Byttet.

St. Knuds Aften, d. 9. Juli, er Familien samlet for at drøfte, hvor den årlige Sommerrejse den følgende Dag skal gå hen.

St. Knuds Dag er endnu en Halvhelligdag med Frihed fra Skole og andre Pligter.

Det har da gennem en Årrække været Husets Skik til denne Dag at hyre to store Holstenskvogne med mange Sæder og fra Morgenstunden at køre ud i den skønne, vide Verden, sålangt Hestene kan trække dem.

Det er i år den ældste Søn, Lars Nannestad, der må bestemme, hvorhen Farten skal gå, han har hidkaldt den højst erfarne Nyerup, der også er indbudt til Rejsen, og de drøfter nu indgående alle de skønne Punkter i Miles Omkreds.

»Glem ikke Kroerne, hvor vi kan få Vand på Maskinen, Kaffen kan vi ikke undvære til al den tørre Mad«, indskyder Fru Nannestad.

Småpigerne, Elise og Anna, tumler ud og ind, Dukkerne skal pyntes til Turen, og mangfoldige, mærkelige Småting skal de absolut nødvendigt have med.

Jomfruen og Pigerne pakker de store Kurve: Lammesteg, Agurkesalat, Smør, Brød, Æg, Ost — Salt, Salt! hvem har husket Salt?

»Morbærrene, de syltede Morbær, dem har jeg husket«, ler Sara Nannestad.

Og Krambambuli!* ler de unge, og Nyerup stiller sig foran Professoren, bukkende dybt med Hånden for Brystet, mens de alle synger:

»Lad Krig fornøje Potentater,
lad Helte vinde Sejers Krans,
lad Bytte muntre tro Soldater,
lad Kroner vinde tifold Glans;
min Ro er mig et Monarki,
der flyder med Krambambuli.«

»Jeg har allerede husket det lille Brændevinsanker«, ler Nannestad, der har siddet fordybet i sin Almanak.

»Her står udfor d. 10. Juli: indfaldende Tordenvejrligt, så er det vel bedst at opgive den hele Rejse«, indskyder han med unaturlig Alvor. Men ingen tror ham, det er kun en herlig Spøg, selv den lille Anna kaster sig jublende om hans Hals.

Nu ringer Byens Kirkeklokker Helligaften ind, alle Vinduer er lukket op i den lune Aften, det er, som hele Huset ringer med.

* Brændevin.

De muntre Stemmer fra Gadens mange spadserende forstummer et Øjeblik, Kvinderne vil jo knikse og korse sig under Bedeslagene.

Og så må hele Professorfamilien i Seng, Køreturen skal begynde ved Solopgang, man må jo have nået Bestemmelsesstedet før den varmeste Tid.



HØJSOMMER

Sommermorgenen er vidunderlig skøn, alle er oppe og parat, men det har ikke været lige let for alle at komme så tidligt op, den smukke Frøken Katharine er bleg og pirrelig med den uklædelige dybe Rynke i Panden. Også Jomfruen ser bleg ud, som om hun næppe har haft Tid at sove, end sige fået Håret rigtigt sat. De to Piger, der også skal med, kan næsten ikke samle sig, overfor den Oplevelse idag at skulle »agere Herskab«, som de hvisker til hinanden.

Nyerup, der jo som Gæst er fri for Pligter, er dog Hjælpsomheden selv, særlig synes han at have skarpt Blik for Kрусninger på Sindets Overflade, — han hjælper Jomfruen med at få Kurvene placeret, og da han pludselig står overfor Frøken Katharine, smiler han hende ind i Øjnene, idet hans Pegefinger lynsnart glatter den skarpe Rynke i hendes Pande, deklamerer han:

»Gid den få Skam, der slår i Dag
en Rynke på sit glatte Pandeskind!
Den var jo gal, der fandt Behag
i det, der plager kun det arme Sind!
Nu ser jeg grant
det Ord er sandt:
Verden er
som enhver
tager sig dens Væsen nær!«

Hun svarer ret skarpt: »Nå, Monsieur, Skolemester Stub skal også være med på Turen, — — jo, jo, man holder det vel ud!« Men da Nyerup smilende bliver ved at glatte ikke alene Panderynken, men også de fortrædelige Furer ved Munden, brister hun

pludselig i Latter og Øjnene bliver så strålende, så han halvt forskrækket tager Blikket til sig.

Snart er alle anbragt.

Vognen med Ungdommen, der iår skal vise Vejen, er allerede så langt borte, så Støvet ikke kan genere den sidste Vogn med: Ægteparret, de to Småpiger, Jomfruen, de to Piger og Madkurvene.

Rejsen går Øst ud af Byen forbi Pjente Møller, lige ud i det sommergrønne Land, der ligger badet i Glansen af den opgående Sol.

»Syng så med«, siger Nannestad, da de har forladt Brolægningen, og han istemmer:

»Op al den Ting, som Gud har gjort,
Hans Herlighed at prise ———«

Langt har de kørt, da de ved et Markled indhenter den første Vogn.

»Hvad er der sket, her er jo ingen Kro«, siger Fru Nannestad bekymret.

Hendes Yndlingssøn Lars og Nyerup er stået af Vognen og kommer nu som en Art Deputation hen til dem.

»Må man ikke istedetfor en Krohave indtage denne skønne Mark fuld af duftende Høstakke?« De har allerede været i en Gård på den anden Side Vejen.« Der kan Hestene få Vand, og der kan købes al den Sødælk, der begæres — og fåes Gløder og Vand til Maskinen, — — Marken er skøn som et Sommerens Kongerige — —.«

De unges Veltalenhed kender ingen Grænser.

»Stop, stop, vi erobrer Kongeriget.«

Leddene bliver åbnet, Vognhynderne løftet af, båret ind og anbragt i Skyggen af Markens levende Hegn.

Jomfruen, der fik sovet på den sidste Del af Vejen, er nu oplagt og fuld af Energi, men Pigerne ser sig lidt skuffet omkring, »blev det det hele, i sin stiveste Puds at blive sat af på en ganske almindelig Mark med Høstakke, det kendte de da ud og ind! — —«

Men Børnene jublede: »Må vi hjælpe?« Må Drengene hjælpe Mulepose på Hestene — må Småpigerne hjælpe med at dække Bordet nede på den grønne Mark — —.

Herligere Måltid har man aldrig nydt, en hel Spand nysiet Mælk gør så stor Lykke, så Fru Nannestad næsten ingen Afsætning får på sin Kaffe.

»Nyerup, kom dog og smag Kaffen!« råber hun.

»Ja, hvis De kan sige med Stub«, ler han:

»Jeg laver tynd Kaffé,
den stærke brænder Blodet,
den stærke svækker Modet
og giver Hjærteve — —.«

»Åh, De med Deres Stub — —«, men smilende tier hun, Katharine har overtaget Uddelingen af den søde Mælk. Blussende og skælmisk øser hun op i Kopperne og råbende til Moderen: »Skal vi se, hvem der får den bedste Søgning?« rækker hun den første Drik til Nyerup, idet hun smilende hvisker: »Men så ikke mere Ambrosius Stub idag, syng en af de gamle morsomme Viser, idag vil jeg være glad, kun glad.«

Da den værste Sult er stillet, spørger Ungdommen, om de nu må synge Krambambulivisen med alle sine 40 Vers (efter Græes Arier og Sange).

Det tillades, hvis de så selv vil lave endnu nogle Vers, som det Selskab Studenter gjorde, der havde forfattet Sangen, idet enhver havde gjort sin Strofe.

Der rimes voldsomt, selv Jomfruen og Pigerne kan efter adskillige Kopper Kaffe være med. Men lettest går Rimene mellem Frøken Katharine og Nyerup.

Fru Nannestad har længe været træt.

»Mark og Hegn er fulde af Blomster, I skulde binde Kranse, finde hinandens Yndlingsblomst og så krone rette vedkommende i dette Blomsternes Kongerige.« Hun og Professoren trak sig lidt afsides og sov snart sødeligt og lydeligt i en Høstak.

Også Kuskene kastede sig nu i Morfeus' Arme, Jomfruen og

Pigerne ligeså. Småpigerne forsøgte at være med i Blomsterjagten, men snart overvældede Trætheden dem.

— — Fjærner og fjærner hørtes Ungdommens Latter og Spøg, Nyerup pyntede Katharine med Snerleranker i Håret, så hun lignede en Bakkantinde, mens han selv modtog en gylden Krone af sin Yndlingsblomst, den lille guldgule Kællingetand — Kranse af Kornblomst, Valmue, Klinte, Smørblomst og Kapri-folier, hver fik sin.

»Kan da Ungdommen aldrig blive træt, har vi virkelig nogen-sinde selv været så unge, Nannestad?« smiler Fruen, da hun efter et Par Timers Søvn vågner under sin Mands Kys.

Dennegang har Jomfruen sørget for Kaffen, Maskinen snurrer venligt, og da hun ser, at Herskabet nu er vågent, klappes Ungdommen sammen.

Nu er det Bagværket, Søsterkagen, den herlige Vandkringle og Børnenes Fryd, de fantastiske Sprutbakkelser, oversnede med Flormelis. Prinsessekagen, Pledskener og Professorens Yndlinge, de små, fine, lysebrune Jødekager, tæt belagt med hakkede Mandler. Jomfruen forsøger gentagne Gange at reservere dem hen foran ham, men der er noget så oprørsk i al denne Sommersol, der gør Ungdommen så ør og ellevild, smilende opgiver hun ethvert Forsøg på Kontrol med de andre og tildels med sig selv. »Se, hun ligner en stivbenet Hest, der forsøger at slå bag ud«, siger én af Drengene til Søster Sara.

De ældste Sønner, Katharine, Sara og Nyerup i Forgrunden har lejret sig om Professor Nannestad. Nu må han fremdrage nyt og gammelt af sit Forråd — eller forklare for dem de Ting, de ikke magter.

»Jeg har nu læst de tre danske Programmer fra Kongens Fødsels-Fest på Gymnasio, dem fra 1774—75 og 77 imod Rousseau, om Menneskets Selskabelighed, men jeg mener ikke helt at have forstået Professoren,« — siger Nyerup ærbødigt.

»Det er min Angst for Rousseau, der er uforståelig, tænker jeg mig —; jo, jeg frygter denne Geneviske Philosoph, der så

livagtig og eftertrykkelig har forestillet os den store Misbrug og det meget Onde, der følger med de ellers så herlige og ypperligt agtede Opfindelser og Indretninger, som vi nyde i vor civiliserede og selskabelige Levemåde her på denne skønne Jord.

Ja, jeg nægter ikke, at jeg frygter hans mange Paradokser, som hvis de sluges rå, vil afstedkomme adskillig Forvirring og Forvildelse, — — og når Rousseau forvilder sig ind på det Gebet, hvor jeg mener, han har umuliggjort sig selv: det hellige, velsignede Ægteskab, Forholdet i al sin Fryd og Renhed mellem Mand og Kvinde, da er jeg hans erklærede Modstander, parat til nidkært, men og skønsomt at bekæmpe ham med Åndens og Ordets skarpeste Våben.«

Han ser, at de unge venter, at han skal fortsætte, og pludselig siger han med en for ham usædvanlig Heftighed:

»Det er jo klart, at efter Rousseaus Forestilling skulde i den af ham afmalede, ideelle, naturlige Tilstand for Mennesket end ikke begge Køns Tilbøjelighed for hinanden forårsage mere Selskabelighed imellem Menneskene, end hvad den blotte Avle-Lyst eller Brynde afstedkommer hos de mest ensomme og uselskabelige af de Umælende. Er det hans Mening, at vi skal stræbe efter at blive vildere end de vildeste Folkeslag, vi kender, som dog ikke blander sig i Flæng; allevegne stræbe de mod et Slags ordentligt Ægteskab, een Mand og een Kvinde sammen, så må det vel have Lov at kaldes Menneskets naturlige Tilstand og Levemåde, — — ja, selv de Umælende, tænk på Duer og Storke og mange flere, som vi kende, der aldrig vilde blande sig iflæng, skulde det da være noget konstlet hos Menneskene!«

Nannestad har grebet sin Hustrus Hånd og siger lidenskabeligt:

»Nej, Rousseau kender ikke den dybe, ægteskabelige Kærlighed, hvor den hede Ungdoms Glød breder sig og forvandler sig til den fælles varme, ildfulde Kærlighed til Afkommet — Børnene. Først Moderens naturligvis, men derefter ligesåfuldt den faderlige Kærlighed til det Afkom, som han kender at være sit. Hvor ofte har vi ikke set Hannen være ligeså omhyggelig som Hunnen i at føde, forsvare og opklække Ungerne, men Faderen må kunne vide, hvilke der er hans Børn. Til Slut kun dette: Rousseau kender

intet til den Kærlighedens Erfaring, som jeg vil formulere sådan:
 »At elske er en Gemyts-Bestemmelse i Handling, der naturligvis haver Sted hos Mennesker endnu længe, før end de vide selv deraf — —!«

Fru Nannestad har bevæget omslynget sin Mand. Også de ungdommelige Tilhørere er alle mere eller mindre grebet af den Sindets Renhed, Oprigtighed og indre Glød, hvormed han har talt.

Ægteparret har rejst sig, de står et Øjeblik forglemmende Omgivelserne i en øm Omfavnelse.

»Min Kjæreste, Skyggerne bliver lange, vi må tænke på Opbrud.«

Dødtrætte er Ungdommen og Børnene gledet i Seng.

Lukket og slukket er det hele Hus.

Men endnu står Professor Nannestad ved det åbne Sovekammervindue og ser ud i den lyse Nat. Halvt til sin Hustru og halvt til sig selv siger han bevæget:

»Jeg har idag følt mig så rig og lykkelig, så jeg næsten frygter Gudernes Misundelse. Min Kærlighed til dig er ung og frisk, som da du blev min. Gærningen blandt Ungdommen og i Menigheden tilfredsstill mig mer og mer. Idéer til skriftlige Arbejder myldrer frem i min Hjerne, selv efter denne lange, velsignede Dag sporer jeg ingen Træthed, min Tanke er næsten overjordisk lys og klar, jeg kunde skrive hele Natten, jeg kunde skrive i 100 År.«

Hun har rejst sig op på Albuen og ser både ømt og ængstelig hen efter ham, der fortsætter:

»Også Børnene, hvor de arter sig vel, hvor de alle er lovende, — selv Katharine, der ellers fylder mit Hjærte med Uro, hvor hun var strålende glad idag.«

»Ja, Nannestad, det var Nyerup, jeg tror, hun elsker ham; men hun bliver jo en gammel Pige, inden han får Levebrød — og mon han — —?«

»Jeg søger Holbergs Udstyrslegat til hende, jeg går ind og skriver Ansøgningen med det samme.«

»Nannestad, du er jo langt mere træt, end du selv ved, her er din Plads i min Arm — kom nu til Ro, min elskede Ven!«



BEREDELSE

En mægtig Arbejdsiver var over Professor Nannestad i de følgende År.

1780 udkom: Et Guds Menneskes fulde Tilberedning efter Guds Ord, og 1781: Lyst til Nåden og Barmhjertighed, Frelse og Saliggørelse.

I en Prædiken, der udkom d. 12. Februar 1781, skrev han: »Gud ledsage dette Skrifs betænksomme og sandhedsbegærlige Læsning med sin Velsignelse.«

Børnene glemte aldrig, at han en Søndag efter Gudstjenesten ved Middagsbordet længe sad i egne Tanker med et forunderligt lyst Udtryk, og da Fru Nannestad stille lagde sin Hånd på hans Arm, udbrød han: »Ja, ja! Jeg har den Frimodighed og Forvisning hos mig selv, at jeg, i hvad jeg i Dag har sagt, har lært Guds Vej retteligen, vist Eder den ypperligste Vej. Gud give, at disse Forestillinger må være faldne i god Jord, og må bære Frugt! Det skal være Frugt til evigt Liv!«

Angående Bøgerne, blev den økonomiske Side af Sagen ham efterhånden fjærn og uvedkommende, og da en unavngiven Ven og Velynder bekostede de sidste Skrifter i Trykken, gled det også som af sig selv.

Hans Bibelstudier i Grundsproget optog ham dagligt, og havde han fundet noget, der ret glædede ham, kom han ind til Hustru og Børn:

»Hør nu efter, Jesus priser ikke salig, som vi forstår Salighed, nej, rigtigt oversat så priser han lykkelig, han vil vise os sand, gjørlig Kristendoms Art og Beskaffenhed — på det evige Livs Vej. Dog, hvad har vi, hvormed vi tilfulde kan takkes og behage Gud, uden de gode Ting, som ved Jesum vor Frelser er tilveje-

bragt og tilberedt, efter dem skal vi hungre og tørste, da vil vi blive mættede og lykkelige hos Christo Jesu den Elskelige.«

Kom Børnene i en Mørkningsstund og bad: »Fader fortæl noget, fortæl fra Din Barndom og Ungdom,« da var han nu altid straks rede: »Ja, ja Børn, der er så sandt endnu meget, I bør vide.

I skal høre om min Farbroder og Velgører, den ædle Biskop i Trondhjem og sidst i Aggershus, Friederich Nannestad. Han, der fra min tidligste Barndom var mit jordiske Forbillede: den gode Accademicus og Disputator, utrættelig og nidkær i alle sine Embeder. Men aldrig blev jeg så orthodox en Theologus som han, således hans Krig mod Pontoppidans Catechismus, den han opfordrede Bønderne til at brænde, endda den var af Kongen befalet til en Lærebog i Religionen. Ja, det viste



BISKOP
FRIDERICH NANNESTAD

jo hans næsten drabelige Mod, ringere syntes jeg da, og om hans Had mod de reformerte, som han kaldte vor Troes Modstandere, han kunde aldrig tilgive dem, at de manglede Alteret i deres Guds Huse. Han, der selv var så god og kærlig, vidste dog ikke, at i Himmelen aflægge vi slige Fordomme, der går af alle Dyder Kærligheden først ind med os.

Der vil også han prises for sin store Kærlighed og Trofasthed mod sine egne.

I skal først høre om hans Kærlighed til Marthe Elisabeth Wissing, med hvem han blev gift i 1733, da han var Stiftsprovst i Århus. Året efter døde hun i Barselseng, og Barnet døde også. De, der hørte ham tale over hende, da hun med Barnet i sine Arme

blev begravet fra Vor Frue Kirke i Århus, glemte det aldrig. Og dog tænkte de måske, at når Sørgeåret var forbi, fandt han vel som så mangan anden brav Mand én, der kunde indtage hendes Plads og skænke ham de Sønner, hvorefter hans Hjærte hungrede. Men det kunde han ikke, han levede ugift til sin Død.

Dog, hans Hjærte fortørredes aldrig.

Den Kvinde, der nu kom til at stå ham nærmest, var hans Søster Helene — min Faster, I har hørt om, Sorenskriver Hr. Colstrups Efterleverske. Da hun døde i 1757, udgav han til hendes Ære og Amindelse et skønt Sørgedigt, betitlet:

»En sørgende Broders Tanker
over
Sin elskelige kære Søsters
Død
Forfattede da Posten frembragte Tidningen
at den
Velædle og Velbyrdige Frue
Hellena Nannestad
Havde fuldbragt sit velfremdragne Liv
til sin Alders 67de År
Og ved en Salig Død overgik i Ævigheden.«

Selv døde han 1774, hans Lig står i Krypten i Vor Frelsers Kirke i Christiania.

Og i de Sønners Sted, han aldrig fik, antog han sig sine Brodersønner. Der var ingen, der stod hans Hjærte så nært, eller af hvem han ventede sig så meget, som af min ældre Broder Christoffer.

Han var både stolt og inderlig glad, da Christoffer af det Theologiske Fakultet fik det Vinstrup-Resenske Stipendium til at rejse udenlands for; men da han vidste, hvor højt vi to Brødre elskede hinanden, jeg havde jo kun haft ham at holde mig til, da jeg som 14årig Student kom til Universitetet i København, Christoffer havde været mig både Fader og Moder såvelsom en munter ung Broder, — da rørtes vor Farbroders gode, varme Hjærte, og der kom med Extrapost Brev til mig, at han af sine egne Midler gav

den samme Sum til mig, som Fakultetet havde givet til Christoffer, vi skulde følges ad til fælles Uddannelse i Udlandet.

Det var en Fryd!

Også vore kære Forældre sendte rigelige Penge, så vor Udstyrelse blev, som det sømmede sig unge Standspersoner, — jeg var kun 17 År, men allerede dengang så høj, som jeg er nu.

Året 1747 tilbragte vi i Halle — et herligt År. Derefter besøgte vi Akademiet i Rostock, men vi længtes tilbage til Halle, så inden et År, var vi der igen.

Ak Børnlille! der indhentedes jeg af mit Livs første næsten sønderknusende Sorg: en hidsig Feber bortrev på få Dage mit et og alt, min elskede Broder.

Jeg så vort hidtidige Liv som en Vandring op ad et stejlt Fjeld. I Alder, Begavelse og i en fast utrættelig Hjælpsomhed havde han altid været foran mig, men min Hånd havde hvilet i hans så trygt, så lykkeligt, og sådan havde han draget mig efter sig mod stadig højere Mål.

Nu syntes jeg, at jeg stod ene tilbage i isnende Kulde. Den bratte Fjeldsti var pludselig standset ved en svimlende Afgrund.

Men da erfarede jeg min Frelser, nu fandt jeg hans Hånd, det var, som jeg bogstaveligt følte, at han greb mig, for at jeg ikke skulde snuble og styrte, og for første Gang i mit Liv ejede jeg den Fred, der overgår al Forstand.

Da vore elskelige fælles Lærere, de berømmelige Professorer Sigismund Jacob Baumgarten og Georg Friederich Mejer kom og trøstede mig, følte jeg på én Gang, at jeg var bleven en anden, ja, jeg var kun 18 Aar, men jeg følte, at nu var jeg Mand, og at de to ædle Mænd, som jeg agtede så højt, også anså mig derfor.

De gjorde alt for at trøste og hjælpe mig tilrette, mest Trøst beredte de mig ved det ærefulde Ligvers, de lod gøre over min Broder, det kunde jeg sende hjem til mine Forældre og til min Farbroder.

Længselen efter Hjemmet gjorde mig næsten syg; men jeg følte, at Pligten kaldte mig ud i strengt, alvorligt Arbejde.

Nu måtte jeg på mine egne og min elskede Broders Vegne

på en ærefuld Måde komme hjem med nogle af de Lærdommens Frugter, vi var sendt ud for at samle.

Den 27de April 1750 — tyve År gammel — holdt jeg så under Baumgartens Præsidium en Disputats: de usu legis necessario*.

Kort efter blev jeg af Baumgarten optagen i det Selskab, som under hans Anførsel skrev den lærde Journal: »Nachrichten von merkwürdigen Büchern.«

Men selv efter at jeg var kommen tilbage til Kjøbenhavn, vedblev jeg at spore mine Læreres Godhed og Omsorg, det skyldtes sikkert deres kærlige, skønsonne Omtale, at jeg kun 23 År gammel fik den ansvarsfulde og ærefulde Stilling som Regensprovst, dermed fulgte jeg Traditionen fra min Farbroder, Bispen, der noget nær i samme Alder var Inspektør ved Walkendorfs Collegium.«

Fru Nannestad kunde ikke være uvidende om, at hendes Mand, der altid havde levet et dybt, religiøst Liv, nu blev mer og mer optaget deraf, han vilde daglig tale med hende om religiøse Emner.

»Min kære, lille Hustru, det er så sandt, som det er sagt, beder så skal Eder gives: Nåden, Barmhjærtigheden, Frelsen, Saliggørelsen ved Jesum, er det ikke vidunderligt, at når vi bede om åndelige, gode Ting til vor Sjæls Vel, da behøve vi ikke at henstille: ske ikke min men din Villie.«

Hendes Øjne fyldes med Tårer, han var kun lidt over de halvt-hundrede, i hendes Øjne endnu så smuk, så ungdommelig slank, men hans Sjæl forekom hende at være langt, langt ældre og ligesom ikke til at fastholde på Vej mod et fjærnt og strålende Mål.

Børneflokkens Fremtidslykke fylder ham dog med Uro og den ømmeste Omsorg.

Da han mærkede, at Studierne besværede den ældste Søn, den ellers så lovende og samvittighedsfulde Lars Nannestad, lod Faderen ham resolut afbryde og fik ham ansat ved Postvæsenet, hvor han snart gjorde god Fremgang.

Den purunge Hans — Volontair ved det Fynske Regiments

* Om Lovens nødvendige Brug.

Rytteri — forekommer ham ængstende smuk og sart, hvorimod Moderen og Søstrene kun fryde sig over hans ungdommelige Skønhed.

Hos den to År yngre Christoffer mener han også at spore Svaghestegn, det hændte oftere og oftere, når han så den opløbne, samvittighedsfulde Dreng fordybet over Lektierne, at han tog Bogen fra ham og sendte ham ud til Leg i Solskinnet.

Forfølgende sine egne vemodige Tanker kunde han da pludselig sige:

»Om Friederich derimod håber jeg, at han vil kunne klare Studierne med Glans!«

Men oftest søger hans Blik den ældste Datter, den skønne, blomstrende Katharine. Har hun glemt Rasmus Nyerup, eller har han glemt hende? Hun syntes ikke at interessere sig for de mange unge Mænd, der stadig dukkede op og for en kort Tid bejlede til hende, for så pludselig såret af hendes skarpe Tunge hurtigt at retirere.

Allermindst Interesse viste hun dog sin gennem adskillige År utrættelige Frier, Løjtnant Johan Peter von der Osten, der syntes alt for tykudet til at kunne såres af hendes hånlige Finter, tværtimod ofte med et vist, tørt Lune med sin ubehageligt skratende Stemme magtede at give hende Svar på Tiltale.

Faderen fulgte altid denne Guerillakrig med urolig Uvillie.

Han synes ofte at spore en spørgende Uro i hendes smukke Øjne. Hurtigt, næsten rastløst får hun sine huslige Pligter tilside, og det er da, som hendes hele strålende, kritisk begavede, unge Natur siger: »Hvad så mere?«

Ingen ved bedre end Faderen, hvor let selv det sværeste Studium vilde være for hendes fænomenale Hukommelse og klare Forstand.

En Dag drøfter han fornøjet med Lars, at denne med sine gode Anlæg for Sprog og gennem deres mange gode Forbindelser rimeligvis med Fordel vil kunne bane sig Vej i Udlandet, da siger Katharine pludselig med let Spot:

»Ja Fader, og da kan I ligesom Eders salige Forgænger, Magister Vinsløv, skrive et Digt til Eders ældste berømmelige Søn,

ligesom Magisteren skrev til sin Jakob, da han i Frankrig var bleven kgl. fransk Livlæge og berømt Anatomicus:

»O Jacob! Jacob! o! min Søn, en rigtig Globus,
Et Lys, Exempel og Nordstjerne du jo var
For dine Syskende i dine yngre Aar — —« o. s. v.«

Næsten sky ser Faderen på hende, men om Aftenen siger han bedrøvet til sin Hustru: »Der er et Forhold, som det tynger mig at tænke på, og som nu sikkert ikke vil blive ændret hverken i min eller mine Børns Levetid: Det er vore unge Fruentimmers Frigørelse. Vi ved, at allerede Holberg så den Uret, der blev begået mod Kvindekønnet, og dog vidste han intet bedre at gøre mod dem end oprette dette Udstyrs-Legatum. Jeg ved, at det senest om to År vil tilfalde vor Katharine, om hun ellers finder en Mand, hun kan overvinde sig til at gå i Ægtestand med. Men tænk Dig, kjæreste Hustru, om disse 1500 Rdl. var hendes til fri Rådighed, og der var fri Bane for et Studium ret efter hendes Sind. Dette mærkelige Sind, der, trods det opholder sig i et skønt ungt Kvindelegeme, er i Besiddelse af al min fædrene Slægts Evne til dybtgående Studier, — alt det, der falder vore kære Sønner tungt nok, vilde for hende være som en festlig Leg.

Eller havde vi kunnet beholde Grev Struense. Der var da intet til Hinder for den Formodning, at hans humane Opfattelse af personlig Frihed også villet strakt sig til det andet Køn.

Nu undrer det mig, at selv ikke jeg, da jeg i 1771 — Året før Grevens Fald — skrev så indtrængende til ham om Universitetets Forbedring og ønskelige Forflyttelse fra København, slet intet havde at erindre om Kvindekønnets guddommelige og menneskelige Ret til lærd Studium, når Skaberen har skænket dem rige Evner og stærk Trang til et sådant.

Jeg føler det beskæmmende, at først da jeg opdagede, jeg selv havde en Datter med slige Evner, forstod jeg tilfulde Forholdenes Uretfærdighed.«

Fru Nannestad indvender efter at have tænkt sig om:

»Nannestad, det er dog sådan i vor Tid, at vi Fruentimmer nok kan vinde Anseelse og Fremgang, om blot vi ejer Klogskab

og Talent. Har ikke Charlotte Dorothea Biehls Lystspil gjort stor Lykke, endda hun slet ikke er bange for, når det passer hende, at gå påtværs af andres Forgodtbefindende. Har vi ikke just i disse Dage læst hendes Moralske Fortællinger, hvori hun såsandt ikke lægger Fingrene imellem, og slet ikke at forglemme hendes prægtige Oversættelse af Don Quijote, ja, jeg ved bestemt, at Du selv har sagt, at ingen Mand af Lærdom og Dannelse i vor Tid har gjort så meget for at rense vort danske Sprog som hun, har da vi Fruentimmer egentlig så meget at beklage os over?»

»Ak, hjærte lille Kone, Du forstår mig ikke, det er jo det videnskabelige Studium, jeg taler om, det er så ganske og aldeles udelukkende ordnet for Mænd og kan ikke fremmes, endsige skaffe Levebrød for et Fruentimmer, er hun end født som det ypperste Professoremne!»

»Jo, jeg forstår nok, men jeg forstår også, at Du i alt dette kun er i ringe Overensstemmelse med St. Paulus' første Brev til Timotheus, hvori han ikke tilsteder Kvinden at give Undervisning eller herske over Manden, — men at forholde sig rolig. Kunde en Kvinde, som Du endog tænker Dig, indtage en Professorstilling, da unnlade at give Undervisning, eller herske over Mænd — — derfor forstår jeg Dig ikke, Nannestad.»

»Ja, ja, ja da, der er så sandelig langt frem — Paulus var ikke Fader til en Katharine. Men hvorfor fortsætter Du ikke med Paulus: »Dog vil hun blive frelst ved Barnefødselen!» Det er just det, der piner mig, jeg tror ikke, Katharine vil blive frelst ad den Vej, — det tror jeg derimod om vor lille Anna, også hun har rige Gaver, der vel aldrig vil komme til fuld Udfoldelse, men det aner mig, at hun — med alle sine selvavede små Kludedukker — vil engang blive Stammoder til et Kuld Sønner, hun er et mærkeligt Barn så fuld af Æmhed og Sødme, det vil blive hendes Frelse.»

— Lyset blev slukket, og snart sov Ægteparret uden at ane, at deres lille syv Års Pige, der nu sov i en Klædekurv ved Himmelsengens Fodende, var vågnet og undrende og sært betaget havde hørt Slutningen af deres Samtale.

FADERHJÆRTETS URO

Mange har oplevet, at når en stor og alvorlig Begivenhed indtræffer i deres Liv, da føle de, at de egentlig længe har vidst, at noget sådant vilde komme, der er gået en Beredelse forud.

Ikke alene Fru Nannestad, men også de voksne Børn forstod senere, at Vinteren 1781—82 havde haft noget dybt alvorligt — anelsesfuldt over sig, dog helt uden Uhygge.

En Dag i Begyndelsen af April arbejder de alle i Haven, alt er så mærkværdig tidligt på Vej i dette Forår, de fleste Køkkenurter er allerede sået, og Blomsterne myldrer frem. Arbejdet er gået med Latter og Spøg, men ved Aftensbordet er Faderen bleg af Træthed og spørger Fru Nannestad, om hun vil gå tidligt til Ro sammen med ham. Også Børnene er trætte, og snart gå også de i Seng.

Fru Nannestad har tændt op med lidt Bøgebrænde i Sovekammeret, de elsker begge denne hyggelige, store Stue, hvor Nannestad i det store Chatol gemmer alle sine private Papirer.

Fru Nannestad har sat en dampende Æggetoddy hen på Chatolklappen til ham, den forfrisker og opmuntrer ham, han glemmer Trætheden og giver sig pludselig til at gennemse og ordne sine Papirer, hvorimod hun har lagt sig, efter dog først at have trukket Sengeomhænget tilside, så hun kan ligge og iagttage sin Mand.

Hun ser, at han efterhånden får et forstemt, uroligt Udtryk.

»Nannestad, hvad piner dig?«

Han tøver lidt: — »Ja, ja, jeg har vist ikke Ret til at skjule det for dig — — aner Du, hjærtekære Hustru, at vi har en ret betydelig Gæld? Vore Kreditorer er stadig optrådt lemfældigt, og jeg har jo — ja, det mente jeg — været berettiget til helt at

gå op i mit Arbejde på Gymnasiet og med mine Skrifter, en Gang måtte det vel lykkes mig at skrive den Bog, der fik så mange Læsere — nej Købere, så der kom Penge til Huse . . . Og så har jeg Gang på Gang bare lagt Rykkerbrevene ned i denne Skuffe, nu er den ganske fyldt, og jeg er bedrøvet og urolig, døde jeg i en nær Fremtid, så det ikke godt ud for Eder. Frygter Du Fattigdommen, min lille, glade Hustru?»

Hun er sprunget ud af Sengen, og idet hun stiller sig bag hans Stol lægger hun sine Arme om hans Hals og sin Kind mod hans.

»Elskede Nannestad, jeg ved ikke, om det skyldes mit medfødte lette Sind, men jeg frygter intet andet end at blive skilt fra Dig, ved Din Side vilde Fattigdom være Rigdom. I de 26 År, vi har levet sammen, har Livet været så lyst og solbeskinnet for mig, så om der nu skulde trække nogle mørke Skyer op i Horisonten og udlade sig over os, jeg vil kun finde det rimeligt og retfærdigt, blot vi må leve med hinanden!«

Han sukker dybt: »Ja, ja, men det ved vi ikke.«

Han trækker en ny Skuffe ud.

»Det skærer mig i Hjærtet at tænke på, om Du og Børnene i Fremtiden for at opnå én eller anden Fordel skal nedværdige Eder for de rige og mægtige. Jeg støder her på Kladden til de tre Breve, jeg i 1779 skrev til Justitsråd Martfeldt angående Hans.

Du husker, at vi havde været til stort Selskab hos Borgmester Martfeldts for at fejre deres berømte Søn, og at denne store, indflydelsesrige Mand viste mig en fast overdreven Interesse den hele Aften og tilsidst, da Vinen havde løst vore Tunger, fik mig til at tale om vor store Børneflokk, og at jeg da med Begærlighed greb Lejligheden til at interessere ham for Hans, og det var, som Justitsråden, der selv var ugift, interesserede sig overmåde for dette Emne. Jeg måtte længe fortælle om Drengen, og han opfordrede mig indtrængende til, når den belejlige Tid for os var inde, da at minde ham om denne vor Samtale.

Så skrev jeg da i Januar — et halvt År efter vor Samtale — det første Brev til ham — intet Svar. I April det andet — intet Svar. Og så skrev jeg det tredie Brev i Juli. Jeg vil læse Brudstykker af disse Breve:

»Deres Velbårenhed haver selv bebyrdet Dem med Omsorg for min mellemste Søn Hans, hvis naturlige Munterhed og Lyst gjør ham mere oplagt til at komme noget ud i den vide Verden, end at indskrænkes til den stille Skolegang. Ved min gode Ven Hr. Professor von Westen haver Deres Velbårenhed adskillige Gange ladet mig forsikre om, at De ej haver bortkastet denne Omsorg; og jeg haver deri beroliget mig, endskønt Drengens År og Vækst hver Dag minder mig om, at det er Tid til, at han uden Forhaling burde sættes i den Vej, hvorved han kunde blive både sig selv og andre nyttig. Deres Velb. haver yttret til Hr. Prof. v. W., at De frygtede for, at min Søn i Hensigt til hans Forældres Stand og ved at være for vel vandt ikke vilde blive Dem tjenlig. Men jeg håber, at disse Omstændigheder ikke skulde være hinderlige — han er intet mindre end lækkert opfød, og jeg påtvivler ikke, at Deres Velb. og enhver anden brav Mand jo vilde finde Råd til at skåne så meget som tilbørligt måtte være hans Ambition, som han ikke er uden Følelse af, og som jeg håber ikke at være at laste, uden at han derfor skulde blive Dem eller en anden retskaffen Husbond utienlig.«

Og her fortsætter jeg i næste Brev:

»Min Søn Hans betræffende, han blev i Søndags konfirmeret og bliver i Følge deraf på Fredag, om Gud vil, stedet Adgang til Nadverens Sakrament, hvilket er en Post, som jeg meget haver ønsket at få overstået med ham, inden han skulde skikkes ud af Huset. Nu haver vi antaget en Regne- og Skrive Mester til ham, for at perfektionere ham noget mere i de Poster, end hidindtil haver kunnet ske.

Deres Velb. finder allerede Følgerne af det Skridt som Deres Retskaffenhed og Menneske-Kærlighed i afvigte Sommer formåede Dem til, ved gunstigst at tilsige mig Deres Hjælp og Forsorg i Henseende til at bringe denne min Søn i sådan Vej, som kunde være ham tjenlig, og jeg håber, at De dog ej vil fortryde det allerede gjorte Skridt, og at De ej vil kjedes ved at udføre Deres sikkert gode Forsæt. — —«

Ak, hvor har jeg ydmyget mig i dette Brev, hvor har jeg krænget mine bedste Følelser — Faderhjærtets urofyldte, usigelige Kærlighed til denne Dreng — for dette fremmede, ligegyldige Menneske, der

aldrig værdigede mig et Svar! Ja, da lovede jeg mig selv, at jeg aldrig mere på den Måde vilde nedværdige mig for noget Menneske, i hvilken Nød jeg end skulde komme, og kunde jeg nu besværges Dig og Børnene til heller aldrig at gøre det, så synes jeg, jeg kunde dø roligt, ti Gud vil ikke — nej aldrig glemme Eder.

Jeg har i denne Vinter Gang på Gang ligesom talt personligt med Gud om Eder og mig selv, og når det gjaldt Eder, da var det, som om han ganske klart gav mig Løfter angående Eders Fremtid, der helt beroligede mig i Øjeblikket, men nu i denne Aftenstund, hvor jeg vist er træt, er det dog som Ængstelsen for Eder tager Magten fra mig. Hvis Du kan huske det skønne Vers af Kingos den sjette Morgensang — det om Børnene, så sig det for mig iaften, jeg er så klejnmodig.«

Fru Nannestad lagde sin Kind mod hans og sagde med sin søde, udtryksfulde Stemme:

»Du bedst min Tarv og Trang,
O Herre, kender,
Tilmed er Lykkens Gang
I dine Hænder,
Og hvad mig tjener bedst i alle Måde,
Du det tilforne ser;
Min Sjæl, hvad vil du mer?
Lad Gud kun råde!

For mine Børn og Sæd
Om jeg vil sørge,
Om jeg hver Time græd
Og vilde spørge:
Hvor skulde de sit Brød og Lykke tage?
Gud lever jo endnu,
Han kommer dem i Hu,
De skal ej klage!«

»Tak min Elskede! Men der er endnu en Ting, som ligger mig stærkt på Sinde, jeg har før talt med Dig om det, og Du ved, jeg engang ønskede malet over mit Hovedgærde:

»Ryk min Sjæl o Gud til dig
Når som Søvnens binder mig.«

Gang på Gang har jeg bedt Gud om at tage mig hjem uden Angst og Døds Kamp, men der har han aldrig givet mig Svar, det brændende Ønske bunder vel og i Fejghed, og så fortjener jeg intet Svar.«

»Nannestad, jeg ved jo intet, men det forekommer mig så sært afgjort, at Du også i dette er bønhørt, — men kom nu til Ro.«

Nogle Dage efter, d. 14de April 1782, vågner Fru Nannestad tidligt. Morgenrøden kaster sit Skær gennem de høje Vinduers klare Forhæng.

Hun sagde siden, at det havde været så forunderligt, thi det var Stilheden, som havde vækket hende.

Hun vender sig mod sin Mand, han ligger med Hånd under Kind, fredeligt smukt som forklaret, han er død.



STANDSMÆSSIG BEGRAVELSE

Al Sorg og Fortvivlelse opluges af den ene Tanke, at gøre den elskede Mands Begravelse så storslået og smuk, som hun formår.

Nyt fint Sørgetøj vil hun have til sig selv og hele Børneflokket, men her støder hun mod Katharine, der fast, men bestemt kræver, at alt, hvad der kan, skal farves, det er hende, der sender Bud efter Farvemesteren og sammen med ham nøje går hele Garderoben igennem. Falmede, brogede Sommerkjoler fra ifjor skal gøres sorte og Brødrenes Tøj — i Farvegryden med det. Nogle af dem må i flere Dage holde sig inden Døre af Mangel på Tøj.

Der er nok endda at anskaffe, Hatte, Slør og Handsker.

Men ene — helt uden Katharines Indblanding — kun med den lille Anna ved Hånden, går Moderen hen til Byens første Snekermester. Der står en pragtfuld Kiste, egentlig ventende på en af Egnens store Godsbesiddere. Hun køber den straks uden at spørge om Prisen.

Manden ser et Øjeblik tvivlrådig ud, da siger den lille Pige med de store, mørke, bedrøvede Øjne, idet hun ser på ham:

»Min Fader skal have den smukkeste Seng af dem allesammen.«

»Ja, ja, mit gode Barn — Kisten skal blive bragt hen til Dem med det samme, nådige Frue.«

Så sidder hun da med hele sin Flok i den elskede St. Knuds Kirke, hvor hun Søndag efter Søndag har følt sig så velsignet opbygget ved sin Mands milde, indtrængende Forkyndelse.

I Dag er det deres gamle, gode Ven, Sognepræsten Lorentz Anker, der taler over hendes Mand.

Peblingekoret synger så klart og smukt — hendes Øjne fyldes med Tårer — hvor har hendes Mand dog elsket Ungdommen — sin egen og alle Disciplene på Gymnasiet, de var ham som helligt, betroet Gods.

Talen er begyndt:

»Vor salige Nannestad besad ej alene et stort naturligt Pund, men følede og, allerede i sin tidligste Ungdom den varmeste Iver for at anvende samme på den nyttigste Måde. I sit 14de År — — her slap hun Tråden, for hun kendte jo så nøje alt dette med hans vidunderlige tidlige Karriere, hvad var det dog for en underlig bedsk, nedtrykkende Lugt? — hun følte nu, at den længe havde pint hende. Var det alt det nyfarvede Tøj, der røbede sig ved Lugten, og så så fattigt ud — —. Hun sukkede så dybt, så hun vaktet til Besindelse og atter nøje fulgte Talens Strøm:

»— at være Provst på Regentzen og Klostret sammesteds. I en Alder altså af 24 År, udi hvilken der findes så mange, der næppe kunde regjere dem selv, befandtes han af værdige og indsigtfulde Mænd skikket og værdig til at regjere andre —.«

Åh Gud, det var jo det År, da han, som han altid spøjte med, var kommet under hendes Regimente. Hvor havde han været forelsket og øjeblikkelig sikker på, at hun var den eneste for ham — ja, dette med den strålende Karriere fik nok egentlig sin Bekomst dengang, da han — for hurtigst muligt at blive gift — søgte Sognekaldet ved Herlufsholm. Ak hvilken Tid så fuld af berusende Lykke.

Hun smilte lykkeligt, men blev i det samme trådt over Foden af Sara, der tydeligt nok skammede sig over Moderens lyksalige Udtryk. Hun tager sig stærkt sammen.

Der er så sandelig heller ikke i Øjeblikket Anledning til at smile. Hun brister i Gråd og hører videre:

»Alle her tilstedeværende kan jeg med Frimodighed afkræve som Vidner på den Redelighed, den troskabsfulde Flid og Nidkærhed, med hvilken han haver forestået begge sine Lære Embeder. Gymnasium savner i ham en Lærere af ugeme Indsigter og Menigheden en Sjælesørgere, der ivrigen antog sig de ham anbetroede Sjæles Vel — så troskabsfuld den Flid, som han anvendte på at ågre med det ham anbetroede Pund, at han langt fra ikke

troede, at have gjort nok, når han opfyldte de sædvanlige Embeds-Pligter, men holdt det for sin Pligt at anvende de ham givne Evner på at grandske i Religionen, at forske i de hellige Skrifter og ved lærerige Skrifter meddele andre sine erhvervede Indsigter. Han lod sig ikke nøje med på Tro og Love at antage de af andre lærte Sætninger, han erkjendte i Religions-sagen intet Menneske, men alene Guds Ord, for sin højeste Dommere og derfor undersøgte han stedse samme i redelig Lyst til at finde Sandhed. Skulde denne redelige Selvtænker undertiden have fejlet, så ved vi, at Gud ser i sådanne Tilfælde alene på Hjærtets Redelighed og dømmes langt anderledes end Menneskene. Hans mange efterladte Skrifter vil vidne for Eftertiden om hans Selvtænken, om hans skarpt og dybt-skuende Sjæle-Evner, hans utrættelige Flid og de ham skjænkede Natur-Gavers troskabsfuldeste Anvendelse. Stor er den salige Løn, som Guds tro Tjenere kunde være forvissede om.»

Her gled hun atter fra. Erindringen om den forunderlige Aften, da de havde talt ud om hendes og Børnenes Fremtid tog helt Magten fra hende. Hun brast atter i Gråd, og mens hun med lukkede Øjne søgte at fremkalde hans elskede Træk, følte hun nu på én Gang og for første Gang i disse forstyrrede, travle Dage en brændende Længsel efter ham, der følte som en sugende, sviende Følelse i Hjærtet, hun syntes, det måtte briste, og en betagende Lykkefølelse fyldte pludseligt hendes Sind. Om hun i dette Øjeblik fik Lov at bøje sit Hoved og følge ham ud i alle Evigheders Evighed — — da listede en lille Hånd sig ind i hendes og et bedrøvet Barneblik så spørgende op på hende.

»Lille elskede Anna!« Hun havde vist sagt det højt, ti nogle i Kirken vendte sig mod hende.

Hun følte, at hendes Mand havde talt til hende gennem Barnet, og idet hun trykkede den lille Pige ind til sig, lovede hun ham, at blive på sin Post.

Atter samler hun sig om Talen:

»I hans Døds Måde tilbeder jeg, o Gud, ikke mindre Din vise Godhed. Sandt nok, hans Død var pludselig og forårsagede Forskrækkelse, men ikke for ham; thi han havde længe forud med Frimodighed set sin Død imøde, ja, han haver jo endog for nogle

År siden fra det hellige Talested i en offentlig Gudstjenestes Forsamling anprist en sådan pludselig Døds måde, som den ønskeligste for sande Christne og ønsket sig selv samme som en Velsignelse fra den Høyeste. Have vi så ikke alle, såmange som have elsket ham, Årsag til at takke Gud for hans hastige Døds Måde, der fritog ham den kjerligste Ægtefælle og ømmeste Fader de smertelige Følelser, der måtte have gennemboret hans Sjæl i Livets sidste Stund, at se sin Seng omringet af sin trøstesløse Ægtefælle Mette Elisabeth Delgast, med hvilken han udi så mange År havde levet i så kjærligt et Ægteskab og af sine ni, i Tåre svømmende, uforsørgede Børn, hvilke han så inderligen elskede, og for hvilke Udsigterne i det Tilkommende, efter menneskelig Anseende vare så mørk! Selv den redeligste Christen er dog et Menneske, hvor meget måtte ikke sådanne Følelser have formeret Dødens Bitterhed for ham, nu derimod Guds Røst: Vel dig, du gode og troe Tjenere, du haver været troe over lidet, jeg vil sætte dig over meget, gæk ind i din Herres Glæde — —.»

Så blev da hans Lig i den skønne, kostbare Kiste nedsat i den store, åbne, østlige Begravelseskælder under Koret, men hvor pinte det Fru Nannestad at tænke på, at ingen Plade med graveret Indskrift som over de andre berømmelige Mænd og Kvinder, han stod iblandt, prydede hendes Mands Kiste.

Urtekoste og Kranse af hans kære Haves Blomsterflor bragte hun stadig derved, men hun følte det for hver Gang mere fattigt, og mer og mer fristedes hun til at gå omkring og læse Indskrifterne på de andres Kister. Det er næsten en Trøst, at de ikke alle er skønne. Hun er standset foran det Epithafium fra 1717 over Købmand Flensborg og hans dybædle Kjæreste:

»Kom see! Det Kontrafej, når vi herfra skal vandre,
 Kom see! Hvor Døden os kan hastelig forandre!
 Du som går her forbi, måske nu hvid og rød
 Du skal og ligne os, når Du er kold og død!
 En Pande uden Hår, 2 Huller uden Øjne,
 En Benrad uden Kjød, ret som en Fugl bortfløjne
 Er al vor Dejlighed. Så hav os nu tilred
 Den Død, at Du af os skal lære Ydmyghed.«

Hun tør ikke mere nævne denne Udgift til Katharine, Pige-barnet er jo som forstenet ved Tanken om deres Fattigdom, hun vil slet ikke høre Tale om at gå til formående Venner og bede om Hjælp til dette.

»Ak Moder, forstår I da slet ikke, at nu gælder det gamle Ord også for os:

»Venner nok ved Bord og Brød
Ingen Venner udi Nød.«

Så har hun da atter til den hellige Pinsefest bundet en Blomsterkrans til sin elskede Ven. — Alle Minderne fra deres lykkelige Samliv stormer ind på hende, hendes Øjne er så blindede af Gråd, så hun må støtte sig til Muren — — men hvad er dog det — — jo, det er hans Kiste — og nu forstår hun, at én af deres Venner eller er de flere? — har gættet hendes Sorg og Trang og fintfølelse som ofte før har villet hjælpe hende og give Udtryk for deres Taknemlighed mod hendes Mand.

Hun bøjer sig glædestrålende ned over den lueforyldte Zinkplade og læser:

»En Selvtænkens Flugt til Evigheden, et ubetydeligt Tab for Jorden, en ubeskrivelig Fordeel for Sjælen i Udødeligheds Land indprentes med sørgelige Træk til en Erindring, et varigt Æreminde, for den i Livet Højærværdige og Højlærde Hr. Nicolai Nannestad, Doctor og Lector Theol., Professor Lingvæ hebrææ ved Gymnasio, Residerende Capellan ved St. Knuds Kirke i Odense, som trådte op på denne Verdens Skueplads d. 13. Okt. 1730 i Nordens Provstie i Trondhjems Stift af en drabelig Herkomst ved Faderen Hr. Lauritz Nannestad, Oberstleutenant og Moderen Fru Elisabeth Engelhardt. Efter nogle almindelige Trin på Livets Bane, rejste han udenlands på hans Farbroders sal. Biskop Nannestads Bekostning, hjemhentedede grundige Indsigter, blev Provst ved Communitetet, Sognepræst for Herlufsholm, forsødede et ensomt Livs Ubehageligheder ved Ægteskab med den forladte, dybtsørgende Frue Mette Elisabeth Delgats, Moder til 9 faderløse Børn, standsede i sit ærefulde Løb ej for at blinke som et Stjærneskud, men qvæge som en Sol ved goddædig Indflydelse til stadig Nytte for sin Virkekreds

for Gymnasiet som en grundig Professor, for Kirken som en fint-tænkende Lærer, for sin Familie som en øm, følede Fader, dalede pludselig til Formørkelse for alt dette d. 14de April 1782. Kun vor Sjæl kan øjne hans Flugt, vort Liv efterligne hans Dyd, vor Død skænke os hans Lod med Jesus Forløste i en salig Udødelighed.»

Da hun lykkeberust vandrer hjem, mumler hun halvhøjt: »Jo, det er sandt, Gud lever og kommer os ihu, — og Menneskene er gode og trofaste. Det vil være velsignet at fortælle dette til Katharine —.« Hun ved vel, at Katharine vil finde denne Indskrift pralende, men — o Gud ske Lov — det vil hun slet ikke nægte, hun glæder sig inderligt derover.

Hun knejser pludselig en Smule, — for har ikke Kong Frederik d. V, da han i 1747 allernådigst selv tog Gymnasium i Øjesyn, forundt dets Professorer Rang næst efter Professorerne ved Københavns Universitet — nej, her er med Billighed intet at kritisere, kun at være velsignet taknemlig.

Men hvem er Forfatteren til den skønne Indskrift, er det deres elskelige Ven Hans Jørgen Gottschalk?*

* Hans Jørgen Gottschalck † 1816 — har i 1798 skrevet den Skildring af Odense, der findes i Danmarks Kjøbstæder og Slotte, udgivet af Sander, Nyerup og Lahde.



EN SØSKENDEFLOK

Ved Skiftet efter Professor Nannestad viste det sig, at Gælden var på 2636 Rdl., langt større, end nogen havde ventet. Men heller ikke ved denne Lejlighed gjorde hans trofaste Venner og Beundrere sig usynlige.

Selv om Skifteforvalteren intet fik, og Udgifterne til den skønne Begravelse havde sine Vanskeligheder — de 100 Rdl. for Gravpladsen blev aldrig afkrævet — blev alt dog ordnet så vel, så Moderen efter Nådensårets Udløb kunde flytte hen i en mindre, men standsmæssig Lejlighed med sin store Børneflokk og sine bedste Ejendele.

Det er vel tvivlsomt, om hun egentlig ret forstod deres vanskelige Forhold, men hvad hun ikke gjorde, det forstod de to ældste Børn: Lars og Katharine.

Først måtte der nu findes en Plads til den husligt praktiske 20årige Sara.

Efter nogle mislykkede Forsøg i forskellige Hjem kom hun til en Kammerråd Mejnerths på Christianshavn, hvor hun fik en påskønnet Gærning for en længere Arrække.

Hun havde været lidt vanskelig i dagligt Samvær, så kun Moderen græd, da hun som den første i Flokken bliver sendt ud fra Hjemmet.

Den 25årige Lars Nannestad, der for flere År siden har opgivet Studierne og var ansat ved Postvæsenet i Odense, betalte fra Faderens Død rundeligt for sit Ophold hjemme og påtog sig nu ved enhver Lejlighed lønnet Ekstraarbejde. 1797 blev han efter at have haft Ansættelse i København udnævnt til Postmester og Vejer-

mester på St. Thomas og St. Jan, i hvilken Stilling han stadigt understøttede Moderen med faste årlige Bidrag*.

Den smukke, livsglade Hans Nannestad, der aldrig blev hjulpet af den indflydelsesrige Martfeldt, var blevet Volontair ved det Fynske Regiment Rytteri; kort efter Faderens Død blev han forflyttet til København som Under-Officer ved Garden til Hest. Her døde han allerede 1786, 23 År gammel.

Den Aften, de havde fået denne Meddelelse, sad Fru Nannestad som forstenet, men da Katharine — hvad der var uhyre sjældent — grædende omfavnede sin Moder, hviskede hun: »Iaften takker jeg Gud, Katharine, at Fader ikke er iblandt os, han elskede den Dreng, håbede altid at værne ham mod Livets Hårdhed; men der, hvor Fader nu er, ser han, hvad vi ikke kan se: Guds Mening med dette.«

Men Frederik Engelhardt Nannestad, der først samme År, som Faderen døde, blev Student, 21 År gammel, er allerede 3 År efter cand. theol. og få År efter personel Kapellan i Store-Hedinge og Sognepræst i Højrup. Senere Provst i Stevns Herred.

Så er der den flittige 17årige Christoffer med de små Evner, han læser og læser, efter Faderens Død flittigere end nogensinde. Først som 23årig bliver han Student og 9 År efter cand. theol. med non. På ham passede det gamle Rim: »En Kapellan kan gammel blive og holde sig med Håb i Live.« I mangfoldige År var han personel Kapellan i Fåborg, hvor han døde ugift 1805.

Han viste en rørende Omhu med sine Prædikener, skrev dem om til de helt i Form og Indhold tilfredsstillede ham selv.

Kom han til Odense på Besøg hos Moderen, havde han altid én eller flere skrevne Prædikener med, som han under dyb Bevægelse læste højt for hende.

Han ældedes mærkværdig tidligt, allerede inden Moderens Død (i 1800) synes hun, han ser ud som en ældre Mand, i 1805 dør han. »Som et Lys, der ganske stille er brændt ud,« siger hans grædende

* I Følge 1ste Bd.: Danske i Amerika, udg. i Minneapolis & Chicago 1909: »Af enkelte Danske, som kom til N. Y. fra d. Vestindien nævner Nr. 24, 6. a Lars Nannestad« som havde været Postmester i Vestindien. Han døde i N. Y. d. 24. Juli 1807. Begravet paa Trinity Kirkegd. Nr. 23. Søn af Nikolaj Engelhardt Nannestad, Dr. theol. og Mette Elisabeth Delgast.

Søster Elise, der altid havde elsket og beundret ham og tænkt sig, hvis hun aldrig blev gift, da engang, når han fik Kald, at flytte til ham.

Ved hans Død efterlod han sig en Rigdom af sirligt nedskrevne Prædikener, hans sidste Villie var at få dem allesammen med sig i Kisten.

Elise sørgede for, at det skete.

Andreas Nannestad er kun 14 År, da Faderen døde, han når aldrig videre end til en mådelig Studentereksamen, og måtte stride med den ene Huslærerpost efter den anden, indtil hans Svoger, Biskop Bojsen i Vesterborg, hjalp ham, først til at blive Hører i Nakskov og siden Degn på Femø.

Og så var der »Småbørnene«, som de ældre Søskende kaldte dem, den 11årige Elisabeth (Elise) og Hjemmets Solstråle, den lille Anna, der var 7 År ved Faderens Død.

Der kæmpes en hård Kamp i det skjulte af Lars og Katharine, kun de alene er helt klar over det dårlige Forhold mellem Udgift og Indtægt.

Det kunde hænde, at Moderen er kommen hjem og har været lykkelig over at have fundet og købt noget fint og smukt som Pynt til Døtrene.

Og det kunde også hænde, at Katharine næste Dag ganske hemmeligt er gået til Købmanden og bønligt har bedt ham om, at de unyttige Luksusgenstande måtte blive ombyttet med andre højst nødvendige Ting.

Ingen fik at vide, om Moderen opdagede disse Modtræk, ihvertfald sagde hun aldrig noget dertil. Hun var et dybt kærligt, fredsommeligt Gemyt, som sådan måtte Børneflokket agte og elske hende.

Kun én Gang så de hende blive heftig bedrøvet og tage skarpt til Genmæle mod Katharinas Selvtægt:

En af deres gamle Piger var kommet på Besøg og havde jamret over sit ringe Giftermål og store Fattigdom. Ved Afskeden gav Fru Nannestad hende — foruden anden god Trøst — et Par gode Lagener.

Katharine fulgte Konen ud og talte længe med hende i Gangdøren, og Dagen efter lå Lagernerne på deres Plads i Linnedskabet.

Da brast Fru Nannestad i Gråd: »Å Barn dog, er mit Sind for let og manglende Omtanke, så er Dit for tungt og snevert, Du vil aldrig skabe Lykke om Dig med et sådant Sind.«

En Dag kom lille Anna hjem fra Fødselsdagsgilde hos hendes Legekammerat Skomagerens Lene i Skræppestræde.

De sad alle omkring Aftensbordet, da hun udbrød: »Mor, fattig-fine hvem er det, er det sådanne som os?«

Hun fik intet Svar og spurgte ikke yderligere.

Ofte talte Lars og Katharine om, at ingen By i Landet vel vilde være så vanskelig for dem at leve i som just Odense.

Adelen, som havde forladt Byen efter Svenskekrigen under Frederik den tredie, var nu atter meget talrig tilstede hele Vinteren, deres store Fester og hele fornøjelige Levemåde satte mange Penge i Omløb, der var i det hele taget fra Midten af det 18de Århundrede til Krigen i 1807 stor Velstand og Fremdrift i Odense.

Også den velhavende Borgerstand lod Pengene rulle, ofte til gode, patriotiske Formål, som da Kristiansborg Slot brændte i 1794, og der skete Opråb til Folket om at yde Bidrag til Genopførelsen, — straks tegnedes her af Borgerstanden 8000 Rdl.

Men alle disse Penge kom kun i ringe Grad den Nannestadske Familie tilgode, Moderens Pension blev ikke større af den Grund.

Teaterinteressen var i disse År voksende i Odense som alle andre Steder.

De større Godsejere, med Grev Frederik Ahlefeldt til Trane-kær i Spidsen, havde indrettet Teater hjemme på deres Godser og stod ofte i Spidsen for Skuespilselskaber, der drog omkring og gav Forestillinger på de store Godser og i alle de større Provinsbyer.

Når Teaterinteressen helt opslugte Byen, var det svært for det lille Hjems Ungdom at gøre sig klart, at også her måtte i de aller-fleste Tilfælde forsages.

Allerede de sidste År inden Professor Nannestads Død kom hans Yndling Rasmus Nyerup — når han kom til Odense — sjældnere på Besøg i Hjemmet, og når han kom, var det ganske tydeligt, at han kom for Professorens Skyld.

Ingen mærkede, om dette bedrøvede Katharina, det kunde endog hænde, hun slet ikke gik ind, mens Nyerup var på Besøg.

Og da en af Brødrene en Dag (efter Faderens Død) ved Middagsbordet fortalte, at Nyerup var forlovet med Jomfru Elisabeth Clausen, hvis Broder Nyerup havde læst med i sin Skoletid i Odense, fortrak hun ikke en Mine, dog mente Moderen at spore en pludselig Blegnen, men Katharines Stemme var ganske rolig, da hun spurgte nøjere ud om den unge Pige — »jo, nu var Jomfru Clausen i Huset hos sin Onkel Købmand Riissing i Odense, der elskede hende som sit eget Barn og vilde gøre hendes Bryllup. Hun havde været en rum Tid i Huset hos Nyerups meget gode Venner: Professor Rahbeks, de havde været ganske indtaget i hende, Rahbek havde kaldt hende: »De fynske Jomfruers Smykke«.«

Katharine syntes umættelig efter alle Enkeltheder, mens Moderen med Bekymring så, at hendes Blegnen tog til. »Tier han ikke snart, falder hun i Afmagt for os — tænkte hun, men Katharine faldt ikke i Afmagt, men rejste sig roligt og hentede Efterretten ind.



FATTIG ROMANTIK

Dog Ungdommens rosenrøde Drømme kan ingen Nærings sorg helt få Bugt med.

Således havde Elise været forelsket dybt og inderligt i en ung Militær, men hans Slægt var så ubekendt og uformuende, og han selv tilmed yngre end Elise, så Katharine erklærede, den Forbindelse for ganske håbløs. Han blev så nægtet Adgang til Hjemmet, samtidig med, at hun vogtede nøje over Elise.

Hun kunde dog ikke forhindre, at den unge Mand — skønt det var en betydelig Omvej til Exerцерpladsen — nu hver Morgen red ganske langsomt og spejdende forbi deres Vinduer, og at Elise pludselig fik Lyst at stå tidligt op.

Men så fandt Katharine Plads til hende på Sjælland, nu var Anna voksen og kunde overtage hendes huslige Pligter.

Anna levede mest i Fantasiens Verden og drømte tidlig og sent om engang at drage til Norge til deres rige Slægtninge, hun kunde ikke glemme Fætteren, Frederik Nannestad, hendes jævnaldrende og fortryllende Legekammerat. Frederik havde aldrig kendt sin Fader, den rige Godsejer Hans Nannestad, der døde nogle Måneder, før Sønnen blev født.

Havde Moderen, der kort efter giftede sig, haft en Bitanke med Drengens månedlange Besøg i Danmark, det sidste År hendes Fader levede, troede de deroppe, at også Slægten hernede var rig, og at hendes Fader let kunde beholdt Frederik og holdt ham til Studeringerne?

Det gik dog helt anderledes, Drengen længtes så voldsomt efter sit Hjem i Norge — Slægtsgodset Storfosen, med alle de mange Dyr. Kun et hernede i Danmark fangede ham helt og udelt, det var den lille, mørkøjede, livlige og kærlige Kusine.

Endelig fandt man sikkert Rejsefølge for ham tilbage til Norge, og da Afrejsens Stund oprandt, klammede Børnene sig lidenskabeligt hulkende til hinanden, han vilde have Anna med til Norge.

Professor Nannestad tog dem da begge op på sine Knæ og forklarede Drengen, at nu skulde han rejse hjem og blive så dygtig, så han engang kunde overtage det gamle Slægtshjem, Godset Storfosen, som både hans Fader og Farfader havde ejet, og som engang endog havde været Kongsgård.

Når han så selv som en lille Konge sad på dette store Gods med tilliggende Øer og Gårde og Handelsstedet Beian, så skulde han påny drage herved og hente sin Barnebrud, der til den Tid var blevet den skønneste og elskeligste Jente i hele Danmark, og der skulde fejres stort Bryllup i St. Knuds Kirke, og senere vilde de få mange, dejlige Børn, og herske over al Herligheden, lige til de engang mæt af Dage døde og blev meget smukt begravede.

Børnene var holdt op at græde for at lytte, og pludselig gled Drengen beslutsomt ned af Farbroderens Knæ, og idet han med sin lille Hånd forsøgte at give et stort og fast Håndslag, udbrød han jublende: »Ja, så Farvel da allesammen, og Du, Anna, jeg kommer så engang og henter Dig — ved Du!«

Sødt og stærkt var dette Barneminde bevaret hos Anna Nannestad, og at heller ikke hendes Fætter havde glemt det, forstod hun, efterhånden som han fik lært at skrive, hvad han tænkte og følte, for da modtog hun hans første små Breve, hvori han nøje berettede om de Fremskridt, han gjorde, og om sin Længsel efter hende.

Brevene var gennem Årenes Løb blevet mange, hun havde sin egen hemmelige Skuffe til dem i Faderens Chatol. Disse Breve var hendes første Ungdoms Poesi og gav hende i Fantasiens rig Erstatning for alt det, som Virkeligheden nægtede hende.

Men det sidste Brev for mange, mange År, fik hun fra ham til Julen 1793. Da skrev han, at i Begyndelsen af det nye År vilde han — næppe 20 År gammel — få tilskødet Storfosen med alt, hvad dertil hørte, og samtidig vilde Slægten, at han skulde gifte sig med Mette Alette Schjøtt.

Brevet var kort, han havde nok travlt, hun syntes at læse

mellem Linierne, at han var bedrøvet og urolig, men hvad hjalp det hende?

En tidlig Forårsdag siger Katharine til den nu snart 20årige Anna, der er blevet så træt og taus i dette Forår: »Søster Anna, nu, først nu, 12 År efter Faders Død, har jeg nået det Mål, jeg dengang satte mig. Vi er nu frie Folk, har — såvidt jeg har kunnet trænge tilbunds — betalt Gud og hver Mand sit. Og alle I Søskende kan nu også se en Udvej, om I da vil arbejde og være fornuf-tige.

Mit Hverv er endt, men jeg går nu også i mit 36te År. Anna, jeg har fået mig en ny Kjole og meget smuk Hat, den klæder mig, men vil nu du — hun ser et Øjeblik på Søsteren og siger så med en lille Grimasse, der lige så let kan til blive Gråd som Smil — vil så du, der i Sandhed er de fynske Jomfruers Smykke frem for nogen anden i al din Ungdoms Dejlighed, følges med mig gamle Pige ud at mødes med Løjtnant von der Osten? Jeg vil, at han skal sættes på denne sidste Prøve. Kan jeg læse i hans Blik, at han finder mig gammel ved Siden af dig, så lader jeg det hele fare, men har han det samme barske, hundetrofaste Blik, som gennem de sidste 20 År, så rækker jeg ham min højre Hånd, mens jeg med den venstre rager det Holbergske Legatum med de rare 1500 Rdl. ned i mit Skød.«

Anna, der i den sidste Tid har haft så let til Gråd, udbryder grædende: »Åh, Katharine, du elsker ham jo slet ikke!«

»Nej, det gør jeg ikke, og det har jeg sagt ham med rene Ord, men ved du, hvad han svarede mig med sin tørre, skrattende Stemme? »Man har før set, at Appetitten kommer, mens man spiser!«

Så lader jeg det nu stå sin Prøve, han er i hvert Fald et helt Mandfolk, og jeg kommer ikke til at gå nysgerrig i min Grav.

Går Du så med? Går det, som jeg inderst inde tænker, får du og Moder en af de dyreste Billetter til Theatret, og forelsk dig så kun grundigt, lille Søster, i en af de skønne Skuespillere, det er dog så bittert med et tomt Hjærte, når man er 20 År. Nej, så hellere elske ulykkeligt, som det hedder, at elske er aldrig ulykkeligt,

den eneste Ulykke er at mærke sit Hjærte blive fortørret og koldt, uden Evne til mere at kunne elske.«

Tilladelsen til at forelske sig i én af de skønne Skuespillere gjorde kun ringe Indtryk på Anna Nannestad, dels fandt hun dem slet ikke så skønne, og dels var Hjærtet endnu så bedrøvet. Drømmen om alle de Herligheder, der engang ventede hende i Norge, havde så helt opfyldt hendes Fantasi og Følelsesliv. Det var med stor Bitterhed, at hun gjorde sig klart, at også i dette Forhold havde deres nu noksom bekendte Fattigdom spillet ind. Det havde ikke passet hendes rige Tante, Fruen på Storfosen, at hendes håbefulde Søn skulde giftes med en Kusine, der i Stedet for en stor Medgift kom med en stor Flok mer eller mindre uforsørgede Søkende.

Hun kendte ikke sig selv; men hun følte pludselig en stærk Trang til engang at ydmyge disse vistnok pengestolte Slægtinge, vise dem, at hun ved egen Hjælp kunde nå op i deres lykkelige, overmodige Sphære.

Foreløbig gjaldt det om at dygtiggøre sig i Sprog, Musik, Tegning, Maling, fine Håndarbejder, Dans, Plastik, hun vidste, at Moderen intet vilde nægte hende, og fra den Dag, Katharine havde giftet sig, blandede hun sig ikke i deres Forhold,



BALDERS DØD

Af den megen Litteratur, der gennem Årene var blevet læst Ahøjt, deklameret og diskuteret i det Nannestadske Hjem, bar Johannes Evalds heroiske Syngespil Balders Død ubetinget Prisen.

Professor Nannestads taknemlige Hengivenhed fra Ungdomsdagene overfor Digterens Fader, den fromme Vækkelsesprædikant Enevold Evald, gav måske ubevidst et godt Grundlag for denne overmåde store Beundring.

I 1772 havde Teaterdirektør Bredal offentligt opfordret Digterne til at skænke Nationen gode, nye Stykker. Kort efter gik Skuepladsen ind under kongelig Bestyrelse, og Direktionen fik ved kgl. Resolution af 30te April 1773 Befaling til ved Præmier at tilvejebringe Komedier, Operetter eller dramatiske Syngestykker, og dertil kom yderligere, at Kongen d. 11. Maj 1773 approberede, at for en Tragedie, en Komædie eller et Syngestykke i 3 Akter og på Vers udlovedes en Præmie på 200 Rdl., med Tilføjende, at Kongen »til gode Hoveders des større Opmuntring ved en Gave af sin egen Kasse vilde betænke Forfatterne af de mest bifaldte Stykker!«

Det er givet, at denne højt spændende Digter-Konkurrence måtte opflamme den fattige Johannes Evald, og at han, der kendte Kong Chr. d. VII's Forkærlighed for Syngestykker, valgte den lyrisk-dramatiske Form for sit Arbejde: Balders Død, der udkom i Trykken Sommeren 1775.

Det var kort efter Anna Nannestads Fødsel, og blandt Fru Nannestads dyreste Klenodier var det sirligt indbundne Exemplar af Balders Død, hvori hendes Mand havde skrevet:

»Til min Kjæreste og Frue Mette Elisabeth Delgast, min Nanna.
Og Natten var altid mørkest lige før Daggry.

Din troe N. Nannestad.«

Rimeligvis med Hentydning til Sorg og Bekymring i Vinteren før Anna Nannestads Fødsel.

Familien Nannestad fulgte med aldrig svigtende Interesse Digterværkets videre Skæbne: at det vandt i Konkurrencen og straks blev antaget til Opførelse, betragtede de næsten som en personlig Udmærkelse.

At den italienske Kapelmester Scalabrini først påtog sig at componere Musikken, men derpå var et Par År om 1. Akt for tilsidst at frasige sig Arbejdet, kunde kun skyldes Misundelse på sine italienske Operaers Vegne. Selvfølgelig frygtede han for, at dette ophøjede Digt skulde skade dem endnu mer, end Wessels Satire allerede havde gjort.

Omsider blev Stykket opført privat af unge Skuespillere på Hoftheatret i Kongehusets Nærværelse, og kort efter befalede Kongen, at nu skulde det Kgl. Theaters Direktion sørge for, at Stykket blev opført på en værdig Måde i oldtidssvarende Costume.

De bedste Oldgranskere blev rådspurgt, og angående Musikken henvendte man sig til Concertmester Hartmann, der straks gik i Lag med Opgaven, men ikke vilde lade sig foreskrive nogen bestemt Tid.

Kongen vilde imidlertid nu have Stykket opført på det Kgl. Theater til Forfatterens Fordel.

Det blev da opført uden Musik, men kort efter d. 30. Januar 1779 opførtes det første Gang med Hartmanns Musik.

Den Aften var Professor Nannestad og Frue trods Mangel på Penge, Tid m. m. i København i det Kgl. Teater.

Stykkets Arier blev Hjemmets Yndlingsange som f. Exp.:

»Tåre, sig, hvorfor du rinder
På den Stoltes blege Kinder
Ved et ubesjælet Ler!
Grumme, lad — lad af at græde!
Ak, du spilder kun din Smerte!
Det af Sorg bespændte Hjærte,
Som din Medynk skulde glæde,
Ak, det Hjærte slår ej mer!«

Eller de tre Valkyriers Terzet:

»Over Bjærg, over Dal,
 Over brusende Søer
 Utrættede svinger
 Valhalliske Møer
 De blodige Vinger.
 Døer! kæmper og døer!
 Er det Budskab, de bringer.« o. s. v.

Men som Søstrene Tid efter anden måtte knuse deres Kærlighedshåb, græd de over Nannas Arie:

»O himmelske Magter,
 I knuse mit Håb!
 Hvo styrker mig Svage
 Mod Gudernes Arm?
 Hvo agter min Klage?
 Hvo mærker min Harm?
 Ha, hvem kan jeg røre?
 Mon Jorden vil høre
 Afmægtige Råb,
 Som Himlen foragter?
 O himmelske Magter,
 I knuse mit Håb!«

Og som Sjælen vandt Ro, sang de ved Spinettet, nynnede i Enrum og skrev i Veninders Stambog (kranset af sirligt vandfarvemalede sørgmodige Klokkeblomster) den ædle, stærke Thors mænnende Ord til den lidenskabelige, uheldige Halvgud, Balder:

»Når Sjælen ej vil vinde,
 Men villig lod sig binde
 Af Elskovs Tyranni;

 Skal selv på Vennens Læbe
 Råd blive Gift, og dræbe
 Den, som han vil befri.

 Nej, Sjælen kan ej vinde,
 Som villig lod sig binde
 Af Elskovs Tyranni!«

Under disse Forhold kan det ikke undre, at Anna Nannestad sammen med mangfoldige andre ældre og yngre fynske Damer forelskede sig i den virkelig skønne Skuespiller Schwarz, der i Kraft af sin høje Dannelse fra sit 22de År havde været det Kgl. Teaters Sceneinstruktør.

Grev Frederik Ahlefeldt, hvis Besiræbelse gik ud på efterhånden at få et virkelig godt, dansk Personale til Odense Teater, havde formået denne ideelle Skuespiller og Instruktør til at tilbringe en hel Sommerferie i Odense for at arbejde med Skuespillerne.

Schwarz, der gennem et langt parisisk Studieophold havde studeret Forholdene ved Théâtre Français, var en sådan Autoritet og charmerende Personlighed, så de Odense Skuespillere (lige så vel som det kongelige Teaters) med Glæde underordnede sig.

Man vidste, at han selv havde kæmpet hårdt for at blive en første Rangs Skuespiller. Hans Stemme, der nu var lige så kraftig som skøn, havde oprindelig været svag og klangløs.

Hos Nannestads vidste man, at det var hans store og ildnende Indflydelse på det Kgl. Teaters Skuespillere, der gav Anledning til Oprettelsen af »Det dramatiske Selskab«, som Schwarz var Sjælen i, og hvor han ganske privat ved Hjælp af de talentfuldeste, unge Skuespillere fik opført Evalds Balders Død på Hofteatret.

Gennem Statsminister Eickstedt opnåede han, at den kongelige Familie gav Møde ved denne Forestilling.

Schwarz' Instruktion havde været så beåndet, så Forestillingen gjorde mægtig Lykke og som tidligere omtalt vakte Kongens varme og energiske Interesse for Stykket.

Schwarz gik i den Grad op i sit Arbejde ved Odense Teater,



SCHWARZ

så han endog bad om Orlov til at blive lidt ind i Saisonen for selv at spille med.

Men at Odense Sommeren og Efteråret 1798 således helt og holdent i de ledende Kredse beherskedes af denne ualmindelige Mand er let forståeligt.

Den 23årige Frøken Anna Nannestad, der nu er den eneste, Moderen har tilbage i Hjemmet af hele den store Børneflokk, sværmer ganske i det himmelblå for den skønne, rigt begavede Mand. En sådan halvt uvirkelig Form for Sværmeri og Forelskelse er hun egentlig mest tiltalt af og fortrolig med.

Men en Morgen vågner hun tidligere, end hun plejer, hun har drømt noget, der nu er glemt, hun synes, der ligesom er kaldt på hende, og pludselig føler hun en stærk Trang til at komme ind i en virkelig Gærning, sætte sig en Opgave.

Gennem formående Venner søger hun og får Gouvernanteplads hos Baronens på Hvidkilde, hvor hun ankommer lige efter Nyår 1799.



SOGNEPRÆST I VESTERBORG OG BIRKET

Et af de Steder i Landet, der i Oplysningstiden mest tiltrak sig beundrende Opmærksomhed, var Brahetrolleborg på Fyn.

Her havde den fantasifulde Grev Ludvig Reventlow (Broder til den endnu mere berømte, Bondevennen, Chr. Ditlew Reventlow) allerede i 1783 fået kongelig Konfirmation på Reglementet på tre Skoler, han havde oprettet på sit Gods, Gjørup, Grønderup og Hågerup. Og Arbejdet med disse Skoler blev ligefrem indviet ved en Festgudstjeneste i Brahetrolleborg Kirke.

Ludvig Reventlow, der nærmest havde sine Idealer for Oplysning fra Rousseau og Basedow, var fuld af Begejstring for at skabe en oplyst Almue. Først oprettede han et Seminarium på Trolleborg, som han viede den mest glødende Interesse, han skrev således selv en i høj Grad rationalistisk Katekismus til Brug for Seminaristerne. Men han stiftede også en Opdragelsesanstalt: Bernstorffsminde, hvor han foruden sit allerede kendte sociale Frisind nu også vilde vise sit religiøse.

Eleverne skulde her have al mulig forskellig religiøs Påvirkning, ligefra katolsk til deistisk, — de skulde selv vrage eller vælge.

Både Seminarium og Opdragelsesanstalt var stærkt tyskpræget, der blev ansat adskillige tyske Lærere, der først efter Ansættelsen måtte lære sig Dansk, så de kunde gøre sig forståelige for Eleverne.

Det tiltalte ikke Befolkningen, så var de mere tilfreds med de mange ualmindelig dygtige tyske Håndværkere, han lod indkalde.

Grev Reventlow gjorde, som så mange andre fremragende Mænd og Kvinder i den Tid, egentlig ikke Forskel på Dansk og Tysk, det kom for dem ud på ét, således ansatte Grev Frederik Ahlefeldt en tysk Præst på Langeland, og Broderen Grev Ditlew Chr. Reventlow, Christianssæde på Lolland, kaldte $\frac{3}{8}$ 1787 den næppe

25årige cand. theol. Peter Outzen Boisen til Sognepræst for Vesterborg og Birket på Vestlolland.

Boisen var født i Emmerlev ved Højer d. 17/11 1762, Student fra Kiel 1782 og cand. theol. med Udmærkelse i Gottorp 1785. Hans hele Dannelse og Sprog var tysk, så han, da han havde fået Løfte om det gode lållandske Sognekald, påny måtte tage sin Embedseksamen ved Københavns Universitet. Han må dog nok



UNGDOMSBILLEDE AF
PETER OUTZEN BOISEN

fra sit slesvigske Barndomshjem have været vant til at tale Dansk; thi på utrolig kort Tid tog han sin danske Embedseksamen påny med Udmærkelse.

Denne unge Mand var bleven Grev Chr. Dittl. Reventlow stærkt anbefalet af Kiels Universitets mægtige Kansler, den bekendte Oplysningsven, Cramer. (Den under Struense så pludselig styrtede Hofpræst i København).

Under Cramers Påvirkning havde Boisen flittigt

besøgt Seminariet i Kiel og var blevet så begejstret, så han ikke tog i Betænkning at udtale sin brændende Lyst til engang at være med til at oprette noget tilsvarende et andet Sted i det danske Rige.

Da Cramer gennem mange interesserede Samtaler havde forstået, at Grev Reventlow på Christianssæde ligesom Broderen på Trolleborg tænkte på at oprette et Seminarium på sine lållandske Godser, tog han altså ikke i Betænkning på det varmeste at anbefale Boisen (dengang Huslærer på Brahetrolleborg) til Præstembedet i Vesterborg og Birket. Det havde fornøjet Grev Ludvig Reventlow senere, når han besøgte sin Broder på Lålland, at følge Boisens Udvikling, han indbød ham stadigt til at besøge sig, se

de Reventlowske Skoler, Seminariet, Opdragelsesanstalten og alt, hvad der ellers var Grevens Stolthed og Glæde.

Imidlertid havde den unge Sognepræst i Vesterborg ubestridt haft nok at gøre i de første År.

I Præstegården opholdt sig i Nådensåret Formandens Enke, den 45årige Anna Wiinholdt, Moder til 8 Børn, hvoraf de fleste endnu var hjemme. Den mindste var en dejlig Dreng mellem 2 og 3 År.

Tillige var der i Hjemmet en Broder og to gamle Tanter af Madam Wiinholdt.

Ved Arbejdet med Nådensårets Opgør indså Boisen, hvor jammerlige denne Families Forhold var.

Den venlige, nette, men altid trætte Præstekone, fyldte hans Hjærte med den største Medynk, mens Børnene — især den mindste lille Dreng — snart tog hans gode, varme Hjærte med Storm.

Den lille Dreng havde helt glemt sin Fader; men da det var et Ord, han ofte hørte udtalt, varede det ikke længe, inden han kaldte Boisen Fader. Om det fra først af var en af de gamle Tanter, der havde stukket ham det i Skoene, blev aldrig opklaret, men i Boisons Øren lød det ret uimodståeligt.

Den halve Tid af Nådensåret var forløbet, endnu havde Madam Wiinholdt intet fået ordnet angående, hvor hun vilde flytte hen.

I Kirkens nordre Hjørne ved Alteret under Knæfaldet ligger Formanden begravet. Det hænder, når Boisen står foran Alteret, at den døde, som han aldrig har set, pludselig kommer ham så underlig nær, prøver at fange hans Blik og tale til ham.

Ja, han ved så godt, at det endnu er det almindeligste, at den Præst, der bliver kaldet til et sådant Embede med mægtig Tiende og 80 Tdr. Ager og Eng af Lållands fede Jorder, at han går ind på at gifte den arme Enke og opføde Børneflokket. Vel har Greven været så fintfølelse, så han hverken med Ord eller Minespil har udtrykt noget i den Retning; men Enken, Børnene, Menigheden og den døde Præst her foran Herrens Alter, venter de det ikke alle af ham, og, det alvorligste af det hele, venter han det ikke af sig selv? Vil han kunne magte at se dem pakke sammen og drage ud til en fattig, uvis Fremtid? Drengen, det ved han, vil grædende,

måske skrigende tage på Vej og strækkende de små buttede Hænder efter ham råbe: Far! Far!

En Nat drømmer han, at en overjordisk Stemme, der kun kan komme fra Gud, siger til ham: »Antag dig denne Enke og hendes Børn, og Livsens Krone skal blive din Del!«

Han svarede et højt og tydeligt: »Ja« og vågnede i det samme, han syntes, at han ganske tydeligt følte Trykket af den Krans om sit Hoved, som en Engel vel havde smykket ham med.

Drømmen fulgte ham Dag efter Dag, og en Aften tilbød han Anna Wiinholdt sin Hånd med Hus og Hjem.

Men da Bryllupsdagen — ak, alt for hurtigt, syntes Boisen — oprandt, var han urolig og tung i Sindet.

Fattig havde hans Ungdom været, altid den yderste Flid, han havde væragsig* ikke haft Tid til nogen Art Kæsteri, — men en Drøm havde han haft gemt i Sjælens Dyb, en Drøm om noget fuglelet, fint og strålende, en Modsætning til ham selv, noget at beskytte og værne og overøse med idel Godhed.

Ja, alt dette sidste var der jo nok Anledning til, men den erotiske Sødme, som havde ligget gemt i Drømmen, den var der ikke Anvendelse for.

Men da det så var sket, og de sad ved deres beskedne Bryllupsbord med hele den glade Flok omkring sig, da kom hans lille Yndling stormende ind i Stuen med en Krans. Lynsnart kravlede han op på Boisens Knæ og lagde Kransen om hans Hoved og gav ham et hjerteligt Kys.

De blev alle forundrede over, at denne lille Begivenhed kunde sætte Boisen i så stor Affekt, så han brast i lydelig Gråd.

Slet ingen anede jo den Drøm om Stemmen og Kransen, han havde haft få Måneder i Forvejen.**

Men fra den Dag var han altid glad i sit Ægteskab.

Børnene artede sig vel, eftersom de kom ud i Verden. Af de større Børn blev kun Jfr. Karen Wiinholdt — Moderens Øjsten

* Biskop Boisens stadige Mundheld.

**Hele denne Tildragelse har Biskop Boisen som gammel Mand fortalt til adskillige, ogsaa til sin unge Svigerdatter Eline Heramb.

— hjemme hos dem til Gavn og Glæde. Men til alle Fester og Ferier samledes den hele Flok i det kære, gamle Hjem.

Den beskedne Taknemlighed, der havde præget Boisens Hustru og den hele Børneflokk, da han lærte dem at kende, holdt sig efter Brylluppet, kun den mindste tillod sig at være rebelsk og uartig, men var stadig Stedfaderens Øjsten.

Da skete der en for Familielivet højst glædelig Begivenhed: efter næsten 5 Års Ægteskab blev der den 26de Okt. 1793 i Præstegården født en lille Søn, der blev kaldt Boie Friederich Outzen Boisen.

Den 13de Decbr. var der stort Barnedåbsgilde, og efter Kirkebogen ser man, hvem der var Præstefamiliens nærmeste selskabelige Omgang: »Barnet båret af Madam Hoff fra Pederstrup. Vidnerne vare Hr. Møller fra Horslunde, Hr. Schiern fra Halsted, Hr. Spediteur Møller fra Pederstrup og Jomfru Karen Wiinholdt af Præstegården.«

Det var en prægtig stor og skøn Dreng, Forældrenes og de store Søskendes Stolthed og Glæde.

Men havde Præstekonen været træt og anstrengt i Forvejen, så var det, som om dette dejlige Barn havde taget hendes sidste Livskraft.

En vis nervøs Uro og Virksomhedstrang tog mer og mer Overhånd. Som et trofast, mangeårigt Tyende, der forlader sin Plads, er optaget af at efterlade alt i den bedste Orden til Gavn for sin Efterfølger, sådan arbejder nu Madam Boisen.

Børneflokkens Tøj bliver nøje eftersat, og de bliver udstyret med alt nødvendigt; de er nu snart alle anbragt: i Latinskole og anden praktisk Lærdom hos fremmede eller hos Familien.

For sine gamle, lidt vanskelige Tanter har hun stor Omsorg. Der blev med kort Mellemrum to ledige Pladser i Hospitalet i Vesterborg, hun fik Bojsen til at udvirke hos Greven, at Tanterne blev optaget i de bedste Kamre. Det gav dog 2 Tdr. Rug, 1 $\frac{1}{4}$ Td. Byg og 2 Rigsdaler årlig til hver, foruden Husly og Varm* og med hvad de selv havde i Behold, syntes hun, deres Fremtid var betrygget.

* Efter C. Haugner: Lollands Nørre Herred.

Den store Præstegårdshave kan Madam Boisen ikke få smuk nok. Der ryddes og plantes i Efteråret 1797, og selv i det meget tidlige Forår 1798 arbejder hun derude, skønt det nu er synligt for enhver, at hun er svag indtil Døden.

Boisen søger hende en Dag i Haven, rejser hende op fra et Blomsterbed, der lyser af Crokus, og fører hende kærligt hen på den lille Bænk, han har tømret til hende under den store Blodbøg.



VESTERBORG KIRKE OG HOSPITAL
(EFTER MALERI PÅ MUSÆET I MARIBO)

»Nu ikke mer, lille Anna, Du går jo næsten Grasetegang i Arbejdet, som om Du ikke har arbejdet nok i hele Dit Liv.«

Hun lægger sit trætte Hoved mod hans Skulder.

»Tak, kære Boisen, men jeg tænker på det gamle Ord: »Tag immer noget for til Eftermandens Nytte og lev som den, der skal herfra imorgen flytte.«

»Du skal væragtig ikke flytte herfra, Du skal leve og se vor lille Boie komme herhjem til os som en Stadsкарл, såvel legemligt som åndeligt, Drengen har fået glimrende Evner, i ham vil vore bedste Anlæg komme til fuld Udfoldelse, han vil, når Du engang bliver en gammel, svag Kone, bære sin Moder omkring på sine stærke Arme — — —.« Hendes Hoved er sunket helt ned på Bry-

stet, han mærker, at hun er besvimet, og bærer hende varsomt ind.

Der går ridende Ilbud til Nakskov efter Lægen, han skal tage det bedste og friskeste Forspand, der kan skaffes i Byen, og komme straks.

Den ene Besvimelse afløser den anden, og da hun, der rimeligvis mer end noget andet trænger til Blodoverføring, efter Tidens Visdom af Lægen har fået en kraftig Åreladning, dør hun i sin Mands stærke Arme.

Den 2den April 1798 begravnes Madame Boisen f. Hansen på Vesterborg Kirkegård. I Kirkebogen står, at hun var 45 År gammel, i Følge andre Optegnelser skulde hendes Alder da have været 55 År.

Har hun haft en let forsvarlig, kvindelig Lyst til at gøre sig 10 År yngre, end hun var, og måske har hendes Mand ridderligt og forstående imødekommet dette også efter Døden?

I den følgende Sommer drøfter Grev Reventlow og Boisen mer og mer indgående Planerne om at få oprettet et Seminarium i Vesterborg.

Boisen er glad optaget af sin Præstegæring, og han hører ofte kærlige, smigrende Udtalelser af Beboerne. Således, at den skønne Ligprædiken, Hr. Provst Saddrup i Dannemarre havde holdt over den velædle, salige Wiinholdt, var ret gået i Opfyldelse — ja langt mer end det.

»Hvad sagde han da i den Ligtale?«

Jo, han havde sagt til Slut med stor Kraft: »Herren give igen en Hyrde efter sit Hjærte, der må føde Menighederne med Kundskab og Forstand« (og Degnen Hr. Fogh havde oplyst, at det stod hos Jer. 3. V. 15). Men det glædelige var jo det, at de alle forstod, at det havde de fået og endda mer.

Men Boisen kunde aldrig glemme sin første Kærlighed: Seminariet i Kiel, stedse pønsede han på, hvordan det skulde kunne ordnes på bedste Måde med et Seminarium i Vesterborg.

Han havde, nu da Hjemmet forekom ham øde og trist efter

Hustruens Død, Lyst til at foretage den længe planlagte Rejse til Brahetrolleborg, dels for at se, hvordan et Seminarium skulde være og dels for at se, hvordan det ikke skulde være. Dette sidste lagde han ikke Skjul på overfor Grev Chr. Ditl. Reventlow.

Et havde i hvert Fald klaret sig for ham i den halve Snes År, han havde været Præst på Lålland: Seminariet skulde i Bund og Grund være dansk og ikke tyskpæret.

Det blev dog først i Skærsommer 1799, at Rejsen kom istand.

Boisen, der var ligeså økonomisk praktisk som hjærtensgod, havde indbudt Degnen i Vesterborg, Hr. Mogens Fogh, til at gøre Rejsen med.

At leje en Skipper til at sejle sig fra Nakskov og senere Vognleje over Langeland, og så atter derfra Sejladsen til Fyn, alt kostede lige meget, enten man var én eller to, og fire Øjne ser dog altid mer end to, og på denne Rejse gjaldt det at bruge sine Øjne!

»Ja, vi skal også se os godt om blandt de fynske Jomfruer, det var ingen Skade til at finde os en god, ung Præstemadame«, sagde Degnen og lo længe fornøjet over sit gode Indfald.



FRØKEN ANNA NANNESTAD

Brahetrolleborg Kirke var fyldt til sidste Plads, ikke alene af Slottets og Sognets egne Beboere, men omkring fra de omliggende Herregårde kom Herskaberne i flyvende Firspand for at høre den lällandske Præst, der stod i så høj Gunst hos begge Grever Reventlow.

Også Herskabet på Hvidkilde med deres unge Gouvernante, Frøken Nannestad var kommet og sad på en fremtrædende Plads i Kirken som andægtige Tilhørere.

Der var varmt i Kirken; måske de inderlige Ord, der lød fra Prædikestolen, dog forekom Hr. Mogens Fogh noget bekendte, eller måske det kun var Pligtfølelse overfor det givne Løfte: at studere de fynske Jomfruer, nok er det, de blev studeret, d. v. s. det blev kun én af dem.

Den første og sidste, der tiltrak sig Opmærksomheden, var en lille, nydelig, spinkel, ung Dame med fine, markerede Træk og store, mørke, udtryksfulde Øjne.

Degnen opfattede det lidt kølige, overlegne, ironiske Udtryk, hvormed hun straks iagttog Boisen. Da takserede han hende til at være en Dame af Rang, Komtesse eller Baronesse. Men da han så pludselig under Prædikenen så hendes Grebethed, der snart blev til en inderlig Gråd, som hun slet ikke kunde beherske, endda den næsten ødelagde hendes kønne, fornemme Ydre, da takserede han hende om igen. Ja, så meget var der at gøre for ham med at iagttage hende, og så tiltalende en Beskæftigelse var det for ham, så Prædikenen var forbi, inden han var nået videre med at studere de andre unge, fynske Jomfruer.

Han vilde gerne efter Gudstjenesten gjort Boisen opmærksom

på hende, men det var umuligt; så mange vilde hilse på denne, og nu efter den gribende Prædiken strømmede det ind med Opfordringer om at komme både her og der for at holde lignende Gudstjenester.

Før de klædte sig om til Taflet, fik han dog Lejlighed til at sige: »Ja, Pastor Boisen, jeg tror, jeg har fundet hende, men hvem hun er, eller hvor hun er bleven af, det ved jeg ikke, men det ved jeg, at aldrig har De i hele Deres Liv haft en så følsom og forstående Tilhører — — jeg må finde hende!«

Hvad skildrer hans Glæde og Overraskelse, da han ved Taflet opdager den nydelige unge, nu festklædte Dame.

Såsnart han efter Måltidet kan se sit Snit, får han Boisen af-sides og hvisker ivrigt: »Derhenne står hun, og jeg ved nu, hvem hun er: Gouvernante på Hvidkilde, Frøken Anna Nannestad fra Odense, — altså ugift, man mener også uforlovet!«

Boisen blev opmærksom — Nannestad — Odense — hvor? vis mig hende.

Og Hr. Mogens Fogh viser ham den unge Pige, der fra en Klynge af andre unge Piger sender Boisen et ligesom spørgende Blik fra sine store, smukke, mørke Øjne.

Kort efter er Boisen presenteret for hende. Han ønsker at hilse på en Datter af den berømte Professor Nannestad. Det er, som han har læst alt, hvad hendes Fader har skrevet, og har det altsammen nærværende i sin Hukommelse.

Hun har fået et fortryllende, lykkeligt Udtryk, han opfatter straks, at hun er på en Gang fri, beskeden og meget intelligent i sin Måde at udtrykke sig på.

Han vil ikke slippe hende, han vil vide Besked om alt mellem Himmel og Jord. Han har hørt, at hendes Fader ved de store festlige Gudstjenester i Odense lod trykke et kort Resumé af Prædikenens Indhold og lod lægge omkring i Kirkestolene. Mente han at spore nogen Frugt af denne Foranstaltning? Hvem betalte Omkostningerne derved? Og vedblev han dermed?

Levede hendes Moder endnu i Odense? Han havde Lyst at hilse på hende, kunde egentlig tænke sig at lade Greven køre sig til Odense, når han om tre Dage afsluttede sit Besøg her. Kunde

der være Mulighed for, at ogsaa hun paa Torsdag kunde være i Odense hos sin Fru Moder, saa de atter kunde mødes?

Da hun dybt rødmende undlader at svare ham, forlader han tilsyneladende ganske let dette Emne og underholder hende nu en rum Tid om hendes Methode for Undervisning m. m.

Der er blevet tomt om dem.

Adskillige af de høje Herrer, der havde ønsket at drøfte Tidens alvorlige, brændende Spørgsmål med den livlige, veltalende Boisen, har med meget sigende Blikke til hinanden begivet sig ud i Haven.

Boisen og Frøken Nannestad følger langsomt efter.

Hun bliver senere paa Aftenen venligt nødte til at synge. Hun ved, det er en udsøgt Venlighed, der er mange af Damerne, der har mere Stemme end hun; men hun føler, at hun vil gerne synge for ham og takkes ham, instinktmæssigt ved hun, at han vil synes om, at hun synger paa Tysk. Hvem er det dog, han hele Dagen har mindet hende om? En Mand, hun aldrig har set, men altid elsket: Matthias Claudius, der Bote Asmus, og pludselig sætter hun sig til Klaveret og synger udenad:

»Der Mond ist aufgegangen,
Die goldnen Sternlein prangen
Am Himmel hell und klar;
Der Wald steht schwarz und schweiget,
Und aus den Wiesen steigt
Der weisse Nebel wunderbar.« *

Ingen Sang kunde have passet skønnere, Aftenen er fantastisk skøn, Månen står som efter højere Ordre til almindelig Beskuelse over Havens mørke Trær.

De sidste Efternølere kommer hurtigt ind fra Haven.

Da hun begynder paa næste Vers:

»Wie ist die Welt so stille.«

mærker hun, at en Mandsstemme støtter hende ligesom varsomt og ømt med en dybt musikalsk Andenstemme.

* Sig Månen langsom hæver — —.

Først gør det hende forlegen og lidt usikker; men med en mærkelig, næsten overvældende Glæde fra Sjælens Dyb, giver hun sig nu helt over i Stemningen og Sangens skønne, fromme Indhold.

Hun og han alene synger alle Versene.

Også det øvrige Selskab er betaget af Øjeblikkets Stemning. Den grevelige Familie overøser hende næsten med Tak.

Hun er på engang lykkelig og dybt vemodig, noget for hende helligt og sælsomt har været til alt for almindelig Beskuelse. Hun længes efter at være alene og — græde.

Det er hende ganske umuligt at se hen efter Boisen, men under hele Hjemkørslen funderer hun ustandselig over, hvorfor han ikke havde opsøgt hende og sagt hende Farvel.

Den følgende Dag kredser alle hendes Tanker om Boisen:

Hans Veltalenhed var øjensynlig en medfødt Gave, der på den vidunderligste og naturligste Måde åbenbarede hans Sjæls Ejendommelighed. Hans Veltalenhed var det ædle, harmoniske, begejstrede Udtryk for de Sandheder, som han var så dybt grebet af.

Den Retorik, som hun hidtil havde anset for så værdifuld, forekom hende pludselig ganske værdiløs. Hun måtte sammenligne ham med adskillige oratoriske Mestre, som hun Tid til anden havde hørt og beundret. Deres Manér, Spidsfindighed og flydende Ordstrøm havde mindet hende om Planterne i Herregårdenes Væksthuse, der var nok for Øje og Øre, men Følelsernes virkelige Dybde og Adel var dog ynkeligt gået til Grunde.

Og nu denne Landsbypræst?

Hendes første Indtryk havde været hans altoverskyggende Grimhed. Endog hans Manerer var ret plumpe og kantede som hans Træk, og hans Sprog var ikke engang rent dansk. Hans Dannelse var øjensynlig tysk, det mærkedes Gang på Gang i hans Sprog vendinger.

Og nu huskede hun pludselig, at Moderen havde fortalt, at det var Faderen, der havde indført, at der i Stedet for på Latin blev holdt Forelæsning på Modersmålet ved de årlige Fester på Kongens Fødselsdag på Gymnasiet i Odense.

Og at han da havde befittet sig grænseløst på at fremføre

sin Tale i det skønneste Dansk, end ikke den fjærneste Biklang af Norsk måtte høres.

Nu derimod Boisens Sprog? mon ikke en Sprogforsker vilde kunne høre Reminiscenser af Tysk, Plattysk, Dansk, Slesvigsk og Højdansk i en skøn Forening?

Hendes Mund krusede sig i let Spot, men det blev atter som i Kirken til Gråd, thi Ordet skøn Forening, det var just det rette Ord.

Denne Mand havde ikke talt længe, før han havde hele den store Forsamling fra de ringeste til de højeste, som i sin Hånd, de allerfleste havde været bevægede, som hun selv, man så ikke hans Grimhed, hans Ansigt blev så levende og usigelig godt. Og så hans Stemme, der så kærligt forstående svøbte sig helt naturligt om disse gode, jævne Ord, der indeholdt både Livsvisdom og stor Menneskekærlighed.

Og hans store, brede noget plumpe Hænder. Hun måtte smile — for hun huskede, at hun et Øjeblik i Længsel havde tænkt, at det måtte være velsignet under Skriftemål at mærke denne gode, varme Hånd på sit Hoved. Ja, varm og fast var hans Håndtryk, det havde hun følt, da han efter Taffet oppe på Slottet lod sig forestille for hende, det var, som hun endnu følte dette Håndtryk. —

Om Natten drømmer hun — ikke Yndlingsdrømmen, at hun flyver, men at hun bliver båret — jo, nu drømmer hun dog, at hun flyver, men hun sidder på en stærk Arm hos én, der flyver med hende.

Hun funderer i Søvn over denne mærkelige, enestående Drøm, om det er Gud eller et Menneske, der flyver med hende — — jo, det er dog nok et Menneske — —.

Men da hun vågner om Morgenen og omhyggeligt prøver at genkalde Nattens Drøm, til den står ganske klart for hende, kommer atter, som det kunde synes, helt umotiveret, den stærke Gråd; men nu er hun ganske klar over, at hun græder, fordi hun tror, hun aldrig nogensinde vil gensé denne hjærtensgode, ejendommelige Mand.



TROLOVELSE

Samme Dag henimod Aften kom Skytten på Brahetrolleborg ridende med Brev til Baronens, der, inden han skrev Svaret, spurgte Frøken Nannestad, om det passede hende fra Onsdag Aften til Fredag Morgen at besøge sin Fru Moder. Pastor Boisen fra Lålland ønskede om Torsdagen at hilse på Professorinden og vilde sætte særdeles Pris på ved samme Lejlighed at træffe Frøkenen.

Det var let at mærke på Baronens, at de betragtede dette Brev som et noget hovedkulds Frieri fra Boisens Side, og hun følte sig et Øjeblik fristet til at agere særdeles forbauset og tilbageholdende; men hun kunde alligevel ikke, hendes Glæde var for stor — en Glæde og Forventning, som hun også syntes hun skyldte Boisen åbent at vedkende sig.

Onsdag Aften overraskede hun Fru Nannestad ved midt imellem Latter og Gråd at kaste sig om hendes Hals og fortælle hende alt, hvad der indtil nu var sket mellem hende og Boisen. For hendes Følelser så svimlende meget, så lidt, når det skulde udtrykkes i Ord.

Det var en lykkelig Aften.

Men det var let at mærke under Boisens Besøg næste Dag, at Fru Nannestad havde tænkt sig ham helt anderledes, mere i Lighed med hendes afdøde Mand. Men af Professorens i alle afgørende Øjeblikke stilfulde, fornemme Optræden, var der kun lidt.

Boisens Bejlen til Datterens Hånd var trods al Hjærtelighed ganske ligetil.

Fru Nannestad havde i Dagens højtidelige Anledning pyntet sig selv og Hjemmet med al fordums Herlighed, hvilket tydeligt nok hverken tiltalte eller imponerede ham.

Hun indså, at det var ikke en fornem, lærd Præst hun fik til Svigersøn, og med et lille Suk søgte hun da at indstille sig på det modsatte, altså en af disse Præster, der navnlig forstår at drive deres Præstegårds Avling til Fuldkommenhed og derigennem på deres Vis var den jævne Befolkning et godt Exempel.

Før at gøre et godt Indtryk citerede hun da i Talens Løb det gamle Mundheld om Præsten, der forstår sig på Rugen og Byggen, mens Konen forstår sig på Kælder og Køkken.

Boisen og hendes Datter ser et Øjeblik på hinanden og brister så i hjertelig Latter.

»Ja, men kærester Moder, ingen ved da bedre end Du selv, at jeg ikke har særlig Forstand på Kælder og Køkken, jeg kan måske hygge lidt i Hjemmet; men ellers er det jo Undervisning, jeg har befittet mig på, og kan Boisen ikke tage mig, som den jeg er, så må han i Tide lade mig fare!«

Hendes Blik hvilede samtidig så strålende på ham, så han rørt greb hendes Hånd: — »Kære, hjærtenskære Frøken Anna Nannestad, heller ikke jeg har min Styrke i Forstand på Rugen og Byggen, men jeg mener, jeg har Forstand på Mennesker.

Jeg forstår at finde en dygtig Avlskarl og vække hans Lyst til at være mig tro og arbejde med mit, som var det hans eget.

Og så er jo forresten Undervisning også mit Livs Hovedopgave og store Glæde. Aldrig var det min Drøm at finde en Hustru, der skulde slides op i alt det grove Arbejde, en sådan stor Landhus-holdning er så overlæst med. Nej, en Hustru, der vil undervise — først min lille Boie og senere — vor egen store Børneflokk — her greb han i Skælmeri ømt smilende den unge Piges Hånd og trykkede den til sine Læber — »og som vil styre Hjemmet i Fredens og Glædens Ånd, det er min Drøm, — så finde vi nok både Jomfru, Kokkepige, Stuepige, Bryggerspige, Hønsepige, og hvad de nu hedder; de skal jo dog allesammen leve og have Arbejde, men har Gud ikke Lov at skabe nogle til mere Ære end andre?

Men nu ønsker jeg at blive vist Byen og den nærmeste Omegn, vis mig den!«

Hun mener, at så længe de går i Gaderne, ser alle efter dem og læser som i en åben Bog deres søde Hemmelighed. Så fører hun

ham bag om Byen i den Allé langs med Åen, der kaldes Filosofgangen.

Hun fortæller livligt om Byens Fortrin og Skavanker, det højt udviklede Handskemageri og de mange små og store Brændevinsbrændere og Kroerne, som der er alt for mange af.

Han mere ser på hende end egentlig hører efter.

Da hun tilsidst helt undselig tier stille, spørger han smilende:

»Og det var Benediktinermunkene, der anlagde Pjente Mølle?«

Hun bliver ærgerlig, for det kom så umotiveret. Tager han hende ikke helt alvorlig, så skal hun så sandt give ham noget at tænke på, og pludselig næsten lynsnart kommer det som et Udfald:

»Hvorfor fremhæver De altid Professor Cramer? Han er dog tysk, vi har så mange gode, nordiske Mænd, der står på Højde med ham både hvad Lærdom, Dannelse og andre Karakterens ophøjede Egenskaber angår.

Denne glimrende Hofprædikant må dog — mener jeg — være langt fra Deres Ideal, De, der så langt fra ringeagter enfoldig, hjertelig Kristendom. Højt beundret Hofprædikant og Lærer ved Universitetet i København anså han det ikke Umagen værdt at lære Dansk. Forklar mig, hvorledes han kan være Deres ophøjede Forbillede, som jeg hørte Dem sige ved Taflet i Søndags?«

Han ser forundret på hende; »De har noget imod Cramer, hvordan skal jeg forklare det? — — Nåh, Deres Fader beundrede Struense, der dog var så tysk som nogen — men Deres Fader kan aldrig have billiget den Udvikling, alt tog tilsidst!«

Hun er bleven blussende rød: »Nej, det gjorde han ikke, men han glædede sig over Struenses Genialitet og Frisind, nu er vel de fleste af hans Forbedringer annullerede; men enkelte vil dog nok blive stående. Det bør dog ikke være strengere for fjernt beslægtede at indgå et evangelisk Ægteskab, end det blev krævet af selve Mose Lov og endnu værre at straffe de uskyldige, så der gøres Forskel på de ægte og uægte Børn endog ved deres Døb. I alt sådant beundrede min Fader ham og særlig ventede han sig uhyre meget af hans Reformere ved Universitetet. Men alle disse Forventninger blev jo så ynkelig trådt i Støvet ved hans syndige Forhold til Dronningen, hvorved han stødte alle Hjærter fra sig. Jeg ved godt,

at Cramer fordømte al den Syndighed; men det var han ikke ene om, det samme gjorde Biskop Harboe, Pastor Schönheyder ved Trinitatis, Hofpræst Janson, og først og sidst blev det vel udtalt, så alle kunde høre og forstå det af Biskop Balle, dengang kun en fattig Landsbypræst — —!»

»Ja, træk nu Vejret, min hjærtenskæreste lille Frøken, først og sidst, jo, det er rigtigt, at Biskop Balle udtalte det sidst, det gjorde de alle, efter Struenses Fald havde de alle Mod, men der var kun én eneste, der i sine Prædikener djærvt og kraftigt tog til Orde mod Struense i hans Velmagtsdage, og denne ene var selve Hofpræsten Cramer, og så kraftigt var det gjort, så Struense ikke kunde sidde det overhørig, men omgående afsatte ham og forflyttede ham til Lybek som Superintendent, et Sted, han ikke ønskede sig hen, og hvor han ejheller passede.

Og derfor højagtede jeg Cramer, inden jeg endnu kendte ham. Det er sandt, at han aldrig lærte Dansk, men han havde den fineste Forståelse af Nødvendigheden af at mestre og rense Sproget, og det, hvad enten det var Sproget i Oversættelse i vort nye Testamente, eller det var det Sprog, vi Præster forkynder med vore egne Ord fra Landets Prædikestole. Det var jo ham, der først tog til Orde for, at de unge Teologer skulde have praktisk Øvelse i Prædikerkunsten, derfor dannede han et lille Prædikeselskab. Vel sandt, han var og blev tysk; men hvorfor tog de danske Professorer ikke mod hans frugtbare Tanker og førte dem videre, sådan som jeg agter at gøre det. Ja, for det er jo det, jeg vil, alt det, jeg hørte og læste hos ham i Kiel, når han prædikede, eller han underviste på Universitetet og Seminariet, for det vil jeg vie mit Liv, at omplante det på dansk Grund, og du skal hjælpe mig!»

Det var Boisens første du til Anna Nannestad.

De er standset og lidenskabeligt ømt tager han hende i sine Arme. De har begge glemt, at de ikke er de eneste spadserende på Filosofgangen.



BRYLLUP

Brylluppet stod samme Efterår d. 11de Okt. — Deres beskedne Bryllupsrejse gik over København (hvor Boisen havde en Del at drøfte med sin Forlægger) hjem til Lålland, hvor en splinterny Offenbachervogn forspændt med to smukke, brune Heste ventede dem i Maribo.

I Vesterborg og Birket var stor Forventning.

Man havde i det skønneste Efterårsvejr rejst Æresport ved Indgangen til Præstegården, og Hr. Mogens Fogh havde indøvet en Velkomstsang med Sognets Ungdom.

Hvor gjerne havde han ikke selv rimet til Brudeparrets Ære; men så mindedes han Brudens kloge, kritiske Blik fra den minderrige Søndag i Brahetrolleborgs Kirke, det var nok sikrere at synge en på Forhånd anerkendt Arie, og da så Vognen med det dampende Forspand holdt foran Æresporten, istemte han og Sognets festklædte Ungdom:

»Hvad vil Rigdom vel sige,
Hvad er Glands og Herlighed,
Når man ej har tillige
Den hulde Hjærtefred?
Nej, elske ømt og ærligt,
og dele Alt så kærligt,

Har Hoffet nogen Fryd, som kan ligned dermed?

:|: Nej! Den har aldrig kendt Lykken, som savner Kærlighed. :|:

Der var mange Vers, men alle endte de med:

»Nej! Den har aldrig kendt Lykken, som savner Kærlighed!«

Den unge Præstekone var vel nok meget sød med de strålende, mørke Øjne, røde Kinder og det venlige Smil, altsammen indrammet i en klædelig sort Fløjls Kysehat med blåt, bølgende Slør.

Lidt fornem så hun ud, når hun vinkede med den lille, fint behandskede Hånd.

Men Præsten var gemytlig og ligetil, rørt og hjærtelig som altid, og alt havde han forudset og forberedt, hele Flokken blev øjeblikkelig budt ind i Præstegården for at drikke et Glas med Brudeparret.

Med Kage i den ene Hånd og Vinglas i den anden istemtes der så en ny Sang, da denne Situation af den kloge Degn også var forudset og forberedt:

»Tage Verden som den er,
Takke den, som Glasset fylder,
Intet lade gå sig nær,
Det Valgsprog er som jeg hylder.
Fra din snevre Skuekreds
Alle mørke Griller vige!
Favn med Fryd din kjære Pige,
Tøm dit Glas i munter Lag,
Tænk dig aldrig næste Dag.

Virk med Næsten ærligt Gavn,
Uden Pral og Maskerade!
Løb så stundom Fastelavn
Det Næsten aldrig vil skade.
Fra din snevre — o. s. v.

Bredfuldt Bæger vinker dig,
Klangen lyder dig imøde:
Denne Stund er lykkelig,
Snart samles vi med de Døde.
Fra din snevre — o. s. v.

Ven! du nyde Glædens Stund!
Mange bort mod Målet ile,
Ja, måske i næste Stund
Ej Vin, ej Piger dig tilsmile,
Fra din snevre — o. s. v.

Sligt er min Filosofi:
 Ingen Kummer Hjærtet røre!
 Øjeblikkets Harmoni
 Vi hylde med enigt Øre
 Fra din snevre Skuekreds
 Alle mørke Griller vige!
 Favn med Fryd din kjære Pige,
 Tøm dit Glas i munter Lag,
 Tænk dig aldrig næste Dag.

Det var jo næsten utænkeligt, i sådan lykkelig, harmonisk Stund, som Sangen så smukt udtrykte, men dog var Hr. Mogens Fogh egentlig ganske overbevist om, at han i et kort Nu atter havde set det kølige, overlegne, lidt ironiske Udtryk hos den unge Præstekone, det som havde gjort, at han straks i Brahetrolleborg Kirke havde takseret hende til at være en Dame af Rang.

Lidt hovedkulds brød han op med sin oplivede Flok, og trods den skønne Sangs gemytlige Livsvisdom: »Tænk dig aldrig næste Dag!« tænkte han i de følgende Dage ret jævnlige over de kommende Dage, — hvad vilde de bringe? — vilde det livsalige Forhold til Præstegården og den kære, kloge, hjærtensgode, gemytlige Præst glide ind under Forvandlingens Lov — —?

Men Madame Boisen glemte øjeblikkelig sin egen lidt kritiske Indstilling, da hendes Mand nu kærligt, men fast førte hende rundt til alle Præstegårdens Beboere for at hilse på dem.

Hvor mange var der dog? — og hvor køligt undersøgende de dog betragtede hende.

Der var nu først hendes jævnaldrende: Boisens Steddatter, Jomfru Karen Wiinholdt, der havde styret alt så samvittighedsfuldt siden Moderens Død, hvordan skulde hun udtrykke hendes ikke uvenlige Blik? Sandhedsbegærligt, ja, i Bund og Grund ærligt spørgende var hendes Blik. Den lille Boie klyngede sig til hende, øjensynlig ængstelig for den lille, fine Dame, der endnu ikke havde fået Tid at lægge Overtøjet.

Kokkepigen så ligefrem fjendtligt på hende, ligeså den gamle Amme, der nu havde Fjerkræet under sig.

Hun følte, at hendes eget venlige Smil efterhånden blev en stivnet Grimasse, kun ét frydede hende: det var det Udtryk af den inderligste Hengivenhed, der øjeblikkeligt gled over deres Ansigter, når de fra hende vendte Blikket mod Boisen.

Men efterhånden tænkte hun:

»Føler han dog ikke, hvilken Spidsrodsgang jeg går? Han der ellers er så klog og medfølelse.«

Det gik køligt igennem hende:

»Nej, han soler sig, og nyder, at jeg skal se deres — Tilbedelse! Ja, for noget i den Retning var det, hun havde været Vidne til.«

»Tanterne, er de her ikke, har I ikke bragt dem mit Bud?«

»Jo,« det havde man, »men de vilde ikke komme.«

Heller ikke det bragte ham ud af Ligevægt.

Men da de så endelig ene stod i det smukke, nytapetserede Sovekammer, hvor alt var nyt fra Sengene til de friske, lyse Gardiner og Omhæng, og de få Ejendele, Boisen havde tilladt hende at medtage fra sit Barndomshjem, ligesom hilste hende fortroligt ømt, bredte han Armene ud mod hende og holdt hende længe i sin Favn, hviskende de ømmeste Elskovsord: »Min Due — min søde, lille Brud, — mit dyreste Eje på denne Jord — —« da blev hun dybt bevæget, men tænkte:

»Ak, nu brister jeg i Gråd og bliver grim og rød næset — — hvis ikke —« og hun bad: »Kære, kære Boisen kys mig!«

Og da lo han, som kun han i hele Verden kunde le, og idet han uden Hensyn til det rene, hvide, fint strøgne Sengetæppe satte sig på Sengekanten og tog hende på sit Skød, opfyldte han lyk-saligt hendes Forlangende — og hun var så ivrig for det samme, så hendes Gråd, der som en vandfyldt Sky længe havde hængt over deres Hoveder, nu delte sig, drev væk og efterlod det klareste Solskin.



HUSLIG LYKSALIGHED

Som Anna Nannestad ved sin Fødsel inspirerede sin Fader til at skrive den lille Bog til Børnelærdom: »Første Elementer af Guds Ord«, således inspirerede hendes Trolovelse med Boisen denne til at skrive Bogen: »Vejledning til huslig Lyksalighed i nogle Taler«. Bogen udkom i Efteråret 1799.

Den fik mangfoldige Læsere, udkom i nye Oplag efter hans Død og skaffede ham mange Venner ud over Landet. Dog havde han ingen mere følsom og begejstret Læser end sin egen unge Hustru.

Når hun, som hun var opdraget til, altid begyndte sin Dag med en stille Andagtsstund, tyede hun i de første, lidt svære År i sit Ægteskab altid til denne kære Bog, hvoraf hun endnu i sin høje Alderdom kunde fremsige lange Stykker ordret udenad.

De gamle Tanter i Hospitalet vandt hun aldrig, selv om de efterhånden nådigst tillod hende at bevise dem adskillig Godhed og små Opmærksomheder af forskellig Art.

Men hvad der var meget værre: De lagde Grunden til det aldrig helt inderlige Forhold mellem hende og den lille Stedsøn Boie.

Det var hende en stor Ydmygelse, at hans Undervisning, som hun var gået ind til med så stor Begejstring, aldrig ret lykkedes. Altid måtte han modstræbende hentes hjem fra de gamle Tanter, der, efterhånden som de gik i Barndom, mer og mer fængslede ham. Tilsidst måtte hendes travle Mand selv påtage sig også dette Arbejde.

Da derimod hendes Søster Elise nogle År senere fik sit andet Hjem i Vesterborg Præstegård, sluttede Drengen sig straks ømt og fortroligt til hende, et Forhold, der, til alles Glæde, holdt Livet ud.

Der var da slet ingen Undskyldning for nu ikke at søge at

dygtiggøre sig i det huslige, men heri var den erfarne Kokkepige hende stadig meget uvenlig sindet. Hun havde snart mærket, at Husmoderen var ret uvidende i det, så det blev hende en god Spøg ved de større huslige Begivenheder: De store Slagtninger, Brygning af Gammeltøl, Lysestøbningen, Julebagningen og den halvårige Stovvask, med påtaget Ydmyghed grundig at rådspørge sin klejnmodige Husmoder.

Denne Situation kunde An' Sofi' senere med grov Komik gengive for de andre Tjenestefolk i Borgerstuen.

Præstekonen gennemskuede hende godt nok, og ofte fristede det hende at gå til sin Mand, beklage sig og kræve An' Sofi' fjærnet, men det vilde vel give den Ufred, han hadede mest af alt — Fred og Glæde, det var jo det, han ventede, hun skulde bringe til Huse.

Så tog hun som så ofte før hans kære Bog og læste Talen til »Den gode Moder i sin huslige Kreds«. Der var nok, som havde Bud til hende:

»Den gode Moder er Moder for sit Hus. Det er den Verden, i hvilken hun lever, og hvor hun opfylder sin Bestemmelse. Hun er helst der. Hun kjedes ikke ved stille, prunkløse Forretninger, som Huset udfordrer, og tror ikke, at disse er under hendes Værdighed«.

Hun sukker dybt, for er det ikke just sådanne Tanker, der kan liste sig på hende: hvad Glæde har hun af alle de Småtalenter, Moderen i dyre Domme lod hende lære: Sprog, Tegning, Maling, Dans, Plastik, fine Håndarbejder og — Musik.

Da bliver hun pludselig dybt skamfuld, for hvor findes en Mand, der er mere lykkelig for Musik og Sang end Boisen, så opmuntrende, så rørende taknemlig.

Hun læser et andet Sted:

»Stundom er hendes Mand vanskelig — « nej, nej, det passer ikke, ikke i hendes Forhold, — men her kommer atter noget for hende:

»En Moders Bestemmelse er skøn og herlig. Dersom hun er det, hun bør være, så kan hun gavne mer, end den Lærde kan ved sin Vandel, udbrede flere Dyder, end Taleren med sine Betragtninger over Fromhedens Værd. Havde man alletider kjendt hendes Be-

stemmelse i dens hele Omfang, havde man, i Stedet for at prædike ufattelig Kristendom, med Kundskab om den menneskelige Natur udviklet en Moders Pligter, så havde man ejet og ejede langt flere lykkelige Mænd og Fædre, så stod det bedre med Opdragelsen. Hendes Bestemmelse er skøn — —« ak Gud i Himlen, velsign mig, lad mig snart gøre mig fortjent til »Modernavnet« — hun er knælet ned og tryglende beder hun Gud om snart at blive Moder.

Men da oplever hun noget forunderligt, ved Siden af — under denne inderlige Bøn — er det, som hun hører en alvorlig, myndig Stemme, der fortæller hende, at hun allerede nu fra dette Øjeblik kan begynde at gøre en Moders, en Opdragers Gærning.

Der går jo i hendes Hus ved hendes Side en ung, stille, moderløs Pige, der aldrig har lagt hende et Halmstrå i Vejen, tværtimod. Det er Jomfru Karen, der altid, jo, det har hun ofte set, rødmer og stille forsvinder, når Boisen, for hver Dag mer utilsløret, viser sin varme Forelskelse. Jomfru Karen, som stadig prøver, det ved hun godt, at formilde Tanterne, og som engang, det husker hun helt bestemt, fik den lille, forkælede Boie til at bede hende om Forladelse.

Nu ved hun det.

Alle de Småtalenter, som hun måske aldrig selv får Anvendelse for, hvorfor underviser hun dog ikke Jomfru Karen i dem? Hun kunde dog blive så nydelig — —.

Og når hun så er oplært og blevet en fin og skøn, ung Pige, så vil hun hjælpe hende ud i den vide Verden, enten til København eller på én af de store Herregårde, hun skal have Lov at prøve at vinde Lykken*.

Jo, hun vil begynde straks, endnu iaften.

Den Undervisning syntes alle i Præstegården godt om.

Boisen måtte i Timevis spille på Fløjte til deres Dans.

Men lige inden for Døren stod altid Jomfru Karens gamle Amme med milde Øjne.

Hun nikkede og trippede Takten på Strømpesokkerne.

* Hun blev gift med Byfoged Nissen, Sønderborg.

An' Sofi' var uheldig.

Hun lagde ikke Mærke til, at Boisen i en Mørkningsstund sad i Stuen, da hun havde en af sine Yndlingsforestillinger med den unge Husmoder.

Samme Aften havde hun og Boisen en længere Samtale i hans Studereværelse, som gav An' Sofi' røde Øjne, og som hun ikke følte Trang til at gengive i Borgerstuen.

Kort efter skaffede Boisen hende en Husholderskeplads hos en barnløs Enkemand i Birket.



MODERENS DØD

Gennem et bekymret Brev fra Fru Katharine, der havde tilbragt Julen i Odense, forstod de, at den gamle Moder, siden Kælebarnet, den yngste Datters Giftermål og Afrejse, langsomt sygnede hen, plaget af en ondartet Hjærtelidelse.

Fru Katharine selv var efter nogle Års Ægteskab blevet skilt, hendes Mand, Major von der Osten, var udvandret til England, selv var hun flyttet til sin Yndlingsbroder, Pastor Frederik Engelhardt Nannestad i Storehedinge.

Boisen fandt sin Hustru bittert grædende over dette Brev, han forstod, at hun så inderligt ønskede, at få sin Moder flyttet til Vesterborg Præstegård for at kunne pleje og opmuntre hende; men her, syntes han, at han måtte stå hende imod. De havde endnu ikke levet sig så inderligt sammen, som han drømte om, at de skulde, han frygtede en elsket Moders Indflydelse. Der var jo end ikke foreløbig nogen Udsigt til et lille Barn, der kunde midtpunkt-samle dem alle.

Skønt det gjorde ham inderligt ondt, måtte han her stå fast, men da han aldrig var den Mand, der tog noget fra et Menneske, uden at prøve på at glæde dem på anden Måde, så havde han da øjeblikkelig også en anden Plan fiks og færdig:

»De skulde endnu samme Dag følges ad til Maribo, der vilde de søge, til de fandt en hyggelig Lejlighed, hvor hendes Moder med et trofast Tyende så skulde henleve sine sidste År.

Ofte — meget ofte vilde de besøge hende og bringe hende Naturalier i Overflødighed, og ved enhver Højtid vilde de hente hende som deres kære Gæst ud til Præstegården.«

Han følte dog alt for godt, at det var kun halv Trøst, men han

gentog for sig selv, at her måtte han stå fast, for deres egen fælles Lykkes Skyld.

Hun forstod godt, hvad der hos ham lå bag ved dette Afslag og forstod også, at hans Frygt var begrundet, hun var selv blevet forundret over, så vidunderligt fristende den Tanke var kommet til hende, at få den elskede Moder i Huset og atter blive Genstand for hendes ufornuftige, men ak så sødmefyldte Forkælelse.

De fandt en hyggelig Lejlighed til Moderen ledig til Foråret. Boisen betalte for en Sikkerheds Skyld $\frac{1}{4}$ Års Leje forud. Prøver af Tapetpapir blev sendt, alt skulde være smukt og friskt til Moderens Ankomst.

Fru Nannestad blev lykkelig som et Barn.

Allerede i Februar og Marts, da de allerførste Forårstegn meldte sig, begyndte hun at pakke sammen og flytte sine Møbler og Ting til Købmand Bangs Pakhus ved Skibhusene. Ganske vist var der endnu flere Måneder, til den Nakskov Skipper, der havde lovet at fragte hende og hendes Ejendele til Lålland, vilde ankomme, men for hvert Stykke, hun lod bringe bort, følte hun sig nærmere ved det attråede Mål.

Da dør hun pludselig af et Hjerteslag, d. 20de April 1800 i Fru Katharines Arme, hun var kommet Aftenen før for at hjælpe hende over Flytningen.

Næppe rygtedes Moderens Død, før Kreditorerne myldrede frem. Det blev en trist Opgave for Fru Katharina at komme til Bunds i al den Gæld, der havde hobet sig op siden hendes Tid.

Alle de bortflyttede Møbler og Ting måtte nu bringes tilbage til Auktionen.

Så kom på Madam Eilschous Vegne Købmand Peder Rasmussen og fremlagde en Revers udstedt af den Afdøde under 19de Okt. 1797 for Summa 40 Rdl., hvoraf 15 var afbetalt.

Til Jøden David Israel i Odense skyldtes 8 Rdl. 4 Mk. og 7 Skilling, som blev læst og påskrevet.

Sognepræsten i Frørup, Hr. Rasmus Høybergs Enke blev meget urolig, der var en gammel Obligation på 300 Rdl., som hun mente, hun aldrig havde fået Rente af.

Majorinde Petersen anmeldte at have tilgode 24 Rdl., senere

forklarede hun dog, at 12 Rdl. vare i Gæld afgangen, og senere, at den hele Sag forlængst var sluttet med Professor Nannestads Sterbbo.

Og så var der jo den sidste Fjerding Smør — 9 Rdl. at betale til Forvalter Tage på Rødkilde Gård.

Endnu engang fik Fru Katharine rig Lejlighed til at vise sin klare Forstand og store Retsindighed.

Bistået af deres gamle Ven, Magister Gottschalk, som var Medlem af Skifteretten, forstod hun snart, hvad her var at gøre.

Først afleverede hun til Boet 50 Rdl., som hendes Broder, Postmester Lars Nannestad i Vestindien, havde sendt som Gave til Moderen, de var førend hendes Død ankommet til København, men først efter nået til Odense.

Så viste hun Øvrigheden det hemmelige Rum i Husets Pragtstykke, det gamle, indlagte Chatol; der lå 51 Rdl., og så vidste hun nøje Besked med alt, hvad der af Pensionen, Legater m. m., foruden hvad Auctionen indbragte, vilde indgå i Dødsboet.

Men først blandt alle Fordringerne til Dødsboet fik hun den forgrædte, gamle Pige, Maren Hans-Datter, til at oplyse, at hendes tilgodehavende Løn var 14 Rdl. og 4 Mk., og hun glemte ikke at fremlægge sin Svoger, Pastor Boisens kvitterede Regning på 8 Rdl. for $\frac{1}{4}$ Års Husleje i Maribo.

Og så begærede hun, at Skifteretten skulde besørge Begravelsen, ligeså give de af hende nævnte Arvinger Underretning om Dødsfaldet med videre Oplysninger, som kunde være fornødent.

Og ved den påfølgende Auktion købte hun en Erindring fra det elskede, gamle Hjem til enhver af sine Søskende.

Hvorefter hun erklærede sig fuldkommen fornøjet med alt, hvad Skifteretten havde foretaget med det nu endeligt afsluttede Bo.

Indgæld: 497 Rdl. 3 Mk. og 13 $\frac{1}{2}$ Skilling

Udgæld: 497 Rdl. 3 Mk. og 13 $\frac{1}{2}$ Skilling

Intet at arve.

Hun ligger den sidste Nat i Magister Gottschalks Gæstekammer. Det er umuligt at sove; hun ved med fuldkommen Sikkerhed,

at nu vil hun aldrig gense sin Barndoms og Ungdoms By.

Egentlig vilde hun helst dø i denne Nat, hun føler pludselig en stærk Trang til nu at kunne gøre det, hun aldrig gjorde, mens Moderen endnu levede — lægge sit trætte Hoved ind til hendes Bryst og græde ud.

Denne lille, kærlige, lidt ufornuftige Moder, der aldrig forstod sig rigtig på Penge, men som altid forstod at være kærlig og god.

Så mange fattige Mennesker, der dog havde fulgt hende til Graven og grædt, — vist alle hendes Tjenestepiger gennem et langt Liv.

Hun mindes et af Moderens Yndlingsvers af Friderich Bøyes Skat-Kiste.

Og Fru Katharine står ud af sin Seng, knæler ned og lænende sit Hoved mod Sengens Fjæl hvisker hun med Gråd i Stemmen:

»Lille kære Moder!
 Svage ere vi og blive,
 Dog hvad kan os Syndre rive
 Ud af Jesu søde Favn?
 Lad kun Verden stille Snarer,
 Jesu nok sin Brud bevarer
 I sin faste Frelses-Havn.«



HENDES FØRSTE SØN

I Marts 1801 er der mer end almindelig forventningsfuld Travlhed i Vesterborg Præstegård.

De første Trækfugle er kommet tidligt og allerede myldrer Gække og Krokus i Havens Bede.

Karlene har travlt med at få Gærdestaver og Humlestænger tilhugget, de sidste skal tillige forsvarlig brændes i Rodenden. Markredskaberne skal efterses og repareres, man slås om Plads i Huggehuset og kræver med fast Stemme Pigernes Hjælp. Når de gamle Pile er tophugget og Gærdene i Orden, er der jo også Kurve at flette og Hække at klippe.

Kun den kyndigste, den gamle Havemand, betroes det at beskære Frugttræer og efterse Bikuberne.

Svinene skal ringes og luftes på én af de første frostfri Dage.

Bryggerspigen råber op angående nye Ringe om Mælkespande og Bøtter, før de ret skal koges ud.

Men Pastor Boisen tjærer selv Båden, han har i Søen, og bringer en frisk, men blandet Duft med sig, når han Gang på Gang lister sig ind i det solbeskinnede, lyse Sovekammer — Husets allerhelligste Rum — hvor hans kære lille, men nu så besværede Hustru pusler om Vuggen og alle de fint forarbejdede, små Klædningsstykker til hendes så længselsfuldt ventede førstefødte.

Om det dog måtte blive en Søn!

»Det må blive en Søn!« spøjte Boisen, »Marts har Minerva til Skytsgudinde, da tændte Vestalinderne den ny Ild, og de gamle Laurbærkranse på de forskellige Kejseres Buster blev fjærnedede og erstattede med nye.«

Han knæler ned for den lille, uformelige, men dog så yndige

Skikkelse og kysser ømt de fine, små Hænder: »Min elskede Hustru, den ny Ild er nu tændt imellem os, hver Dag føler jeg dens Lys og Varme.

Ved du, hvad Paulus kalder Menigheden i Filippi? * »Min Længsel, min Glæde og Krone«, men jeg måtte tænke på dig, lille Anna, da jeg læste de Ord.«

En Aften har de siddet en Stund ganske stille i dybe Tanker, da begynder hun med en Bemærkning, der forudsætter, at det er Barnet, der er tænkt på, og han svarer øjeblikkeligt smilende:

»Zwei Seelen und ein Gedanke,
Zwei Herzen und ein Schlag!«

Der kan komme en stor Uro over ham, hun er så lille og spinkel, så forunderlig ubekymret, hun ved jo slet ikke, hvilken Livs og Døds Alvor en sådan første Fødsel er.

Hos en Maler i Nakskov køber han et smukt Brædt, som han lader sirligt dekorere med Blomster og Sving og en Indskrift fra hans eget kære Barndomshjem i Emmerlev:

»Gud unde os i denne Bo
et ærligt Liv i Fred og Ro.«

Da det er slået op over Gangdøren, fører han hende ud at se det, og mens de betragter, mumler han rørt en hel Del om, at alle hans kære, men vel og ærgerrige Planer med Seminariet og den ny Kirkeliturgi dog er for intet at regne mod den Lykke snart at se hende ligge derinde i Sengen, lykkelig forløst, med et velskabt Barn ved sit Bryst.

Der er noget i hans store Kærlighed, der næsten ydmyger hende, hun kan kun hviske: »Tak kære, kære Boisen — Tak!«

Den 25de Marts er der Uro og Angst i Præstegården.

»Hvor kan den algode Gud lade en lille Kvinde lide så frygteligt.«
Men Pigerne har meget at hviske om. Det har forfærdet dem

* 4. Capitel 1. Vers.

så lidt Madammen har agtet på al god, gammel, from Belæring. Det ved man dog, at er Vuggen redt, før Barnet er født, får det arme Barn kun et stakket Liv her i Verden, men denne Vugge har stået opredt i flere Uger — Gud bedre —.

Og skønt det er så forkert, at sørgeklædte Personer syr Klæder til det spæde Barn, har Madammen, selv sørgeklædt for sin Moder, syet alt Tøjet med egen Hånd til den lille.

Kokkepigen har helt fra Efteråret gemt Pulver af stødt Hare-spænd (Harens Bagben), men Madammen er jo ikke til at komme nær med den Slags Råd. Men så har hun i al Gedulghed kommet det i Kaffe kedlen og den stødte Kanel, fik så også andre i Præstegården noget i sig, kunde det vel i Guds Navn ikke skade dem heller,

Og at Hestene havde rystet sig for Vognen, da de holdt i Gården med Jordmoderen, det havde de alle set, og så vilde jo enten Moder eller Barn dø — kanske de begge.

At Kusken svor på, at Hestene var nødt til at ryste efter sådan vild, forvoven Kørsel, var jo kun grim, vantro Snak.

Men da Veerne trak ud ind i den nye Dag, gik den gamle, erfarne Ellen Amme grædende ind til Boisen, der gik hændervridende frem og tilbage — frem og tilbage inde i Salen og betroede hviskende sin kære, gode Præst, at om han dog kunde formå sin unge Madamme til bare én Gang at sige:

»Jomfru Maria! Lån mig Nøglerne dine,
At jeg må aabne Lænderne mine!«

Det havde hun selv gjort i sin Ungdom, da hun var kommen så ilde afsted, og det havde hun lært af sin fattige Moder — og det hjalp hende dengang og havde hjulpet mange siden.

Og Boisen havde takket hende med Tårer i Øjnene og bedt hende bede en Bøn i Jesu Navn, som han selv gjorde, så vilde det nok altsammen hjælpe.

Og så fødtes da i de første Morgentimer d. 26de Marts hendes førstefødte: en dejlig, stor, velskabt Dreng.

Udenfor Sovekammerdøren løb Boisen på den gamle Ellen Amme, der stod med et Sædeløb og bad så mindeligt om, at Drengen straks måtte lægges deri, at han sit hele Liv kunde blive en god Sædemand.

Og Præsten lo med sin velsignede, rungende Latter: »En Sædemand, en Guds Ords Sædemand, ja, det skal han væragtig være, kære, gamle Ellen Amme!« og han tog glad mod Sædeløbet og gik ind med det i Sovekamret.

Senere beordrede Boisen, at Dagen fra 12 Middag skulde være at betragte som en Helligdag, med Ekstrakaffe med Rom i ved hvid Dug i Borgerstuen.

Og gennem Jomfru Kornbeck fik Pigerne Hilsen fra Madammen selv, at de skulde komme ind til Gratulation i Sovekamret og se den dejlige Dreng.

Men da de søndagsklædte på Hosesokker, rødme af Glæde betragtede Barnet og kniksede for Moderen, var alle grimme Forud- anelser fuldstændig glemt og hengemt til en anden mere passende Lejlighed.

Kun Kokkepigen og gamle Ellen Amme — der i Hemmelighed aftvang Kaffekedlen de allersidste, dyrebare Dråber — drøftede fromt og taknemligt de livsalige Følger af al deres velbetænkte Omsorg.

Vel vidste de, at den Slags fik man aldrig Tak for; men de vidste også med sig selv, at hverken Tanken om Tak eller anden Belønning havde drevet dem —.

Endnu en usselig Knald Kandis og endnu en aller-ellersidste Gang blev den store Kobberkaffekedel drejet ud over deres Spølkummer, lige til det tykke viste sig.

Der var Grums i Kokkepigens Kop. Hun skottede til Ellen Amme, om hun ikke — som så ofte før — vilde spå hende, — men gamle Ellen Amme sad med sære, milde, langt fraværende Øjne. Hun tænkte på alle de Barnefødsler, hun havde oplevet, først hos salig Viinholdts, og som nu begyndte så lykkeligt hos Boisens, ak, hvem der kunde få Lov at opleve dem allesammen, — gå med de små Børn ved Hånden omkring

at finde Hønsereder — give Kyllingerne Æde, vogte dem for Gasen og den kalkunske Hane!

Hvor Livet dog en Dag som idag var lyst og smukt!

Var hun ikke flyttet så langt hertil med Viinholdts, så vilde hun idag, hun havde så god Tid, pyntet sin gamle Moders Grav, nu lå den vel hen så glempt og tilgroet.



SØSTER KATARINES FORVANDLING

Alerede Året efter at Vejledning til huslig Lyksalighed udkom, skrev Boisen — inspireret af den i Hjemmet forestående lykkelige Begivenhed — Betragtninger over vigtige Optrin i det huslige Liv.

Begge Bøger fik en både smigrende og meget hjertelig Modtagelse.

Intet Under at han følte sig usigelig lykkelig, og alle var i den festligste Stemning til Barsedåben d. 18de Maj.

Moderen havde håbet, at hendes elskede Fader måtte blive opkaldt, men Boisen holdt fast på, at både Moder og Morfader skulde opkaldes, så fik han da Navnet Anthon Nicolay Boisen.

Boisen, der havde oplevet sin Hustrus store Sorg ved Moderens Død, vilde nu ret glæde hende, Søsteren Elise Nannestad havde han skaffet Plads i Sakskjøbing, hvorfra hun flittigt besøgte dem, og til Barsedåben havde han indbudt Sara Nannestad, der stadig holdt sin betroede Plads i København, og Fru von der Osten i Store Hedinge, der skulde bære Drengen.

Det er betegnende for Tonen i Hjemmet, at mens Kirkebøgerne ellers viser, at man i hine Tider ved Barsedåb hos Præster, Forpagtere, Proprietærer, ikke at tale om Lærerhjem, stedse havde Egnens Grever og Baroner med deres Fruer som Faddere, rimeligvis for al mulig timelig Fordels Skyld, så hedder det her, skønt Boisen stod Grev Reventlows endog meget nær: »En Søn, båret af Fru Osten, Vidner: Hr. Jesper Møller og Hr. Kærgård fra Schiels-tofte, Capellanen, Hr. Møller fra Horslunde, Hr. Schiern fra Halsted og Jomfru Kornbeck i Præstegården.«

Søstrenes Besøg blev for dem og den unge, lykkelige Barne-

moder en herlig Oplevelse, her var atter et Hjem, hvor de helt kunde føle sig som hjemme, hvor de uden forsigtige Hensyn kunde tale om alt, hvad der lå dem på Hjærte.

Boisen gik smilende og iagttog dem — kunde de dog aldrig få talt ud? Men den mest tiltalende af Svigerinderne var for ham Fru Katharine, den mildeste og klogeste.

Men hans Hustru sagde: »Ja — klog, men mild, det var hun aldrig før, hvorfor oplever vore Forældre ikke at se hende sådan?«

En Dag bringer Sara Major Osten — hendes fraskilte Mand — på Tale.

De andre bliver ængstelige, for nu kommer der vel et skarpt Udfald, men nej, lutter Mildhed, næsten Medynk:

»Alle hans bedste Følelser skænkede han mig, han ejede dem ikke bedre, stakkels, kære Mand. Og da han indså, at han kun plagede mig, ordnede han min Tilværelse på bedste Måde og forsvandt uden en eneste Beklagelse ud af mit Liv, endog til et fremmed Land.

Han fortjente en bedre Lykke, end jeg formåede at skænke ham.«

Hun brast i Gråd: »Han kender mine Tanker, men om I nogen-
sinde genser ham, så fortæl ham, hvad jeg idag har sagt til Eder om ham.

Men der er dog meget mere, der skal siges til Moder, når jeg, om måske ikke så længe, skal gensé hende, som jeg altid forsømte, mens hun var hernede iblandt os. Det falder mig så let at tro fuldt og fast på den hinsidige Opstandelse, hun er jo allerede opstanden i mit Hjærte, hun kommer til mig hver Dag og siger: »Mit Barn, husker Du dengang og dengang?« og alt, hvad hun har sagt og gjort for os, står nu lyslevende for mig.

Husker I, engang da I en Vinter slet ikke kunde forliges om Eders opslidte, medtagne Legetøj, at hun en Eftermiddag henimod Skumringen tog Eder hen til Dagligstuevinduet, trak de tykke Gardiner langt tilside, de mindste løftede hun op i Karmen, der blev Plads til Eder alle. Luften var frostklar med en pragtfuld Stjernehimmel, hun talte til Eder om Gud, hans Rigdom og Gavnildhed. Hun sagde, I ejede hver en Stjerne, d. v. s. I måtte

selv vælge, der var jo nok at vælge iblandt — —. Og I valgte, og I jublede, og bagefter sad I alle omkring hende på Gulvet, og hun fortalte, hvilke Herligheder der var til Eder hver især på Eders Stjerne. Jeg husker, at Elises Stjerne var fuld af store, dejlige Billedbøger, så store var de, så der måtte to Engle til at vende Bladene, — men først og sidst husker jeg, at hun talte om lille Annas Stjerne, den var fuld af små Børn, der legede med hinanden i den dejligste Have og var ubeskrivelig glade, men de talte Norsk —.»

»Hvorfor talte de dog Norsk?« spurgte Boisen smilende.

»Jo, det var jo vor Drøm, at Anna skulde giftes med Fætter Frederik Nannestad, den rige Arving til Slægtsgodset Storfosen, hendes elskede Barnekæreste. Hvorfor har du aldrig fortalt Boisen om ham, lille Anna?«

Der bliver et Øjeblik Stilhed, så siger Anna Boisen uvilligt: »Jeg følte aldrig Lyst dertil!«

Boisen ser forundret på hende, men så begynder Sara, der altid ved nøje, hvad der hænder i Slægten både i Danmark og Norge, at fortælle, at Frederik Nannestads Giftermål med Mette Alette Schjøtt nok kun er lidet lykkeligt, hun skal ofte være så urimelig, så det grænser til Sindssyge, og da tænker han — trods deres tre små Børn — stærkt på Skilsmisse — så kunde du endda endt som Godsejerfrue på Storfosen, Søster Anna!«, følger hun drillende til.

Boisen vil sige noget spøgefuldt til alt dette, men standses deri, da han ser sin Hustrus uvillige, forstemte Udtryk.

Da drejer Katharine Samtalen ind på et andet lykkeligt Emne: Drengen, der næsten altid smiler.

Han ligger på sin Gudmoders Skød, mens hun betragter ham med undrende Lyksalighed — »jeg føler ligefrem Trang til at flygte med lille Anthon og helt leve for at gøre ham lykkelig. Således har jeg aldrig før følt for noget Barn!«

»Kom hver Sommer, kære Katharine, og hjælp os at elske og opdrage ham«, siger Boisen mildt, »nu skal jo Vesterborg Præstegård være Eders Hjem, en lun og varm gammel Rede, hvortil I som Trækfugle altid kan komme flyvende!«

»Tak, Boisen, men det med at røve Drengen var kun en Flyvegrille, jeg ved, jeg er ikke rask, det er måske sidste Gang i Sommer, jeg får Brug for din kærlige Gæstfrihed.

Kender du de smukke Vers: Vandrerens Aftensang, som Goethe for nogle År siden under en Bjergvandring skrev på Væggen af en Jagthytte? Jeg har i det sidste Årsted sagt til mig selv: de skønne Ord har han vist egentlig skrevet for mig:

Über allen Gipfeln
ist Ruh,
in allen Wipfeln
spürest du
kaum einen Hauch;
die Vögel schweigen im Walde.
Warte nur, balde
ruhest du auch.«

Fru Boisen er gået med Drengen, Sara og Elise går kærligt omslyngende hinanden ude i Haven, da ser Katharine usigeligt bønligt på Boisen: »Men giv Sara og Elise Ly under dit Tag for stedse. Lad Anna nøjes med den Opgave — den største af alle — at være Hustru og Moder, hun har så rige Anlæg derfor. Lad Sara, der er praktisk, være sin Søsters trofaste Hjælper og Elise: Hun er som en lille Fugl, der altid fra det rige Bord finder en Brødkrumme at mætte sig på, som måske ellers gik til Spilde. Du kan ikke være blind for, at hun og din lille Boie har fundet hinanden, det er hende, der lærer ham at elske den lille Broder, det er hende, der som den naturligste Sag af Verden, læser med ham i disse travle Dage.«

»Nej, så megen Kvinderegimente er jeg alvorligt bange for, kære Svigerske!«

»Ja, jeg forstår det, men jeg ved, at dine Børn vil engang takke dig for det Offer, og ingen af Søstrene hverken vil eller kan skade dit og Annas Kærlighedsliv. Snarere vil det skade, når Anna immer går og tænker på, hvordan de lever i det fremmede, mens hun selv har det så velsignet godt. — Husk på al din egen

Travlhed i de kommende År, tag imod den Hjælp, der står frysende ved din Dør og længes efter at komme ind.«

Samme Efterår døde Fru Katharine i Store-Hedinge. Så snart Boisen erfarede hendes Død, hædrede han hendes Minde ved øjeblikkelig at bede de to Søstre, Sara og Elise, om at tage Ophold i Vesterborg Præstegård.



SEMINARIEFORSTANDER BOISEN

Årene 1801 og 1802 blev af de betydningsfuldeste i Pastor Boisens Liv, idet han da endelig fik virkeliggjort sin Ungdoms Drøm: selv at oprette et Seminarium.

Allerede under Kong Chr. d. VI havde der været Bestræbelser for at ophjælpe Skolevæsenet, det resulterede i de mange tiltalende Skolebygninger omkring på Ryttergodserne; men det var dog kun halve Forholdsregler, ingen god, fast Ordning for Lærernes Lønning, og hvad der var meget værre: alt var dengang grebet an med Tvang, Almuen skulde ligesom tages i Nakken og tvinges i Skole. Det følte da også kun som et nyt Åg — »nu skal vore Børn også på Hoveri!«, sagde de.

Lod Forældrene deres Børn forsømme Skolen, truedes der med Mulkt og den forhadte åbenbare Skrifte.

Mange Gejstlige beklagede sig over, at der ikke var givet dem endnu skrappe Midler, selv en Mand som Biskop Hersleb klager i sine Visitatsrelationer: »Sådanne, som ere en Snes År gamle, og kan ikke eet Guds Ord, vil ej heller lære det, kan man nok true med Tugthus og andet, men hvad hjælper sådan Trussel, når slige kan lee deraf, og forud vide, at Bispen kan ikke andet end true og skjænde. Der står Bispen med ganske Ministerio beskæmmet for Menigheden; og derved styrkes de Vankundige — — —.«

Det var i Sandhed ikke Tanken om at gå videre ad de Veje, der besjælede Mænd som Boisen og Grev Chr. Ditl. Reventlow.

De første Indtægter, denne fik ind efter Indførelsen af sit forbedrede Agerbrug, anvendte han til Fordel for Skolevæsenet på Godset. Alle de ti Skoler, han dengang havde, blev bygget op fra ny, og han ansatte nu de dygtigste Lærere, han kunde få,

gav dem en for den Tid god Løn, sikrede dem ved deres Afsked Pension af den for Grevskabet oprettede Skolekasse.

Alle Skolerne blev bygget ens og efter en Plan, der var betegnende for ham og Oplysningstiden.

I Skolens Forstue var to Døre, den ene førte ind i Skolestuen, den anden ind i Køkkenet, ingen nåede ind i Dagligstuen uden gennem en af de to Døre.

Han elskede at forklare, hvorfor han havde indrettet det således: »En god og dygtig Skolelærer lader sig hverken genere eller forstyrre, når Folk træder ind i hans Skole, og ligeså hans Hustru, hun smiler og er glad, når andre Husmødre fra Byen komme ind i hendes ordentlige Køkken, hvorfra hun beder dem ind i sin Stue.

Han var utrættelig i at vise Lærerne Hensyn.

De fik Sæde i Godsernes Skolekommissioner, var jævnlig hans Gæster, snart lånte, snart forærede han dem udmærkede Bøger, — viste dem kortsagt på alle Måder, hvor højt han satte deres Gerning.

Men det kan ikke nægtes, at han forudsatte, at Præsterne på Godset viste den samme Interesse som han selv for Skolevæsenet, han fandt det kun rimeligt, om de anvendte »i det mindste 1 à 2 Dage om Ugen til Skolerne« — ja, om fornødent da selv underviste.

Den hele og fulde Forståelse fandt han dog først, da han fik Boisen til Vesterborg.

De var begge Mænd med et mildt Sind, de hadede Straffe og i den skarpeste Modsætning til forrige Tidens Metoder, var nu den højeste Straf for Dovenskab: Udvisning af Skolen, en Straf, der fortæller smukt om Befolkningens nyvakte Iver og Taknemlighed for Oplysningen.

Men der savnedes altså tilstrækkeligt af virkelig gode Lærere.

Boisen var ikke helt tilfreds med dem, der udgik fra Brahetrolleborg, og Reventlow, der selv havde været medvirkende til at få oprettet Blågård Seminarium ved København (åbnet d. 14de Marts 1791), var alt andet end tilfreds med den Ånd og Tone, der herskede der.

Præsterne klagede over Blågårds Seminaristernes Vigtighed og Genstridighed, det gik så vidt, så Reventlow sammen med hele den store Skolekommission engang måtte begive sig derud for at neddæmpe et formeligt Oprør. Da fik de unge Mennesker en meget streng og alvorlig Tale.

En af Lærerne, F. Høeg-Guldberg, som i 1796 var blevet ansat ved Seminariet, fordi han »hellere vilde være Skolemand end Kammerjunker«, skyder dog Skylden på den fra Kiel indforskrevne første Forstander, I. C. G. Clausen, han var kommet med de store Forestillinger, som Seminaristerne dernede nok i høj Grad var befængt med, og som på Blågård gav sig Udslag i, at de endog troede sig klogere end Præsterne!!

Mange af dem havde bortkastet Troen på Kristendommen, de vilde — for deres eget Vedkommende — nøjes med en »naturlig« Religion, ligesom de var misfornøjet med, at Religionsundervisningen skulde have en så fremragende Plads i Almueskolen, man mente, at den måtte være Forældrenes og Præsternes Sag.

Grev Reventlow, som var Sjælen i den store Skolekommission, holdt så afgjort på Religionsundervisningen og var i den Anledning udsat for megen Kritik, der blev engang sagt: »Han er jo så bekymret for den kære Gud og den kristelige Religion, som om de ikke kunde tåle at ses ved Lyset.«

Man forstår, hvor lykkelig Reventlow var, da Boisen i 1801 erklærede sig færdig til nu at oprette et Seminarium i sin Præstegård.

Det første, han fik at undre sig over, var Præstefamiliens Offersind, Mand og Hustru viste sig at være lige begejstrede.

Hele Seminariet kom til at bestå af 3 Stuer, som Boisen gratis afstod i Præstegården, plus Varme og Lys.

Dernæst gik han ind på at give et årligt Tilskud på 250 Rdl., om Året, samt foreløbig at yde gratis Skrivematerialer til Eleverne.

Det hørte til Boisens Program, at Lærerne skulde opdrages til at blive »fornuftige Bønder iblandt Bønder«, det gjaldt jo om, at de kunde blive fornøjede i den Stilling, der ventede dem: c. 100 Rdl. om Året, en lille Skolelod og lidt Brændsel. Derfor vilde han kun antage Elever af Bondestanden, og de skulde bo omkring hos

Bønderne i Vesterborg. I Høslet og Høst indstilledes Seminariets Undervisning, for at de unge Mænd kunde hjælpe deres Værtsfolk med Arbejdet, og selvfølgelig var det en Forudsætning, at de også ellers gav en Håndsrækning. Altsammen for at slippe så meget billigere til Kost og Kammer.

Reventlow udvirkede hos Kongen, at Bådesgårds Godskasse årligt uddelte 4 Stipendier fra 40 til 100 Rdl., selv hjalp han hvert År nogle Elever fra sine Godser, men ellers måtte jo Seminaristerne støttes fra deres Hjem.

Reventlow forflyttede sin tidligere Huslærer, der nu var Lærer i Nybygd, Andreas Hansen, til Vesterborg.

Hansen var født i Norsted ved Husum 1770, Seminarist fra Kiel med Udmærkelse 1790.

Han og Boisen (to Slesvigere) var foreløbig Seminariets eneste Lærere. Snart fritog Reventlow dog Hansen for hans andre Embedspligter og antog i hans Sted en Hjælpelærer, som Reventlow betalte.

Væggene mellem Skolestuerne blev efter kort Tids Forløb revet ned, og Undervisningen foregik nu under ét for hele Flokken, der til at begynde med kun var 8, 6 fra Lålland og 2 fra Slesvig.



MADAM BOISEN UDFOLDER SIG

Mens Boisen sådan udfoldede sig og fik uhyre meget at gøre, lå hans unge Kone nu heller ikke på den lade Side.

At hun øjeblikkelig gik ind på alle hans omsorgsfulde Planer for Seminaristerne, hvor lidet fordelagtige for dem selv de end kunde arte sig, tog han jo nok snart som en Selvfølge. Nej, så beundrede han mere, at hun selv ammede sin store, forslugne Dreng i et År, og så i Marts Året efter fødte ham endnu en dejlig Dreng, der i Dåben d. 14de April 1803 blev opkaldt efter hendes Slægts Stamfader, Lars Nannestad, og hans Navne, hendes elskede ældste Broder, Postmesteren på St. Thomas og St. Jan.

Barnedåbsfesten er dennegang større og rigere. Drengen bliver båret af Frue Baronesse Juel Wind fra Juellinge, og Faddere ere: Hr. Professor Boie fra Nakskov, Hr. Landeværnskommissær Møller, Hr. Amtsforvalter Damholt, Hr. Kiergård fra Skielstofte, Hr. Birkedommer Dons fra Juellinge — — og, her har Boisen syntes, det kunde være nok med Fornemheden, for nu nævnes som Faddere Peder Hansen og Peder Hjulmand fra Vesterborg og Jomfru Sara Nannestad fra Præstegården.

Samme Dag blev Madam Boisen indledt.

Hun kunde som gammel Kone ikke blive træt af at fortælle om, hvor lykkelige disse År havde været.

Der blev engang drillende og lidt blasfemisk sagt om hende, at hun som en lille Vorherre delte Riget, Magten og Herligheden med sine Søstre; men det kunde ikke drille hende, hun sagde smilende: »Jo mere jeg delte ud til dem, des mere fik jeg selv, jeg gav dem et Ærme og fik en hel Kjole igen!«

Den 18de November 1803 var Direktionen forsamlet i Præstegården for at afholde den første Eksamen over Seminaristerne. De blev prøvede i de Kundskaber, som de havde erhvervet, og alt forløb til Direktionens fuldkomne Fornøjelse, hvilket blev underskrevet af:

Reventlow. P. Satterup. Schiern. P. O. Boisen.
Siden var der altid Eksamen hvert andet År i August.

Når to så åndeligt voksne Mennesker som Boisen og hans Hustru efter et så kort Bekendtskab går ind i et ømt, inderligt, fortroligt, livsvarigt Ægteskab, er det ganske givet, at der vil blive Vanskeligheder, hos dem dog mest af åndelig Art.

Hendes Religjøsitet var fra hendes Faders Slægt den gamle ortodokse Kristendom, dog altid farvet af Vajsenhuspræsten, Enevold Evalds poetiske pietistiske Forkyndelse, der havde grebet hendes Fader så dybt i hans første Ungdomstid.

Men som Årene gik, var Professor Nannestads altid søgende, selvstændigt tænkende Ånd på ingen Måde upåvirket af Tidens Frihedsrørelser. Det forklarer de Forventninger, han straks satte til Struense, og at han — uden at have villet det — var Anledning til, at hans Yndlingselev, den kritisk begavede Rasmus Nyerup, ihvertfald i mange År gled fra Ortodoksien over i »Frigeisteriet« og opgav enhver Tanke om Præstegerningen.

Hos hans egen Børneflokk bevaredes dog Fromheden ubestridt, endog for Døtrenes Vedkommende med et Stænk af det pietistiske fra Hernhut, som Moderen havde stor Tillid til.

Men hvad der var Familien ganske fremmed, var den sejrrigt fremstormende Rationalisme — Fornuftkristendommen med sit Krav om at ville forstå for at kunne tro.

Men så from, så fuldt og helt en Bønnens Mand var Boisen, så hun allerede længe havde været hans elskede Hustru, før det gik op for hende, at der var noget, hvori de ikke fuldt og helt stemte overens.

Den første Anledning blev den, at hun, da deres førstefødte, spæde Barn en Dag skrantede lidt, og hun i den Anledning ønskede at få ham hjemmedøbt, mødte en så fast og bestemt Modstand, så hun blev ganske forskrækket.

Først fortalte han hende, hvor hårdt han havde bekæmpet Almuens Angst og Uro for det udøbte Barn. Ofte kom de midvinters i forrygende Vejr til den iskolde Kirke med det spæde, ynkelige Barn. »Thi når blot det var døbt, gik det dem væragtig ikke å nært, om Barnet døde af den Kirkefærd.«

Men næppe havde han fået dem til at forstå den Fare, de med deres Adfærd satte Barnet i, før det blev Skik og Brug, at ethvert vinterfødt Barn skulde hjemmedøbes, stundom af Præsten eller Degnen, oftest dog af Jordemoderen i en urenlig Stue, under Støj og Larm, hverken den, der bærer Barnet, eller Barnet selv er klædt i festlig Dragt.

»Ser Du, Anna, da synker Handlingen ned i Klasse med enhver anden huslig Gærning og vil lidt efter lidt tabe sin gudstjenstlige Værdighed.

Vel konfirmeres Hjemmedåben siden i Kirken, — men det anses for en tom Skik, egentlig unødvendig, alene bibeholdt for at sikre Kirkens Betjente deres Akcidenser.

Forstår Du ikke, hvor jeg her har måttet kæmpe? En sådan Opfattelse og alt, hvad der ellers bærer Præg af Egennytte, bør være udelukt af vore Templer.«

Hun har set på ham med store Øjne.

Han har jo Ret i alt, hvad han siger, hun må som altid beundre hans Klarsyn og Foretagsomhed, men — men forstår han da ikke hendes dødelige Angst for deres lille klynkende Dreng, og hun siger med Gråd i Stemmen: »Ja, men Boisen, alt det rammer dog ikke os, det er mildt Forårsvejr, vi bo lige ved Kirken og kan på mindre end en Time alle — så mange, som behøves — være festklædte og gå over i Kirken med Drengen — — jeg frygter for at gå Natten imøde med ham!«

Da siger han kærligt, men bestemt: »Vi skulde dog nødigt her i selve Præstegården vedligeholde den Fordom*, at Dåben er et væsentligt Middel til Salighed. Dertil kommer, at Almuens Religiøsitet er i mange Henseender fængslet til de udvortes Kirkeskikke. Vort Barns Døb er en Fest for hele Byen, mange glæde sig

*Se Biskop Boisens Skrivelse til Kancelliet. Om Hjemmedåb. D. 1. Januar 1807.

til at overvære denne Højtidelighed i Kirken, skulde så vi for lidt Maveknebs Skyld ødelægge den Glæde?»

Men da han ser, at hun endnu er urolig og bedrøvet, siger han nok kærligt, men også overbærende: »Du, lille Anna, har da ikke Grund til at ængstes, jeg skal — om jeg da ellers kan — holde mig hjemme hele Dagen, om han skulde blive virkelig syg!»

Hun sidder underlig fattig tilbage.

»En Fordom? — hvorfor siger han ikke en Overtro — som han godmodigt kærligt vil imødekomme, hvis det ikke kan undgås.

Havde han ikke, da han gik, haft samme Udtryk i sine milde, skalkagtige Øjne, som da han kom ind i Barselstuen med Ellen Ammes Sædeløb?

Hun ved, at hun mangler Ord, der kan overbevise ham. Han er den stærkeste og den klogeste, hun kan end ikke forklare ham, hvad det er, hun føler, hun ved kun, at i noget, der er ud over al Forstand, men dog en Virkelighed, er der en Brist i deres indbyrdes Forståelse.



»MAN VENTER PÅ NOGET, DER SKAL BRISTE«

Men også Boisen kunde — hvor taknemlig han end var for sin elskede, lille Hustru — have Øjeblikke, hvor en vis Uro kunde nage ham just i Forholdet til hende. »Elskede hun ham så højt, som han elskede hende? Hvorfor stod denne rige, norske Slægt stadig i en sådan æventyrlig, poetisk Glans for hende og Søstrene, såvidt han havde fået oplyst, var der ingen i det nuværende Slægtled, der sådan særlig udmærkede sig? Stod hendes inderste Higen ikke til en vis æstetisk Fornemhed, og vilde hun nogensinde ret føle sig hjemme i disse meget jævne Forhold, tilmed så fulde af Afsavn for hans Idéers Skyld?«

Ja, det var Spørgsmål, Boisen til Tider stillede sig selv og inderlig længtes efter Svar på.

Han kommer en Aften ind i Dagligstuen, hvor de tre Søstre som så ofte før lykkeligt genoplever Minderne fra deres Barndomshjem.

Det er Evalds Balders Død, der drøftes.

»Hvilken Betydning sådant et Skuespils Indhold og Skæbne dog har haft for dem«, tænker Boisen.

Han bliver pludselig bitter, — et Skuespil! Vil de nogensinde med en sådan Begejstring tale om det Skuespil, han drømmer om at opføre til Glæde for hele det fattige, danske Folk. Forstod de da i Virkeligheden ikke, hvor langt større det var, at blive besjælet af Menneskekærlighed til de små i Samfundet, at være med til at opbygge en menneskelig Lyksalighedstilstand her på Jorden, og at han var slået ind på den eneste naturlige Vej: at arbejde for alle Børns velsignede Opdragelse, ikke Optugtelse, som det hed hos Pietisterne.

Han lytter dog atter efter deres Samtale, for nu er det Anna, der taler:

»Det rørte mig altid så inderligt, det Fader skrev foran i Bogen, da han gav Moder Balders Død: »Til min Kjæreste og Frue, Mette Elisabeth Delgast, min Nanna. Og Natten var altid mørkest lige før Daggry. Din troe N. Nannestad.« Vi har altid ment, at det hentydede til, at der havde været så megen Angst og Bekymring i Anledning af min Fødsel, jeg tror nu, at de i Fordybelsen af Evalds Digterværk først ret har forstået, hvad den ægte, dybe Kærlighed mellem Mand og Kvinde vil sige, og at de da har oplevet den med hinanden. Så bliver der også god Mening i, at Moder altid sagde, at de År efter min Fødsel var de lykkeligste i deres Ægteskab.

Hun mente jo altid, at der for ethvert Menneske måtte komme et Gennembrud, hvorefter de ret blev lykkelige og rolige i deres Forhold til det himmelske, men hun har også sagt til mig engang kort før mit Bryllup, at hun egentlig troede, det samme var Tilfældet i Forholdet mellem Mand og Kvinde. Man kunde nok være god, oprigtig Kristen — og Ægtefolk i lige Måde være gode og oprigtige — men den fulde, ufattelige Lyksalighed krævede dog altid en sådan mystisk Fødselsstund.«

Boisen går stille ud af Stuen og videre ned til Søen ved den lille Præstegårdsskov, han har sat sig på en Stub og falder i dybe Tanker.

Ja, dette mystiske i Forholdet mellem Mand og Kvinde, det var i hvert Fald Sandhed, det følte han; thi hvorlænge de så end skulde leve ved hinandens Side, hvor mange Børn de end skulde få sammen, noget måtte der ske dem imellem, for at deres Ægteskab skulde blive det, han drømte om og længtes efter.

Han huskede et gammelt, grønlandsk Ord, han engang havde hørt: »Man venter på noget, der skal breste!« og han siger stille: »Ja, himmelske Fader, det er det, jeg venter på!«

Han går længere bort fra Vejen ind i Skovtykningen og beder knælende for deres Fremtids Lykke.

Den 27de Aug. 1804 får de en tredie Søn.

Barnet er en Nat meget uroligt og har Feber, mener Moderen, der er stået op og har kaldt på Ellen Amme, der varmer uldne Klude ved Skorstenen at lægge på den Lilles Mave og Bryst.

Boisen er også stået op og kommer kort efter ind i Soveværelset iført Kjole og Krave, usigeligt mild siger han: »Lad os døbe ham, lille Anna!«

Og så døbte de ham Carl Christian.

Gamle Ellen Amme kunde altid siden fortælle, at Drengen kom sig, såsnart han var døbt.

»Nåh, Du blev dog ved at varme Klude til ham et helt Døgn«, mente Kokkepigen.

Ellen Amme svarer ikke, hun er begyndt at blive tunghør, hun hører kun, hvad hun vil høre og d. v. s. Barnestemmer og Barnegråd hører hun selv over de længste Afstande.

Dåbens Bekræftelse i Kirken er den 30te Novbr., Barnedåbsgildet er det fornemste, de endnu har haft. Grevinde Reventlow er Gudmoder. Geheimeråd, Statsminister Grev Reventlow er Fadder sammen med Kammerherre Morgenstjerne, Biskop Birch og Provst Schiern.



KONGENS NÅDE

Statsministeren havde så ofte med Begejstring omtalt Boisen for Frederik d. VI, så han efterhånden var blevet en af de Præster i Landet, Kongen var allermost bevågen.

Kongen bevilgede til Seminariets Oprettelse 1000 Rdl. én Gang for alle af Kongens egen Kasse og senere 600 Rdl. årligt*.

En Dag i Begyndelsen af 1805 holder Statsministerens Ekvipage i Præstegården, og Greven ønsker en Samtale i Enrum med Boisen.

De tre Søstre hører fra Dagligstuen, at Greven og Boisen nu tager Afsked i Gangen, deres Stemmer er bevægede, såvidt de kan høre slutter Greven med nogle højtideligt lykønskende Ord.

»En Orden,« hvisker Jomfru Sara.

Boisen følger Greven ud til Vognen, hvor de atter hjærteligt ryster hinandens Hænder. Men idet Vognen er rullet bort, ser de Boisen stå et Øjeblik som for at samle sig. Han ser langt over mod Længen med Seminariet og derpå ind mod Dagligstuens tre Vinduer, hvor de tre Kvinder fra deres Forhøjninger med meget spørgende Blikke ser ud på ham — da griber han med et pludseligt overgivent, lyksaligt Udråb sin brede Hat og slynger den højt op i Luften, uden Tanke for hvor den vil havne, og styrter ind.

Et Øjeblik efter står han ydmygt bukkende, med den ene Hånd på Hjærtet, den anden Hånd gribende om et usynligt Kårdehefte ved Hoften foran sin Hustru, idet han med fornem Stemme hilser hende således:

* Da den ulykkelige Krig 1807—14 forarmede Landet, gav Boisen frivillig Afkald på al videre Understøttelse, ligesom han aldrig selv modtog nogen Løn for sit Arbejde.

»Behager Eders Nåde at modtage min underdanige Gratulation til Eders Udnævnelse til Bispinde i Akershus Bispedømme?»

Hun er blevet meget bleg.

»Fy Boisen, driv ikke kåde Løjer med sådant, Du ved dog så godt, at det aldrig morer mig!«

»Nej, men det morer værags mig, at det er Sandhed, lille Anna,« siger han med udbredte Arme.

Hun stirrer ham et Øjeblik ind i Øjnene, så kaster hun sig med et Jubelskrig så gennemtrængende (så Børnene fra Ammestuen kommer tumlende ind) til hans Bryst og brister i en lidenskabelig Gråd.

»Men Barn dog, overvælder det Dig så ganske og aldeles?» siger han næsten angst.

»Ja Boisen, men lykkelig, det er det, jeg er, jeg kommer til Norge, til min elskede Faders Land, og jeg kommer der på den Måde og til Akershus Bispedømme, der hvor hans så højt agtede Farbroder og Velgører endte sin Livsbane, efter først længe at have været Biskop i Trondhjem« — hun danser omkring på Gulvet og siger henvendt til Søstrene:

»Nu vil den norske Slægt komme og hilse ærbødigt på deres fattige danske Slægtninge — nu vil — —.«

Han har aldrig set hende så henrivende ung og glad, — hun omfavner ham leende, »o Gud, Boisen, det er, som jeg ikke kan bære så stor en Glæde — til hvem må jeg gå hen og fortælle det —?»

»Til slet ingen, lille Anna, jeg bad Greven lade være at sige det til Lærer Hansen. Mine Seminarister, mine gode Børn er de første, der skal have det at vide. Imorgen tidlig lige efter Andagten vil jeg selv sige det til dem.«

Seminaristerne anede vel nok noget særligt, da både Madam Boisen og hendes to Søstre gik med over til Morgenandagten.

Aldrig havde Seminaristerne sunget Morgensalmen kraftigere, eller Boisen bedt inderligere med dem, og da han så læste et Brudstykke af sine »Leveregler« for dem — det var den Dag 6. Cap. § 2 om Pligt — var det, som hvert Ord, han læste, fik en særlig Betydning. Han læser: »Mennesket har fri Villie. Gud taler til os ved

Samvittighed og Bibel og forkynder for os, hvorledes vi bør forholde os.

Anmærkning: Der er Forskel mellem du skal og du bør; det første bestemmes ved Landets Love. Det sidste ved Samvittigheden. Til det første kan jeg tvinges ved Regentens Magt, men til det sidste kan ingen tvinge mig, undtagen jeg selv og min Samvittighed.«

Da lukker han Bogen i og siger stiltørdigt:

»Jeg kan ikke læse mer i Dag af dette, der er noget andet, der brænder på, som jeg må have læst for Eder, mine kære Børn.«

Og nu udfolder han et stort Dokument med vedhængende kongeligt Segl og læser for dem sin Kaldelse til Biskop i Akershus.

De lytter med Øren, Øjne og den åbne Mund — ser først vantro til hinanden, men som Læsningen skrider frem, er Sagen jo kun, alt for klar, og da sker det, som ingen kunde have ventet af disse voksne unge Mænd, at de alle brast i Gråd.

Efter at Boisen har endt Læsningen og ser sig omkring, ser han, at flere af dem har lagt sig hulkende ud over Bordene.

Han prøver at tale til dem; men han er nu selv så bevæget, så det er ham umuligt.

Aldrig har han set dem så hjælpeløse og — fattige som i denne Morgenstund, heller aldrig før har deres Tillid og Kærlighed til ham været lagt så lyslevende frem.

Hvor han dog elsker dem!

Han ser slet ikke sin Hustru og Tanterne, der med Uro iagttaget ham. Med bøjet Hoved går han forbi dem ind i Studereværelset.

I Døren vender han sig og siger stille: »Vil I sørge for, at jeg kan være alene!«

Jomfru Sara siger forknytt: »Og jeg som mente, at det skulde være en Glædesdag for os alle, med Punch og Æbleskiver til Seminaristerne, det hele er jo pludselig kun så sørgeligt.«

Også Jomfru Elise er dybt skuffet: »Anna gå ind og få Boisen i Humør.«

Men hun står henne ved Sovekammerdøren, nu vender hun sig mod dem med en Stemme, de ikke kender: »I forstår slet ikke, hvad det nu gælder. Vil I også sørge for, at jeg kan være alene?«

Og så kæmpede Mand og Hustru hver sin Kamp; hvis der var den hårdeste, kan vel aldrig opklares, og hvor længe det varede, vidste de aldrig siden; men det er afgjort, at hun først havde sejret.

Det var en lille, men meget rank og strålende sikker Kvinde, der gennem Paneldøren fra Salen kom ind i Studereværelset og fandt sin store, stærke, kloge Mand opløst i Gråd.

Hun gik smilende hen til ham, og idet hun lagde sine Hænder på hans Skuldre og så op på ham, sagde hun uendelig kærligt:

»Boisen, kære Boisen, der er slet ikke noget at sørge over, vi ved beggeto, hvad Gud og din Samvittighed venter af dig, hvad der er din Pligt, der er endog meget at være taknemlig over, når det viser sig så klart som her. Vi bliver i Vesterborg og siger Tak, fordi Gud og Mennesker har Brug for dig!«

»Min lille Hustru, ved du, hvad du selv siger, ved du, hvad du giver Afkald på? Ak, hvor har jeg gået og længtes efter at gøre dig glad og lykkelig, og nu havde vi det hele i vor Hånd, af sær kongelig Nåde.«

Da kaster hun Hovedet stolt tilbage og siger:

»Ja, det er en kongelig Følelse, aldrig til at glemme, at vi frivillig giver Afkald på dette, og jeg er glad ved, at du igår så min store Glæde, for også jeg har gået og længtes efter at gøre dig glad og lykkelig, — så meget skulde der til, for at Du ret kunde se, hvor højt — — ja, jeg har aldrig sagt de Ord før, min egen Husbond — — men nu skal det siges, hvor højt jeg elsker dig!«

Da siger han med en vidunderlig Stemme:

»Min lille Nanna!«

Og det kaldte han hende fra den Dag til sin Dødsstund.

Det må siges til Tanternes Ros, at de blandede sig ikke i denne Sag med et eneste Ord.

Men Kokkepigen lagde ikke Skjul på, at Jomfru Sara var helt urimelig i over en Uge.

Og Jomfru Elise sad på sit Værelse, skrev Dagbog og græd og tegnede sluttelig et romantisk Landskab med en middelalderlig Borg i det fjærne. Sådan tænkte hun sig Bispegården i Kristiania, som hun nu aldrig, aldrig skulde få at se.

Boisen og hans Hustru var enige om, at skriftligt kunde han ikke sende den gode, enevældige Konge* et Afslag, han måtte rejse ind for at takke og forklare. De forstod kun alt for godt, at der nu var Fare for, at al den Bevågenhed, han hidtil havde været Genstand for, nu da Regentens Planer blev krydset, let kunde vende sig til mistænksom Gnavenhed.



TEGNING AF FRK. LISE NANNESTAD

Først var det Boisen's Mening, at han vilde vente de 4 Dage, til den ugentlige Agepost gik fra Nakskov til Nykøbing og så videre frem, men hans Hustru krævede afgjort, at han skulde gøre den hele Rejse i egen Vogn med friske Heste på Vejen. »Du har dog i et Døgn været Biskop i Akershus, det skal ikke straks glemmes!»

Tanterne havde ventet, at Seminaristerne vilde vist deres Taknemlighed på én eller anden overstrømmende Måde, da Boisen samme Aften meddelte dem sin Beslutning. Det gjorde de ikke,

* Fr. d. VI blev først Konge 1808, men omtales i alle Overleveinger fra disse År som Kongen.

de blev glade, og én af dem sagde med et varmt Blink i Øjet: »Vi har hele Dagen talt om, at Pastor Boisen nok vilde finde på Råd!« Og det Svar var Belønning nok for Boisen.

Det blev naturligvis hele Livet én af Boisens Yndlingshistorier at fortælle om denne Audients hos Frederik d. VI.

Hvorledes Kongen var kommet ham huldsaligt smilende imøde, parat til at tage mod hans ydmyge Tak, og så Kongens Forbløffelse med Tilløb til overmægtig Vrede, da det gik op for ham, at det var et Afslag. Han blev et Øjeblik stum, kunde kun stirre på den sølle Landsbypræst i sin hjemmegjorte Præstekjole, der vovede at kaste Vrag på et af Rigets fornemste Embeder.

Denne Pause skyndte Boisen sig at udfylde med en malende Skildring af Seminaristernes Sorg, og af Seminariet, der kun var i sin Vorden og vanskeligt kunde bestå, hvis han rejste — Aldrig havde Ordene strømmet mere veltalende, og Kongen, der var trådt et Skridt tilbage fra ham, kom nu atter nærmere, — Vreden forsvandt, gik gennem Undren over i stærkt bevæget Stemning.

Da Boisen endelig tav, var Kongen endnu ikke færdig med at stirre på ham; men det var, som om han i Øjeblikket ikke vidste, hvad han skulde sige.

Da slog han pludselig højst kongeligt op med Hånden og sagde: »Kom igen i Morgen, Boisen, ved samme Tid, så skal Du få mit Svar!«

Boisen tænkte sig ikke andet, end at når Kongen på den Måde i forholdsvis god Orden trak sig tilbage, så var det for i Ro og Mag at udarbejde den Røffel, som han alligevel skulde have.

Statsministeren Grev Reventlow var i disse Dage på Christianssæde, fra den Kant var ingen Hjælp at vente.

Dagens Timer sneg sig hen, og han gik tidlig til Ro i sit beskedne Logis på Tre Hjørtter, men Sønnen vilde ikke komme.

De sidste tvivlende Tanker sneg sig ind over ham, — burde han ikke for Kone og Børns Skyld have overvundet dette og grebet den Lykke, der jo i Virkeligheden fristede ham selv så meget.

Da stod hans lille Nanna lyslevende for ham, som hun var kommet op til ham i hans Kammer, ret som en lille Heltinde, syntes han, og den Elskov, hun havde skænket ham den sidste Nat

i Hjemmet, og ikke mindst hendes strålende Udtryk, da han kørte bort. Nej, det var uværdigt for ham at fange Tvivl. Hvordan var det, den vise Salomo beskrev den gode Hustru, — ja, hvad havde han ikke selv skrevet vidt og bredt over det samme Emne; men Nanna, hans Nanna, hun var ud over det altsammen.

Han blev på én Gang ubeskrivelig lykkelig og fredelig stemt og — sov.

Det blev ganske anderledes, end han havde tænkt sig det hos Kongen.

Først gik Kongen ham bøst imøde og sagde kort, at hans Villie kunde man ikke mår nichts dir nichts gå udenom, han havde nu besluttet, at Biskop skulde han være, — men han kunde få Lov at blive det over Lålland-Falster, og det vilde foreligge i den nærmeste Fremtid.

Det morede øjensynlig Kongen stærkt at se Boisens noget måbende Forbauselse, og da denne endelig fik fremstammet noget om Seminaristerne, lo Kongen voldsomt, slog atter kongeligt op med Hånden og næsten brølte: »Ja hvad! bliv så boende da i Vesterborg som Biskop, hold en Hjælpepræst og —« tilføjede han pludseligt mild — »vær så glad!«

Ja, det var en glad Mand, der hurtigst ske kunde rullede hjem til Vesterborg.

Måske det ikke havde været så let for den tapre Præstekone at være alle disse Dage alene med sine skuffede Søstre.

Hun så på de fire Smådrenge, den lille Boie var nu snart 8 År og hendes egne tre — —. Gode Kår og Lærdom! alt vilde have ligget for deres Fod.

Men når hun så fordybede sig i, hvad hun og Boisen havde oplevet sammen i Anledning af denne deres Beslutning, så var hun atter rolig og sikker i sin Sag.

Boisen var ikke let at blive klog på, da han kom hjem, han havde det Udtryk, som siden blev meget elsket og omtalt i hans Børneflokk*: »Stor hemmelighedsfuld Forventning om at kunne berede andre en Glæde.«

* Og arvet blandt mange af hans Efterkommere.

»Blev Kongen vred?« spurgte hans Kone og Tanterne.

»Ja, se det er en Hemmelighed! men Du, Sara, får nu Lov at bage mange og gode Æbleskiver og brygge en god, sød Rompunch, for iaften skal Lærer Hansens og Seminaristerne herover til et lille Gilde.«

Og da de så sad festligt samlet i Salen om Bordet (med alle Pladerne i), blev der efter al den glade Pludren pludseligt stille, for det blev dem alle klart, at noget mere usædvanligt, end at han havde besluttet at blive iblandt dem, var der nu på Færde, alene den Måde, han rejste sig på og hævede sit Glas, havde noget ligesom ærværdigt ved sig.

Og så kom det:

»Kære, kære Børn og gode Venner! Må jeg i denne Stund forestille for Eder min højtelskede, værdige Hustru Fru Bispinde Nanna Boisen. Hans kongelige Majestæt Kong Frederik d. VI har allernådigst udnævnt mig fra Dags Dato til Biskop over Lålland og Falster, med Ret til i min hele Levetid vedblivende tillige at være Sognepræst i Vesterborg og Birket, samt Seminarieførstander her på Stedet!«

Og så blev der klinket og sunget Bravo, bravissimo.

Men da Mand og Hustru som de allersidste klinkede med hinanden, sagde hun smilende tåreblændet: »Ak, Boisen dog, så er jo endog de mystiske Æventyr en Virkelighed!«





VESTERBORG PRÆSTEGÅRD OG BISPE SÆDE

PRÆSTEGÅRD OG BISPE SÆDE

I Vesterborg og Birket var man stolt af Præsten, »han var vel nok en Mand!«

Og alt det Arbejde han nu skaffede til Egnens Håndværkere, Præstegården skulde som Bispesæde udvides og pudses op, og nye Møbler blev bestilt både i Nakskov og København.

Men der var også andre Ting at tænke på.

Den yngste af Bispindens Brødre, Student Andreas Nannestad, 37 År og som oftest arbejdsløs, blev nu indbudt til at have sit Hjem i Præstegården. Boisen mente nok, han kunde finde noget til ham.

Det lykkedes også, først blev han Hører i Nakskov, senere skaffede Boisen ham Degnekald på Femø, hvor han levede til sin Død, og 1823 skaffede han ham også en Kone: Jomfru Karen Holst — men Børn kom der ikke.

Dog for en længere Årrække hørte han nu med til Hjemmets Kreds i Vesterborg.

Han var ikke særlig begavet, men et meget elskværdigt Menneske, der elskede og beundrede sin Svoger.

Boisen vilde gjerne fortælle en saftig Spøg og var efter sin Kones og Tanternes Mening ofte ikke kræsen i sit Valg af Emne, hvorfor de da heller ikke altid gik ind på Morskaben.

Men det gjorde den gamle Student.

Var det en Historie, han før havde hørt Boisen fortælle, og det kunde unægtelig ske, havde Andreas Nannestad næppe hørt Begyndelsen, før han råbte: »Åh Herre Jemini!« og med en elskværdig, næsten drønende Latter klaskede sig på Lårene.

Boisen lagde slet ikke Skjul på, at han gennem denne uforbeholdne Anerkendelse følte sig rigelig belønnet for, hvad han ellers gjorde for Andreas.

Og så var der endnu en Ting.

Bispinden havde, såsnart hendes Mands Udnævnelse forelå, også selv foretaget en lille privat Udnævnelse.

Det var Søstrene, Jomfru Sara og Jomfru Lise. I alle Pigernes Nærværelse blev de udnævnt til Frøkener, og man forstod, at det vilde blive meget unådig optaget, om den Titulatur i Fremtiden blev glemt såvel i Tiltale som Omtale!

Dog vigtigere end noget af alt dette var det, at man i disse År fandt Rasmus Tjener.

Det havde været Familien indlysende, at de i deres nye Stand og Stilling måtte have en Tjener.

Den første havde været til alles Tilfredshed, men da han så var blevet Kæreste med Stuepigen, og et Skovfogedembede samtidig blev ledigt, havde Boisen hjulpet ham til dette Embede, og derefter var der blevet gjort et Par mislykkede Forsøg med først én og så atter én direkte indforskrevet fra København.

Fikse og adrette så de ud, efter Boisens Mening lig en Henrik lige ud af Holbergs Komedier, men Tanternes Regimente vilde de ikke underordne sig, meget Pigehalløj lavede de i Landsbyen, og Gavn gjorde de ikke for Føden, så fik også Nummer to Rejsepas og siden Nummer tre, og Boisen forsikrede, at nu skulde det være Slut, hvorefter han rådførte sig med Skovfogden om at finde en fra Egnen.

I et Lejehus ude ved Rosningen sad den unge Rasmus Væver

og drev sit Håndværk med Liv og Lyst; men fyldt var han med Bekymringer for sine Forældre.

Hans Fader, Jesper, havde hugget sit Ben ved Skovarbejde — så alvorligt, så han aldrig mere kunde gå på Hoveri, og nu måtte så hans Moder, Dorthé, gå i Faderens Sted, men hun skulde gøre to Hovdage for Mandens ene, hvorfor deres lille Hjem da også var lige ved at gå til Grunde.

Rasmus' Tanker fløj med Væveskytten frem og tilbage, og efterhånden vidste han, hvad han vilde gøre, han vilde tilbyde, at de måtte sige deres Fæstetid op og flytte til ham, så kunde de hjælpe ham med Væveriet, og han påtage sig at forsørge dem.

Men, inden denne Tanke endnu var bragt til Udførelse, står Skovfogden en Dag i Stuen og siger: »Du er for god til at sidde her, Rasmus — Dag ud og Dag ind, du er opvakt, og du kan få Stillingen som Tjener hos Biskoppen, nu er også den tredie Tjener inde fra København rejst, de siger rundt omkring, at de kan ikke holde det ud med al det Kvinderegimente, og Herskabet kan heller ikke holde ud med al den Halløj, de laver, men det var en Plads, der kunde passe for dig!«

Nå, Rasmus mente ikke, han kunde bestride den Plads, og så var der jo det med de gamle Forældre.

Men en Søndag, Biskoppen selv havde prædiket i Birket, kom han ind til Rasmus og sagde:

»Du er væragtig for god til at sidde her, min Søn, vil du være min Tjener?«

Rasmus trak på det, men Biskoppen sagde:

»Ja, det er dine gamle Forældre, du ikke vil svingte, kan jeg skønne — men i den gamle Skole står nu Friboligen tom, der flytter dine Forældre ind med Væv og det hele, og der kan du se dem hver eneste Dag.«

Og sådan blev det.

Rasmus kunde klare sig med Tanterne, særlig for den rolige Frøken Sara Nannestad havde han megen Agtelse.

Han fik en ny Væv sat op i Tjenerværelset, og der sad han i sin Fritid og vævede til Biskoppens.

Og da hans Moder snart blev Enke, fik han hos hende opsat

endnu en Væv, der kunde væve i tre Alens Brede smukke Sjaler, der blev solgt omkring på Øerne, hvor han kom omkring med Biskoppen, det gav ham både Penge og Anseelse.

Men Biskoppen pønsede stadig på at gøre det bedre for ham og hans Moder.

Snart fik hun et lille Høkeri, det første i Vesterborg, Bispens tog Varer med til hende, når de var i Nakskov, eller når Bispen og Rasmus kom hjem fra Visitatsrejse, var Vognen ofte proppet med Varer.



RATIONALISME

Det er stolt for den unge Bispinde at rejse med sin Mand til København til Bispevielsen i Frue Kirke.

Hun synes så ubestridt, at blandt de Mænd, der den Dag bliver indviet til den store Gerning, er hendes Mand den betydeligste. Der er noget så forunderlig ærligt og oprindeligt over ham, som han står der og læser sit Levnedsløb for den mægtige Forsamling. Og så er der pludselig en Ting, der slår hende (ved en Betoning, en Klang i Stemmen) mens han læser, at han har ikke alene en Gang haft, nej, han har endnu den Dag i Dag en Moder, der er ham nær, ja, lever i ham, og nu husker hun pludselig, at i hans Bog »Veiledning til huslig Lyksalighed« står der et lille Stykke om hans forlængst afdøde Moder, men — hun kan ikke huske det — og pludselig er hun forunderlig skamfuld, for hvem var nærmere til at sidde så ærefuldt her i Dag i Vor Frue Kirke og se sin Søns Ophøjelse end den Moder, der rimeligvis havde stridt i små Kår, for at han kunde komme frem i Verden.

Vilde hun selv engang blive så ganske glemt af sine Efterkommere af sine Sønners Hustruer, som hun hidtil havde forglemt sin Mands Moder?

Hvis hendes elskede, lille Anton engang blev en stor Mand, skulde da en fremmed Kvinde, der aldrig havde bekymret sig om hans Moder, sidde ham kærligt nær, mens hun var glemt — — nej, nej, Gud ske Lov, ikke glemt af Anton, også han vilde i Livets store Stunder ligesom Boisen komme til at røbe, at han altid — hele Livet — elskede sin Moder.

Men ét var sikkert, hun vilde en Dag bede Boisen ret fortælle om denne Moder, og skulde hendes næste Barn — hvad hun inderligt ønskede — blive en Datter, da skulde hans gamle Moder opkaldes.

For Boisen føles det næsten endnu mer betydningsfuldt, da han under 29de August 1805 ved sin Embedstiltrædelse kan tilskrive sine gode Venner og Embedsbrødre — Præsterne i Lålland-Falsters Stift — således*:

»Jeg holder det for min Pligt at meddele Ds. Velærværdighed, at jeg ved Højtideligheden d. 18de August er indviet til at være Biskop i Lålland og Falster. Af Hs. kgl. Maj. har jeg fået allernådigst Tilladelse til vedblivende at bo i Vesterborg og derfra at expedere de Biskoppelige Forretninger. Deres Velærværdighed ville altså behage fra nu af at adressere Deres Breve til mig à Vesterborg pr. Maribo & Stokkemarke.

Jeg nærmer mig til Dem med desto større Tillid, da jeg er fuldkommen overbevist, at De vil sammenvirke med mig for at nå det store Mål, hvortil vi af Gud ere kaldede. Ingen af os vil nogensinde glemme, at vort Kald blev at udbrede kristelig Oplysning, derved at danne den fremvoksende Ungdom til dydig Slægt og at gøre vor Gudsdyrkelse blid, lærerig og opbyggelig for alle.«

Herpå følger en længere Udvikling om »Skolerne som Oplysningens venlige Boliger« og sluttelig:

»Med Vennehjærte vil jeg gå den ædle, som med kristeligt Sind tænker og arbejder for sine Medmennesker, imøde, og vi slutte med hinanden en Pagt, som velsignet af Himlen skal bære Frugter også da, når vi for længe siden slumre i vore Grave.«

Det var såre langt fra, at Boisens egen Præstegerning fik mindre af hans Interesse, efter at han var bleven Biskop.

Konfirmandundervisningen havde han altid elsket. Det ses af en Skrivelse (9de Sept. 1805) til Pastor A. V. Glahn ved dennes Forflyttelse fra Majbølle til Tårs, hvorledes han synes den bør være:

- 1) De begynder med Fortællinger, hvori den Lærdom, De vil foredrage, er indklædt. De udarbejder selv sådanne Fortællinger øste af det daglige Liv, eller og de benytter til denne Lejlighed Snelers Moral in Beyspielen, eller også Wagner, begge fortræffelige Bøger.
- 2) De gøre den fortællende Måde højtidelig ved Bøn og Sang.
- 3) De lade Børnene lære Sprogene i Lærebogen udenad og ind-

* Kirkehist. Saml. 3. Række II.

klæde Religionens Paragrafer i Vers tagne af den ny Salmebog, som de ligeledes lære udenad.

4) De katekisere ikke strax, De foredrage først Lærdommen, og derpå repeterer den kateketisk.

5) Tilstrækkelig Tålmodighed, nøje venskabsfuld Forbindelse med Forældrene anbefaler jeg Dem af mit hele Hjærte og med min inderligste Deltagelse skal jeg følge Dem i alle Deres Bestræbelser. Ingen Hindringer må skrække Dem, men med Agtelse for den selv sunkne Menneskehed, med Tillid til Gud og Menneskekundskab må De gå dem i Møde — —.«

For sit eget Vedkommende nøjedes Boisen ikke med disse prøvede Råd, han oprettede ligefrem en skriftlig Konfirmationspagt med enhver af sine Konfirmander.

I hans liturgiske Forslag til en forbedret Gudstjeneste (1807) omtaler han også med Begejstring denne Pagt: »At ethvert Barn kort før Konfirmationen skulde indgå en skriftlig Pagt med sin Præst. Ikke uden Grund anbefaler jeg denne Handling. Flere År har jeg brugt den. Denne Pagt er endnu en Helligdom for Mange af dem. De gemme og gennemlæse den med Tårer.«

Hans Søn, Pastor Boie Outzen Boisen brugte, da han var Præst i Saksøbing, også denne Pagt, der lød således*:

»I min spæde Barndom blev jeg ved Dåben indlemmet i det kristelige Samfund; jeg er bleven ældre, og undervist i min Kristendom gentager jeg mit Lofte:

1.

Jeg troer på Gud, Fader, Søn og Helligånd som alle Tings Skaber, Opholder og Styret, og om end hans Veje ere mørke, så vil jeg dog aldrig tabe Modet; men bære min Skæbne med Tillid til Gud.

2.

Jeg ved, at Gud er alvidende, derfor vil jeg være oprigtig, aldrig forstille mig; men tale Sandhed, hvad det end skal koste, og vogte mig for Synd i Tanker, Ord og Gærning.

* I 1903 lærte jeg en af hans Konfirmander at kende, den 90årige Urmager Rasmus Hansen i Vignæs, han havde gemt denne Konfirmationspagt som en stor Helligdom.

3.

Jesus Kristus er min Lærer og Frelser, ham vil jeg aldrig fornægte; men stedse leve og engang dø som en sand Kristen.

4.

Jeg har lært, at en oprigtig Bøn styrker og trøster, derfor vil jeg ofte bede til Gud, og med Bøn begynde og ende mit Dagsarbejde.

5.

Jeg vil gå til Guds Bord; men aldrig uden først at have prøvet mit Hjærte, gentage den Bøn, jeg har lært, erkende mine Fejl og bede Gud om Nåde.

6.

Ondt Selskab kan let forføre mig, jeg vil derfor søge Omgang med gode Mennesker, vogte mig for Fristeren og aldrig ved Ord eller Trusel forlede Andre til det Onde.

7.

Venskab er et stort Gode, men ikke enhver, som kalder sig Ven, er det, jeg vil være forsigtig i Valget af mine Venner.

8.

Mine Forældre og Forsørgere skylder jeg meget, jeg vil glæde dem ved at være tro, flittig og sædelig, en god Samvittighed skal være min Rigdom.

9.

Her på Jorden ere vi ikke alle lige, jeg vil være tilfreds med min Stand, ære mine Overmænd, elske mine Ligemænd og lyde mine Foresatte.

10.

Et godt Helbred er en stor Gave fra Gud, jeg vil stræbe at bevare det ved at sky Lediggang og være mådeholden.

11.

Jeg vil handle mod Andre, som jeg ønsker, at de skulde handle mod mig, og jeg vil stræbe at opføre mig således, at jeg ikke behøver at frygte for Guds retfærdige Straf.

12.

Min Kundskab er endnu ufuldkommen; men jeg kan lære, så længe jeg lever, og jeg vil derfor ofte gentage, hvad jeg har lært, forøge min Kundskab ved at læse i den hellige Skrift, nyttige Bøger og flittig gå i Kirke.

13.

Engang skal jeg dø, når — det ved alene Gud; men jeg behøver ikke at frygte for Døden, når jeg er from og god, derfor vil jeg leve således, at jeg kan dø med Fred og hisset arve Livets Krone.

14.

Hvad jeg har bekendt og lovet, skal stedse være mig helligt. Ofte vil jeg læse denne Pagt igennem og derved mindes mine Barnsdoms År, at jeg stedse kan være ligeså uskyldig, som jeg nu er. Dertil hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!

Oreby, d. 13de April 1828.

Rasmus Hansen.

Glem aldrig dit Løfte og din Lærer

Boisen.

Om alt, hvad der var ham kært, faldt det Biskop Boisen let at tale og skrive.

Der er ikke Tvivl om, at han, i disse År, hvor alt lykkedes så ovenud for ham, blev mer snakkesalig, end hans Hustru kunde og vilde beundre.

Det kan jo ikke nægtes, at hans rationalistiske Kristendomsforkyndelse syntes at bære de allerskønneste Frugter i Vesterborg-Birket og blandt hans kære Seminarister.

Hans lyse Forsynstro blev så let tilgængelig for alle dem, der hver Dag levede i og af hans egen kærlige Omsorg, og aldrig svang hans Tale sig højere, end man kunde vinde med, og det var tiltalende for én selv; thi han var jo dog en klog Mand, det indså selv de største i Landet: Kgl. Majestæt og Statsministeren, den forgudede Grev Reventlow.

Og var det ikke nok så hyggeligt at befitte sig på at blive et

ordentligt Menneske: from og retskaffen? Var ikke Boisen eget Liv ret som en Anskuelsesundervisning i, at Dyden belønnes allerede i denne Verden.

Alle disse Tanker og Følelser hos Befolkningen slog Boisen imøde som en Varmebølge, ihvor han færdedes.

Kun et Sted — ikke altid, men dog undertiden — kunde Vinden blæse fra en anden Kant, det var, når hans kære, lille Hustru angreb al den hyggelige, fornuftige Kristendom og f. Exp. kunde udbyde:

»Boisen, sig mig Grunden til, at alle disse fornuftige Præster lærer Kirkerne tomme, det ved du jo godt, at de gør! De mene vist allesammen, at de kan sige som Guldberg, der skriver i Fortalen til Den naturlige Theologi: »Jeg har søgt at vise den yndige Overensstemmelse imellem Fornuft og Skrift — —,« men der er i Virkeligheden ingen yndig Overensstemmelse, der er de aller-allerfleste Steder den ynkeligste Kedsommelighed, — jeg forstår ikke, hvad det er, som gør det anderledes her hos os, men at det ikke er den yndige Overensstemmelse imellem Fornuft og Skrift, det er jeg fuldt og fast overbevist om.«

»Ja, Grunden er vel den,« siger Boisen eftertænksomt, »at de fleste Præster er for magelige, mange læse jo endog deres Prædiken op af Papiret.«

Hun falder ivrigt ind: »Ja, det er en gammel Skade, der også er kommet med al den tørre Fornuft. Tror du, Præsten Enevold Evald, der vakte min Fader til levende Kristendom, stod og læste sine Prædikener Ord til andet op af Papiret?»

Min Fader har fortalt, at allerede 1774 lod Nordmanden Biskop Ejler Hagerup klage over, at de unge Theologer vænne sig til at læse deres Prædikener af Papiret, hvilket han vilde have forbudt — ja endnu i 1782 indgav Provst Dyssel i Østofte Andragende til Kancelliet, at denne mekaniske Prædikemåde måtte blive strengt forbudt i hele Riget.

Det blev ofte drøftet i mit Hjem, og da kunde min Moder sige: »Man kan snart ikke høre forkyndt sand, varm, enfoldig Kristendom andre Steder end hos Hernhutterne!«

Ja, det er også en af Grundene til, at vi i mit Hjem holdt i det længste på Struense, — skønt han ikke forstod eller delte Hern-

hutternes Kristendom, undte han dem dog Frihed til at købe Herregården Tyrstrup, hvor de frit kunde anlægge Kristiansfeld og drive deres Mission.«

Efter en sådan Samtale grundede Boisen dybt og indgående over Forbedringer ved den offentlige Gudstjeneste, og hvad lå da nærmere for ham end at udtænke en Plan til et liturgisk Forslag, hvor han kunde anbefale de Methoder, der her i hans eget Sogn bar så skønne Frugter.

Vel var det at reformere Kirkeskikkene ikke noget nyt, allerede under Frederik d. IV var der af Slotspræsten på Frederiksberg, Peder Hersleb, fremført Forslag om Forandring i Ritualiet — et og andet var der også sket i Tidens Løb ganske lempeligt — således Afskaffelsen af Djævlebesværgelsen ved Dåben.

Glemte var jo heller ikke Bastholms »Forsøg til en forbedret Plan i den udvortes Gudstjeneste« fra 1785, hvor Planen egentlig var at få alt fra Fædrene nedarvet omkal-fatret.

Sikkert var det Bastholms Hensigt at forsøge på at hæve den kirkelige Gudstjeneste i den almindelige Mening, men betænkeligt var det dog, at det blev alle Ukirkelige, Fritænkere og Foragtere af den gejstlige Stand, som med Glæde gjorde fælles Sag med ham, hvorimod så alvorlige Mænd som Biskopperne Balle og Ejler Hagerup o. m. fl. tog stærkt Afstand.

Med langt større Interesse havde Boisen fulgt den Adlerske Agendes Skæbne.

I Modsætning til Bastholms Forsøg, der ærligt blev fremsat og ærligt bekæmpet, var det forsøgt at liste Adlers ny Kirkeorden højst forsigtigt igennem.

A. P. Bernstorff var meget ivrig for Gennemførelsen af denne Sag, anså den ligefrem for Kronen på Værket af den »kirkelige Reformation«, han mente, han sammen med Cramer havde begyndt.

Det blev da påbudt Præsterne, at de uden nogen Slags Omtale eller Bekendtgørelse fra Prædikestolen (for ikke at vække mindste Opsigt) skulde indføre den Adlerske Agende. Og kunde den ikke indføres fuldstændig på én Gang, så stykkevis forsigtigt efterhånden.

Og skulde mod Forventning Menighedens Medlemmer (Tilhørere

kaldtes de), forlange de gamle »Formularer«, så skulde man imødekomme dem.

Alt dette tiltalte ikke Boisen, det var et alt for stort Ansvar at vælte over på Præsterne, og hvad mente så Adler med de gamle Formularer, var det Velsignelsen, Trosordet og Herrens Bøn, som var fuldstændigt omskrevet.

Adler, der var Generalsuperintendent i Slesvig og Provst for Tønder Provsti, var en såre mægtig Mand i den Landsdel af Danmark, der mer end noget andet havde Boizens Hjærte.

Men Boisen følte sig skuffet af Adlers Optræden overfor Befolkningen, når det gjaldt Oplysningsagen.

Da Adler nemlig gjorde den Opdagelse, at Befolkningen ikke forstod det tyske Sprog, som brugtes ved Gudstjenesten, faldt det ham ikke ind at indføre Dansk i Kirke og Skole, nej, gennem de ny Skolereformer, som også han var ivrig for, skulde der nu gennemtvinges lutter Tysk i Skolerne af Kærlighed til Oplysningen!

Men den ægte, gode Rationalisme — som Boisen var gået ind for — var i sin Kærne demokratisk, derfor oprørtes han over denne Fremgangsmåde overfor Folkesindet, trods det, at han selv havde stor Kærlighed til tysk Sprog og Kultur.

Selv i Slesvig, hvor Kirke-Agenden ellers vandt mest Indpas, kunde dens Indførelse give Anledning til formeligt Oprør:

Det skete i to slesvigske Menigheder, hvor Præsten (efter den ny Alterbog) gik på Prædikestolen, uden at der var sunget »Vi tro allesammen« og uden at have bedt Fadervor for Alteret, at en Mand i Menigheden rejste sig op og med høj Røst bad Fadervor, hvorefter han begyndte på den gamle Salme, som hele Menigheden med høj Røst istemte, hvorefter Præsten forvirret gik ned af Prædikestolen og forlod Kirken.

Hvad der dog måske nok mere end noget andet hjalp Boisen til at se klart på Adlers Værk, var den Bedømmelse, den fik af hans kære Claudius, »Wandsbecker-Botes« Udgifter. Såsnart Boisen læste noget af Claudius, overgav han sig straks, for det var, som han samtidigt hørte sin elskede Moders Stemme, så inderligt havde hun påskønnet denne ædle, fromme Prædikant og Sanger — Morten Luthers ægte Søn.

Og nu kaldte Claudius Adlers mangfoldige Bønner for prunkende Ord, som kun indeholdt lidet Lys og endnu mindre Varme, og at Agenden ikke blot forandrede den gammeldags Form, men den hele gamle Kristendom!

Men ellers krøb Præsterne (de allerfleste Steder meget lidt mandigt) i Ly — opadtil bag deres genstridige Sognefolk — og nedadtil bag Regeringens Påbud — og Agenden gemtes og glemtes.

Men alt dette erindrede Boisen, nu han selv mer og mer var optaget af at komme frem åbent og frit med et nyt Forslag til Gudstjenestens Forbedring.



BOISEN VIL REFORMERE

Og så skrev da Boisen ud af hele sit varme, menneskelige Hjærte et nyt liturgisk Forslag. Han tog alt det med, han mente havde gavnet hans egen Præstegerning ligefra Konfirmationspagten til den sorte Tavle, der var bleven hængt op i hans Kirker, og hvor der hver Søndag blev opskrevet et nyt Bibelsprog til Menighedens Overvejelse i Ugens Løb.

I sin store Beskedenhed anede han ikke, at når alle disse Småreformer havde slået så godt an i Menigheden, så var det, fordi de elskede ham så højt for hans usigelige Godheds Skyld, hans Kærlighed overfor dem i Sorg og Glæde, og hans endnu aldrig svigtende mandige Uegennyttets Skyld, så lysende i en Tid, hvor så mange Præster ved deres Sløjhed og dårlige Livsførelse var Befolkningen til Foragt.

Og så blev Forslaget sendt ind til Regeringen, der lod det trykke og omsende til alle Danmarks og Norges Præster, med Anmodning om de i den Anledning vilde udtale sig.

Men den Opsigt — Anerkendelse eller Modsigelse — som Bastholms Forslag for 20 År siden havde vakt, udeblev.

Året 1806 var begyndt såre festligt med store Forventninger om Ritualforslagets Sejrsang, og så havde Bispinden til alles store Glæde d. 30te Januar født deres første Datter.

Hun havde ikke glemt sit Løfte under Bispevielsen i København, hendes Mands Moder, Gedske Marie, skulde opkaldes, men Boisen holdt smilende på, at det skulde hendes Moder, Mette Elisabeth, også, sæt at hun for Fremtiden fødte lutter Sønner, så blev der jo ingen Anledning til at mindes hende! Det kunde hun ikke modstå. Men hvor stod Navnene Gedske Mette dog dårligt sammen.

Tanterne drøftede det indgående, hvad vilde Grevinde Reventlow, der atter skulde være Gudmoder, dog sige, havde man Lov at mishandle uskyldige Børn med hæslige Navne. Der var efter deres Mening kun én Udvej, at bortkaste begge Bedstemødrenes Fornavne og kalde den yndige lille Pige Elise Marie.

Sådan blev det, og derved gled for over 100 År hans Moders Navn i Glemme* i Slægten, men da Tanterne forsøgte at liste igennem, at den lille Pige skulde kaldes Lise, stod Bispenden fast, »Nej, hun hedder Marie efter sin Farmoder.«

Det var Familien en Skuffelse, at Ritualforslaget vandt så lidt Anerkendelse.

Mærkeligt nok gav det Anledning til, at to senere så berømte Mænd som Grundtvig og Mynster ved den Lejlighed først ret viste det åndelige Præg, der skulde gøre dem så værdsat i dansk Kirkeliv.

J. P. Mynster udtalte sig i sin første theologiske Afhandling: Om den foreslagne Forandring i den offentlige Gudsdyrkelse meget grundigt, først mod selve Forslaget og dernæst mod den hele theologiske og kirkelige Betragtningssmåde, hvoraf det var fremgået. Med rolig Klarhed ironiserer han over det så mange Gange misbrugte Ord Moralitet, der er det hele Skrifts Løsen, han skriver: »Betænk dog vel dette: i så mange År ere vi gåede frem, og hvor megen, hvor megen Oplysning er ikke udbredt, hvor er ikke alting blevet praktiskmoralisk, smukt og populært! og dog under Eders Hænder — I klage det selv — forsvinder tillige Religiøsitet og Moralitet! I ere selv så meget forandrede fra de forrige Tider, men I Menneskenes Lærere, ere I kun forandrede til det Bedre, hvorfor er det da sket så anderledes med Eders Lærlinge?«

Det var også Grundtvigs første theologiske Afhandling: »Om Religion og Liturgi«, skrevet lige i hans gærende Ungdomstid.

Lige op mod den herskende Tankegang hævder han Forsoningens Hemmelighed som det egentlige Midtpunkt i al Religion. Genoprettelsen af det oprindelige rene ved Synden for-

* Først fundet af Pastor N. A. Jensen, Møgeltønder, se hans Bog: Godt Mod, II. Udgave 1935.

styrrede Gudsforhold. Også han ironiserer. Det er over den såkaldte Jesu rensede Religion, han skriver, »vistnok var den rensed for alt det Religiøse, som udmærker den, thi her er intet højere Liv i Tidens Ophav, ingen Længsel efter dets Fornylse, ingen Forbindelse mellem Jord og Himmel, uden Moralens Kæde, der selv skal stige fra nedens af opad.«

Det var denne Opfattelse af Religionens Væsen, der ledede ham til, i den skarpeste Modsætning til den herskende Betragtning, at nævne Dåben og Nadveren som Midtpunktet i den kirkelige Gudstjeneste: »Ved Dåben gjordes i den apostoliske Tid Mennesket delagtigt i den skete Forsoning, antoges til en Jesu Kristi Tjener, og indviedes således til Religion. Nadveren var Kulminationspunktet for det poetiske i Liturgien, thi her berørte Mennesket det Højeste og Helligste, mod hvilket han stræbte — — Intet kan derfor være dårligere end den Påstand, at Liturgien skal skride frem med Tiden, da den tværtimod uafhængig af samme, ene bør rette sig efter, hvad den skal udtrykke, Nærmelsen til det Evige, og kan, når den engang passer, ligesålidt forandres som Religionen selv.«

Den dristige Oprindelighed i den her udtalte Anskuelse vakte jo nok nogen Opmærksomhed, men hverken den eller Mynsters Afhandling gjorde dog fra eller til, angående Forslagets videre Skæbne, der blev beseglet ved Stiftsprovst Clausens sønderlemmende Anmeldelse og Kritik i Theologisk Månedsskrift for December 1806.

H. G. Clausen var en af de bedst begavede og mest udprægede af den Tids rationalistiske Præster.

To År efter at Boisen var blevet Præst i Vesterborg, var Clausen blevet residerende Kapellan i Maribo, og de plejede i de følgende År både Omgang og indeligt Venskab med hinanden.

Clausen havde den Ydmygelse, at han ikke kunde holde Liv i Aftensangstjenesten, som Kapellanen skulde besørge, der kom så godt som ingen.

Men 1795 — 36 År gammel — udgav han en Samling af 10 Prædikener, der vakte megen Opsigt, alle roste ham, fordi han forstod at behandle »lærerige, praktiske, interessante Genstande i et fatteligt, ukunstlet, ædelt Sprog«.

Året efter blev han kaldet til Kalundborg, men var der kun ganske kort, da han 1797 blev kaldet til et af de ledige Kapellanier ved Frue Kirke.

Her fandt han, som det syntes, sin rette Plads, han blev i adskillige År Byens mest ansete og afholdte Prædikant.

Særlig fik han stor Indflydelse på Studenterne. Hans »Prædikener holdne i Frue Kirke«, som udkom i tre Bind 1800—05, hørte til Tidens mest yndede Andagtsbøger (udkom i tre Oplag).

Han var aldrig bange for at sige sin Mening.

I en Prædiken ved Reformationsfesten havde han udtalt sig så skarpt, så han fik en Irettesættelse af Kancelliet, som han tilbagemviste med en Erklæring, der sluttede således: »Sandheden er mig hellig; den skal jeg vedblive at tale, som jeg hidtil har gjort; Mennekefrygt kender jeg ikke; jeg frygter for Intet uden at overtræde min Pligt.«

Dette Svar gjorde et så dybt Indtryk på Kronprins Frederik d. VI, så han påbød Kancelliet at gøre Clausen Afbigt.

Og Clausen blev selvfølgelig endnu mere anset som en sandhedskærlig, djærv og nidkær Mand.

Det er rimeligt, at Boisen ventede en rosende og hjærteligt forstående Anmeldelse af sit liturgiske Forslag hos sin gode Ven og Meningsfælle, der imidlertid var blevet Stiftsprovst.

Men da den endelig kom, var den ganske modsat.

Kun et Brudstykke: »De Bønner og Formularer, som i Forslaget indeholdes, mangle den Ånd, det Liv, den Fynd og Kraft, den Værdighed i Tanker og Udtryk, det Ophøjede, som Bønner og Formularer må have, der, ved at høres i vore Templer, skulle formå at hæve vort Sind over det Lave og Jordiske, at opløse vor Andagt . . . Det platte, lave, til Emnet og Hensigten og Stedet så lidet passende Hverdagssprog, der næsten helt igennem hersker i dem og stundom aldeles nedsynker til den snakkende Tone, keder, trætter, forvirrer, kvæler den fremstræbende Andagt.«

Hvad hjalp det, at Clausen et Sted skrev: »Boisens Bog gør hans Hjerte Ære, men de Udarbejdelser, den indeholder, ere som liturgiske Mønstre aldeles ikke, hvad de burde være. De ere i det Hele mislykkede, og i den Grad fejlfulde, at de ere ubrugbare.

Nødigen erklærer jeg dette at være min Overbevisning, så meget nødigere, som jeg i mange År har båret og stedse skal bære en udmærket Højagtelse for Forfatteren og oprigtig Hengivelse til ham . . . Men deraf, at jeg erkender hans Fortjeneste som Præst, følger ikke, at jeg erkender o. s. v. —«

Og så gik Clausen ellers ud på at forklare, at indtil man kunde få det helt udmærkede, måtte man hellere nøjes med det bestående, der jo — takket være Bastholm og Adler — mange Steder var ændret og forbedret ret væsentligt.

Det gør de to Mænd Ære — ikke mindst Boisen — at deres Venskab holdt til den Tørn.

Og så kom 1807, man fik andet at tænke på end at reformere Liturgien.



UNDER KRIGEN

Tante Sara var den fornuftige, omsorgsfulde, alt hvad der skulde sys, strikkes, stoppes og lappes om Børnene og al den fine Vask med Strygning og Pibning, hørte under hende. Hun var almindelig anset.

Tante Lise var temperamentsfuld og morsommere, skønt nu midt i Trediveerne kunde hun — når hun var glad — se ung og køn ud med sit sorte Hår, de funklende Øjne og røde Kinder.

Det huslige hørte nærmest under hende. Hun havde ofte Opgør med Pigerne, det gav Gråd og Smæld med Dørene, for så, når Stormen havde lagt sig at ende med små Gaver og venlige Ord. Det kneb med Respekten overfor hende.

Om Foråret var hun mest urimelig, sagde man. Så lod hun pludselig det huslige skøtte sig selv, sad i Timevis på sit Værelse og tegnede sine Fantasilandskaber — skønne Haver med Kanaler med stærkt buede Broer, en romantisk Ruin i yppig Plantevækst og gerne et Par Elskende på en Bænk under et mægtigt skyggefuldt Træ.

Men en skønne Dag var det helt ovre, og da var hun meget mild mod sine Omgivelser, øjensynlig taknemlig for, at man bar over med hendes Særhed.

Pigerne havde opdaget, at der var endnu en Tid, da det kneb for hende: »Det var ved Nytårstide, når hver Karl i Byen fik den Pige, der blev kaldt hans Nytårgave.«

Ungdommens Ret til Fornøjelser var nu, sålænge efter Pietismen, temmelig anerkendt, på sine Steder ligefrem sat i System.

Hvis Karlen på nogen Måde havde Råd, gav han Pigen en lille

Gave, og Pigen syede en såkaldt Madpose til ham, som hun fyldte med Nødder og Klejner.

Tante Lise kunde ikke ungå at høre og se den frydefulde Morskab, alt dette gav Anledning til; thi den Karl og Pige hørte nu sammen hele Vinteren til alle Dansegilderne. En sådan Dag kunde det også ske, at hun pludselig gik ind til sig selv, og når man så hende igen, var Øjnene røde og trætte.

Ved et stort Gilde i Sognet er der en meget velhavende, net Ungkarl på Tante Lises Alder, der danser flere Gange med hende. Hun danser smukt og er meget oplivet.

Biskoppen følger dem med Øjnene og ser betydningsfuldt til sin Kone, det har også vakt hendes Opmærksomhed.

Havde nu den velhavende Ungkarl vovet sig til at gøre Stormkur og friet den samme lyse Sommernat, ved man ikke, hvad der kunde være sket. Men trods Biskoppens imødekommende Venlighed tør han ikke. Først to Dage efter Gildet sender han en ældre mandlig Slægtning op i Præstegården for højtideligt at bejle.

Frøken Lise Nannestad bliver kaldt ind og hører på et mærkeligt, noget forvirret Frieri, hvor Bejlerens Formuesomstændigheder bliver stærkt fremhævet — hvad hans afdøde Moder har efterladt ham i Hør og Blår og røde — Hoser! Og så selvfølgelig hans Heste og Køer, Svin og Høns.

Jo mere hans Tale strømmer, des fornemmere bliver hun, og snart kan Boisen se, hvor det bærer hen, og bringer Sagen på en lempelig Måde ud af Verden.

Men så kom den ulykkelige, syvårige Krig efter Københavns Indtagelse i 1807.

Grundtvig giver i Mands Minde en sørgelig Beskrivelse af Tilstanden her i Landet umiddelbart før Krigen:

»Hvad der synes en lykkelig Tid, i Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Århundrede, var kun et bedrageligt Skin: vor tilsyneladende Velstand kun som den store Lod i Lotteriet eller som Kaper-Rigdom, der sjælden varer længe og gør ingen lykkelig. Vor Velstand var nemlig ingen Frugt af fri og flittig Virksomhed og af Forstand på Livets Sysler, derfor heller ikke parret enten

med Klogskab eller Sans for højere Nydelse og dannet Smag, men det var en Slumpelykke under den nordamerikanske og den franske Revolutions Krig, parret med så mange Finter og så meget Smugleri, så megen Råhed og Grovhed, Udsvævelse og Ødselhed og med ét Ord: Udanskhed, at var den ikke gået til Grunde, måtte den ødelagt Riget. Skærsilden er aldrig behagelig at gennemgå, og den er naturligvis pinligere, jo mer vi har, som hensmelter —.»

Men Faren og Nøden kaldte på alt det bedste i Nationen, og her stod Præsterne ikke tilbage.

Det er rørende, som Biskop Boisen og hans Hustru er optaget af Folkets Nød. Som før omtalt frasagde Boisen sig Frederik d. VI.s Understøttelse til Seminariet, han skriver: »Da det har smertet mig at modtage disse Penge på en Tid, da Hs. Maj. har så mange andre Fornødenheder at afhjælpe, og da der er andre lignende Undervisningsanstalter, der ere blevne ødelagte af Fjenden.»

Han sigter her til Blågård Seminarium inde ved København, der også fik Pengene.

Og samtidig opflammer han af egen Drift Præsterne til selv at yde Bidrag af Korn til de brandlidte i København og indsamle omkring i Sognene, det gør han selv i Vesterborg, hvor han indsamler: 1 Td. Rug, 28 Tdr. Hvede og 11 Tdr. Byg.

Han skriver derom: »Jeg kender i disse sørgelige Dage ingen Trøst for Fædrelandsvennen så blid som denne: broderligen at dele sit Brød med den trængende, og intet, der bedre kan beskærme vor Selvagt, end den Bevisdthed, at have bragt et velment Offer for at understøtte dem, hvis Ejendom blev et Rov for Voldsmændenes Ødelæggelse.»

Boisen går ligeledes i Spidsen for, at de Præster, der har Skove, skal bede om Tilladelse til at lade deres bedste Træer udvise til Brug for Flåden.

Et gammelt Rim siger:

»Man immer ser, at Folk i Krigens Dage
nu deres Tilflugt angst i Kirken tage.«

Det skete også på Lålland, man hørte allevegne fra, at Kirkerne fyldtes, og Boisen er straks bekymret for, om Præsterne nu er så

vågne, så det ret kan blive til Velsignelse, men yderst hensynsfuldt tilskriver han dem:

»Jeg gør med Glæde og broderlig Tillid Regning på, at enhver af mine Herrer Brødre vil, uden min Erindring og uden at behøve Opfordring fra mig, ved at lede Almuens Tænkemåde, ved at trøste de bekymrede, opmuntre de forsagte og ved selv at bidrage til det almindeliges Bedste vise patriotisk Beredvillighed og derved hædre vor Stand, som i disse Nødens Dage bør ved Råd og Dåd lyse for andre. Den gode Sag vil tilsidst sejre og Danmarks Trængsler endes. Det tror jeg, fordi jeg stoler på det guddommelige Forsyn, og fordi den krænkede Retfærdighed vil finde en Talsmand og Skytsengel i alle retskafnes Hjerter. For mig vil det være en stor Trøst at erfare, at enhver af os har bidraget til Landets Vel ved at råde, trøste og hjælpe.«

Den 11te Februar 1808 føder Bispinden en Søn, der opkaldes efter Grandonklen, hendes Faders Velgører, Biskop Frederik Engelhardt Nannestad, d. v. s. hendes Mand siger drillende, at han har nu opkaldt Drengen efter Fætteren, hendes Barndoms Kærlighed og Ungdoms Fantasifoster: Godsejer Frederik Engelhardt Nannestad til Storfosen, der, i samme Måned som Drengen er født, er blevet gift anden Gang med Louise Christine Holtermann, mens hans stakkels, sindssyge Hustru lever stadigt på Storfosen omhyggeligt plejet og forvaret.

Man mener, at han er æventyrlig rig, han har ladet sit Gods udskifte og frasolgt Øerne Garten og Kråkwåg samt Gårdene på Ørlandet: Grande og Bakken, men beholdt Handelsstedet Beian.

En sådan Mand kunde nok engang, om han vilde, hjælpe Drengen.

Om det er under denne Barselfærd, eller da Bispinden i April 1810 føder en lille Pige, Jutta Kunigunde, at der i Krigens Anledning er stor Indkvartering i Præstegården, vides ikke, men da det efter Overleveringen er på en Tid, hvor man kan sværme i Haven, har det rimeligvis været i Foråret 1810.

Havde Boisen nogensinde hørt om Lise Nannestads ungdomme-

lige Kærlighedshistorie med den purunge Officer, der i den årle Morgen red forbi Professorinde Nannestads Vinduer og spejdede så ihærdigt efter et Blik bag Gardinet fra et Par kønne, mørke Pigeøjne, så havde han i hvert Fald fuldstændig glemt den Historie og var ganske uforberedt overfor den Oplevelse, det blev ham, da han, efter at der var skaffet Kvarter til Soldaterne, kom ind i



EFTER KØLLES MALERI: FRA VESTERBORG SØ
(MUSÆET I MARIBO)

Præstegården med den ansete Kaptajn X. og vilde præsentere ham for Husets Damer, d. v. s. Svigerinderne, Bispinden lå på tredje Dag i Barselseng.

Konstitueret som Husets Værtinde, nydelig påklædt, kommer Frk. Lise Nannestad dem venligt smilende i Møde, da — hvad vil dog det sige — griber hun sig til Brystet, blegner, rødmer, vakler tilbage — men gribes af Kaptajnen, ledes til den nærmeste Stol, hvor han ømt anbringer hende og knælende for hende bedækker han hendes Hænder med — Kys!

Boisen mener, det er bedst, han og Frøken Sara trækker sig

tilbage, så vidt han har forstået, er Kaptajnen gift, men lige meget, her er øjensynlig noget, der skal tales ud om, ihvertfald føler han og Frøken Sara sig højst overflødige og forsvinder.

I de følgende 14 lykkelige Dage gjorde Frk. Lise den Opdagelse, at der kan komme Tider i Livet, hvor alt ligesom er lagt tilrette for at gøre et Menneske fuldt ud lykkelig og glad.

Det var jo først en mærkelig Hændelse, at hendes Søsters ærefulde Plads i Hjemmet just i disse 14 Dage var givet til hende.

Frøken Sara kunde ikke tænke sig andet end at pleje Moderen og den nyfødte, så det var Frøken Lise, som altid var i Stuen, sad på Hæderspladsen ved Spisebordet og kunde give Maden det Plus, hun så godt vidste, ingen Mand er ufølsom overfor.

Og nu er det hende, der spiller og synger for ved Morgen- og Aftenandagten. Det er hende, Kaptajnens Blik søger, når han har fortalt interessante Krigsbegivenheder, det er hende, han mod Solnedgang beder om at vise sig Egnens Skønhed.

De spadserer i Theophili Skov, sejler sammen på Søen, mens hun fortæller ham Egnens gamle, tungsindige Kærlighedssagn.

Om Aftenen kommer der Gæster, Officerer fra Nakskov, Skovrider Wegges fra Pederstrup o. fl., hun føler, hvorledes hun ved hans ridderlige Hyldest bliver det Centrum, hvorom alt drejer sig, det, hun aldrig, aldrig før har været.

Det kan endogså ske, at Boisen ligesom bliver skinsyg på hende. Han vil en Aften drøfte sine Bestræbelser for at lære Befolkningen at lave Salpeter til Krudt, det må da væragtig kunde fængsle Kaptajnen, men nej, han lader Krudt være Krudt i denne velsignede Aften!

Nej, han vil lære dem at synge Rasmus Nyerups herlige Sang til Danmarks Pris, på den gamle Nationalmelodi »De var vel sju og sjusindstyve« udført for fire Stemmer af Justitsråd Grønland.

Han er så festlig oplagt, så han får dem alle med, selvfølgelig må Biskoppen tage sin Stemme, og den unge Hjelpepræst, David Seidelin, og Skovrideren.

Men først sørger Frøken Lise Nannestad for en dampende Bolle Punch. Den er stærkere og mere krydret, end den plejer at være

her i Huset, men hendes Svoger siger intet. Man skåler, drikker og synger, hun har Sliddet med at lære dem hver sin Stemme ved Klaveret — endelig — — Dørene helt ned til Sovekamret stilles på Klem, og så synger de:

Til Danmarks Pris en Højtidsang!
Den lyde festlig fro!
På Kloden gives ej et Land,
Hvor bedre var at bo.
Så længe Verden står, i Flør skal stande
Dankongens Lande.

Her frugtbar Mark, her grønne Skov,
Og fiskerige Hav;
Her Livets Lyst i fulde Mål
Fra Vuggen indtil Grav.
Så længe — —

Med Lov her Visdom bygger Land,
I Blomster ses det stå.
Og alle Julemærker klart
En gylden Fremtid spår.
Så længe — —

Værn Kongen er om Landefred
Og Fædrelandets Tarv.
Fra Arilds Tid var Fædresind
Skjoldungeslægtens Arv.
Så længe — —

Kong Christian ved højen Mast
Stod våbenklædt, så prud,
For Land og Folk den Olding holdt,
Skønt såret Kampen ud.
Så længe — —

Kong Frederik, da København
Var stædt i hårdn Nød,
Svar kjæk: »Jeg frelser Axelstad,
Om det end blev min Død.«
Så længe — —

Højt juble vi, når Kongedåd
 Grundfæster Danmarks Vel.
 Højt prise vi hver Dannemand,
 Som skaber Borgerheld.
 Så længe — —

Så tager nu Dit Glas i Hånd
 Og skænker bredfuldt Mål
 For Konge og for Fødeland
 Skal tømmes denne Skål!
 Så længe Verden står, i Flor skal stande
 Dankongens Lande!

Og så pokulerer de og råber Hurra for Kgl. Maj. og slet ingen Tanke, om nu også Frederik d. VI er den rette Mand til at holde Dankongens Lande i Flor, får Lov at snige sig ind hos dem; thi de elsker ham jo.

Men som Indbegrebet af Das ewig Weibliche hylder de den Aften ganske uvilkårligt Frk. Lise Nannestad, fordi den smukkeste og livligste Mand i deres Midte gør det.

Hver Aften at sove ind som i en Rus, hver Morgen at vågne op som til en Fest, det er jo Livsvilkår, der ikke for længere Tid hører Jordelivet til, og ingen kunde være mere klar over det end Frk. Lise selv.

Vel var det en Lidelse at høre ham tale om Afrejsen og om sin Kone; men Lidelse og poetisk Nydelse var ikke uforenelige Begreber. Hvor ofte havde hun ikke med Lidelse og Nydelse læst Werthers Lidelser.

Boisen så heller ingen større Fare i deres Sværmeri, — dog måske nok den sidste Aften, da de ikke kunde blive færdige med at vandre omkring i Haven, Arm i Arm som et Par Elskende.

Skønt Aftenen var kølig, lukkede han Vinduet op i sit Studerekammer og sad i Mørket og røg, mens han lyttede efter Brudstykker af deres Samtale, når de gik forbi Vinduet.

Engang var det hendes Navn, han havde taget op til den ømmeste Analyse.

»Du var min Lise, min Husvalelse i min første Ungdoms mangehånde Fristelser. Havde jeg blot set et Glimt af Dig om Morgenen, så var det mig længe umuligt at være med til nogen Råhed — men da Du så blev mig berøvet — —« her fjærnede de sig så langt, så Boisen ikke kunde følge Samtalen, og da de vendte tilbage, taler de om hans Kone.

»Kan Du hilse Din Hustru fra mig?« siger hun frygtsomt.

»Ja, min Elskede,« han ler skamfuldt, »aldrig har noget Fruentimmer før sendt mig bedre tilbage til hende, men det har du, dog ét er jeg klar over, jeg tør aldrig gensé dig — —« atter fjærner de sig, og Boisen griber sig i at ynke dem, tænk, om han selv havde mistet sin Nanna, sit Livs Husvalelse.

Men hvor det varer længe, inden de kommer påny ud for Vinduet.

Sidder de på den lille Bænk nede ved Dammen, hvor en så stor og kraftig Mand vanskelig kan få Plads med en anden uden at fristes til at tage denne anden på sit Skød — —.

Ja, om han nu gør det, og gentagende kysser hendes lille, forgrædte Ansigt, kan man da dømme dem, han kan det ikke — — nå, Gud være lovet, der er de igen, og nu tager de Afsked, tydeligt beregnet på, at han skal høre det.

Hvordan blev så Frk. Lise efter dette uventede Æventyr, det sidste skønne Kapitel i hendes lille Roman?

Bispinden betroede sin Mand, at det var hendes Mening, at den Oplevelse var sendt Lise af Vorherre selv, det var lige det, hun trængte til for at blive god og glad!

De fantastiske Landskabers Tid var forbi, hun yndede at male en enkelt lille, beskeden Blomst som Billede på sig selv og så forresten at være unge Hjærtets Skriftestol.

Og alle Pigerne havde fået en grænseløs Respekt for hende. Ingen af dem havde været ufølsom overfor den menige Indkvartering, et vældigt Pust af Romantik var gået over Præstegården, ny og gamle, sørgmodige Kærlighedsviser blev sunget tidlig og sent, og så at tænke sig, at den smukkeste af alle disse Mandfolk,

selveste Kaptajnen, havde været så forlibt i Frøkenen, det var slet ikke til at glemme.

Men om Kaptajn X. havde vidst på Forhånd, hvad den gamle, lållandske Præstegård gemte inden for sine Mure og måske endog havde været Skæbnen lidt behjælpelig, det er aldrig nogensinde blevet opklaret.



SIN MODERS SØN

Havde der været noget om, at de unge Seminarister overvurderede sig selv og undertiden optrådte vigtigt og genstridigt, så skulde der i Årene umiddelbart efter Krigen — de i økonomisk Henseende ulykkeligste i Danmarks Historie — indtræde en sådan Standsning i Interessen for Skolevæsenet, så det nok kunde knække, om ikke Modet, så dog Overmodet.

Statsbankerotten rokkede ved alle Forhold, nye Skatter blev pålagt, Kornpriserne faldt, Bygningsmaterialer steg, hvor kunde det da ventes, at et Folk, der ikke endnu var opdraget til Forståelse af et bedre Skolevæsen, skulde være begejstret for at bygge nye Skoler eller forhøje Lærernes Løn.

Især i Jylland vilde man slet ikke undvære Børnene til at vogte Kreaturerne, og ingen vilde tage fattige Børn i Sommertjeneste, når de skulde passe Skolen.

I al denne Utilfredshed var det dog Præsterne, der stadig var mest besjælede af Kærlighed til Oplysningen, men — der var jo adskillige af dem, der gemte på den gamle Misstemning over Seminaristernes Vigtighed! og de følte også det Tryk, der i disse vanskelige Tider var lagt på dem ved de store Afgifter til Seminariefonden.

Og meget kedeligt var det, at Kongen var kommet ind på, at det forbedrede Skolevæsen ikke lod sig gennemføre. Det var for dyrt, det hele skulde nedskæres, og den videre Udvikling standses. Der var endog Tale om helt at nedlægge Seminarierne, Præsterne skulde overtage Seminaristernes Uddannelse, Rygtet gik, at det var Grev Reventlow, der reddede Seminarierne fra at blive nedlagt.

Under disse vanskelige Forhold fik den indbyrdes Undervisningsmetode let Vind i Sejlene.

I Året 1818 sendte to Kvækere, der opholdt sig i Stokholm, den danske Dronning en Beretning om Metoden, hvori det bl. a. hed, at efter den kunde én Lærer undervise 60—1000 Børn, og at der kunde læres mere i 1 eller 1½ År end efter den gamle Metode i 3—4 År, ja, at Almuens Børn efter 1 Års Undervisning vilde være nået såvidt i Læsning, Skrivning og Regning, som de behøvede.

Kongen blev Fyr og Flamme og så her Hjælpen ud af de Vanskeligheder, der trykkede fra alle Sider og Kanter, Metoden blev jo allerede med stort Held anvendt både i Frankrig og England og bestod særlig deri, at de større Børn skulde undervise de mindre. Ved Undervisningen skulde bruges et Apparat, der nøjagtig bestemte ethvert Fremskridt, Børnene måtte gøre. Lærerens Arbejde indskrænkedes nærmest til med en Pibe at give Signal, når noget nyt begyndte, så skulde han overhøre Børnene og dernæst føre en højst vidtløftig Bogføring.

Det hele kunde udføres selv med en meget tarvelig Lærer. Religionen og Geografi fik de ind gennem Læsetabellerne.

Det var Kongen en grænseløs Skuffelse, at al denne Besparelse ikke slog an blandt dem, der ubestridt var Folkeoplysningens sande Venner her i Landet. For at fremme Sagen imødekommer han Biskopperne ved at gå med til, at den første halve Time hver Formiddag bruges til Bøn og til at forklare Bønnens Hensigt og enkelte Vers og Salmer, eller — om de heller vil — de fatteligste Stykker af Luthers Katekismus og Lærebogen!

Men der er stadig ingen Imødekommenhed.

Så tog han fat og brugte sin personlige Indflydelse. Under et Ophold i Århus Amt opmuntrede han så ivrigt til at indføre Metoden og kunde med Stolthed i en Skrivelse til Kancelliet henviser til, at den nu anvendtes i 41 Skoler. Ligeså på Falster, hvor han i kort Tid fik indført Metoden i 13 Skoler.

Han gav selv 4000 Rdl. til Anskaffelse af Tabelkasser.

Kun én forstod ham straks, det var hans Adjutant, Abraham-

son, der i 1818 kom hjem fra Frankrig og derfra kendte Metoden, der ved ham straks blev indført på en Kasernes skole.

Kancelliet, Dronningen og hele den kgl. Familie blev inviteret derud og kunde ikke blive træt af at fremhæve den Munterhed, det Liv, den Virksomhed og den Orden, der hersker blandt de lærende Børn.

Men for at få Metoden sat igennem over hele Linien, må der nu nedsættes en Kommission, der kom til at bestå af Kancellideputeret Lassen, Amtsprovst Mønster, Abrahamson, samt Biskopperne Münter og Boisen, heraf var de tre første ivrige Tilhængere, hvorimod de to sidste var imod.

Boisen forholdt sig længe tavs, det var ham meget svært at gå mod sin Konge og Velynder; men da man en Dag vilde have slået fast, at al Straf af Hensyn til de andre artige Børn og Metodens mekaniske Fremskriden — altid skulde bestå i Knælen, for Boisen pludselig op og erklærede med Fasthed, at den Straffemåde gik han aldrig med til, det var en Vanhelligelse af den skønneste Stilling, noget Menneske kunde indtage i sit Lønkammer i Bøn til Gud.

Nu var det noksom bekendt, at både Boisen og Reventlow var Modstandere af korporlig Straf i Børneskolen, hvorfor Abrahamson straks opfordrede ham til da at foreslå en anden Straffemåde, hvortil Boisen kort og vredt sagde: »Ja, så da hellere Tampen og Riset!«

Men her blev det ham overlegent forklaret, at det jo vilde forstyrre den ubetingede Ro, der var Metodens første Betingelse.

Fra den Dag stak Boisen på intet Punkt i denne Sag sin Mening under Stolen.

Da han efter sin Hjemkomst for sin Hustru gengav denne Strid om Knælestraffen, tager hun ham pludselig om Halsen og siger ømt: »Ak, Boisen, hvor er Du Din Moders Søn i dette Træk!«

»Hvad mener Du med det, lille Nanna, Du har jo aldrig kendt min Moder?«

»Nej, alt for lidt, det er sandt, men dog kender jeg hende, lige siden jeg første Gang læste Din Vejledning til huslig Lyk-

salighed, jeg kan helt udenad det Billede, Du der har tegnet af hende,« og nu siger hun udenad med sin smukke, følelsesfulde Stemme:

»En forstandig Moders hjærtelige Bøn er for Børn et ypperlig Exempel på Andagt. Hendes Bedekammer, hvor hun med sine Elskte knæler, er et helligt Tempel, hvor den ufordærvede Unge ikke kan være uden at begejstres af Andagt, af Ærefrygt for Gud og Jesum. Min dyrebare, hensovede Moder! Ikke Du, men jeg behøver med barnlig Tak at komme Dig ihu. Det er så sødt for Sønnens Hjærte at hædre sin Velgørerinde. Din Vandel var så skøn. Dit Hjærte var så godt. Med utrættet Flid gik Du i en lille landlig Kreds og opfyldte Dine Pligter som Moder. Vi hørte så ofte de Bønner, du bad for os. Vi så de Andagtens, de Håbets Tårer, som vædede Dine Kinder. Efter et møjefuldt Liv, som stille Dyder kronede, sover Du rolig i Din fredelige Grav. Hav Tak for den Tålmod, hvormed Du bar og stræbte at rette vore Fejl. Tak for det herlige Mønster, Du gav os på Dyd; Tak for den Sandhed, Du ved Din Vandel stadfæstede, at Ærefrygt for Gud og Udødelighedens Lære styrker i alle Livets Sorger. Hist skal jeg møde Dig og med renere Hjærte end nu tolke for Dig min Tak. —«

»Nå, kender jeg så Din Moder, Boisen?«

»Ja, så sandelig, — har jeg virkelig skrevet så smukt om hende, det husker jeg jo ikke engang, men så skal Du dog nu høre det bedste om hende.

Du har ret, når Du tror, at min Ærbødighed for det at knæle i Bøn er Arv fra hende; så langt jeg husker tilbage, tog hun sine Børn med ind i Bønnens Verden og lærte os at knæle, men selv gik hun ind i det lille Lønkammer, hun havde ved Siden af »æ Dørnser«, hvor hun havde en Bedepult med en Knæleskammel. Og den kønne Bordbøn, vi hver Dag bruger, har jeg også fra hende:

»I Jesu Navn gå vi til Bord
At spise og drikke på Dit Ord,
Dig til Ære os til Gavn
Så får vi Mad i Jesu Navn.«

Tit har hun også ude i Marken samlet os alle en Stund fra

Arbejdet og bedt og sunget med os, — ja, jeg tror værgtig aldrig, hun begyndte på et større nyttigt Arbejde, uden først at bede for dets gode Fuldendelse, og aldrig bad hun Aftenbønnen med os Børn uden at ende med de gamle Ord: »Så sover jeg i Jesu Navn og vågner i Jesu Navn, og vågner jeg aldrig mer på Jord, så, Gud, lad mig vågne i Dit Rige!«

Og hvor tit har vi ikke hørt hende synge det lille Vers:

»Jeg ved, på hvem min Tro er sat,
 Ham får man mig vel unde.
 Hvem Gud kun holder for sin Skat,
 Skal aldrig gå tilgrunde.«

Min Fader kunde være klejnmodig til Tider, og der var Grund nok, mange af mine Søskende er døde som spæde, Kvægpesten tumlede Gang på Gang deres Velstand omkuld; men da har jeg set hende smile så sødt til ham og sige med så frisk en Røst:

»Du glemmer, Boy, at Gud sidder overlig og ser nederlig!«

»Tit har jeg tænkt, hvorfor skulde hun immer prøves så hårdt, var det for vi andres Skyld?

Trods al Modgang var der én Ting, hun holdt fast i Troen, det var, at jeg engang skulde blive en Guds Mand, at hun engang skulde sidde i sin Stol i Emmerlef Kirke og høre mig prædike. Det var, som hun mente, at Gud havde givet hende Løfte derpå.

Sidst jeg var derhjemme i Emmerlef, viste jeg Rasmus Tjener den brede Sten i Haven, den jeg som Dreng stod op på og kaldte min Prædikestol, så kom mine Skolekammerater løbende for at høre mig. Ja, det var såvist ikke Guds Ord, det var kun Præstefagterne, jeg stod og lavede, men dog i en Slags Alvor. Tit har jeg da set hende gå forbi og set på mig med sådanne underlige Øjne, så gode og klare, hun så vel et Tegn fra Gud i den Barneleg, det forstod jeg godt.

Vanskeligheder var der mange af; men det var da hende, der fik mig i Huset hos den Tinglev Præst: Ulrik Anton Petersen, der forberedte unge Mænd til Universitetet.

Og så var der jo Knipleriet, som hun var en Mester til, mange Kniplerpiger arbejdede for hende, og da hun så havde en prægtig

Samling Kniplinger, blev hun og Fader enige om, at nu skulde en Handelsfuldmægtig rejse med den dyre Skat til Norge, hvor der var god Afsætning for denne sjældne Vare. og når han så kom tilbage med de mange Penge, skulde de bruges til mine Studer-inger.

Han kom aldrig tilbage. Straks nogle gode Breve og så Tavshed. Var der hændt ham en Ulykke?

Fader var ikke vant til selv at rejse, men han måtte afsted til Norge for at søge efter ham. Og der flakkede han så omkring, fandt hans Spor og mistede det igen — så totalt, så der var ikke andet at gøre end rejse hjem.

Ja, i den Ventetid, til vi havde Fader vel hjemme igen, blev der stridt med Gud i Bøn i det lille Bedekammer, og da han så kom, hvor var hun fuld af Tak, endda han kom hjem som en fattig Mand, der helt havde opgivet at lade mig læse videre.

Men hun stod fast, havde de ikke Penge, så kunde de vel be-tale med Fødemidler, og Du forstår nok, at jeg læste af al min Kraft.

Men så var det i Påsken 1782; jeg var om Efteråret fyldt de nitten, Pastor Petersen havde nu erklæret mig duelig til Studenter-eksamen, tredie Påskedag måtte jeg rejse, om jeg skulde nå betids frem til Prøven i Kiel.

Men der var ingen Penge til mig.

Vi sidder der i Stuen anden Påskedags Aften — vi sagde slet intet til hinanden, for der var jo ikke mer at tale om, det kunde altså ikke ske.

Moder havde haft en Skræder siddende før Helligdagene, han havde af hendes hjemmegjorte Hvergarn syet mig to Frakker, en grøn og en rød, de var grimme, kunde ikke være andet, men jeg roste dem sammen med alt det andet, hun havde samlet til mig, men det var jo altsammen så ligegyldigt, når jeg alligevel ikke kom afsted.

Moder græd, det var så sjældent, så det gjorde dybt Indtryk på os allesammen — Far og os Søskende.

Så rejste hun sig og gik ind i Bedekammeret.

Hun var længe derinde; men da hun kom tilbage til os, var

det, som hendes Ansigt skinnede, og så sagde hun med en sejrssikker Stemme:

»Ja, vær så ved godt Mod! Gud har svaret mig på min Bøn og vil hjælpe!«

Fader sagde slet ingenting, men det var let at se, at han ikke



EMMERSLEV KIRKE

regnede med, hvad hun sagde, han rejste sig inderlig bedrøvet og gik til Ro.

Men hun nynnede, mens hun klædte sig af, jeg selv var i en mærkelig Tilstand, for så troessikker havde jeg nu alligevel ikke før set hende, jeg forstod, hvor hun havde stridt i Bønnen.

Vi sov kun lidt undtagen Moder, men også hun var dog tidlig vågen, det var jo Afrejsens Dag!

Og nu kommer så det, lille Nanna, som jeg altid har så ondt ved at fortælle, fordi det lyder som en Fabel, og jeg vil ikke kunne tåle at se et tvivlende Smil, for det er det sandeste, jeg i mit hele Liv har oplevet:

Den Morgen kom der et Brev til min Fader fra Holland, med samt en ikke ubetydelig Sum Penge.

Det var Handelsbetjenten, der skrev om, hvordan han var

faldet i Fristelse, da han havde solgt alle Kniplingerne, og så var stukket af med et sejlklart Skib fra Bergen til Holland. De fleste Penge var væk; men her var Resten, og kunde han få flere samlet sammen, skulde de komme, men eftersøge ham var unyttigt.

Ja, da jublede min Moder, men Fader brast i Gråd, Pengeposen rakte han hen til mig: »Tag dem, Per, Gud har sendt dig dem!«

Det er det hele, men det er nu det største, jeg har oplevet i — Guds Nærhed.

Ja, de to Frakker, dem måtte jeg straks sælge, da jeg kom til Kiel, det er for svært at føle sig latterlig. Og så lykkedes jo alt for mig fra den Dag og fremefter —.

»Boisen, kære Boisen, hørte Din Moder Dig aldrig prædike?«

»Jo, Julen efter fik jeg Lov, det var så lykkeligt for mig at se hende sidde dernede i sin Kirkestol og se på mig med de gode, klare Øjne, som jeg huskede så godt fra min Barndom, når jeg legedes Præst derhjemme.

Om Aftenen læste hun en Prædiken for mig, som hun selv havde skrevet til Dagens Tekst ind under Jul, da hun havde fået at vide, at jeg skulde prædike. Den Prædiken var bedre end min, og det fik jeg da sagt hende.

Hun døde Året efter; men den Jul var hun så sandelig meget meget glad.



SEMINARISTERNE I VESTERBORG

Det er klart, at den stedsevarende økonomiske Elendighed i Landet og Kongens meget påfaldende Velvillie (Forfremmelser, Ordener m. m.) overfor dem, der efterhånden gik ind for den indbyrdes Undervisningsmetode gjorde Arbejdet vanskeligt for Folkeoplysningens sande Venner.

Mens Grev Ludvig Reventlows kostbart administrerede Seminarium på Trolleborg blev nedlagt, kunde der ikke af den Grund røres ved Vesterborg, der dreves lige så godt som fantastisk billigt, og Greven på Christianssæde og Boisen var fuldt og fast enige om, at de vilde ride Stormen af og stadigt holde Idéens Fane højt i Ære.

Greven havde ved et Reskript af 5. August 1818 fået kongelig Stadfæstelse på, at Grevskabet beholdt sin egen Skoledirektion, bestående af Greven, Amtmanden og Biskoppen og Skolekommissionen, i hvilken Lærerne havde Sæde, det var dog påtegnet: »Med særdeles Hensyn til de Opofrelser, Grev Reventlow har gjort for Skolevæsenet.« Og så endnu: »Når den nuværende Greve dør, skal Amtmanden være Direktionens Formand!«

Man talte dog i Vesterborg Præstegård i Efteråret 1825 med Bekymring om et Besøg af en Konsulent. Det var en Student Wille, der fra 1820 havde været Lærer ved Abrahamsons Normalskole, og som Kongen nu sendte rundt til Seminarierne for at se, om man efterkom eller virkelig trodsede hans Villie: at oplære Seminaristerne efter den indbyrdes Undervisnings ny Metode.

»Hvad vil Du gøre med ham, Boisen?« sagde Bispinden gentagne Gange med bekymret Stemme.

Han lo blot. »Det hedder i den Instruks, jeg har modtaget fra

Hr. Abrahamson, at Hr. Wille står aldeles til Seminarieforstanderens Disposition, gør Greven det kun ikke for vanskeligt for mig, skal jeg nok klare den Sag!»

Greven mødte sammen med Konsulenten og erklærede straks, at hans Skoler var de bedste i Landet, og at den indbyrdes Undervisning aldrig skulde blive indført ved dem, sålænge den ikke var ordnet på den Måde, han gentagende Gange havde foreslået Major Abrahamson!»

Men så tog Greven bort og Boisen fat.

Både han og Seminariets Lærere var særdeles forekommende overfor Wille og bad ham om helt og fuldt at sætte dem og Seminaristerne ind i Metodens Brug.

Det gjorde han med største Glæde, og skønt han ikke havde et eneste bindende Ord fra Boisen, havde han dog heller ikke det modsatte. Han havde kun sporet Interesse og Lærvillighed på Seminariet, og Greven var jo 78 —, han indgav en højst fortrøstningsfuld Rapport fra Vesterborg.

Da Bispinden efter hans Afrejse var ene med sin Mand, var hun både bedrøvet og vred.

»Var det en mandig Opførsel?» sagde hun koldt.

»Det ved jeg ikke«, lo han, »men jeg tror, den var klog. Vi bekæmper i Fremtiden noget, som vi nu alle kender tilbunds, endog fra dens mest tiltalende Side!»

Hun så fremdeles køligt på ham, da siger han med Skelmeri: »Nej, mig kan Du naturligvis ikke regne med, det sidder mig jo dog altid lidt i Blodet, at jeg nødig vil fornærme min elskede Konge mer end nødvendigt, men selv Din Yndling — den dumdristige Grundtvig — skrev jo dog i Københavns Skilderi: »Hvordan end Metoden er, så må den som en Befaling skade i Stedet for at gavne. Det højeste, der bør ske, er, at Lærerne lærer den at kende, medens det så overlades til dem selv, om de vil benytte den eller ej — —.« Ser Du, lille Nanna, jeg har tilladt mig at praktisere dette i det højeste af gammel Kærlighed til Kongen!»

Selv om hun bliver lidt usikker, forholder hun sig dog stadig noget kritisk overfor hans Optræden.

Og nægtes kan det ikke, at dette hans frisindede Princip nok kunde forvirre en stakkels ung Seminarist.

Om den kort efter afholdte Eksamen læser man i Protokollen:

»I Anledning af, at en af Seminaristerne på det Spørgsmål, hvorvidt den Indvending mod den indbyrdes Undervisning, at Mødrene tabe Lysten til selv at lære deres Børn at læse, var grundet, havde svaret, at Indvendingen var usand, har jeg, Gehejme-Statsminister Grev Reventlow forbeholdt mig at vedlægge Protokollen min Erklæring mod denne offentlige, efter min Mening for Skolevæsenet overmåde skadelige Yttring — —.«

Den Udtalelse af én af de kære Seminarister har irriteret Greven over al Beskrivelse.

En Seminarist var der, som fra den første Dag på Seminariet, til han i 1825 lukkede sine Øjne som Skolelærer i Østofte ved Maribo, altid var Grevens Yndling og Biskop Boisens fortrolige Ven.

Thomas Jensen var ud af en udmærket Gårdmandsslægt i Vedsted i Vendsyssel. Særlig hans Fader, Jens Nielsen, skal ved Siden af at have været en efter de Tider dygtig Landmand, have været så ubestikkelig ærlig, så det kunde ske, at hans Kone fandt, det gik for vidt. Der kom en Hestepreanger til Gården og spurgte, om de havde Heste at sælge. Konen så lidt afvisende ud og blinkede til Manden; men han svarede straks, at de havde én. Inden de gik ud i Stalden, trak Konen ham tilside og hviskede indtrængende til ham om nu endelig at være tilbageholdende og forsigtig. Han lo kun, og da de kom ud i Stalden, pegte han straks på den Hest, han vilde sælge. Prangeren så på den og ytrede: »Ja, han ser jo godt nok ud!«

»Ja«, svarede Jens Nielsen sindigt, »han er såmænd osse gue nok for æ Kryb', men for æ Plov dover han it stort!«

Det lader dog ikke til, at den Måde at tage Tingene på, i det lange Løb har skadet ham økonomisk.

Da han er klar over, at Sønnen Thomas vil være Lærer, er han også straks klar over, at han vil have ham til det i de Tider overmåde fjerne Vesterborg på Lålland, og selv om han respek-

terer Boisens Plan med de unge Menneskers Anbringelse omkring i Gårdene, hvor de tildels arbejder for Føden, så sender han dog et særdeles velskrevet Brev til Boisen, om, at »Bondearbejde har min Søn hidtil haft nok af, nu skal han læse, lad det så koste, hvad det skal!« Han vil helst have ham i Huset hos Boisen selv eller hos en af Lærerne. Kan han derimod gøre Gavn ved at undervise èn eller anden »Stakkel« i Regning, ser han det gerne, da han er en hel Karl til det.

Sådan blev Thomas Jensen optaget i selve Præstegården, hvor hans Regnetalent blev både beundret og udnyttet, mod at Bispinden underviste ham i Klaver- og Orgelspil, og hvor både Boisen og hans Hustru snart fik lært at værdsætte hans andre smukke, menneskelige Egenskaber.

Han hørte til det Hold Seminarister, der ved deres Sorg over at skulle skilles fra Boisen i 1805 bevarede ham for Seminariet og — Danmark.

Ved Thomas Jensens Eksamen d. 7de August 1807 står der i Protokollen:

»No. 1. Seminaristen Thomas Jensen fra Jylland tilkommer for hans Kundskaber Carakteren: Fortrinlig duelig. For hans Opførsel: Exemplarisk. Og at han i Musikken har bragt det så vidt, at han kan føre Sangen i Kirken og med Nød forestå Orgelet i Kirken.«

Aldrig siden benyttes Betegnelsen fortrinlig duelig, det hedder ellers meget duelig eller duelig, en sjælden Gang udmærket duelig. Der er dog én til af disse 6 unge Mænd, hvis Opførsel er exemplarisk, de andres er sædelig eller — — bekvem.

Ved Eksamen d. 31te Juli 1817 er det højst pinligt. Gennem de knappe Oplysninger i Protokollen ser man let, hvilken Medlidenhed, der har været med Peter Gunnesen fra Album (ved Nakskov).

Der er nu først dette, at han har communiceret samme Dag. Boisen har i den årle Morgen, før Eksamen begyndte, taget ham til Alters.

Men alligevel, Direktionen kan ikke demittere ham med nogen Karakter. Men da Sygelighed har været medvirkende i hans Elen-

dighed, bliver der tilstået ham endnu et År ved Seminariet.

Den unge Candidatus Theologiæ, Boie Boiesen, tilbød sig at læse 1 Time daglig med ham om Morgenens, førend den sædvanlige Undervisning begyndte, over de vanskeligste Steder i det Nye-Testament, hvilket Direktionen modtog med Fornøjelse og Taknemlighed!

Hvordan det ellers gik med Gunnesen, fremgår ikke klart af Protokollen; man skulde dog kende Boisen dårligt, om ikke han fandt en Udvej for én af sine kære Seminarister.

Dateret Marts 1818 står der i Protokollen, at »Gunnesen fortsætter sin Seminarist Undervisning hos Sognepræsten i Vester-Ulslev, hvorfra han får et meget fordelagtigt Vidnesbyrd. P. O. Boisen.«

Han er nok gledet ind et eller andet beskedent Sted, men rigtig Seminarist fra Vesterborg blev han vel ikke.

Det var nemlig efterhånden noget, der havde Klang. Ældre Lærere kom langvejsfra (endog fra Slesvig og Holsten) på kortere Skolekursus i Vesterborg, underkastede sig en Prøve og kaldte sig derefter hårdnakket Seminarister fra Vesterborg.

Der kom stadig fler og fler på Seminariet, der måtte stedse udvides, og det er let forståeligt, at alle disse vakre, unge Mænds Anbringelse omkring i Gårdene i Vesterborg gav meget Liv og Munterhed til Egnen.

Der er opbevaret mange rørende Træk om den Omsorg, Værtsfolkene udviste.

De vilde være Boisens Tillid værdig, de vågede som Forældre over de unge Mænds Flid og hele moralske Opførsel.

Særlig Husmødrene formanede, advarede og dadlede rigeligt, idet de mente, at den kommende Eksamen, hvis den gik godt, var deres ganske Husstand til Ære.

Da det var så indskrænket med Plads på dette Seminarium, var Eksamens mundtlige Del altid henlagt til den lille, kønne Kirke. Det har sikkert tillige været Boisen en kær Tanke, dels at forlene selve Handlingen med et højtideligt Præg og dels at give så mange som mulig af sine kære Sognebørn Lejlighed til at deltage i denne festlige og spændende Begivenhed.

Det er både dengang og senere blevet kritiseret, at en sådan Handling blev henlagt til Guds Hus — Overhøring og Bedømmelse af Fag og Færdigheder, ja, Eksamenskommissionen blev jo endog forfrisket med Kaffe i Kirken. Bispinde Boisen har dog lige til sine sidste År ivrigt forsvaret det:

»Kirken fik sin her udviste Gæstfrihed mangefold erstattet. Kirken er bygget Gud til Ære, men vel og Mennesker til Gavn, og aldrig har nogen Kirke været taget mer ømt ind i Menighedens Sind og Hu end just Kirken i Vesterborg i de År.

De unge Mænds fuldtonende Sang hver Søndag, ofte flerstemigt på de store Festdage, det var så gribende, og så den fyldte Kirke, det blev en Glæde at få Lov at komme i Kirke.

Og så endelig denne kritiserede Eksamenshøjtidelighed. Folk strømmede længe før Tiden til den med Blomster og Grønt prydede Kirke, angst for ikke at få Plads. Der kom endelig Eksamenskommissionen, der stadigt udvidede sig, vore Venner blandt Præster og Provster tog så gerne Sæde i den, for det var en dejlig Dag.

Overfor Kordøren var stillet et Bord, der sad min Mand i fuld Ornat, en Salme blev sunget og Eksaminationen i Religion begyndte.

Jeg husker så levende den allerførste Eksamensdag: Fire Elever var allerede overhørte under den dybeste Stilhed. Da blev der pludselig ligesom Uro i hele Kirken, alle må have rørt på sig. Min Mand forstår og smiler, for det var en meget smuk og meget afholdt ung Mand, flittig og begavet, der nu skal overhøres, alle unde ham en smuk Eksamen.

Boisen nævner hans Navn og kommer med det første Spørgsmål.

Eleven er bleven ligbleg, Hænderne famler nervøst, Læberne bevæge sig, men intet Svar.

Boisen ser lidt på ham, giver ham Tid — blader lidt i sin Bibel, og så kom noget tøvende det andet Spørgsmål — intet Svar.

Da bliver Boisens Mine mørk. I Kirken hørtes ikke en Lyd, alle var som stivnet.

Der var i Kirken en ældre Kone, Margrethe, der fornylig med store Forhåbninger havde fået en Søn optaget i yngste Klasse,

hun vidste vist ikke, hvad hun gjorde, for pludselig rejste hun sig op og næsten skingrede:

»De' er vel dov fortvivlet!« Folk vender sig fortørnet mod hende; men den stumme Seminarist, der har stået bøjet og elendig, ser op på hende, smiler, og — nu retter han sig i sin fulde Højde, så smuk han var, stryger ligesom Eksamensfeberen af sig, ser frimodigt på Boisen, og nu kommer roligt og rigtigt Svarene på begge Spørgsmål. Jo mere Boisen spurgte, jo roligere og mere udtømmende svarede han, og da det endelig sluttede, var det med et både kærligt og stolt Udtryk, at Boisen sagde: »Tak, Christensen, Tak«.

Hele Forsamlingen åndede befriet og Margrethe, der nu vist næsten følte sig som Medlem af Eksamenskommissionen, nikkede rørt op til Boisen: »Han taler såmænd som en Far til sit Barn — gør han!«

Men nu blev hun bagfra trukket hårdt ned i Stolen i mer Ubemærkethed —.



TO SEMINARISTER FRA VESTERBORG

Ved den af Bispinden således skildrede Eksamen blev der af mange lagt Mærke til en smuk, ung Pige, »Christine«, som var så overmåde bevæget under Christensens Overhøring.

En ung Karl, der altid blev kaldt Sønnen Knud i Modsætning til Faderen, Gamle Knud, havde sammen med Sognefogden på Vesterborggård og mange andre Bymænd (af Mangel på Plads) under hele Højtideligheden stået lige inden for Kirkedøren. »Se, Foged«, sagde den noget snakkesalige Sønnen Knud, »der sidder min Mors Guddatter, den kønne Christine, Husjomfruen på Skelstofte. Hun må da have to Hjærter i sit Bryst, sølle Tøs, når hun kan le og græde på én Gang, fryde sig med det ene Hjærte og græde med det andet. Hun bliver nok ikke nem at være gift med — ét Hjærte må være nok — hvad Foged?«

Fogden værdigede ham intet Svar, men så sit Snit til at indbyde den smukke, unge Pige til Ballet for Seminaristerne samme Aften på Vesterborggård.

Pastor Boisens Slutningstale havde rørt alle til Tårer, og han var selv rørt, da han til sidst ønskede dem Lykke og Guds Velsignelse til deres fremtidige vigtige og ansvarsfulde Gærning.

Seminaristerne har været så angst for Vejret, de havde jo bestemt, at mens alle de fornemme Gæster sad ved »Taflet« i Præstegården, vilde de illuminere den kære, gamle Have, og udenfor Salsvinduerne vilde de vise et Transparent til Ære for Pastor Boisen og Lærer Hansen, mens de fra en illumineret Løvhytte flerstemmig vilde synge en i Dagens højtidelige Anledning forfattet Sang.

Alt gik som håbet, og Pastor Boisen rejste sig fra Bordet, åbnede et Vindue og talte dem atter så kærligt til.

Ak, hvilken Aften, thi herfra gik det så i sluttet Trop til Vesterborggård, hvor alle de i Sognet, der holdt af Seminaristerne og betød noget, festede med dem.

Ingen kunde den Aften holde Øjnene fra Christine og »den smukke Jyde«, som var Christensens Kendingsnavn i Modsætning til en anden Seminarist, der også hed Christensen, men blev kaldt den »klodsede Fynbo«.

Hvor de Seminarister dog kunde danse! Det hjalp ikke stort, at Egnens unge Karle havde fået deres Mødre til at vaske deres hvide Vadmelns Knæbukser med Kridt i Vaskevandet, hvor hvidt det skinnede mod de røde Hoser, hvor net de svang sig — mod Seminaristerne kunde de ikke stå Mål.

Den smukke Christensen havde været i Kost hos Fogdens på Vesterborggård og som Vederlag læst med Husets eneste Søn og blev der nu som Huslærer Vinteren over.

Han mødtes ofte med den kønne Husjomfru på Skelstofte, men det afgørende Ord dem imellem blev dog først sagt Påske-aften.

Da var det Egnens Skik, at man samledes på Kirkegården, kom med en Krans og pyntede og pudsede sine Kæres Grave.

Der mødtes Christine og Christensen ved hendes forlængst afdøde Moders Grav. Mens hun endnu stod med sin Krans på Armen, gav hun ham sit Ja og lovede at vente, til han engang kunde komme og hente hende til deres Fremtidshjem, hvor det så blev, og hvor længe det så varede.

Og så rejste Christensen til Jylland.

Der gik tre År, og Christine var nu Husjomfru på Bramslykke.

En tidlig Morgenstund står hun glædestrålende i sin Gudmors og Gamle Knuds Stue.

Hun har efter de mange Års Tavshed nu endelig fået Brev fra sin Ven, han skriver, at han har fået Embede ved Varde, nu er det Høstferie, og han vil på denne Dag møde hende her hos hendes kære Gudmor. Han håbede, at hun havde bevaret ham i lige så venlig Erindring som han hende.

Hvor er de alle glade, de gamle tilbyder at gøre Brylluppet, og Sønnen Knud lader Høstarbejdet skøtte sig selv, han må Gang på Gang ud i Porten og spejde, ofte kommer han farende ind, smider sine Træsko og hvirvler den leende og rødmenende Christine omkring i en Springdans.

Og så stod ved Solnedgang Bejleren i Stuen.

Christine har rejst sig med fremstrakte Hænder, men — på en Gang blev hendes Blik gennemtrængende, og dødbleg sank hun tilbage på Stolen.

Hendes gamle Gudmor bliver helt forfærdet: »Du må da ikke sådan overvældes af Dine Følelser, min ejegode Pige!«

Endelig kom det: »Ak, lille Gudmor, det er — — jo ikke ham!«

Nej, det var det, »Sønnen Knud« straks havde set, det var ikke den smukke Christensen, det var ham fra Fyn, der tilmed ikke var blevet en bitte pænere med Årene.

Efter Pigens kærlige Svar havde han levet i én Lyksalighed — og nu dette Slag.

Kun Gamle Knud bevarede Fatningen. »Hvad var der egentlig at gøre Allarm for, her stod en god, solid Frier, og den forældre-løse Christine trængte til at forsørges!«

Han stillede sig op foran den grædende Pige og sagde i en indtrængende, hjærtelig Tone, der svagt kunde minde om den elskede Sognepræst: »Hvad her foregår i dette, som det synes højtidelige og betydningsfulde Øjeblik, tør vi vel antage som et Fingerpeg herovenfra, som vor Biskop* så ofte siger, et Fingerpeg, som viser Dig den Dig af Forsynet anbetroede Livsledsager; et sådant Fingerpeg var det også, der lagde Bruden i Isaks Arme!«

I voldsom Spænding spejder Gamle Knud efter den Virkning, hans gribende Ordkunst vil gøre på Christine, — men hun græder bare med Hovedet ved hans Kones Bryst og klager: »Aldrig, aldrig kan jeg gøre det, jeg har lovet at vente på min Ven, hvor langt end Omstændighederne lægger hans Komme ud i Fremtiden, og det Løfte har jeg givet med en Krans på min Arm ved min Moders Grav, og det vil jeg holde som lydig Datter og trofast Pige!«

* Boisen var lige blevet Biskop.

»Ja, når altså det kristelige ingen Virkning har, så må vi prøve den verdslige Øvrighed«, tænkte den gamle, »spring efter Sognefogden, Knud!«

Og Knud sprang, og Fogden kom og var som altid Situationens Herre: »Her står vi over for en pinlig Forveksling og Fejltagelse«, sagde han, »men det er også en Fejltagelse, bette Knud, når Du for cirka tre År siden i Guds Hus sagde om Jomfru Christine, at hun var en Tøs med to Hjærter i Barmen, hun har kun ét, men det er godt!«

Og så gik han med Fynboen, som var hans Gæst hele Sommerferien.

»Der fik Fogden en fed Mundfuld til sin Dagbog«, sagde gamle Trine Gudmor. Det var almindelig bekendt og beundret, at Fogden skrev Dagbog*.

Der blev snakket uhyre meget på Egnen om denne Tildragelse, som også hos Bispens vakte den mest levende Deltagelse.

Der var omtrent gået tre År til.

Gamle Knud og Trine var døde, og deres Søn tænkte stærkt på Giftermål, da han en Dag fik et Brev, en stor Begivenhed i de Dage. Afsenderen, Christensen, udbad sig Oplysninger om Christines Opholdssted og Stilling i Livet.

Brevet blev besvaret ganske kort, men tydeligt; men klog af Skade gav Knud ingen Underretning til Christine.

Et Par Uger efter står »den smukke Jyde« i Knuds Stue, og — Gud ske Lov — her var ingen Fejltagelse mulig, og nu lader Knud spænde for og drager ud for at hente Bruden.

Christine bliver næsten bange for hans Forstand, da han stiller sig i Positur og kommer med en hel Del højtravende Snak, at her kom han som Elieser for at hente Rebekka o. s. v.

Men Dagen endte herligt i den gamle Bondegård, Knud stiller sig op foran det lykkelige Par og siger bevæget: »Jeg vilde nu godt gi' et År af mit Liv, om Moder iaften ku' våren her og set Jer!«

Den Begivenhed syntes Sognefogden om, hans Søns Lærer skal

* Denne Skildring skyldes Overlevering fra Fogdens Dagbog.

bo hos ham til Afrejsen, og selv vil han køre det unge Par med Christines Sager den lange Vej til Færgestedet.

Den Dag, de rejste, var Gaden fuld af Folk, unge og gamle, der ønskede Parret en god Rejse og lykkelig Fremtid. De holdt alle så meget af den kønne Pige, der havde været så tro, hun var jo lige til at skrive en Vise om, sagde en gammel Kone, og så, at hun skulde helt over til Jylland, så de aldrig, aldrig mer fik hende at se.

Men Sognefogden fik senere meget at fortælle. Helt ovre mellem Randers og Viborg var de kommet til en smuk, velholdt Bondegård, hvor Christine skulde være hos Svigerforældrene indtil Brylluppet, deres Fremtidshjem lå en god Dagsrejse derfra.

Christensens Forældre var rettænkende, kristelige Mennesker, særlig Moderen skulde være sådan en god Kone; men skønt hun syntes overmåde godt om Svigerdatteren, som hun roste til alle Mennesker som elskelig og dygtig, krævede hun hårdnakket, at der ikke måtte tænkes på Bryllup, før en Spåkone fra Randers havde været ude og forudsagt det unge Pars Skæbne.

Manden kviede sig ved de to lange Køreture til Randers. Christine græd i Smug, da hun hørte den gode Moder råbe til sin noget tunghørige Mand: »I sådant Anliggende kan vi Forældre aldrig være forsigtige nok!«

Så blev da Madammen — gammel, sværlemmet, Enke efter den fjerde Mand — en Nat, just som Månen viste sidste Kvarter, hentet ud til Gården.

Inden hun steg af Vognen, spurgte hun strengt, om alle Tjenestefolkene var gået til Ro, og Svigerdatteren ønskede hun ikke at se.

Anbragt ved et Bord med to Lys foran sig beskrev hun derefter Christine fra Top til Tå, endog hendes Ørenringe og Hårets Farve. Derpå lagde hun sin Hånd på Husmoderens Skulder og sagde med en skæbnesvanger ru Stemme:

»Denne Pige, som nu er under Tag med os, går ind til megen Glæde og en mangeårig huslig Lykke; hun vil blive tilbød i sit Hjem, elsket i sin Omgangskreds, hvor hun ofte skal søges som en trøstende Engel. Men der kommer Tider langt ud i det blå, da hendes Øren skal høre Røster fra fremmede Egne, som vil bringe

Moderhjærtet til at gyse og bløde. Nu ved Du en Hemmelighed, men spørge mig må Du ikke, men før mig skyndsomst derhen, hvorfra jeg kom.«

Efter at Christine havde fået meddelt hele Spådommen, mente Svigermoderen, at man med al Fortrøstning kunde fejre Brylluppet.

Skønt deres nye Hjem stod pyntet med Blomster og Grønt ved deres Ankomst, tårnede Vanskeligheder, der var utænkelige på Lålland, sig snart op for den unge, begejstrede Lærer og hans elskværdige Hustru.

En Dag kom en velstående Gårdmand, Jens Kjeldsen, som de anså for deres bedste Ven: »Ja, jeg kommer for at sige Dem i Mindelighed, at jeg har givet Poul fri for at læse om alle de gamle Konger, det har han ingen Nytte af!« Og dermed lagde han den Bog, Sønnen havde lånt, på Bordet og gik sin Vej.

Kort efter kom en gammel, vidtberejst Søulk, der nu drev Fiskeri ved Kysten, og sagde vredt, at han havde forbudt sin Sønneson at læse Geografi.

»Jeg har selv været hele Kloden omkring og døjet mer end nok. Engang sad jeg med den halve Krop i Gabet på en Haj, den fordøjede da de to Fingre, som De ser, jeg mangler, inden de fik halet mig fri. En anden Gang efter et Forlis var jeg bunden, vejjet og skulde lige til at parteres og ædes af en Snes sorte Djævle — en var så forsulten, så han sprang til og bed en god Mundfuld ud af min Arm, som De kan se. Nej, Drengen skal« — og nu bandte han fælt — »ikke sættes Søfartsnykker i Blodet, så længe jeg lever, så færdig med Geografi, forstår De!«

Christensen fortsatte dog som hidtil i en Ugestid, men da stod en Dag hele øverste Klasse op og råbte i Munden på hinanden, at ingen af dem måtte læse Historie og Geografi, det havde man aldrig brugt før, og det havde de ingen Gavn af!

Ak, Boisen og Reventlow, og al den blide, lållandske Folkeoplysnings Begejstring, hvor var det altsammen langt borte.

Han blev så forvirret og fortvivlet, så han øjeblikkelig sendte Børnene hjem.

Trøstet af Christine og efter hendes Råd gik de sammen hen til Sognets gamle, elskværdige Præst og klagede deres Nød.

De havde så ofte talt med ham om Boisens Evne til at fortælle, hvordan han gennem sin mundtlige Fremstilling kunde gøre alle Fag så levende, så det senere blev en Lyst at læse videre om det samme i Bøgerne. Og Præsten og Læreren blev nu enige om, at nu i denne Vanskelighed skulde han prøve at virke i Boisens Ånd. Først tage Sagen ganske roligt, ingen bitter Strid og så foreløbig lade disse to Fag hvile, men — målbevidst efterhånden gribe enhver Lejlighed til at fortælle Børnene lidt derom, allerhelst, hvis han som Boisen kunde fortælle det sådan, så Børnene kom til at le.

Så vilde de fleste af Børnene fortælle det hjemme, og det kunde nu ingen Forældre stå for, at Børnene kom glade og ivrige hjem fra Skolen og havde noget fornøjeligt at fortælle — og så vilde det nok ad Åre glide helt lempeligt den Vej, det skulde.

Nej, så gik det lettere for Seminaristen Thomas Jensen fra Vendsyssel, der blev på Lålland.

Det vides, at Thomas Jensen har udtalt, at han gennemgik en velsignet Udvikling i de tre År, han gik på Seminariet og var optaget i Biskop Boisens Hjem, og at han vandt Familiens hjerteligste Yndest og Fortrolighed, som han bevarede til sin alt for tidlige Død.

Det, Thomas Jensen altid fremhævede som Glanspunktet i Seminarieundervisningen, var Boisens daglige, frie Foredrag, hvor de snart følte sig lystige og glade og snart stemt til den mest rørende Alvor, de følte jo alle, at det, der lå bagved, var at gøre dem til gode, glade, gavnelystne, gudfrygtige unge Mænd.

Til de philanthropiske Lærdomme i de Dage hørte Troen på en menneskelig Lyksalighedstilstand her på Jorden, hvor alt, hvad der mødte et fromt og dygtigt Menneske, kun kunde blive til Velsignelse; man var så tryk i Troen på Guds kærlige Faderlighed og Forsyn.

Og mangen ung Seminarist blev som Thomas Jensen bestyrket i den Tro, ved at iagttage det Familieliv, der levedes i Vesterborg

Præstegård, hvor Boisen var den ømmeste Ægtemage, men jo især så faderlig, så hans Lige ikke var til at finde.

De så hans Omsorg for fattige, hjælpeløse Slægtninge, sine mange Stedbørn og egen næsten myldrende Børneflokk. Ja, om det så var ethvert Tyende, der kom i hans Brød, kunde de ikke mere udføre Arbejdet, så blev de dog gående som hørende Hjemmet til. Og så Faderligheden overfor de ham betroede Seminarister, ja, som en Fader gik han iblandt dem, med godmodigt Lune bremsende den vigtige og opmuntrende den forsagte.

Det faldt ganske naturligt, at Thomas Jensen med den fine Eksamen og nettede Optræden af Boisen blev anbefalet til Skolevæsenet i Nykøbing på Falster. Her lærte han Ane Hjelm at kende, hun var en forældreløs, fattig ung Bagerdatter fra Vejle, der tjente som Husjomfru hos Provst Stenstrups. Thomas Jensen udtalte kort efter til en Ven: »Måtte jeg få den lille Jomfru hos Provstens, så skulde jeg ikke forlange mere.«

I Året 1811 blev de gift, hans faste Løn var 300 Rdl., men det var i de fortvivlede Tider under Krigen, hvor en Td. Rug kostede 100 Rdl., så de måtte mest leve af hans private Fortjeneste. I disse År skrev han sammen med sin Ven, Lærer Lindholm i Moseby, en efter de Tider ganske udmærket »Vejledning til Hovedregning eller mental Regnekunst«, selvfølgelig tilegnet: »Vor Lærer og Beskytter« og »Vor Lærer og Ven« — Boisen og Lærer Hansen. Det er ganske ejendommeligt, at Ånden fra Vesterborg: Det hjærteligt moraliserende, faderligt opdragende, endog som her kan komme til Orde i en Regnebog, men en ægte Seminarist fra Vesterborg var til Marv og Ben gennemtrængt deraf. Som Expl. disse Opgaver:

1. En flittig lille Pige fortjener om Dagen ved at strikke 2 Skil., hvormeget er det årlig?

2. Den, som bruger daglig Tobak for 2 Skil. og Brændevin for 3 Skil., hvor meget går der til for ham om Året til disse tvende unødvendige Ting?»

Et mere indtrængende Exempel:

3. Et Menneske, som drikker 3 Gange Brændevin om Dagen og røger 5 Piber Tobak, fortærer 1 Pot Brændevin i 6 Dage og

1 Pd. Tobak i 20 Dage. Når nu Potten af hint koster 5 Rigsbankmark og 1 Pd. af dette 12 Rigsbankmark, hvor mange Penge har han da i et År anvendt på disse to Overdådigheds-Artikler?»

Man har øjensynlig på Vesterborg lært at se mildt til vindskibelige Holstenere, der søgte Arbejde på Lålland; thi vi læser:

4. 4 Holstenere grave på en Grøft, de to af dem først 10 Dage og siden alle i 6 Dage. For det hele Arbejde får de 96 Rdl., hvor meget tilkommer hver?

Dog falder der også opmuntrende Ord af til Lålland og Falsters egen Befolkning:

5. En flittig Familie spandt sidste Vinter 48 Pd. Hør, 50 Pd. Blår, 11 Pd. Hamp, 16 Pd. Uld, 4 Pd. Bomuld, hvor mange Pd. Spind?

Selv for den meget lidt yndede, tvungne Vaksination slås der et Slag:

6. Man ved om Småkopper, at i $33\frac{1}{2}$ År undgår kun $\frac{1}{5}$ af Menneskene disse ved en tidlig Død. Af de øvrige dør hver ottende af dem, og hver tyvende mister Helbred eller Førlighed, eller meget skæmmet af dem. Hvor mange blandt 2 Millioner angribes — skæmmes og dø af Småkopper i et År? I et Århundrede? Hvor mange kunne reddes ved Vaksination?

Lidt Historie smugles ind ved Lejligheden:

7. Morten Luther er født 1483 og begyndte Reformationen 1517, hvor gammel var han da? og hvorlænge er det siden?

8. År 1768 er vor nu regjerende Konge, Frederik d. 6te, født, hvor gammel er han? Årstallet, da Danmark fik sin første kristne Konge, lagt til det senere Årstal, da Reformationen begyndte, udgør 2,458 og Forskellen imellem dem er 576. Man vil vide disse Årstal!

Udgiverne lægge ikke Skjul på, at der med denne Regnebog også tages sigte på de voksne omkring i Hjemmene:

»Når Barnet bringer Bogen med sig hjem, vil måske de Voksne selv gøre Brug af den, godt var det, om nogle af de ledige Timer på en nyttig Måde bliver anvendte. De lange Vinteraftener levner jo Tid nok til slige Beskæftigelser.«

Men skønt denne Vidunderregnebog blev stærkt påskønnet af Boisen og Grev Reventlow og derved fik megen Udbredelse, var det dog stadig fattigt for den unge Lærerfamilie, så Glæden er stor, da Thomas Jensen af Greven på Knuthenborg bliver kaldet til Lærer og Kirkesanger i Østofte ved Maribo. Her var en udmærket Jordlod, der gav rigeligt til Husets Behov af Fødevarer.

Nu følger nogle vidunderligt lykkelige År. De får fire Sønner og en lille Datter. Forbindelsen med Vesterborg er stadig levende, og skønt Østofte ikke er en af Grev Reventlows egne Skoler, tager han sig meget ofte Forlov til sammen med Boisen at komme og høre på Jensens Undervisning, den de ikke kan blive træt af at fremhæve. Så er der det hyggelige Forhold til Sogneboerne og deres mange Venner blandt Egnens Lærerfamilier, særlig med den kendte Rasmus Sørensen (også Seminarist fra Vesterborg og dengang Lærer i Brandstrup).

Sørensen var påvirket af Grundtvig, som han både havde talt med og hørt prædike, lidt ungdommelig fanatisk fandt Jensen ham, når han påstod, at kun Grundtvig i hele Danmark ved, hvad sand Kristendom er, alle de andre Præster er egentlig vantro:

Da tager den sagtmodige Jensen skarpt til Genmæle, han elsker og højagter sin Præst og bedste Ven, Pastor Kofod Ancker i Østofte, og vil ikke høre på, at hans Kristendom drages i Tvivl.

I Året 1825 begyndte Jensen at skrante, noget sart havde han altid været. Og så kom den skønne, strålende Sommerdag, da den gamle Stiftsfysikus sagde Sandheden til den unge Lærerkone: Thomas Jensen havde en tærende Mavesygdom, der vilde blive hans Død.

Hun behøvede aldrig at fortælle dette til sin Mand, hendes grænseløse Sorg var fra den Stund som mejslet i hendes Træk, Thomas Jensen forstod kun alt for godt, at nu måtte han så ung, lykkelig og fuld af Arbejdslyst lære at blive fortrolig med den tunge, vanskelige Død.

Såsnart Biskop Boisens havde hørt om den Ulykke, der havde ramt deres Venner, tog de straks derover.

Biskoppen taler på Køreturen med sin Hustru om den trygge Forvisning, han har til Thomas Jensen, han vil forstå at dø! »Som

et Barn vil han bøje sig ind under Faderens Villie, som en Helt vil han roligt tage mod det hårde Slag. Og hvorfor vil han kunne det?« »Jo,« svarer han sig selv, »fordi han ved, at han har levet et godt og dydigt Liv, opofret sig for det almene Vel. Og hvad har så givet vor syge Ven denne kraftfulde Opmuntring til Dyd? Udødelighedens Lære! lille Nanna.«

Hun sidder så tavs ved hans Side. Hun har i de senere År nogle Gange set ham komme tilkørt med sine Trøstegrunde, endnu har han ikke selv mærket det, men en Dag må det komme; som noget skæbnesvangert, der nærmer sig; har hun set det i de voksne Sønners Blik, når han ivrer mod det mystiske i Religionen. Også hun synes, der mangler ham noget, han har kunnet berede Vej, men selve Målet i al sin Herlighed har han aldrig kunnet vise, hvor ærlig, from og god han end har været. Vil han mon magte at være til fuld, velsignet Trøst ved dette Dødsleje?

Allerede det kummerfulde Udtryk, hvormed Madam Jensen modtager dem, er en slem Prøvesten, men da Biskop Boisen åbner sin brede Favn og som den kærligste Fader trykker hende til sit Bryst og lader hende græde ud, er hun dog trøstet — i Øjeblikket.

Nej, det er sværere overfor Thomas Jensen.

Hans Blik har allerede fået dette forklarede, der ligesom skuer ind i Evigheden, men Sorgen over at skulle skilles fra alt det, han elsker, ligger endnu over ham som en sønderknusende Byrde.

Her må hjælpes. Så lover da Boisen, at Enken og de små Børn ikke skal blive glemt, hverken Grev Reventlow eller han selv vil nogensinde kunne glemme, hvad Jensen har været for Oplysningens ophøjede Sag, intetsteds har Skoleindretningen fra Vesterborg stået sin Prøve som i Jensens Skole, — ikke Udenadslæren, — ikke hårde Straffe — ikke det ufattelige og mørke i Religionen — ikke mange Kunster i Retning af at synes uden at være — har været det herskende i denne herlige Skole, nej, Børnenes Forstand er bleven oplyst, og deres Hjærter forædlet. Jensen har forstået med et kærligt Hjærte og et lyst Foredrag at gøre Dyden og Gud dyrebar for de unge Hjærter.

Han bliver endnu længe ved at rose. Jensen synes blegere, han bevæger Læberne næsten umærkeligt, og da Boisen endelig holder

inde, siger han klart: »Ja, men dog føler jeg, at om det Mirakel skete, at jeg blev rask, så var der nu i det kristelige en hel Del, som jeg vilde fremstille anderledes for Børnene.«

Fru Boisen ser et angstfuldt Glimt i sin Mands Blik, han ligesom viger til Side, da han siger:

»Min kære, gode Søn, hvor det dog trøster mig, at du kan dø så roligt for dit eget Vedkommende. Du har gjort så meget godt i dit Liv, så —« men her hæver den dødssyge Mand sin Hånd med en forunderlig Myndighed og siger fast: »Nej, kære, højjærværdige Biskop Boisen, nu siger De det samme, som så mange af mine Venner har sagt til mig; men det har jeg lært i disse tunge Dage og Nætter, at intet hos mig selv hjælper og trøster overfor Døden, kun Guds forbarmende Faderlighed, bevist os ved Christo Jesum, kan bære, nej —« og nu smilte han, »som De, min dyrebare Lærer sprang foran os Unge over de dybe, sorte Lergrave, sådan har jeg nu atter én foran mig, som jeg tror i den afgørende Stund vil hjælpe mig, så jeg kan svinge mig frelst over Død og Grav. Syng for mig Brorsons Salme: Det koster ej for megen Strid — —.«

»Min Moders Salme,« mumler Boisen, mens Tårene strømmer ned ad hans Kinder og uvilkårlig synger han første Vers med C. F. Richters egne Ord: »Es ist nicht schwer ein Christ zu seyn —« indtil hans Hustru efter første Vers skynder sig at begynde på Dansk. Madam Jensen og Småbørnene har samlet sig om Sengen, og da de kommer til 4. Vers, er det let at mærke, at det Vers kender de særlig godt, for nu synger de alle med:

»Kast al din Frygt og Banghed hen,
Hvad skal den mer det arme Hjærte plage?
Væk op dit Sind til Hjærtens Fryd igen,
Hvo vilde her i Nådens Tid forsage,
Siig: Fader! tag mit Hjærtens Trængsel bort,
Så er det gjort, så er det gjort.«*

Rasmus Sørensen skrev til Grev Reventlow, om han ikke kunde få Lov at anskaffe en Mængde Eksemplarer af Jensens Regnebog

* Hans Adolf Brorson: Troens rare Klenodie.

til sin Skole, og om andre måske kunde gøre ligeså, for at bringe lidt Indtægt under den lange, hårde Sygdom.

Greven svarer omgående: »Åh, lad Regnebog nu være Regnebog; men Tak fordi De har givet mig Efterretning om den brave Lærer Jensens Sygdom, jeg vil selv besøge ham én af Dagene.«

Ved Jensens Dødsleje sagde den gamle, fromme Grev Reventlow til Madam Jensen: »Deres gode Mand lever ikke mange Dage, De må forlade Dem på den gode Gud. Også jeg vil hjælpe Dem og Deres mange små Børn ved at forskaffe Dem en årlig Understøttelse af Dronning Juliane Sophie Reventlows Legat — 20 Rdl. til Dem selv og 20 Rdl. til, sålænge De har uforsørgede Børn, thi De har, kære Jensen, ikke alene været en sjælden tro og virksom Skolelærer her i Deres egen Kreds, men De har også ved Deres Venskab med Skolelærerne på mit Grevskab, ved Deres Eksempel og Omgængelse virket til det Godes Fremme hos os. Fortrøst De Dem ved Guds Nåde til den evige Høst i Himmelen.«

Thomas Jensen siger kort før sin Død til sin Hustru, at han har haft en mærkelig Oplevelse: Gud har lovet ham at sørge for hende og hjælpe Børnene frem i Verden, også i det timelige, langt ud over, hvad han selv vilde kunne have magtet, og han var fuldt forvisset om, at det vilde ske.

Den Forvisning blev ikke beskæmmet, alle Thomas Jensens Børn kom ualmindelig godt og smukt frem i Verden. To af hans Efterkommere blev gift med Efterkommere af Biskop Boisen, og af deres Efterkommere igen er der to unge Præster i den danskeFolkekirke.

Thomas Jensen døde i Februar 1826, kun 39 År gammel. Hans Ven, Pastor Kofoed-Ankers lange, velformede Ligprædiken i Tidens smukkeste Blomstersprog er bevaret, jeg vil nøjes med Slutningen:

»O, I hans små Børn, at hans Ånd og hans Hjærte måtte gå i Arv til Eder, da haver han efterladt Eder en rig Arvepart. Han havde til Slutning kun ét Ønske i sit Hjærte, kun én Bøn på sine Læber: snart at måtte forenes med sin Gud og Frelser! snart at måtte skue Ansigt til Ansigt! Derfor løde hans Ord så ofte til mig: Hvor skønt må der ikke være i Guds Rige, hvor herligt at samles med Kristus.«



DEN LATINSKE SKOLE

Børneflokket i Bispehjemmet var stadig vokset. I 1812 fødtes Datteren Helga Boisen, 1815 Peter Outzen Boisen, 1817 Harald Boisen og endelig 1819 Kristian Boisen.

Fru Nanna Boisen havde i en Alder af 44 År i c. 20 Års lykkeligt Ægteskab født sin Mand 10 sunde, smukke, rigt begavede Børn.

Men længe før det angår disse hans egne Børn, har Biskop Boisen vist, at hans Interesse ikke indskrænker sig til Almueskolerne (som han kalder den danske Skole), men også rækker til de lærde Skoler (de latinske Skoler).

Den 6. Februar 1806* har Biskop Boisen sammen med Amtmand Morgenstjerne tilskrevet Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler om Stiftets Latinskoler, som han har fundet i en miserabel Forfatning.

Om Nakskov Skole skriver han, at den næsten ikke mere er til. Her er 5 Elever og 3 Lærere.

Skolens Rektor — deres Omgangsven — Professor Johannes Boie, der som Forfatter havde vakt stor Opsigt i 1792 ved sit Skrift Statens Ven, havde den i Boisens Øjne store Karakterbrist, at hans Regnskaber aldrig var i Orden, og at Skolen omtrent var gået i Stå af Mangel på Disciplin. Boisen skriver: »Vi vide ikke, om Prof. Boie med sine gode Kundskaber forener den stadige Interesse for Skoleundervisningsfaget, som bør karakterisere den Lærer, under hvis Opsyn og Vejledning de øvrige Medarbejdere stå. Direktionens Iver for Menneskeheld og for de tilkommende Religionslæreres praktiske Oplysning er os Borgen for, at dette Stifts lærde Skole får en Rektor, som med grundige Kundskaber forener

* Kirkehistoriske Samlinger, 3. Række II.

Smag, hvis Gavnelyst er bygget på Religiositet, og som kroner sin Virksomhed med følgeværdigt Eksempel. — De tvende Adjunkter ved Nakskov Skole turde nok næppe være skikkede til Skoleundervisningen —.»

Uden småligt Hensyn til egne Forhold (Nakskov ligger ganske nær ved Vesterborg) skriver han videre:

»Lålland-Falsters Stift behøver kun én Skole. Efter at vi nøje og på Stedet have undersøgt Tingene, er Resultatet blevet dette, at Skolen rettest burde være i Nykøbing. Vel ligger Maribo midt i Landet*. Men Byen er så liden, at den næppe vil kunne modtage Eleverne, dersom deres Antal blev stort. Skulle Skolen anlægges her, måtte der bygges så meget, at Lærere og Disciple kunde bo sammen. Denne Bygning vil koste for meget — — o. s. v. Derimod er Nykøbing temmelig folkerig. Dens Beliggenhed behagelig og sund. Her kunde Eleverne komme til at bo i Byen uden alt for stor Bekostning — — o. s. v. Nykøbings Skoleungdom er talrigere end Nakskovs. Men Undervisningsmetoden er aldeles mekanisk og kan ikke være anderledes, da den gamle Magister Bastholm, skønt stedse flittig og samvittighedsfuld, ikke synes at have holdt Skridt med Tiderne, og vil næppe kunne gå ind i den ny Undervisningsmetode. Han turde måske ikke være uvillig til at afgå med passende Pension. Her er to Adjunkter Hr. Lund og Hr. Balslev, som uden Tvivl kunde fortjene Direktionens Opmærksomhed. De er sædelige og flittige unge Mænd — — o. s. v.«

At Boisen heller ikke ved denne Lejlighed glemmer sine kære Landsbylærere ses af følgende:

»Degneafgiften til det lærde Skolevæsen synes os upassende. Det er påfaldende, at en Kirkesanger og Skolelærer på Landet, som ikke har over 100 eller 150 Rdl. om Året, skal pensere til en ikke trængende Anstalt 10 til 20 Rdl. årlig. Denne Afgift indkræves med Møje — — o. s. v.«

Og så kommer et Forslag, der viser os ham som en Skolemand langt forud for sin Tid:

»Da vi tro, at den danske Skole burde stå i nøje Forbindelse med den lærde, og at begge burde samvirke til ét Mål, så er vor

* Stiftet omtales ofte Landet!

underdanigste Mening denne, at den første Undervisning i Skrivning, Regning, de almene nyttige Kundskaber og det tydske Sprog burde gives i hin, og at de Børn, som fandtes skikkede til Studering, gik fra samme over i den sidste. Rektoren for den lærde Skole måtte til den Ende stedse have Sæde i Stedets Kommission for den danske Skole for desto bedre at kunne lære at kende sin tilkommende Elevs Duelighed. Vi udarbejde i den Hensigt en Skoleplan for den danske Skole i Nykøbing, hvoraf vi vil give os den Frihed at tilstille den høje Direktion en Afskrift.«

Men endnu boltrede hans egen Børneflok sig i den hyggelige, gamle Vesterborg Præstegård og de skønne Naturomgivelser samtidigt med, at de blev grundigt og fornøjeligt undervist af deres Fader og Moder.

Bispinde Boisen var en meget dygtig Lærerinde, så en sådan holdt man ikke, hun underviste bl. a. Sønnerne i Sprog og Døtrene i alle Fag. Forældrene var enige om, at Sønnerne skulde blive hjemme til efter Konfirmationen.

Den ældste Søn, Anton, var Moderens Øjesten, han var elskværdig, køn, meget musikalsk, livlig og vittig, hans Evne til at gengive andres Tale og Manerer var ud over det almindelige. Han blev længe af Faderen anset for doven og mindre vel begavet; men Moderen havde Ret, når hun erklærede, at det var han ikke, han var vel begavet, kun lå hans Evner ikke for systematisk Læsning til et Brødstudium. Al literær Kunst lærte han udenad med største Lethed, han kunde således højst talentfuldt ganske ene fremstille en hel Komædie udenad.

Moderen tænkte på sit Ungdomssværmeri for den skønne, talentfulde Skuespiller Schwartz og søgte at bevæge sin Mand til at se med milde Øjne på den Mulighed, at Sønnen blev Skuespiller. Men her strandede ethvert Forsøg: »Nej, så vil jeg da hellere se ham som en retskaffen Bonde!«

Hun sukkede, skulde hendes dejlige Dreng gå denne — i hine Tider — alle ubegavede Præstesønners Vej, den han rimeligvis egnede sig ligeså dårligt til som til Studeringerne.

Nå, foreløbig gjaldt det om, at han fik læst og lært så meget

som muligt. Tysk talte han som sit Modersmål, heller ikke det franske faldt ham svært, men den latinske Grammatik var hans Rædsel.

Den to År yngre Lars var glimrende begavet i enhver Henseende, endnu mere musikalsk skrev han også smukke Vers allerede som Dreng. Han var Faderens Glæde og Stolthed, og da han var Elskeligheden selv, var det ikke vanskeligt for Moderen at vække hans Lyst til at hjælpe den ældre Broder. Han blev så ivrig for denne Opgave, så han var lykkelig, når det lykkedes ham at få Anton til at glimre en lille Smule i de Fag, han ellers afskyede.

Lars Boisen blev Student som 16årig, kun manglende ganske lidt i Udmærkelse, hvad han opnåede ved begge Afdelinger af anden Eksamen.

Da var Anton forlængst gledet ud af de studerendes Rækker. Fru Boisen græd (men blev trøstet af Tanterne), hver Gang hun mærkede, at hendes Mand bevarede en noget gnaven Forestilling om; at hvis hun havde været mindre øm og forstående overfor Drengens Lyst og Ulyst, så var Anton også kommet til at læse.

Blev der således ikke holdt Lærerinde og i mange År heller ikke Huslærer til Børneflokken, blev der derimod, for at skåne Tanterne, antaget en Husjomfru, Elisabeth Ross. Hun var i mange År Husjomfru hos Bispens, hendes Fader, Major Ross, havde fået sit Gods på Sjælland fuldstændig ødelagt under Krigen.

Tanterne blev med Årene lidt mægtige, de havde nu deres Stuer i en Sidefløj med rigelig Opvartning.

Undertiden kneb det for Tanterne indbyrdes at dele Magten imellem sig, da dannedes der Partier blandt de mange Tjenestefolk — megen Snak, mange Tårer og endelig den livsalige Forsoning.

Det trættede Biskop Boisen at iagttage; til den elskede Hustru nænnede han ikke at sige noget, men når han og Rasmus Tjener tog ud på Visitatsrejse, kunde han gnide sig i Hænderne og godmodigt småleende sige: »Nå, Rasmus, nu er vi heldigvis udenfor Fruentimmerregimentet!«



FORÆLDRENE DRØMMER

Som andre lykkelige Forældre fantaserede Biskoppen og hans Hustru med hinanden om Børnenes skønne Fremtid.

Anton skulde, når han havde fundet sig en dannet Livsledsagerinde, have en Gård i Vesterborg, så kunde han fra det gamle Hjem støttes med Råd og Dåd.

Og Lars! her strålede Faderens Øjne: »Han skal ikke opleve det, jeg måtte opleve, at gå som fattig, ung Teolog i Kiel, mens alt, hvad der dengang var af Ånd og Fornemhed, drog til de to Universiteter i Halle og Göttingen, mest i Göttingen, hvor Michaelis' Ånd stadigt herskede, ak Nanna, jeg kan drømme om, hvad det må have været for en ung Theolog at sidde under Michaelis' Lærestol og høre hans Studier over Orientens Sprog og Historie, sidde der mellem andre unge, åndeligt og videnskabeligt interesserede Mænd, de kom jo ikke alene fra hele Nordtyskland, men fra England og Danmark — vil Gud, Nanna, da skal ikke alene Lars, men Karl og Frits — ja, så langt jeg kan hjælpe dem frem, skal de komme ud til alt det, jeg drømte om, men aldrig nåede — —.

Nanna, ved Du, hvad jeg altid har fundet at være noget af det største — måske det største — ved A. P. Bernstorff, at han som en ung Mand, der dog var rejst ud for at studere helt andre Ting, forstod at værdsætte Michaelis' Lærdomme, så det var ham, der først henledte Europas Opmærksomhed på Michaelis' Plan om den store orientalske Rejse (1761—67), som vel aldrig var bleven bragt til Udførelse, om ikke Danmark havde bekostet den. Denne Rejse, det ved Du, — vakte uhyre Opsigt i den lærde Verden, den hævdede ikke alene Michaelis' Anseelse, men også Danmarks, selv om det udelukkende var tyske Videnskabsmænd, der deltog i den.

— For ser Du, lille Nanna, det havde været en farlig Tid for Kristen-
dommen, da den Tids beundrede Kongeideal, Frederik d. II af
Preussen, var Beskytter for den franske, letfærdige Spot med al
Religion. Men det forstod Mænd som Michaelis og altså vor egen
Bernstorff, at der måtte brydes nye Baner, det nytter ikke kun
at pukke på det gammelkendte; men kunde der så tænkes en
skønnere videnskabelig Udvikling end at gå tilbage til de første
Kilder, at underkaste de bibelske Bøger, særlig det gamle Testa-
ment, en ny og grundig Undersøgelse, endog i selve Orienten,
Åstedet for det hele. Det var det herlige ved Michaelis' Stræben
altid at fremme en lutret Kristendom ved Bortforklaring af det
anstødelige — —.«

Hun ser rørt hans lysende Udtryk og nænner ikke at fremføre
de Tvivl, som hun tilmed ved er langt større hos Lars, om at denne
engang så friske Teologi nu skulde have levende Værdi for den
Ungdom, der vokser op.

Anton Boisen fandt sin Brud, den søde, unge Dore Schiern.
Det var en Svigerdatter fuldstændig efter Biskop Boisens Sind,
hun var født i Slesvig, talte Tysk, men lærte sig hurtig Dansk.
Dog med Svigerfaderen gik det stedse på Tysk, det var for ham
en Ynde mer hos hende, det gjorde ham jo for en kort Stund til
en lystig, ung Kielerstudent.

Selvfølgelig fik Anton nu en Gård i Sognet, så de kunde blive gift.

Og så var der Boisens ældste Datter, den yndige, blide, så let
bedrøvede Marie. Det viste sig, at hun havde en ualmindelig skøn
Sangstemme, og da hun altid døjede med det huslige Arbejde, som
hun tog tungt og upraktisk på, havde den kærlige Lars Boisen fået
udvirket, at hun kom til København for at uddannes i Sang.

Det var et lykkeligt triumferende Brev, Lars Boisen sendte
hjem, om hvorledes han var kommet med hende til den den Gang
berømteste Lærer i Sang, Italieneren Siboni, han der allerede kort
forinden havde været så hjærtensgod mod den unge H. C. Ander-
sen, skønt Danskerne slet ikke yndede Siboni, idet de mente, han
som Direktør ved det kongelige Musik-Konservatorium tog et
Levebrød fra en dansk Mand.

Nu kom Lars Boisen med sin unge, meget undselige Søster, der dog heldigvis, såsnart det gjaldt Sang og Musik, hurtig blev sig selv. Broderen havde med megen Flid indøvet en italiensk Arie med hende, men da det kom til Stykket, satte hun sig til Klaveret og sang en rørende lille Sang hjemme fra Præstegården »Den lille Harpepigens Klage«*, der øjeblikkelig satte den temperamentsfulde Italiener i Fyr og Flamme. Mere og mere måtte hun synge for ham — også muntre Sange, og det faldt hende ganske naturligt, så glad som i denne Time syntes hun næsten aldrig, hun havde været.

Resultatet blev, at Siboni vilde undervise hende uden at ville modtage nogen Betaling derfor.

Der var det År tre Søskende fra Vesterborg i København, Lars, Karl og Marie, som blev kærligt og rundeligt understøttet hjemmefra.

De var alle tre næsten som Børn i Huset i Stiftsprovst Clausens Hjem. Lige siden Kampen mod den Indbyrdes Undervisningsmetode havde Boisen og Clausen helt og fuldt fundet hinanden. Clausen havde således også haft den inderligste Afsky for Knælestraffen. Clausens vidste næsten ikke, hvor gæstfri og kærlige de vilde være mod Boisens Børn, især mod Lars Boisen, der sluttede et inderligt Venskab med Sønnen, Emil Clausen.



* Ungdomsdigt af Ingemann.

EN LYKKELIG TID

Fru Boisen sagde ofte, at Sommeren 1824 var deres Ægteskabs lykkeligste.

Ingen Sorger havde endnu mødt dem, og Glæde på Glæde blev den Sommer skænket dem.

Først var der nu Lars' Eksamen. Sammen med sin Ven, Emil Clausen, havde han siddet ved det grønne Bord for at tage Attestats, og så godt gik det dem, at de begge fik egregie.

Gamle Professor Hornemann — én af Rationalismens Overhoveder — udpegede både rørt og stolt disse to unge Mænd som Rationalismens Forkæmpere i de kommende Tider — hans Afløsere.

Og så kommer Lars hjem til den gamle Præstegård med sin 18årige Søster, som Siboni har kaldt en lovende, ung Sangerinde og til Afsked skænket en kostbar Ring. Yndefuld og fin er hun blevet, men mer upraktisk til husligt Arbejde end nogensinde. Alle er da også enige om at skåne hende.

Med hende fyldes Huset med Sang, snart er det hendes egen dejlige Stemme, og snart sætter hun sammen med Lars firestemmig Sang i Gang. Det er den Sommer især Faderens Yndlingssang, Thårups Hymne med Musik af Schultz.

Og i de lyse Sommeraftener høres Lars Boisens Valdhorn ude fra Haven eller nede ved Søen, hvor Rasmus Tjener i Anledning af Sølvbrylluppet d. 11. Okt. havde lavet et herligt, stort Lysthus med Søjler ud imod Søen, men lunt og tæt bagtil og ved Siderne. Herved bragte man med lidt Besvær Selvkogeren, drak Theen og spiste Smørrebrød. Bagefter blev der sejlet på Søen, mens Solen ringedes ned.

Biskoppen elskede, sådan en Aften, når Rasmus Tjener var gået

med Porcelænet, at føre an i en munter Spøg: få Tanterne hyggeligt anbragt på en stejl Skrænt og da puffe til dem, så de under høje Hvin trillede ned ad Skrænten, og bagefter give sig ud i en regulær Brydekamp med de unge, kraftige Sønner.

Det var en lykkelig Tid.

Og så var der jo det første Barnebarn, der blev født den Sommer. Den lille Pige hos Antons, der var så ubegribelig yndig og god, som endnu intet andet Barn i hele Verden — alle Familiens Medlemmer var enige herom.

De tre små Onkler: Peter, Harald og Kristian på 9, 7 og 5 År, Smådrengene, som de hed, til de var — Kandidater! var grænseløst betaget af hendes Dejlighed, men hvad skulde hun hedde? Ja, det var den unge Fader Anton Boisens vidunderlige Hemmelighed, hun skulde døbes på Bedsteforældrenes Sølvbryllupsdag. —

Hos Anton Boisens er der kommet en ung Pige i Huset, det er Fru Dores Søster Adelaide Schiern, hun er strålende smuk, begavet og livlig og taler efter Biskop Boisens Mening det skønneste Tysk, han endnu har hørt i hele sit lange Liv, men også hun taler snart Dansk og vandt alles Hjærter.

Frits Boisen har engang meget smukt skildret Mødet mellem hende og Lars Boisen:

»Nu kom den lykkelige Kandidat fra København med Olivenkransen om sit Hoved, usåret af Kærlighedens Pile — de sås, og jeg tror, det gik dem som Jakob og Rakel, de elskede hinanden i samme Stund. Jeg så dem mødes i Broderens Hjem, det var endda i Køkkenet, hun med Køkkenforklæde på, med røde Kinder fra Ildstedet, men rødere blev de, da han trådte ind på hendes Ene-mærker. Jeg var kun en Dreng den Gang, men så meget forstod jeg dog, at de to sås ikke for sidste Gang. Jeg har aldrig set Kærligheden således blusse op i et Øjeblik som den Gang. Det varede da heller ikke længe, før de sluttede Pagten med hinanden. Det skete på en Køretur i en Enspændervogn, medens Hesten var så fornuftig at holde stille og give sig til at æde Græs af en Grøftvold, min Broder Karl var Kusk, men da han mærkede, hvad der brændte i deres Hjærter, gav han Tømmen til Lars og gik selv hjem, mens de blev holdende på Vejen til den lyse Morgen. Da

skete det som med Jakob og Rakel: »han kyssede hende, oplod sin Røst og græd«. Næste Dag blev Sagen vitterlig. Det er muligt, at vor Fader og Moder syntes, det skete temmelig hurtigt og lidet overvejet, at han var temmelig ung, men der faldt intet umildt Ord eller Blik, de gav begge deres Velsignelse, og jeg tror ikke, at de nogen sinde have fortrudt, at de gjorde det.«

Biskop Boisen var ellers optaget af, at Lars Boisen nu straks skulde forfølge sin Sejr og hos de dygtigste Lærere i Udlandet studere videre til Orientalist for om muligt en Gang at kunne blive Professor i denne Videnskab i København. Det forekom Faderen at være det skønneste Mål og passende for hans rige Evner.

Men der var Tilbud om en Stilling ved Latinskolen i Nykøbing, hvor Broderen Frits gik så ene nu det sidste År før Studentereksamen — det ligger især Moderen på Hjærte, og så er han nyforlovet, det ligger ham selv på Hjærte at være en Tid i hendes Nærhed. Så lader han sig konstituere et År som Lærer ved Skolen.

Ved Sølvbrylluppet d. 11te Okt. er det, som Familiens Lykkefølelse fra denne Sommer når sit Toppunkt. Gratulanter og rige Gaver strømmer ind den hele Dag; men Glanspunktet har Lars Boisen fået henlagt til en Fest i Kirken om Aftenen, der var dejlig blomstersmykket og strålende oplyst. Her var der Altergang ved Provst Brünniche i Skovlænge, Sange digtede til Dagen blev sunget firstemmigt, og der blev Anton Boisens lille Datter døbt af sin Bedstefader, mens Bispinden bar hende. Hvad kom hun så til at hedde?

Som en Livjægervagt stod de tre små Onkler, »de grønne Dreng« hed de den Dag, thi den kærlige Tante Sara havde sørget for, at de til den højtidelige Dag havde fået skønne, nye, grønne Klæder, ganske ens med hvide Snore og blanke Knapper.

De stod på Tærne, strakte Halse og puffedes ganske lidt, men da de hørte Navnet Nanna Boisen, sukkede de lykkeligt og lydeligt, mens de så sig triumferende omkring i Kirken; thi just det Navn havde de jo hele Tiden tænkt sig, at det måtte blive.

Man var ikke træt af at feste; da Faderens Geburtsdag — som den altid hed — oprandt i November, var der atter Gilde med hele deres sædvanlige store, kære Omgangskreds. Dagens Glanspunkt var vel nok, da »de grønne Dreng« om Morgen en hilste deres Fader med følgende Sang, digtet af Tante Sara:

»Vi tre, vi ere end så små
Og langt tilbage er,
Men Fader, Dig vi stole på
Og glad til Mode er.
O, gode Gud, vi bede Dig,
Vor Fader længe spar,
Han er for os umistelig,
O, held os, vi ham har.«

Det er klart, at Sangen »på Opfordring« blev sunget flere Gange i Dagens Løb.



LARS BOISEN

Hver Lørdag Aften selv om Vinteren i det hårdeste Vejr, lod Lars Boisen sig sætte over det smalle Bælt mellem Falster og Lålland, hvor han da lejede en grå Hest og red til Vesterborg, til den Elskede i Broderens Hjem, mens Frits stod tilbage med Tårer i Øjnene og misundte ham af et godt Hjærte. Han længtes altid så inderligt efter Hjemmet, hvor alt — ved Sønnernes Besøg — var lutter Harmoni, de delte endnu Faderens Anskuelser i ét og alt.

Der er dog en Oplevelse fra den Tid, der gør dybt Indtryk på dem begge:

Hos Anton Boisens har en Sømand, Broder til Fru Dore Boisen, fået Ophold. Han er kommet hjem fra Søen med Tæring — syg til Døden — og Lars Boisens Kæreste er straks blevet ham en mageløs trofast og kærlig Sygeplejerske. Lars er efter sine ugentlige Rejser til Vesterborg meget optaget af at fortælle om hendes Kærlighed og Svogerens store Tålmod. Endelig bragte han Budskabet om hans Død, som han beskrev som den skønneste Udgang af Verden, man kan tænke sig, det var en troende Kristens Sejr over Døden. Med allerede brystne Øjne havde han med sin svage Stemme talt om den Guds Herlighed, han så klarlig for sig, og tilsidst udbrød han: »Hvor dog Gud er god, ingen kan begribe, hvor god han er, som han udrækker sine Arme imod mig for at tage mig i Favn.«

Brødrene blev siddende den halve Nat og talte om dette, de følte, at her var en Kristendom, som de endnu ikke kendte — Livet her i Verden var dog alt for godt til, at man kunde forlade det med — Glæde.

Men de talte ofte senere derom.

Så kom Dagen for Lars Boisens Afrejse, — en Adskillelse på omtrent 2 År.

Ingen så ham tage Afsked med sin Elskede; men Frits Boisen, der sammen med Faderen fulgte ham til Halsted hos de kære Venner Pastor Clausens (Stiftsprovstens Broder) så, og har senere beskrevet Afskeden mellem Fader og Søn:

»Jeg så den gamle Fader, da Sønnen, hans Yndling og Øjsten, alt sad på Vognen, bøje sit Hoved ind mod ham, trykke hans Hånd til sine Læber og græde som et Barn. Jeg tror da heller ikke, at der har levet en kærligere og ømmere Fader på Jorden, end han var. Så drog Lars afsted — —.«

Havde den gamle Fader en Forudfølelse af, at det blev en ganske anden Lars, han fik tilbage, end den Lars, han nu sendte ud?

Brevene er længe højst interessante og opmuntrende, han gør gode Fremskridt i det orientalske, og til sin Moders Fødselsdag d. 7de Maj 1826 sender han et Digt:

»Du lille Fugl, som kvidrer hist på Taget,
Som hopper om så let og sjælefro,
Fra hvilken Egn, sig er du hid mon draget?
Hvor vil i Morgen mon du fæste Bo?
Sig, har du Tid mod Norden hen at fare
Ustandselig på dine Vinger snare —
Tag med en Hilsen til mit Fødeland!

Der, hvor du ser et Land af Bølgen favnet
Så trygt, så stolt og dog så smilende,
Der, hvor du hører nævne Dannernavnet,
Og lytter sødt til Dannertonerne,
Hvor Engen favrest, Agren rigest bølger,
Hvor Løvet grønnest ranke Stammer dølger,
Did hen, o Fugl, der er mit Fødeland!

Og når en Ø i Aftenrødens Lue
Du øjner lav imellem Havets Hær,
Og dog så skøn, så venlig dog at skue,
Skovkranset helt og blomsterstrøet den er,
Hvor Agren trindt er heget til en Have,
Hvor rige Frugtbarhed er Herrens Gave,
Did hen, o Fugl, det er mit Fødehjem!

Og hvor blandt Lollands skønne Blomsterdale
 Du ser den skønneste ved Søens Bred,
 Hvor Sø og Eng og Lund så sødt sig male
 I venlig Ro, i blid Endrægtighed,
 Hvor Vesterborgens Å i Enge flyder,
 Hvor stråtakt Bo til Hvile dig indbyder,
 Did hen, o Fugl, — det er mit Fædre hjem!

End mellem Rosningskovens unge Kroner
 Du finde mig en Broderbolig kær,
 Dig lede Nattergalens fulde Toner,
 Hvor Skovens krumme Sti dig vildsom er;
 I denne Lund har jeg min Pige fundet,
 I disse Skygger hendes Hjærte vundet,
 Der sæt dig Fugl, det er min Elskovslund!

O kunde jeg på dine Vinger spæde
 Did over Bjærge, Dale ile hen,
 O kunde Længslen en Gang mig berede
 Et Vingepar, så stærkt, så stærkt som den;
 Hvor skulde Luftens Bølger jeg da skære
 Og ile, flyve, styrte til det kære
 Det hulde, elskelige Fødeland!«

Biskop Boisen var lykkelig over dette Digt, nu så han også en vordende Digter i sin Søn.

Men kort efter traf Lars Boisen i Bonn en Englænder Pussey, der gjorde et mægtigt Indtryk på ham. De studerede begge flittigt det orientalske, men når Lars Boisen i sin Fritid glad deltog i de Studenterfornøjelser, der faldt for, trak Pussey sig tilbage med sine Bøger, ligesom han helligholdt Søndagen med stor Strenghed. Pussey kom ham imøde med stor Mildhed, men advarede og formanede ham på en sådan Måde, så det gjorde et meget dybt Indtryk og førte til, at han, som han skrev hjem, gik i sig selv og helt lagde sit Liv om, kom ind i en Bodskamp, hvorigennem han kom til at se med strenge Øjne på sit tidligere Liv. Der var både Alvor og Sandhed i hans strenge, pietistiske Opvækkelse; men den slog for lange Tider uendelig meget i Stykker hos ham af det, der havde været deres Fryd og Glæde, der elskede ham så usigelig højt.

LÅLLANDSK PRÆSTEGÅRDSLIV

Hver Egn har gerne én bestemt Præst, om hvem der gennem flere Generationer går sagnagtige Fortællinger, snart rosende, snart dadlende, men sjældent kedelige. Præstegården var i svundne Tider Landsbyens Midtpunkt.

En sådan typisk Præsteskikkelse fra Rationalismens Tidsalder var Biskop Boisens meget gode Ven, den både fromme og dygtige Provst Andreas Brünnicke i Skovlænge, Gurreby og Søllested, død d. 4de Marts 1842 efter en Menneskealders Præstegering i disse Sogne.

Der kan læses i Kirkebogen:

»D. 10de Febr. 1822 visiterede jeg i Schoulænne Kirke og var med Menighederne og deres Ungdom overmåde vel fornøjet. Gud vel-signe og lønne den trofaste Mand, der virker i det kristelige Samfund.

P. O. Boisen.«

Der hørte et stort Landbrug til Skovlænge Præstegård — 130 Tdr. Land af Lållands fede Jorder. Provsten tillod sig da også at køre med fire, de dårlige Veje fik Skylden, men betegnende er den Lyst og Iver, hvormed han selv oplærer sine Kuske, ikke alene i at kunne vende på den mindst mulige Plads, men også i at kunne svinge så kunstfærdigt ud og ind med de fire Heste, så Hjulene skriver Ottetaller. Den Karl, der havde lært at køre hos Provst Brünniche, kunde siden søge Plads som Kusk hos Baroner og Grever.

Vi vil aflægge et lille Besøg i Skovlænge Præstegård en Høstdag i Sommeren 1826.

Avlskarlen, en højt betroet gift Mand, der får hele 40 Rdl.*

* 1 Rdl. = 2 Kr. — 1 Skilling = 2 Øre.

om Året i Løn, er tidlig oppe, han skal jo have alle Mand purret ud inden Kl. 4. Der er anden Karlen (Kusken) og tredje Karlen, de får kun halvt så meget i Løn, og så er der sidst i Rækken Røgteren, der også er gift Mand, og Daglejeren, denne går ellers for en Dagløn af 8 à 12 Skilling og Kosten; men nu i Høsten vanker der mere, og Kosten er halvt Gildesmad, så Humøret står højt.

Der kaldes ved Pige-kammervinduet på Kokke- og Stuepigen, mens Malkepigen møder søvndrukken med Røgterens Kone, der skramles med Åg og Spande, de skal i Marken at malke.

Stuepigen har Koldfeber, det er svært ubelejligt. Provsten gav hende igår den nødvendige Portion Chinapulvere, hun tager dem kun modvilligt, Jomfruen har hende mistænkt for at smide Pulverne væk og i Hemmelighed prøve de gamle, yndede Midler. Den foregående Dag så Jomfruen hende liste sig til at grave en Nævefuld Salt ned omme i Stakhaven, dække det med Jord og reverenter talt lade sit Vand derpå! Når Saltet opløses, skulde Feberen svinde, men hun må dog bebrejde Stuepigen nu i denne travle Tid at bruge et så sendrægtigt Middel; måske af den Grund har da Stuepigen til Morgen forsøgt et andet godt, gammelt Middel: drikket 9 Peberkorn i Brændevin og ligger nu ligeså drukken som febersyg på sin Seng.

Jomfruen må da selv ordne Dagligstuen, dække Tebordet, give Børnene Mælkebrød og sørge for Gløder på Temaskinen, der skal være på Kog, når Provsten og Madammen Kl. 6 kommer ind.

Imens har Kokkepigen sørget for Davren: Mælkegrød og kogt Spegesild til Folkene. Nu samles Børnene, Jomfruen og de af Pigerne, hvis Arbejde tillader det (sidstnævnte på Hosesokker) i Dagligstuen, hvor Temaskinen endnu snurrer svagt. Provsten læser et Brudstykke i Bibelen, og der sluttet med en læst eller sungen Salme.

Kokkepigen får Lejlighed til at betro Provstinden, at da hun tændte Ild på den åbne Skorsten, faldt en stor Brand ud på Gulvet, det varsler Fremmede i Gården. Madam Brünnicke ler, men giver dog kort efter Jomfruen Ordre til at lægge en stor Kringle.

Og så smøres der store Madkasser fulde af Smørrebrød, der skal i Marken til Høstfolkene.

Kød mangler man ikke i den Tids Præstegårde, det fortæller en Spiseseddel fra hine fjerne Tider: Søndag: Suppe, Peberrods-kød. Mandag: Vandgrød, stegt Flæsk og stuede Kartofler. Tirsdag: Grå eller gule Ærter og Flæsk. Onsdag: Vælling og Steg. Torsdag: Kål og Flæsk. Fredag: Grød og Steg. Lørdag: Øllebrød og Pandekager.

Kom der fremmede til Aften, vankede der altid Steg, der var nok at tage af, Præstekonerne havde en stor Hønsegård med alle Slags Fjerkræ, desuden fik man f. Exp. i Skovlænge langt over 100 Tiendegæs, der alle blev spist hjemme, nogle dog saltet og røget.

Der var Kalve og Lam, og ofte forærede Bønderne små Pattegrise, der blev stegt hele som en Gås, og når dertil kom, at Oksekød kun kostede 2 à 3 Skilling Pundet, så forstår man, der blev ikke sparet på Kød.

Derimod var det fattigt med rede Penge, alt Tøj var hjemme-gjort, om det så var Præstekjolen. Så snart Husgæringen tillod det, sad alle Kvinderne ved Spinderokken, den holdt Fødderne varme, og den hyggelige Snurren forstyrrede ikke, at man sang Viser og fortalte Historier.

Mange Præstekoner optrådte som Arbejdsgiver for de fattigste gamle Kvinder i Sognet, som der står i en gammel Vise:

»En Kone kom med Spind,
En anden gik med Blår,
Og sådan Tiden gik
Udi den Præstegård.«

En Piges Løn var kun 8—12 Rdl. om Året, men så vankede der også både Lærred og Kjøletøj, når de store Triller Tøj kom fra Væveren; ja, havde hun tjent længe, og noget betydningsfuldt forestod, da vankede der et Dynevår eller to (Hønsefjerene tilfaldt altid Kokkepigen).

Det var i de fleste af den Tids Præstegårde som i Vesterborg, at Sønnerne som oftest blev i Hjemmet til efter Konfirmationen, undervist af en Huslærer eller Faderen selv. Havde så Faderen travlt med sin Embedsgerning, kunde der nok komme temmelig

mange Fridage, og så tumlede man sig i Mark og Have og læste, hvad der morede og interesserede; men det oprettedes med Liv og Lyst, når Faderen atter fik Tid. Disse hjemmeunderviste Præstesønner tog det gerne med Lethed op med Klassekammeraterne fra Byerne, når de kom på Latinskolen, blev lige så tidligt Studenter som de, der havde gået i Latinskolen fra 8—9 Års Alderen.

Vi ved, at fra disse gamle Præstegårdshjem udgik mange af Landets bedste Navne: Digtere, Videnskabsmænd, mindst én af Sønnerne, ofte dem alle, blev Præster, og med dem steg de danske Præstegårdshjem endnu et Skridt i Kultur, de blev mer forfinede, skønnere end før, Livsfornødenhederne blev flere, Haverne fik store Plæner med ægte Roser, og i det gamle Agerum, hvor — når det kom højt — en beskeden Chaise havde hersket, stod nu Landauer, Jagtvogn m. m., men megen Præstegårdssungdom fra disse År blev nu dekadent, og blev Landets ikke just bedste, om end mest kendte Navne.

Men tilbage til den varme Høstdag i Skovlænge Præstegård i 1826, her hvor alt endnu er gammeldags Nøjsomhed, hvor den brede Gang fra Havedøren til Lindelysthuset er kranset med alle de yndige, gammeldags Blomster, som alle kendte og elskede, fordi de hvert År kommer påny: Akkelejer, Morgenfruer, Ambra og Balsam og de mangfoldige Lillier, hvis Løg lå gemt så dybt. Alt kranset og heget af Lavendler eller Buxbom.

Provsten havde vel talt om at anskaffe Georgineknolde, det var kun få År siden, at Alex. Humboldt havde fundet Georginen på Andesbjergene og bragt den til Europa. Det var en hel Seværdighed at have den i sin Have.

Børnene og de mange Feriegæster er dog især optaget af Frugthaven: Morbærtræet nede ved Dammen, Sommeræblerne ved Gavlén, de gule Blommer, Abrikos- og Ferskenespaliere.

Hver Morgen på fastende Hjærte må man ud for at søge og samle op, dog er der selvfølgelig her som i alle Præstegårdshaver et Træ, som kaldes »Moders Træ«, et flerkantet, rødt Æble af en forunderlig krydret Smag; lå der et sådant nedfaldent, smukt fuldmodent Æble, då blev det båret ind til Moderen, ingen kunde være så lumpen at tage det selv.

Den Brand på Køkkengulvet havde spået rigtigt. Tidlig på Eftermiddagen kommer to Læs kørende i Gården. Det er Biskop Boisens fra Vesterborg med hele deres Ungdom og alle deres Sommergæster, man har jo ikke andet at more de mange Gæster med end at køre på Besøg hos hinanden.

Der dækkes Tebord i Lindelysthuset omkring den dampende Temaskine. Den store, friskbagte Kringle gør Lykke efter Køreturen.

Ungdommen plukker Stikkelsbær til Høstfolkene, Madam Brünnicke går ind på, at den nybagte Student, Frits Boisen, som Stafet rider til Søllestedgård for at få Ungdommen dernedefra til at komme, og så vil man rydde i »Salen« og danse Engelskdans, Skotsk, Totur, Firtur, og de, der endnu ikke kan den, skal lære den meget yndede, noget indviklede Molinasky!

Men Jomfruen, der med sine 25 År ser langt efter den megen Ungdom, får travlt med at slagte Kyllinger til Aftensbordet.

Hun hører, at hendes Madmor og Bispinden aftaler, at Høstgildet i Vesterborg og her skal være, mens al den Ungdom er samlet på Egnen — ak, atter Travlhed for hende. Senere kommer så Møggildet, den Dag, da Bønderne efter Tilsigelse møder for at køre Præstegårdens Gødning ud, med Gildesmad til Middag og en Svingom i Loen om Aftenen, — ak ja, Møggildet! når alle de smukke, belevne unge Mennesker er rejst tilbage til København, da bliver det kanske hendes Tur til at danse den »toppede Høne« med Karlene fra Byen.

Men oppe i Provstens Stue sidder Biskop Boisen og udøser sit Hjærte for Provst Brünnicke.

Et År er nu gået af Lars Boisens toårige Studierejse. Boisen har aldrig overfor Vennen lagt Skjul på, at det var hans Drøm og inderlige Ønske, at Sønnen engang skal blive Professor; men nu forklarer han, at det for hvert Brev er tydeligere at forstå, at hans og Sønnens Ønsker og Forhåbninger ikke falder sammen.

Allerede fra Halle skrev han: »Det har gjort mig ondt at se, at Eders Håb, Eders Forventninger om mig ere så høje«, han har vel allerede dengang følt, at han, trods Studierne går så godt, vil blive nødt til at skuffe dem.

Og nu det sidste Brev, som Biskop Boisen må have drøftet med sin gode Ven.

Han læser under stor Bevægelse:

»I Dine høje Planer for mig, elskede Fader, kan jeg nu engang ikke gå ind, af den Grund, tror jeg, fordi jeg kender mig selv bedst« — — det er en stille, ydmyg Præstegerning, han er kommet til at længes imod, »en Tilbagevenden til barnligt Sindelag, barnligt Håb og Tro, efterat have gennemgået Videnskabens og Erfaringens Regioner, efterat have tumlet om mellem Tvivlens og Fristelsens Skær — —.«

De to Mænd ser alvorligt, bekymrede på hinanden. Provsten har Lyst til at komme med et Udfald mod den revolutionære Grundtvig, der nu atter ved sin Optræden i Maj dette År har vakt Røre om sit Navn ved at nedlægge sit Præsteembede, fordi en Salme, han havde digtet — »Den signede Dag« — eller hvad den nu hed, ikke måtte synges i hans Kirke: Vor Frelsers Kirke på Kristianshavn. Sådant en overspændt Opførsel måtte jo gøre en letpåvirkelig Ungdom forskruet. Og hans uforskammede »Kirkens Genmæle« mod den højt ansete Professor H. N. Clausen, det åbenbarede en Tankegang, alle sundt tænkende, dannede Mennesker måtte fordømme.

Provsten forholder sig dog taus, han er kommet til at tænke på, at Biskoppen og nok endnu mer Bispinden nærer en ubegribelig, halvt rørt Sympathi for denne Grundtvig.

Men hvor gerne han dog vil trøste. Han forstår, hvor dette må pine Bispen, der er foruden Skuffelsen med den glimrende Løbebane tillige en fremmedartet Tone i den unges Brev, der ligesom indirekte anklager og sårer, — er det en åndelig ny Dag, der er ved at bryde frem? — — Men dette er det alt for vanskeligt at røre ved.

Pludselig smiler Biskop Boisen gennem sine Tårer, det er, som han med en energisk Håndbevægelse pludselig befrier sit Ansigt for usynligt, men generende Kryb og siger:

»Men har man Lov at sørge over ham, når han samtidig med dette Brev kan skikke sin Moder disse Vers, nu skal De høre:

»Mig Verden synes så underlig
Dén ejer ej det, som jeg søger,
Fra alle Sider den trykker mig
Dens Uro min Uro forøger.

Livsalige Stilhed, livsalige Ro!
At se dine evige Goder,
Det har jeg lært i min Fædrenebo,
Det har jeg lært af min Moder.«

De sidder begge rørte og tankefulde en Stund, men så hører de fra Salen, at nu dances den ny Dans, Molinasky, og Bispen vil dog nok se sine unge Døtre danse, — de give sig dog Ro at stoppe og tænde Piberne påny og går så ned for at se på Ungdommen.



EN SKOLEMESTER

Skønt Grev C. D. Reventlow på Christianssæde nu var en gammel Mand på 80 År, kom hans Død d. 11te Oktober 1827 som en Landesorg over Lålland, hvor han havde levet sin meste Tid, optaget af at leve Kristendommen praktisk.

Det morede ham, at der blev sagt, »at jo ældre han blev, desto mere blev han Skolemester.«

Den kendte Skolelærer, Rasmus Sørensen (Thomas Jensens Ven), der i Grevens senere År var Lærer hos ham, har sagt: »En så stor og ærværdig Personlighed, prydet med de mange Stjerner og Kors, havde jo aldrig noget Menneske i Danmark tilforn set at møde og tage omkring i Almueskoler for at høre ethvert Barn af Rollingerne læse, stave, lægge sammen, kende Tal og skrive Bogstaver, kende Ordet og Vorherre.«

Overlærer Hans Rasmussen, Sakskøbing, skrev*: »Særlig rørende var hans sidste Prøve med Børnene, da han i sin høje Alderdom var bleven angreben af den Sygdom, der skulde blive hans Helsot. Han havde samlet dem og deres Forældre på Christianssæde, og da han efter Examen vilde tale et Par Ord til de tilstedeværende, talte han om sin nær forestående Død og takkede med Tårer Gud for den store Nåde, han havde forundet ham, ved i så mange År at lade ham være for de små og umyndige som for de ældre og myndige en Vejleder og Hjælper til Oplærelse og Fremgang i Tro og Gudsfrygt, i Menneskekærlighed og Retskaffenhed, i timeligt og evigt Velvære. »Jo mere vi ligne vor Fader i Himmelen og hans Søn, vor milde Frelser«, sluttede han, »og jo mere vi tjene

* I Historisk Arkiv 2. Hefte 1885.

vore Medmennesker og gøre dem delagtige i Guds timelige og evige Gaver med os, des rigere og lyksaligere er vi på Jorden og i Him-melen — og uden dette have vi intet og kunne intet føre med os her fra.« Så takkede han Gud for alle sine gode Medarbejdere, og der var ikke én af de tilstedeværende, der ikke blev rørt til Tårer.»

Det svirrede efter hans Død med skønne Træk om hans store menneskelige Godhed. Der blev således fortalt om en ung, fransk Lærerinde, han selv engang for mange År siden ønskede til sin egen store Børneflokk, men at hun undslog sig for at komme, da hun syntes, det var Synd at forlade sine svagelige Forældre. Øjeblikkelig skrev han da til hende, at hun måtte tage sine Forældre med sig, der skulde nok blive sørget for dem.

I højere Grad end de fleste betragtede han alle Mennesker som sine Brødre, han havde en vidunderlig Tro til det bedste i Menne-skenaturen, han troede fuldt og fast, at Menneskeslægten gik en lysere og bedre Fremtid i Møde, og at han havde haft den Lykke at opleve og bidrage til dens Begyndelse.

Bibelen var for ham Bøgernes Bog, som han daglig læste i, ligesom han ærlig forsøgte at leve i dens Ånd. Han fremhævede altid bibelsk Kristendom i Modsætning til teologiske Spidsfindigheder og Stridigheder.

Han havde blandt sine undergivne og andre jævne Mennesker en vidunderlig Evne til først at tale med dem om det mest daglig-dags og derfra at gå over til at tale med dem om det højeste.

Af de mange Sange, der blev sunget ved hans Begravelse, huskede man på Lålland meget længe et lille Vers:

»Far vel, du ædle Børneven,
end se vi dig i Ånden
så glad i Børnevrimmelen
med Bibelen i Hånden.«

Om Danmark — som han elskede — skrev han engang: »Det er det mindste af alle Lande; men i Guds Øjne håber jeg, det er ikke det mindste; intet andet Land har mere Kærlighed til Gud og Menneskene og mere ydmyge Dyder. Held os »wir armen, dum-

men Dänen«, at vi* ikke således have spist af Kundskabens Træ på godt og ondt, men endnu prise os som det lykkeligste Folk. Hos os er Følelsen for Konge og Fædreland levende, og Broder rækker hjærtelig Broderen Hånden.«

Da Biskop Boisen hørte om hans Død, brast han i Gråd og gik ind på sit Værelse.

Hans Hustru sagde vemodigt: »Ja, der mistede han sin bedste Ven, Greven har altid troet på Boisen og hjulpet ham.«

Samme Aften sagde Boisen: »Jeg har aldrig så stærkt som iaften — følt, at nu er Efteråret kommen ind i mit Liv.«

* I Modsætning til Holstenerne.



TO HÆRFØRERE

Grev Reventlow var såvist Biskop Boisens bedste Ven, men han var ikke den eneste af Tidens betydende Mænd, der forstod ham og hjalp ham.

Lensgreven på Langeland, General Fr. Ahlefeldt-Laurvig, var altid Boisen og Seminariet en god Mand.

Han, der var mindst ligeså begejstret for de nye Skoletanker og Folkeoplysningen som Brødrene Reventlow, havde allerede lært Boisen at kende i Studieårene i Kiel, hvor fælles Beundring og Kærlighed til Cramer havde knyttet dem sammen. Senere tiltalte det Grevnen i høj Grad, at Boisen tog så skarpt til Genmæle mod Ordlyden i det Hyrdebrev, som Landets Biskopper udsendte i Anledning af Reformationsfesten, og hvori Seminarieforstanderne på det kraftigste fik Tilhold om at bibringe Seminaristerne Ydmyghed, Beskedenhed, Nøjsomhed og tarvelige Sæder. Efter et heftigt Skænderi med Biskop Münster fik Boisen det dog noget omredigeret; i Stedet for al den megen Tale om Ydmyghed noget i Retning af, at de unge, uerfarne Mænd skulde være beskeden overfor Præsterne, betragte dem som deres Vejledere!

Et Fællesreglement til alle Seminarier i 1818 blev nærmest i Boisens Ånd.

En skønne Dag aflagde Grev Ahlefeldt Besøg i Vesterborg, hvor han blev højst begejstret for, hvad han så. Den Måde at undervise på! At endog Sangen var en Faktor. Hvor Geografiundervisningen ikke var tørt Ramseri, men mundtlige Foredrag og at tegne Landkort! Hvor Seminarieforstanderen, skønt lærd Mand og ærværdig Biskop, ikke var bange for en kraftig Spøg og anførte de unge Mænd ved Svømning og Roning i den smukke

Vesterborg Sø. De kunstige Gymnastikapparater, som var begyndt at komme frem, kendtes ikke i Vesterborg, men Boisen førte ham frimodigt ud nordvest for Præstegården, til en rummelig Plads fuld af dybe, vandfyldte Lergrave. Boisen forklarede, at de var mer egnet til gymnastiske Øvelser end noget Gymnastikapparat, og nu blev Greven Vidne til en højst mærkelig Gymnastikopvisning. Ved Hjælp af Springstokke, som Boisen jo kendte fra sin Barndoms Marskegne, satte han, der allerede dengang var en svær Mand, med Lethed over de bredeste Grave med Seminaristerne efter sig.

Derefter opførtes en Slagscene af Kavalleri — Boisens Yndlingsidræt.

Eleverne blev delt i to Hære, de spinkleste red på Skulderen af de kraftigste, og var der for få Ryttere, blev der med Lethed indkaldt Forstærkning fra de nærmeste Huse og Gårde. De to Hære tørnede med megen Larm mod hinanden, det gjaldt så at trække Rytteren ned af Hesten.

Sagnet fortæller, at Generalen straks tilbød at overtage Kommandoen over den ene Hær, medens Boisen, der ellers plejede at være ene om Kommandoen, så førte den anden frem.

Det blev en både voldsom og spændende Kamp, der trak længe ud, da de slagte immer mod Reglementet så deres Snit til atter at stige til Hest.

Alle Præstegårdens Damer, Piger og Børn var begejstrede Tilskuere; Generalen og Biskoppen, det var vel nok to imponerende Feltherrer!

Grev Ahlefeldt og Boisen holdt på, i Modsætning til Cramer og Grev Reventlow, Brahetrolleborg, at Seminaristerne skulde have en fyldig Undervisning i Fædrelandshistorien, jeg tænker mig, at de derfor ikke har været helt ufølsomme for den af Tante Lise rapporterede Udtalelse blandt de unge Mennesker, at de følte det, som var de blevet anført af Biskop Absalon og Esbern Snare!!

Allerede efter dette første Besøg skriver Greven til Boisen: * »Med Fornøjelse tegner jeg mig altså til det foreslagne Øjemed

* F. Ahlefeldt Laurvig: Generaler IV Kirke og Skolepatronen.

for et Bidrag af 1000 Rdl., og jeg bliver Ds. Højærværdighed ret meget forbunden, at de gav mig Lejlighed til Deltagelse i denne almeennyttige Sag. Skulde Biskoppen ønske flere Penge, har de kun at befale.

Tranekær Slot 21. Februar 1809.

Ahlefeldt Laurvig.

P. M. Det Bekendtskab, jeg gennem aflagte Besøg allerede har den Fornøjelse at have til Deres Højædle Højærværdigheds Seminarium, bestyrker mig i den Forvisning, at de der uddannede unge Mennesker ere udmærket skikkede til Lærere for Ungdommen, og min Lyst og Adtræe for Skolevæsenets beste Fremme opvagte det Ønske hos mig, stedse at kunde forsyne mine Skoler med Lærere derfra, — —.«

Af et Brev fra 1812 ser man, at Boisen har aflagt Besøg på Tranekær. Greven skriver: »Jeg smigrer mig i Håb, at Deres Højærværdighed vil tage Bliid Hensyn til denne min Anbefaling og forunde Jørgen Hansen Plads på Vesterborg Seminarium hastig¹ muelig. Takkende Biskoppen for Deres sidste ærefulde Besøg her — —*.«

At Biskoppen har befundet sig naturligt vel i Grevens Nærhed, ser man af en Udtalelse i et Brev til Greven om en Lærer Harbo på Langeland, om hvem Boisen har skrevet (senere gentaget af Greven): »han står i Uddannelse over mange Prædike-Bæster.«

Kunde Generalen ikke få en Aspirant anbragt på Vesterborg som Følge af Pladsmangel, henvendte han sig på Skårup, der var oprettet med Vesterborg som Forbilled. Boisen var Skårupforstanderen, Pastor Wedels Ideal.

I den Periode, da Boisen stod imod Frederik VI.s Begejstring for den indbyrdes Undervisningsmetode, har det sikkert været ham både en Trøst og Hjælp, at have en fuldtud forstående Ven i den mægtige Grev Ahlefeldt-Laurvig.

Mon ikke Biskop Boisen ved Prædike-Bæster har tænkt på

* Grevens egen Retskrivning er fulgt.

de Præster, der, trods gode Evner til at forme og holde en Prædiken, levede sådan, så de gjorde deres Præstestilling ubodelig Skam.

Rasmus Tjeners Datter, den goårige Fru Sara Bonde, har meddelt mig følgende (af Hensyn til eventuelle Efterkommere er Navne udeladt):

»En Provst på Lålland, velbegavet og veltalende, havde ikke det bedste Rygte, der dog først sent kom til Bispefamiliens Kundskab.

Provstinden var nydelsessyg og forfængelig, har hård og gerrig, han holdt hende så skrap, så kun ved Bispevisitatserne kunde hun se sit Snit til at udfolde sig, da nyttede hun Lejligheden til uden Mandens Vidende at indbyde Amtmanden og Honoratiores i Miles Omkreds, som han til sin store Forbløffelse den Dag så rulle ind i Gården.

Sålænge Gæsterne var tilstede, måtte han tie, men bagefter måtte hun tage mod de tørre Hug til Gengæld, og det gik ikke lydløst af.

Endelig ved en Bispevisitats blev Boisen af Lærerne og Beboerne sat grundigt ind i disse Forhold.

Han kom hjem i det sorteste Humør, og en Ugestid efter fortalte han det hele til Rasmus Tjener:

»Se, Rasmus, nu får Du køre med mig derover, det er gruelig pinagtigt, for otte Dage siden drak og spiste vi rundeligt ved deres Bord, og nu skal jeg være hårdt formanende overfor dem; men det skal så være. Hjælp mig nu i fuldt Ornat med Ordenerne på, det er jo for at vække Respekt og Alvor jeg kommer kørende på den Måde, og så forresten må Du ikke vige fra mig, mens jeg mægler imellem dem.«

Der blev Uro og Forundring, da de ankom, men snart var Provsten og Provstinden i et så grovkornet Skænderi, så Rasmus alligevel rejser sig for at gå ud, men Boisen siger alvorligt: »Bliv, Rasmus!«

Fruen beskyldte Manden for at stå i Forhold til Pigerne, og han hende til Karlene.

Boisen fik sagt en Del gode Ord, der dog tilsyneladende fuldstændigt prellede af, da rejste han sig, og tog bort uden Afsked.

»Det var endda grimt at høre på«, sagde Rasmus Tjener under Hjemkørselen.

»Ja, min Ven«, sagde Boisen vemodigt, »men jeg kunde ikke undvære Dig, var de faret på hinanden, som man siger, de gør så tit, måtte Du efter min Ordre skilt dem ad, jeg var jo forhindret i min hellige Dragt.«

Han sad lidt —. »For ser Du, Rasmus, jeg vidste, at det vilde været mig en Umulighed at lægge Hånd på en Mand, som jeg engang har agtet, ja beundret — han prædiker så godt —. Og på en Kvinde — aldrig, Rasmus, aldrig!«

Det var dog heldigvis ikke altid sådanne bitre Hverv, Biskoppen havde til sin kære Ven, Rasmus Tjener. Han fik således indført ved Ordinationen af unge Præster, at det var Rasmus Tjeners Ret, at være den første, der hjalp den unge Præst i Kjole og Krave, og derfor skulde han have en Specie*. »For ser Du, lille Nanna«, sagde han til sin Kone, »den Specie er kun lidt for sådan en ung, glad Mand, men det bliver dog til Penge for vor kære, gode Rasmus.« Men til Rasmus sagde han leende: »Ja, ser Du, Rasmus, Fordelen ved sådan en Ordination er altid på Din Side, jeg får jo ingenting.«

Samme Rasmus var efterhånden blevet Familien mer og mer uundværlig.

Når Rasmus sad ved sin Væv, vidste han altid, at snart kom den lille, spinkle Bispinde trippende over Gårdspladsen.

»Her sidder du så flittig, min Ven, mens vi andre nyder det gode Vejr udenfor, — — men hvor er det Stykke Hvergarn smukt, Rasmus, disse fine Striber vil slanke, når det kommer i Kjole, men vi skal jo ikke alle være ens klædte, det synes min Mand ikke om, så nu lader vi dette række til min ældste Søster, min Svigerdatter og to af Døtrene, så kan vi andre få af næste Stykke — —, nå, Du vil igang, ja ja, men når vi andre snart drikker Kaffe, kommer Frøken Jutta over med en Tår til Dig — har Du set, om mine Søstre er kommen hjem?«

Og så trippede hun videre med milde, opmuntrende Ord til hver især.

* Fire Kroner.

MARIE OG JUTTA BOISEN

I de År, Lars Boisen er borte, og ved sine Breve, hvor kærlige de end vedblev at være, dog ligesom fjærner sig mer og mer fra sit Barndomshjem, er det selvsagt de andre Børn, der tager Forældrenes Tanker.

Marie Boisen er nu 20 År.

Hos Anton Boisen var en ung, velhavende, kultiveret Tysker, Matzen, for at lære Landvæsen. Han var bundmusikalsk og meget betaget af Frøken Maries skønne Sang og hele rørende Fremtoning. De sang Duetter og var i det hele taget meget sammen. Forældrene havde intet imod, om der blev et Parti mellem de to, ja Biskoppen glædede sig øjensynligt over at se denne unge Kærlighed mer og mer udfolde sig.

Da aflagde den unge cand. theol. Peter Kirkegård* — Brødrenes Studiekammerat — sit første Besøg i Vesterborg på Vej til Udlandet.

Han forelsker sig straks i Marie Boisen. Da han mærker, hvor sprogkyndig hun er, tilbyder han at læse Engelsk med hende og fremkalder gennem sine fængslende, åndfulde Samtaler med hende en Atmosfære, hvori den unge tyske Landmand er fuldstændig hjemløs.

Nu blev der ikke Tid til at synge, Marie skulde læse snart dette, snart hint videnskabelige Værk, som hun virkelig (egentlig til Kirkegårds Forbløffelse) opfattede både åndfuldt og med skarp Forstand.

Hun selv var som beruset over at mærke Evner og Anlæg i sit Væsens Dyb, som hverken hun selv eller andre havde anet.

Søren Kirkegårds Broder, senere Biskop i Ålborg.

Kirkegård begyndte nu at læse klassiske Sprog med hende, hvori hun også gjorde rivende Fremskridt.

En Dag var Matzen pludselig rejst uden Afsked i Præstegården, — den Aften græd Marie bittert og nægtede at læse hos Kirkegård. Men det varede dog kun kort, før han helt havde fanget hende ind i sit åndfulde, lærde Elskovsspind.

Men så rejste også han — uden at erklære sig og uden nogen-sinde at skrive til hende.

Ved Afskeden havde Kirkegård givet Marie en Pragtbog: »Der Liebe und Freundschaft gewidmet«, som Marie læste — ak så ofte.

Men blandt Ungdommen på Egnen var hun blevet en fremmed. De hørte gerne på hendes dejlige Sang; men når Dansen begyndte, glemte de hende — hun var jo lærd — kunde ofte i en Diskussion mellem Præster i al Stilfærdighed komme med en Bemærkning, der ramte. Og så var hun jo efter Sigende hemmeligt forlovet med den lærde Peter Kirkegård. Kort sagt, hun gled (til sin Moders Bedrøvelse) i deres Ungdomskreds ligesom ind i Skyggen.

Så gik det tilsyneladende lettere for den fire År yngre Jutta, ikke så smuk og begavet som Søstrene er der noget yndigt, beskedent, hjælpsomt over hende.

Hun er Tante Lises Yndling. Som Moderen tidligt og sent værnede om Marie, så gerne tog hver Torn på sig, om hun kunde gemme alle Roserne til sit elskede Barn, således værnede Tante Lise sin lille Jutta.

Også Karl Boisen skal, efter sin smukke Eksamen have Lov at studere i Udlandet, der må ikke gøres Forskel.

Det er let at se, at Biskop Boisen nu undertiden kan føle Årenes Vægt, han er ofte plaget af Stensmerter, har i den Anledning sammen med Rasmus Tjener været på et Par Baderejser i Tyskland. På Visitatsrejserne er han ængstelig, hvis ikke Rasmus Tjener sover i et Værelse ved Siden af hans eget, for hvis et af de hårde, smertefulde Anfald skulde komme.

Under disse Forhold slår Tante Lise et Slag for, at nu skal de holde Huslærer.

Der bliver antaget en cand. theol. Jespersen, Amtmandssøn fra Børnholm.

Denne gode, solide, unge Mand, der straks følte sig tiltrukket af Frøken Jutta og Tante Lise (der sørgede udmærket for, at han fik den Forplejning, han var vant til), var i Løbet af kort Tid som Søn i Huset.

Det var klart for enhver, at han holdt uendelig meget af den yndige, hjælpsomme, unge Pige, sammen med hvem han tilbragte al sin Fritid.

»Men hvorfor kan de så ikke ligesågodt blive rigtigt forlovede, så meget som også hun holder af ham, sig mig det Anton? Men Sagen er, Jespersen skal hjælpes lidt på Gled. Anton, følger Du mig lidt på Vej, så kan vi tale om det?«

Det er Frøken Lise Nannestad, der en Forårsdag kort før Bisp-indens Fødselsdag udøser sit Hjærte for den hjærtensgode, humørfyldte Anton Boisen.

Om Aftenen ved Festen d. 7de Maj stod Anton Boisen op og holdt en meget skelmsk Tale, hvori han oplyste, at man havde bedt ham om at meddele Selskabet, at Kandidat Jespersen og hans kære, lille Søster Jutta havde forlovet sig.

Stor Larm og Henrykkelse!

At Jespersen den Aften som sædvanligt sad ved Juttas Side passede jo glimrende.

Jespersen så glad og lettet ud og fralagde sig intet, da den rødmende Jutta hviskede til ham: »Og det kunde Du holde hemmeligt for mig?«

Og nu blev der skålet og sunget: »Og dette skal være de trolovede til Ære, Hurra! Og skam få den, der ikke de trolovedes Skåle vil drikke, Hurra!« o. s. v. Tilsidst måtte Jutta og Jespersen rejse sig og ene synge:

»Tak ska I ha'e, I som drak så vel og bra;«

I den almindelige Glæde og Opstemthed fandt ingen Anledning til at trænge tilbunds i, hvem den »man« var, der havde bedt Hr. Anton Boisen om at offentliggøre Forlovelsen.

Tante Lise, der den Aften så udmærket godt og oplevet ud, drak flere private Glas Punch med den lattermilde Anton Boisen.

STUDENT FRITS BOISEN

Frits Boisen er i disse År efter Moderens, Tanternes, Søstrenes og adskillige af Egnens unge Skønheders Mening, den mest henrivende Student i hele Verden. Om sig selv skriver han fra den Tid:

»Julen* nærmede sig; den havde jeg endnu aldrig tilbragt uden for mine Forældres Hus, den var Målet for min højeste Længsel, var min ypperste Glædestid. Nu at kunne bringe en god Eksamen hjem med som Julegave til mine Forældre forekom mig at være den højeste Lykke, og skønt der nok kunde gøres nogle Indvendinger imod, at jeg, som først var kommen ind til Byen i Oktober, allerede rejste hjem til Jul, så kunde disse dog ingen Magt få.

Det var en kold Vinterdag, da jeg begav mig på Hjemrejsen med 5 Rdl. i Lommen. Havde jeg haft Penge nok dertil, kunde jeg have lejet mig en Ekstrapost-Befordring, men det kunde der nu ikke være Tale om. Imidlertid gik jeg ud af Vesterport, let om Hjærtet, thi det, at jeg var på Vejen hjemad, kunde nok slå alle Sorger ned. På Vesterbro traf jeg en Bonde, som skulde ad Vordingborg til, Vognen var fuldt oppakket med alle Slags Sager, selv skulde han sidde med sin Søn på et Sædebræt, og Hestene vare små, men jeg fik for 4 Rdl. og 3 Mark Lov at sidde oven på Lasset, hvorimod han så skulde køre mig ned til Færgestedet fra sin Gård. Der sad jeg da højt oppe i Luften så lykkelig som ingen Konge på sin Trone, og så langs ned ad Vejen, den løb jo dog ad Hjemmet til.

Få Læger besøge deres syge så samvittighedsfuldt som Bonde-
manden hver en Kro, så det medtog 12 Timer, før vi nåede Køge
og 1¹/₂ Dag, før vi kom til Bondens Hjem.

* 1825—26 efter hans Studentereksamen.

Der blev jeg så en Nat over og fandt min Hvile i en Seng, der var fyldt med Sengeklæder op til Loftet, sov så yndigt og drømte så velsignet, vågnede om Morgenen så glad som Jakob på Stenen. Bonden kørte mig til Færgestedet; jeg slap over Vandet for mine 3 Mark og stod nu pengeløs på Falsters Grund, hvor den Skole lå, jeg havde forladt med Glæde, men hvor jeg dog nu længtes efter at optræde i en ny Skikkelse. Jeg fik Lov at ride et Stykke af Vejen på en bar Hest, en Bonde førte ved Siden af den, han red på, og således nåede jeg da Nykøbing hen på Eftermiddagen.«

Han skildrer nu med Selvironi sit Besøg på den gamle Skole, sin Visit hos Bulderbassen af en Rektor, der, når han var vred — og det var han hver Dag — foruden at tildele dem en blodig Næse eller et blåt Øje råbte: »Jeg skal ved den lede Gud flotse dig, Dreng!«

Dog alt det var nu glemt, og Frits Boisen havde på Vejen haft rigelig Tid til at lave og lære en lille Tale, som han ved Besøget hos Rektor vilde aflevere, den lød: »Ligesom en Gartner glæder sig over de Planter, han har opelsket, når han ser dem blomstre og bære Frugt — således ved jeg, at De, Hr. Rektor, har ingen større Glæde, end når De ser Disciple, som De har opelsket, bevare den Lærdom, som De har nedlagt i dem, og bære Frugt af samme.«

Da han endelig fik Mod at banke på Rektors Dør, lød der et så tordnende: »Kom ind!« så han ikke i Hast magtede at åbne Døren; den blev da revet op, og der stod Rektor i sin forfærdelige Skikkelse.

Men — Uvejret lagde sig brat — »Er det dig, min Søn, nu velkommen, du har gjort en god Examen, overtruffet mine Forventninger og gjort vor Skole Ære!«

. Her vilde Frits Boisen nu sat ind, men Stemmen nægtede at adlyde, og Rektor fortsatte: »Du har en hæderlig Fader, lad mig se, Du slægter ham på, og lad mig se, Du skikker dig således, at Du gør den Skole Ære, hvorfra Du er udgået, dermed glæder Du mest din gamle Rektor.«

Da Frits B. endnu ikke rigtig havde fået Stemmens Brug, greb han resolut Rektors Hånd og førte den til sine Læber — det var første Gang, den Hånd havde været så nær ved hans Ansigt på så

fredelig en Måde — og så mumlede han: »Tak for al Deres Kærlighed.«

Nu blev Rektor bevæget og sagde, idet han lagde sin Hånd på hans Hoved: »Gud velsigne dig, min Søn!«

Frits Boisen grundede bag efter over, om det var Hykleri fra hans Side, men nej, — alt det bitre havde Rektors Ord og milde Stemme taget bort, som Solen smelter Isen ved Forårstid. »Man har så let ved at tilgive i de unge År — men vi gamle fortørnes og kunne ikke glemme, ikke tilgive, uagtet vi have en kortere Tid dertil, der er intet andet Råd derimod end at lære sit Fadervor; lære at bede det som et Barn. Jeg tilgav og glemte den Gang, også uden Fadervor, tænkte kun på, at han var min gamle Lærer, 'er havde lært mig mange gode Ting.«

Han plejede ellers ikke at bruge gudelige Talemåder, men nu havde han dog sagt til mig: »Gud være med Dig, min Søn!« Det faldt dybt i Hjertet, thi der var en forunderlig Kraft i dette Ord på hans Læber. Hvad en Lærer dog kan udrette hos den unge med et, som det kan synes, ringe Ord, hvor en Smule Kærlighed kan indtage Hjertet i en Hast og der slå dybe Rødder.«

Nu er der en fornøjelig Skildring af Samværet med Skolekammeraterne ved et lille Gilde om Aftenen; men bedre er dog Skildringen af Ankomsten til Hjemmet:

»Ved gode Venners Hjælp på Vejen nåede jeg Målet, og hen imod Aftens Tid var jeg ved det gamle Vesterborg. Tæt uden for er der en Banke, hvorfra man kan se ud over Præstegården og hele Egnen. Solen var ved at gå ned og kastede sine Stråler på Kirkens røde Tag, hvorpå der er et lille Tårn ligesom et Barn, der rider på en stor Hest. Det var i den Kirke, jeg for nogle År tilbage var bleven konfirmeret; hvad jeg den Gang havde lovet og hørt, lå for mig som i en Tåge; hvad jeg bedst mindedes, var det Ord, at så'ænge jeg vedblev at længes efter mit Hjem og elske det, så vilde jeg heller ikke glemme vor Herre. Jeg lovede det i mit Hjerte, og nu jeg stod og så ud over Hjemmet, kunde jeg med Sandhed sige, at det Løfte var jeg bleven tro. Det var ved Vintertid, og dog var det et yndigt Syn at se ud over denne Egn. På den anden

Side Kirken kunde jeg se Søen, omkranset af en Skov, som i mine Barndomsminder forekommer mig ikke at have Mage blandt alle Skove i Verden. Der lå den gamle Præstegård — — der var ingen, der vidste, at jeg kom, i det mindste ikke, hvad Dag jeg kom, så nu havde jeg den Glæde at kunne overraske dem, og det gjorde jeg mig al Tid Umage for at opnå, når jeg kom hjem. Når man vil vente at få Glæde af at overraske Folk med sit Besøg, da må man være sikker i sin Sag om at være velkommen, det var jeg sikker på. Men så meget jeg end længtes efter at overraske dem der inde, så kunde jeg dog ikke modstå den Lyst først at liste omkring på de kæreste Steder, uden at nogen vidste, jeg var kommen. Så endelig fremstillede jeg mig for dem og fandt da en sådan Modtagelse af min Fader og Moder, mine Tanter og Søskende, at når jeg tænker derpå, kan jeg intet bedre Billede finde på den Modtagelse, der venter Guds Børn, når de en Gang komme hjem fra den lange Rejse til Faderhuset i Himlen.

Det var til Jul, jeg var kommen hjem, så nu tilbragte jeg atter den lille og den store Juleaften, således som disse stå uudslettelig indskrevne i mit Hjærte. Mit Hjem var i udvortes Henseende ikke noget stærkt udpræget gudeligt Hus. Udvortes Gudfrygtigheds Øvelser forekom sjælden, og der førtes ikke megen Tale om sådanne Ting. Vi Børn havde et Kærlighedsliv at betragte, som var bedre end alle Ord. Det er for mig Billedet på et Ægteskab, som det skulde være, således som jeg så det ført af min Fader og min Moder; således forekommer det mig, når jeg tænker tilbage derpå, ingen Mennesker have elsket, som disse to elskede hinanden og elskede os Børn. Når Kærlighed er Gudelighedens bedste Særkende, da var dette et gudeligt Hus; men vil man sætte Kristendom i Lidelse, da var det intet kristeligt Hus; thi det var et på en besynderlig Måde lykkeligt og for Sorger forskånet Hus i en lang Række af År, men Guds Velsignelse hvilede over det, og hans Nådes Sol skinnede på det.◊



LARS BOISEN

Lars Boisen kom i 1828 hjem fra sin Udenlandsrejse. Han nænnede ikke straks helt at fratage Faderen ethvert Håb om at se ham fortsætte ad den videnskabelige Vej, han syntes vel også, at der burde komme noget positivt ud af de Kundskaber, han havde indhøstet, han besluttede sig ihvertfald til at tage Magistergraden, og han og Frits Boisen kom til at bo sammen hos Stiftsprovst Clausens, en Tid der blev af den største Betydning for Frits Boisen.

Samme År rammes de alle af den første store Sorg, idet Hjemmets Yndling, alles Kæledægge, den yngste Broder, den niårige Kristian bliver angrebet af en ondartet Halssyge og dør. Han var en dejlig og begavet Dreng, altid fuld af Glæde og Sundhed.

Der er da heller ingen, der straks kan tro, at der er virkelig Fare på Færde; men da Lægen erklærer det for højst smitsomt, bliver Drengen isoleret i et afsides Værelse ud mod Haven sammen med sin kære Goldamme, Maren Ziers, til Plejerske. Mange Gange om Dagen står hans Moder ved Vinduet og taler ind til ham, og man mener al Fare overstået, da Maren Ziers en Dag — henimod Aften — ude fra Haven kalder på Bispinden, han er pludselig blevet meget syg og taler så meget om sin Moder.

Fru Boisen iler til ham, han blusser i høj Feber, og sin Moders Hånd vil han ikke mere slippe.

Lægen bliver hentet, men giver kun ringe Håb.

Ud på Morgenstunden siger han: »Moder, ser Moder ikke det Blad der ude på det Træ, det bliver ved at vinke ad mig — det er vist Vorherre, som vinker mig hjem til sig.«

Et Øjeblik efter var han død.

Fru Boisen sank næsten sammen i Sorg, også hendes Mand og

alle de andre var så bedrøvede, så man ligesom ikke magtede at trøste hinanden.

Faderen havde skrevet om Drengens Død ind til Sønnerne i København og til Karl Boisen i Udlandet.

Det var, som de ventede Trøsten, de trængte så hårdt til, fra deres store Børn.

Det kom dog anderledes.

Dette Dødsfald gav Anledning til den første helt alvorlige Samtale mellem de to Brødre, Lars og Frits. Døden havde aldrig før været dem så nær, derfor greb den dem så dybt. Lars talte så forunderlig kærligt og ydmygt til Frits om de evige Ting, så det greb ham og — som han sagde — forvandlede ham fra den samme Stund, han følte sig gennemstrømmet af en fredfyldt Alvor, som han aldrig hidtil havde kendt.

De beslutter, at de begge samme Aften vil skrive hjem, Frits til sin Søster Helga, og Lars til Forældrene.

Uden at have aftalt det, var de dog egentlig enige om, at det skulde være Omvendelsesbreve; de skrev vist begge om det, de nylig havde talt sammen om: At det var Vorherre, der nu vinkede ad dem alle ved at kalde den lille, dyrebare Broder hjem til sig. Frits skrev tillige noget om, at ligesom hans Broder Lars engang, mens de var Børn, havde reddet ham fra Druknedøden, sådan reddede han ham nu fra den evige Død ved at bringe ham den sande, ægte Kristendom.

Det var strenge Breve for de længselsfulde, bedrøvede Forældre at modtage, særlig Lars' Brev, hvor fyldt det end var af Kærlighed og Ydmyghed, det var ikke til at komme udenom, at han ikke anså dem for sande Kristne, at de egentlig skulde begynde forfra — »ja, helt forfra, men, lille Nanna, det er ikke Dig, han tænker på, det er mig.

Hvert af hans Ord skærer mig i Hjærtet, var jeg ikke hans Fader, som han elsker, så vilde han nævne mig som én af de falske Profeter, men hvis det var sandt, så var jo mit lange Liv ikke alene spildt — lutter spildt Arbejde, nej endog til ubodelig Skade — o Gud, frels mig fra den Angst og Kval!»

Hun blev som ude af sig selv ved at se hans Fortvivlelse.

»Boisen, jeg kan ikke nu øjeblikkelig rede dette ud, jeg føler, at Lars har nogen Ret, der er jo ingen Tvivl om, at det er Sandhed for ham — og at han elsker os over alt på Jorden, men også du har jo levet efter det Sandhedskrav, som levede i dit Hjærte efter din — Samvittighed, og hvor har du dog elsket — kære, kære Boisen, jeg har aldrig mødt nogen, hvis gode, trofaste Hjærte var så gennemtrængt af Kærlighed som dit.

Men Boisen, har det aldrig slået dig med Undren, som Tanker og Forestillinger om de guddommelige Ting har svinget alene i vor Levetid, vore Børn tænker ikke som vi, — vi tænker ikke som vore Forældre, og de ikke som deres — ikke helt da.

Jeg kan jo huske, at min Fader med Uvillie fortalte om, hvor fanatisk ortodoks hans Farbroder og kærlige Velgører, Biskop Nannestad, kunde være, slet intet godt se i Pontoppidans Skrifter eller hans Salmebog, hvor han hadede de reformerte Kristne og vilde ejheller været tilfreds med min Faders Prædikener. Min Fader vilde ikke været tilfreds med Dine Prædikener — og Du, Boisen vil ikke blive det med Lars' Prædikener.

Kan det dog ikke være Guds Villie, at der skal være Afveksling i den åndelige Kost — Slægtled efter Slægtled? Fik vi altid den samme legemlige Kost, var det end den mest fuldendte Gildesmad, smagte den jo dog ikke tilsidst. Der står etsteds i Bibelen om den tro og forstandige Husholder, som Herren vil sætte over sit Tyende til at give dem den bestemte Kost i rette Tid, da jeg første Gang mødte de Ord, tænkte jeg på dig, jeg tror så fast, som jeg formår at tro noget, at Herren har sat dig her på denne Plads, og at du har givet hans Tyende den bestemte Kost i rette Tid, men at den Kost evindeligt skulde være ret tillavet, det er jeg ikke så sikker på.«

»Bliv ved, lille Nanna!«

»Ja, det meste jeg kan sige, er vel ganske enfoldigt i dine Øren, men jeg kan huske, at jeg engang hørte en gammel Præsteenke fortælle min Moder, at hun havde haft 5 forskellige Hjem: sit Barndomshjem, sin Mands tre Embeder og nu hendes Enkesæde. Men når hun flyttede fra et Hjem til et andet, så tog hun altid

en dyrebar Blomst fra Haven med til det nye Hjem, og når hun kunde holde Liv i den og få den til at blomstre, da først følte hun sig atter rigtig hjemme.

Jeg tror, at den hellige, almindelige Kirke ved hver Flytning tager noget af det dyrebareste med sig — nåh, nej, nu smiler du ad mig, lad mig da sige det på en anden Måde:

Din Kristendom blev en anden end din Moders, men det som havde grebet dig stærkest, hendes Samliv i Bønnen — hendes ubetingede Tro på, at Gud hørte hendes Bøn, den Blomst flyttede du med dig, og den har blomstret i dit Forhold til Gud.

Og nu vil jeg betro dig noget: »Hver Gang, Påsken har nærmet sig, da har jeg følt en sær Uro, vilde du være nået helt ind i din Forkyndelse af Jesu Kristi Opstandelse, for det var jo dog det, der havde fyldt Apostlene, det hvormed Kristendommen var begyndt, det hvormed den stod og faldt, men min elskede Ven, på det Punkt fik jeg aldrig det, jeg længtes efter, og da tog jeg Blomsten fra min Faders Have, hans gamle Højmesseprædiken fra 1ste Påskedag i St. Knuds Kirke 1775 frem, den har jeg læst hver Påske i alle de År, vi har været gift, og den er altid levende og fuld af Blomster for mig. Hans Sprog er stadig kærnefuldt, og når jeg så hans logiske og tillige glødende Bevisførelse, at er Kristus ikke opstanden, da er al vor Troanfængelighed — al vor Prædiken for-gæves, ja, da kunde jeg føle stor Angst og Uro angående dig, og derfor forstår jeg også noget af alt det, der nu arbejder så stærkt hos Lars. Men en Nat, jeg ikke kunde sove, så jeg to Veje: Min Faders Vej var den, at hans Kristendom var begyndt med Tro og derudaf er hos ham vokset Håbet og Kærligheden, men din Vej var en ganske anden. Du er født som et ualmindeligt kærligt Men-neske, og denne Evne til Kærlighed er du bleven forunderlig tro, og da du så, hvornår og hvordan det gik til, det ved jeg ikke, rørte Fligen af Herrens Klædebon, og Gud råbte dig an, ja, da nåede du Skridt for Skridt videre og videre i Tro og det evige Håb.

Hvis Vej, der så har været den bedste, tør jeg ikke afgøre, men såvist som Paulus siger, at »så bliver da Tro, Håb og Kærlighed, disse tre, men størst iblandt disse er Kærlighed,« såvist slutter jeg

noget meget ligefremt, nemlig, at når min Faders stærke Tro og levende Håb forlængst er forglemt af Menneskene her på Jorden, så vil endnu din varme Kærlighed være et levende Minde iblandt dem.«

»Åh, min velsignede Nanna, hvad havde jeg været i denne Stund uden din Trøst! Har du mer at sige mig?«

»Jo Boisen,« kom det nølende, »men det er at sige dig, at din Kærlighed til dine Børn — til Lars — alligevel ikke er stor nok. Jeg ved, at om dine Børn blev lastefulde, dit blødende Hjerte vilde være deres Defensor overfor Gud og Mennesker. Er det da så meget sværere, det der nu ventes af dig? De mener, de har funden en Skat, som de nu vil dele med dig, men du vil ikke tage mod deres Gave. De mener, at noget, som Du har gjort godt, kan de nu gøre bedre, det føler du kun som et Angreb, istedetfor som en stor Lykke, men er det den ægte Faderkærlighed?«

Paulus siger om Kærligheden, at den er langmodig og velvillig, er du det?

Da din Moder havde hørt din første Prædiken i Emmerlev Kirke, og den — det tror jeg — havde ængstet hende, gik hun da løs på dig, eller sank hun hen i Fortvivlelse over dig? Nej Boisen, hun læste i al Stilfærdighed den Prædiken, hun selv havde skrevet, i det Håb, at der i den var noget, der kunde være en Prædiken for dig.

Kan du efter de Breve i Dag være den samme ømme Fader som hidtil, det vil være en Prædiken for Lars og Frits.«

Han nikker stiltiende.

»Ja Boisen, det tror jeg også, langmodig, det kan Du være, men velvillig?«

»Hvad mener du med velvillig?«

»Ja, dermed mener jeg, virkeligt at ville forstå dem, med åbent Sind læse og høre det, der har grebet dem, om du som Svar på disse Breve kunde skrive til Lars, om han vil købe og sende dig Mynsters Prædikener, det er jo den Bog — den Forkyndelse, de i Øjeblikket sætter over alle andres. Lad den Bog afløse vor gamle Andagtsbog »Stunden der Andacht«, jeg tror, den har udtjent.«

Det var et rørende Brev, De modtog fra Lars i den Anledning.
Han skrev også, om et Vers, som han havde skrevet, måtte
blive sat på hans lille Broders Gravsten:

»Det, vi med Tårer lagde ned,
Med Jubel skal det høstes
Og vorde en velsignet Sæd,
Og Hjærterne skal trøstes.«*



* Stenen med Indskriften står endnu på Vesterborg Kirkegård.

DEMOSTHENES I VESTERBORG

Sommeren 1829 var på Held, hver Morgen lå de gule Lindeblade som store, gyldne Dukater drysset ud over Gangene i Vesterborg Præstegårdshave. Om otte Dage begyndte Forelæserne inde i København. Studenterne beredte sig rundt i Præstegårde og andre Embedsmandshjem på den mer eller mindre smertelige Afrejse.

Frits Boisen har mod Sædvane de sidste Morgener været tidlig oppe og arbejdet i Haven. Biskoppen satte særdeles Pris på, at hans studerende Sønner i Ferierne foregik de Seminarister, der arbejdede ved Høstarbejdet omkring på Gårdene med et godt Eksempel, d. v. s. ved ikke at holde sig for god til legemligt Arbejde i Mark og Have. Men den ømme Moder forstod dog at ordne det, så disse Krav ikke blev for utålelige.

Hun havde denne Morgenstund flere Gange fra den åbne Havedør iagttaget sin kære Søns noget heftige Skuffen og Riven dybt ned i de sortmuldede Havegange, et ikke just påkrævet Arbejde.

»Frits, sæt Riven, kom lidt med mig ned på Bænken ved Dammen, Fader er kørt til Birket, og jeg har god Tid, Du skal ikke slide med det Arbejde nu lige før Afrejse.«

»Så Frits, hvad er der så?«

Han brister i Gråd. Det er ikke første Gang, han — Sønnen med det blødeste Sind — har grædt ud hos hende, hun tager det ømt, men også meget roligt.

»Åh Mor, det er den Prædiken, Fader venter af mig. Da jeg kom hjem, var der på mit Natbord omsorgsfuldt fremlagt Hugo Blairs Forelæsninger om Retorik og skønne Videnskaber i Schreiters tyske Udgave. Otte Dage efter, da Fader vel har ment, det første

kunde være tilstrækkeligt studeret, lå der yderligere J. G. Sulzers: Allgemeine Theorie der schönen Künste —!

Ah Mor, det var langt lettere, om han skældte og smældte og slog i Bordet for mig, end denne stumme og dog så talende Bøn om den Prædiken, som jeg jo hellere end gjerne vilde holde, hvis bare jeg turde. Men Mor, jeg tror nu, han griber det forkert an med alt det Præk om det mundtlige Foredrag og den såkaldte uadvortes Veltalenhed.

Jeg har så ofte om Søndagen efter at have hørt ham selv tale så smukt og bevæget tænkt og følt: Just sådan ønsker jeg at tale, og just sådan tør jeg med den almægtige Guds Hjælp også nok tale,« og så har jeg — lige hjemkommen fra Kirken — set på næste Søndags Evangelium, og Tankerne er kommen frit og frejdigt, snarest alt for mange, — Indholdet havde jeg straks. Men så var det — ja tilgiv — den forbandede Udarbejdelse. Jeg har jo læst over på de fremlagte Skrifter, og Frugten deraf meldte sig øjeblikkeligt, jeg syntes, jeg hørte:

»Men vore Miner, Gebærder, vor Stemmes Tone fortolker lige-såvel vore Forestillinger og Følelser som Ord — —.«

Ak, Mutterlein, mon ikke vore kære Seminarister er indprentet den samme Lærdom, jeg synes, vi kan spore det hos adskillige af dem, selv i de mest almindelige Bemærkninger. Nej, jeg kan ikke, om det så gjaldt mit Liv, udarbejde min varmtføjte Prædiken med Tanken på Miner, Gebærder og Tonefald, hvor kan det forenes med, hvad Fader så ofte siger, er det højeste Øjemærke med uadvortes Veltalenhed: at kunne overtale.

Det er jo nok sandt, hvad jeg læste, »at et udtryksfuldt Øjekast eller en lidenskabelig Tone undertiden opvækker stærkere Forestillinger og dybere Følelse end den mest veltalende Tale«, det har jeg ofte nok selv praktiseret i en Balsal eller på en Skovtur, men føj for den lede at fremføre det i denne Forbindelse. Det vilde være smukt at se mig på Prædikestolen med rørt Stemme snart vende Øjnene mod Loftet, snart ned mod dig — Tante Sara og ikke at forglemme de gamle Fruentimmer fra Hospitalet.«

»Frits, jeg skammer mig over dig!«

»Ja, jeg forstår dig godt, men du må også forstå mig. Jeg kan

til daglig i fortrolig Omgang lade Munden løbe som få, — savner aldrig Ord eller Svar. Jeg kan også, når jeg fortæller noget, få Eder til både at le og græde. Ved Selskabelighed herhjemme kan jeg sætte Ordsprogsleg igang og danse som den bedste, men tag mig med til ungt Selskab hos Grevens på Pederstrup eller i et af de fornemme Hjem i København, som I er så opsat på, at jeg skal komme i, da er jeg stum, ja virker som komplet døvstum, træder Damerne på Tærne i Dansen og støder til Tjenerne, der går med Forfriskninger. Og vilde en gammel Eksellentze spørge mig om min Alder, eller hvad min Moder er født, såsandt som jeg sidder her, min Stemme, ja alle mine Åndsevner vilde svigte mig, og jeg vilde blive ham Svar skyldig.

Moder, jeg er som en af de urolige, unge, spanske Heste, Greven har fået hjem, en erfaren Kusk vil aldrig hidse dem frem men berolige dem ved Klap og et Stykke Sukker. Ved du, hvad jeg tror? Hvis Fader bare turde sige til mig: »Frits, gå du nu bare ganske roligt op på Prædikestolen og sig, hvad du kan og vil, og som du vil, og vær ikke bange for det ophøjede Sted. — ja, selv om det skulde blive noget slemt Vrøvl, så bryd dig ikke om det, for vi tror allesammen, at næste Gang bliver det bedre, og efterhaanden vil det blive helt godt —,« ja, turde han sige sådant noget lignende, men det tør han ikke. Derimod gør han mig jo mer og mer urolig med alle sine forældede Råd og Forskrifter, som han slet ikke selv følger.

Kan Du huske, Moder, dengang jeg ved vort unge Selskab til Mariæ Fødselsdag skulde holde Talen for Damerne.

Den skrevne Tale var udmærket, sagde Fader, da jeg læste den for ham; men selvfølgelig var jeg så angst som en Tudse i Tordenvejrr.

Dagene forud for Festen så I ikke meget til mig, mens Sø og Skov og ensomme Udmarker nød godt af mine Udgydelser. Det gik efterhånden så let, så jeg kunde tænke på andre Ting, mens jeg affirede Talen.

Om Fader fra det fjærne havde hørt mig råbe op, ved jeg ikke, men en Times Tid før Gæsternes Ankomst tog han mig afsides og neddæmpede mit så nøjsommeligt opstabilede Mod. »Man kan, Frits, ved at tale alt for højt opvække Andres Mishag. Ved således

at overdrive, fornærme Øret, da det bestormes med Lydens vilde og uregelmæssige Stød, og der fældes da let en ufordelagtig Dom om Taleren, der ved sin Heftighed og tordnende Lyd har villet tvinge Tilhørerne til at give sig sit Bifald!!«

Ja, sådan lød hans Opmuntring, som jeg omtrent ordret har genfundet i de mig betroede Skrifter, og sådan blev da den Jomfrutale kvalt i Fødselen; Du ved, at da jeg havde slået på mit Glas, stod jeg ligbleg, ude af Stand til at fremføre et eneste Ord, hvorefter Lars spøgefuldt fortsatte.

Om jeg nu gik ind på at prædike her i Vesterborg på Søndag, jeg ved jo, at Fader i den ømmeste Kærlighed vilde lide med mig og ved sine Råd og Vink tilsidst bringe mig i en sådan Uro, så jeg fik Kvælningsfornemmelser og stammende gik istå, vel endog midt i Fadervor.

Nej Moder, jeg bliver vist aldrig Præst — — og så bliver jeg heller aldrig — —.«

»Min elskede Frits, sig det kun, hvem er hun? Jeg har jo hele Sommeren følt, at hun var her iblandt os — og Egnens unge Piger har også følt det, kan du ikke have Glæde af at betro dig til mig?«

Han gled pludselig ned foran sin Moder og lagde sin Kind mod hendes Knæ. Og så kom det i afbrudte Sætninger:

»Har Lars virkelig ikke fortalt dig det?

Det var ved Eksamen i Fru Smidts Institut d. 11te April, at jeg første Gang ret lagde Mærke til Eline Heramb — — en ung, norsk Pige, Lars var Censor i Religion, og jeg mere hørte end så hende, det var ganske udmærket, som hun svarede.

Hun er kun 16 År, så køn og frisk og meget velbegavet, og har vistnok også et godt, uskyldigt Hjærte.

Jeg blev meget indtagen i hende, så det var forunderligt for mig, at Lars, efter hendes Eksamination rejste sig og gik hen, slog mig på Skulderen med de Ord: »Det var en Kone for dig!«

Selv synes jeg, at min Forelskelse er mere alvorlig dennegang end nogensinde tidligere; men jeg har ikke talt videre med hende — en underlig Ængstelse har holdt mig tilbage, om hun synes godt om mig eller ikke, derom er jeg aldeles uvis, enkelte Ubetydeligheder synes at vidne derom, dog ikke således, at jeg tør bygge

derpå. Jeg træffer hende nok til Bal hos Smidts, når jeg kommer derind —.

Men Moder, jeg lovede mig selv, da jeg rejste hjem nu til Sommer, at det skulde være det afgørende, angående om jeg turde og burde fri til hende, om jeg i Sommer havde bevist for Eder og mig selv, at jeg kunde blive Præst engang, thi hvad har jeg ellers at kunne ernære hende og mig selv med. — Så derfor, Moder, forstår du jo nok, at jeg har ikke haft noget at fortælle dig om Eline Heramb.«

»Tak, Frits, min kære, kære Frits, du skal nok få noget at fortælle mig i Fremtiden om den Sag. Men hør nu, hvad jeg har fast besluttet, du skal i Eftermiddag holde én af de Prædikener, du har skrevet, alene for Fader og mig ovre i Kirken, dog du skal først høre mit Forsvar for din Fader og de gamle Lærdomme, han har søgt at indpode Dig:

Min gamle Fader talte også tidligt og sent om den sande Veltalenhed, han talte ofte om, at hans inderligste Ønske vilde være at samle sine voksne Disciple til Opøvelse i Diskussion og Foredrag over et af ham forud opgivet Emne. Jeg har ofte hørt ham sige, at de Tider måtte komme, da Opøvelse, ja, Eksamen, i Veltalenhed vilde være et påbudt Fag — højst nødvendigt for Theologer og Jurister.

Jeg kan endnu — synes jeg — høre ham med den varmeste Begejstring tale om Emphaser, Pauser, Tonefald og Gestikulationer.

Emphaserne, dette med Eftertryk på de rigtige Ord, havde hans særdeles Interesse. Det var en hel Leg for mig som lille Pige, når jeg kunde få ham til at give mig en Sætning, der kunde forandre Mening efter den forskellige Brug af Emphasen. Den Spøg har din Fader da også haft for både med Jer Børn og med Seminaristerne. Kan Du huske det simple Spørgsmål: »Vil De i Dag ride til Byen?« der kunde få fire forskellige Betydninger. Eller Eksemplet fra vor Frelasers Ord: »Judas! forråder Du Menneskens Søn med et Kys?« det kunde også fire Gange udtales med forskellig Mening efter Betoningen.

Men det var noget andet, jeg vilde sige: O Frits, det var en

ukærlig og overfladisk Kritik, du gav af din Fader, han ved vel nok, hvad han kan kræve af dig. Han har krævet denne Form, disse Færdigheder af sig selv, men aldrig glemte han at samle Forråd af alt det, der mer og mer skulde fylde Formen.

Som en sand Demosthenes har han slidt sig frem; I, hans Børn skulde dog være de sidste til at glemme, at det var på Tysk, han havde studeret og levet sit egentlige Ungdomsliv i Kiel. Da Grev Reventlow kaldte ham her til Vesterborg, kunde han kun yderst vanskeligt føre en dannet Mands Samtale om lærde Materier på Dansk, så I må da forstå, hvad han har arbejdet, når der nu vel næppe i nogen Kirke i Landet lyder en så hjertelig og smuk dansk Forkyndelse som i disse hans Kirker og på hans Visitatsrejser.

Men længe, meget længe før hans Sprog var så rent, som det er nu, gik hans Ord dog Menigheden til Hjærte; thi de forstod, at han var en hjærtensgod og retskaffen Mand, og det Frits, er jo altid det første. Hvem kan vel så godt overtale os til det gode, som den, der selv er god, retskaffen, uegennyttig, har Kærlighed for Sandhed, Retfærd og Orden, Kærlighed for Frihed, Fødeland og alment Vel, samt Afsky for Bedrageri, Nedrighed og Bestikkelse under enhver Form.

I alt det var din elskede Fader uangribelig, og derfor kunde han gribe Hjærterne, så han kunde tidligt været fristet til at lade sig nøje med at være den, han nu var. Men det skal I Børn forstå, at det er hans store Ære, at han ikke alene arbejdede med de andre, men også arbejdede med sig selv. Og som en god Arbejder stræbte han altid at holde sine Arbejdsredskaber blanke og ulastelige. Min Fader fortalte om Demosthenes — efter Plutark tror jeg — at han lod indrette et Værelse under Jorden, hvor han uhindret kunde øve sig i sin Talekunst, og at han, når han besøgte andre, eller andre besøgte ham, var i høj Grad opmærksom på alt, hvad der blev sagt og fortalt. Og når han så var alene, begav han sig ned i sin underjordiske Skole og genfortalte for sig selv alt, hvad han havde hørt, og at han særligt mærkede sig gode Sætninger og Perioder, for deraf senere at gøre Brug!

Ja, jeg kunde fortælle et og andet fra mine første År som ung Præstekone her i Vesterborg — det var vel Din Faders strengeste

Arbejdsår, men det får være dig nok at høre, at jeg ofte i mit Hjærte kaldte ham: min Demosthenes.

Nu vil jeg dog nok hellere sammenligne ham med en anden Arbejder i en højeres Tjeneste. Du kender de Ord, Frits: »Derfor løber jeg så, ikke som på det uvisse, jeg sigter så ikke, som den, der slår i Vejret. Men jeg undertvinger mit Legeme og fører det i Trældom, at ikke jeg, som prædiker for andre, skal blive selv forskuddt. Kan Du se, hvor de Ord passer på Din Fader?

Og nu tilsidst en ringe Ting min elskede Frits. Det er den ulidelige Generthed, der pirrer dig. Men er det ikke så, at du også i Selskabslivet vil komme for let til dine Laurbær? Dit smukke Ansigt, din naturlige Munterhed gør det ofte alt for let for dig at føre an i din hjemlige Kreds, og så glemmer du at samle Våben og Forråd til, når du står på en mere udsat Post.

Du når aldrig så vidt som din Broder Lars, hverken i Lærdom eller i poetisk Anlæg, men det er min Overbevisning, at både når du taler med os og skriver dine Breve herhjem, så har du noget individuelt fremfor alle dine andre Søsken, noget som ene og alene tilhører dig. Og når du vil lægge et ærligt — ikke frygtsomt — Arbejde til disse Evner, da vil Gud vor Herre også kunne bruge dig.

Og gå så og læs over på din Prædiken, min — — højst elskede Søn!«



GEDSKE MARIES SØNNESØN

Bleg og stilfærdig iført sit Examenstøj gik Studenten over Stenten ind på Kirkegården.

Han hørte Forældrene tale sammen i Våbenhuset, ingen andre i Præstegården vidste, hvad der skulde foregå.

Dagen havde været lang og fuld af Indtryk, han følte sig træt og forknyt.

Ah — der stod Moderen iført sit Højtidsskrud, den smukke Bindehat og den Fløjls Mantille, forstod hun da ikke, at det kun forøgede hans Uro — —.

Han havde talt en Tid, tonløst og forsigtigt — hvor intetsigende, hvor ligegyldigt det lød i hans egne Øren — —.

Her gik han for første Gang stammende istå, — lang og pinlig Pause.

Han så sin Faders stærke, gode Ansigt et Øjeblik smerteligt fortrukket, mens hans Moders Øjne lyste ham opmuntrende imøde — —. Nu gik det igen en kort Stund, da brød han sammen midt i en Sætning, han så, at Moderens Øjne fyldtes med Tårer.

Han arbejdede sig møjsommeligt videre efter sit omhyggeligt tilrettelagte Manuskript, enkelte gode Tilløb afbrudt af Stammèn med længere og mere håbløse Pauser.

Talens sidste Trediedel var tilbage, da han pludselig halvt desperat ekstempererede en hovedkuls, men ret vellykket Slutning, hvorefter han usigelig bedrøvet gik ned til sine Forældre.

Han følte sig overbevist om, at han aldrig blev Præst og kunde let se i deres Ansigter, at de tænkte det samme; selv om de med den inderligste Æmhed søgte at trøste ham. De gik tause ud af Kirken, han så dem ludende ind mod hinanden Arm i Arm gå

deres sædvanlige Aftentur ned om Søen. Nu trøstede Faderen hende — åh, hvor de dog elskede hinanden; men til ham selv var der ingen Trøst, Fremtidens Perspektiv var skjult i en gråtung Tåge.

Han gik tilbage til Kirken. Den Kirke, han elskede så højt og altid længtes tilbage til — — der stod Døbefonten, hvor han som spæd var indlemmet i de Helliges Samfund — hvad havde han gjort, at han så hårdt skulde stødes tilbage?

Gjort! — nej, det var vel Sandheden, at han endnu intet havde gjort af det, Gud-Herren ventede af ham.

Han havde arbejdet, også virkelig arbejdet med den Prædiken; men ikke en eneste Gang havde han bøjet sine Knæ i ydmyg Bøn til Gud om hans Hjælp og Bistand.

Der lå Alteret i et gyldent Solnedgangsskær, der pludselig vakte en sælsom forventningsfuld Glæde hos ham. Og da han knælede foran Alteret, bad han for første Gang i sit Liv dybt og inderligt om Hjælp.

Bønnens Verden var ham så ny og ukendt, så han ligesom famlede sig frem, — han bad om Hjælp til at kunne tale frit, så tit han vilde tale om Gud og hans Ord, — ja, at det da måtte gives ham at kunne sige, hvad han vilde.

Han kunde aldrig siden forklare, hvad der egentlig skete, en Åbenbaring vilde han ikke kalde det; men han fik det tydelige Svar fra Gud, at hans Bøn var hørt, og at Gud endda vilde føje noget til, nemlig at give ham at kunne tale for Mennesker også ellers, når det da var noget godt, der lå ham på Sinde.

Trøstet og lykkelig gik han ud af Kirken. Nu var det Skumring, han gik hurtigt Forældrene imøde, de havde delt hans Angst og Sorg, nu vilde han også dele sin Glæde og Taknemlighed med dem.

Dog, Stemningsmenneske som han var, kneb det for ham i den første Tid at holde Forvisningen om denne underfulde Bønhørelse fast, et Brev fra Faderen først i September viser det:

»Min dyrebare Frits! Det smerter mig i min Sjæls Indre, at Du ikke er i godt Humør for det, Du ved nok, men Du skal slet ikke være bedrøvet derover, men gøre, hvad Du kan for at lægge

den Stammen af. Når Du gjør, hvad Du kan, så overlad Din Fremtids Stilling i Guds Hånd. Fremfor alt, vær rolig! Rolighed er et væsentligt Middel til Din Helbredelse. Du kan nok blive Præst, det har Du jo selv erfaret forleden i Kirken. Husk på Demostenes; han lære Dig, hvad et Menneske formår, når det alvorlig vil. Vær derfor ved godt Mod. Din trofaste Fader P. O. Boisen.«

Men den ioende September 1829 skrev stud. theol. Frits Boisen i sin Dagbog: »Hvad jeg i Foråret drømte om, har nu nærmet sig det virkelige. Hvad Skæbnens Vilje er, det ved kun han, som styrer den, men min Beslutning er fattet, og denne Dag skal afgjøre mit hele Livs tilkommende Skæbne. Hold Din Hånd over mig, Du gode Gud, vær mig nådig, som Du hidindtil har været det, og finder Du mig værdig til sådan Lykke, da skänk mig Elines Kærlighed!«

Næste Dag blev de forlovede. Han var da 21, og hun 16 År gammel.

Nu fulgte en lykkelig Tid, selv om Forlovelsen skulde holdes hemmelig, til Frits Boisen havde sin Embedseksamen.

Men fra det gamle Hjem kom de kærligste Lykønskingsbreve.



ELINE HERAMB

Fru Boisen havde ikke været helt uvidende angående Frits Boisens Forelskelse i den unge Eline Heramb.

Helga Boisen havde den foregående Vinter været i København for at blive uddannet i forskellige Fag i det Smidtske Pigeinstitut og Kostskole, hvor Frits Boisen hver Dag spiste til Middag, og hvorfra Eline Heramb tog sin flotte Eksamen. Hun blev fulgt ind af Tante Sara, der snart havde set, hvordan det var fat med hendes elskede Frits. Han havde jo så ofte før været forelsket og altid vist det særdeles tydeligt, hvad enten det var i Frøken Georgia Jørgensen på Søllestedgård eller i Præstedatteren, den yndige Hanne Mejer fra Rødby, men — her så det ud til at blive alvorligere.

Den friske, purunge, norske Pige var efter Tante Saras Mening meget klogere på denne Verden, end disse to unge Piger og Frits Boisen selv nogensinde havde været. Snart tiltrak hun ham ved sin henrivende Venlighed og forbløffende Klogskab, snart stødte hun ham langt bort ved en pludselig og unaturlig Ligegyldighed, hvorover han da spekulerede sig ganske tummelumsk.

Frits Boisen elskede sine Søstre og var altid stolt og lykkelig over at danse med den smukke Helga, der dansede svævende let og gratiøst.

Til et Bal havde han således ladet sig trøste over Eline Heramb's Ligegyldighed ved hele Tiden mer og mer oprømt at kaste sig ud i Dansen med sin Søster.

Men da havde Tante Sara hørt en Yttring fra Eline til Frits, der ligesom kastede et latterligt Skær over denne evindelige Dansen med en Søster — og så var det Bal forbi for Frits' Vedkommende.

Tante Sara havde også engang hørt hende kritisere Helgas Klædedragt til Frits. Helga var kommet til Hovedstaden med et af Rasmus Tjeners smukke, hjemmevævede Sjaler som Vinteroverstykke. Et sådant Sjal lagt sammen fra Spids til Spids var højeste Mode på Lålland og klædte hende godt; men Eline var selv i en fiks, skræddersyet Silkekåbe, kantet med Mårskind, der sad som støbt om hendes ungdommelige, men tidligt udviklede Former. Nu gjorde hun Frits opmærksom på, at det var allerede flere År siden, at unge Piger var holdt op med at gå med Sjal, — ligesom den Fjer, Helga havde på sin Hat, nu kun brugtes af ældre Damer, en ung Pige brugte kun kunstige Blomster af Silke og Tyll.

Frits havde nu hverken Rist eller Ro, før hans elskede Søster kom i samme Antræk som Frøken Eline.

Tante Sara mente, at disse Træk hos den unge Pige tydede på en vis hårdhændet Forfængelighed og havde forhørt sig nøje om hende.

Det var dog kun godt, hun fik at høre. Hun var af en udmærket Familie. Hendes Moder, Ursula Grønlund, var yngste Datter af den i sin Tid rige Underfoged Grønlund i København, der på en eller anden Måde var beslægtet med den berømte Billedhugger Thorvaldsen, som man nu stadigt hørte rose fra Rom. Og Faderen, Major Lars Heramb, stammede fra en Gård af samme Navn i Gudbrandsdalen. Han og en yngre Broder var rejst til København, hvor de havde fremstillet sig for Kong Frederik VI, der følte sig meget tiltalt af de raske, ligefremme, unge Mænd og optog dem ved sit eget Livregiment, hvor de begge blev Officerer. Den yngste blev i Danmark, men den ældre Lars Heramb længtes tilbage til Norge, og efter at han i 20 År havde tjent i Livregimentet og deltaget i Krigen 1807, imødekom Kongen hans Længsel, idet han i 1811 udnævnte ham med Majors Rang til Bestyrer af Sølvværket i Kongsberg.

Hans unge Hustru havde fået et glimrende Udstyr; men Skibet, der skulde føre dette Udstyr til Norge, blev opsnappet af engelske Kapere.

Den norske Befolkning var på den Tid yderst forarmet, så

Heramb, der var impulsiv og varmhjærtet, hjalp af sine egne Indtægter og af Arven fra sine Svigerforældre. I Krigen 1814 brugte han sin sidste Skærv til at udruste de fattige Sølvværks-Arbejdere til Landstormen, der skulde forsvare Norge mod Svenskerne. Han førte dem selv til Kamp ved Grænsen.

Men da alt var tabt, var Heramb en forarmet Mand, den svenske Regering lod ham vel blive i Embedet, men indskrænkede hans Indtægter, så det var ham umuligt at leve deraf.

I 1822 søgte han sin Afsked for at rejse til Danmark. Afskeden blev bevilget, men ingen Pension.

Hans Hustru med deres tre Børn blev sendt i Forvejen, selv blev han en Tid tilbage for at ordne Forholdene ved Embedsforandringen. Det var hans Tanke snarest at følge efter, men han døde pludseligt kort efter, at Familien var rejst.

Da hans Bo blev gjort op, var der ikke en Hvid til Familien, men Frederik VI havde været dem mageløs trofast og god. Enken fik en mindre Pension, og Kongen betalte alt for Børnenes Skolegang. Den ældste Datter, Eline, blev straks sat i Byens bedste Pigeskole, Fru Schmidts Institut, for at uddannes til Lærerinde; men hvert År måtte hun op at takke Kongen og vise ham sine udmærkede Eksamenkarakterer. Sidst hun havde været der (efter den afsluttende Eksamen, hvor hun også havde imponeret Brødrene Boisen), havde Kongen — efter nøje at have studeret Eksamensbeviset — sagt til hende: »Det kan jeg lide, det er at takke mig på den bedste Måde, kom du kun siden til mig, når der er noget, du trænger til!«

Der var jo i alt dette ikke noget som helst nedsættende, og Helga Boisen var både indtaget i og ret imponeret af Eline Heramb, hun der altså blev Frits Boisens udkårede.

Men Bispinden var fuld af Ængstelse for sin elskede Søn, noget, som hun dog efter bedste Evne skjulte for sine Børn og sin Mand, der glædede sig hjærteligst til at lære denne unge, interessante Svigerdatter at kende.



EN SAGTMODIG MAND

I Boisens sidste Leveår havde han Sorg af fire Seminarister. Han føler det som en stor Ydmygelse, det er ifølge de gamle Protokoller den eneste Gang, noget sådant sker, de unge Mænd har jo ellers (gennem snart en Menneskealder) stedse gjort Seminariet og dets Leder Ære ved deres eksemplariske Opførsel.

Nu læser man: »I Anledning af, at Seminaristerne Fogt fra Falster, Møller fra Jylland og Ole Rasmussen fra Peterstrup have 3die Juledag deltaget i et Drikkelaug i Nakskov, ved hvilken Lejlighed en 4de Seminarist blev i høj Grad beruset og med Hensyn til, at disse, skønt ikke selv berusede, ikke advarede d. 4de og forebyggede den givne store Forargelse, dikteres herved til Advarsel for Fremtiden enhver af disse 3 en Mulkt af 3 Rdl. Sedler, som betales til Seminarie Forstanderen inden 8 Dage.« Den 4de var Seminarist Peter Nielsen fra Vesterborg, med ham, der nok i det hele taget ikke var noget Lys, toges det højst alvorligt, man finder »ham umoden til Skolefaget, og at der ikke er Håb om, at han vil kunne modtage den fornødne Dannelse. I Betragtning heraf, og for at han straks kan gå tilbage til det Håndværk, han under sin duelige Fader havde begyndt, og hvori han vil kunne gavne Samfundet langt mere, end om han blev en mådelig Skolelærer, og for at Faderen ikke skal gjøre unyttige Udgifter til hans Oplærelse i et Fag, hvortil han ikke er skikket, ligesom og med Hensyn til hans 3die Juledag sidstleden udviste Reglementsstridige Forhold tilkiendegives det herved bemeldte Peter Nielsen, at han straks må forlade Seminariet med det Ønske, at han stedse må gøre sine Forældre Glæde, og i det Håndværk, som han før sin Indtrædelse på Seminariet så godt havde begyndt, vorde nyttig og gavnlig for sine Medmennesker.« —

Boisen var altid en kraftig men tillige sagtmelig Mand.

Under et Besøg hos Slægten i Vestslesvig, skriver han — den gamle Biskop — følgende beskedne Brev til Sognepræsten på Stedet, Pastor Holst:

A.

Min søn & Nefvendigste mit hilsed sine det, at
 du er gaaet, at prædike i Tømmerløk Kirk for den
 smule Tid af 1. Juni. I den Menighed er jeg
 glad; i Tømmerløk Kirk er jeg lidt, og i Tømmerløk
 ligger min Veninde begraved. Nu er jeg gammel og
 Gud med, og jeg nøgter mig. Somme sige i sin Tid
 og alt er det en Længsel for dit Sind, i den
 Tid. Men at sige mig Tidsen
 og den Liden fad, at den Nefvendigste mit hilsed
 mig og dine et godt og fad du altid været min
 et Venning, mit er hilsed mig Venning og gode
 mig. Naar jeg ind Liden.

Min Nefvendigste den Nefvendigste fad

Asten 28 Marts 1826.

Beddig
 P. Holst

Liden om Liden
 og Liden

P. M.

Dersom Deres Velærværdighed vil tillade mig det, ønskede jeg gjerne at prædike i Emmerlef Kirke førstkommende Søndag d. 10de Juni. I denne Menighed er jeg født, i Emmerlef Kirke er jeg døbt, på Kirkegården ligger mine Forældre begravne. Nu er jeg gammel, og Gud ved, om jeg nogensinde kommer mer i min Fædreegn. Det er derfor Trang for mit Hjærte, i denne Fædre Kirke at udtale mine Følelser. Jeg tør derfor håbe, at Deres Velærværdighed vil tillade mig på Søndag at prædike, og hvad der ellers måtte være af Forretninger vil jeg tillige med Fornøjelse påtage mig. Når begynder Tjenesten?

Med Højagtelse.

Højer d. 28de Maj 1823.

Deres Velærværdigheds
ærbødige

P. O. Boisen,
Biskop over Lålland og Falster.

Der er bevaret et Træk om Boisen og Claus Harms: *

Boisen havde om Formiddagen prædiket i den Kirke i Kiel, hvor Harms ellers prædikede, om, at alt kom an på Kærlighed. Om Eftermiddagen talte Harms skarpt derimod og beviste, at alt kom an på Tro, men da de vare kommet uden for Kirken, gik Boisen hen og omfavnede Harms og sagde: »Ja, sådan må det være med Kærlighed og Tro — de to må ikke skilles ad, og heller ikke vi to.«

Boisens meget gode Ven, Provst Daniel Smith, Horslunde, har bevaret et andet smukt Træk** om Boisens Sagtmodighed: »Under et Besøg viste Boisen ham et Brev fra Præsten i Maribo, hvori denne på uartig Måde bebrejdede ham, at han egenmægtig havde benyttet Kirken. Denne var Stiftets Domkirke, som Bispen havde Ret til at bruge. »Hvad synes De om dette Brev?« Smith mente, at det var så respektstridigt, at det burde indsendes til Cancelliet. »Synes De det?«, sagde Bispen, åbnede Ovndøren og kastede Brevet i Ilden. »Jeg mener, det kan gå op i Røg!«

Ingen satte hans Sagtmodighed mere på Prøve end Peter Kirkegård, der var en skarp og hensynsløs Debattør, han undså sig ikke for at slå den gamle Biskops Indvendinger ned med: »Aldeles

* Tysk, luthersk Præst, førte i et kærnefuldt Sprog et kraftigt Angreb paa Rationalismen.

** Præstehistoriske Samlinger 7. Hefte 1932.

falsk« — eller: »Altsammen falsk, Deres Højærværdighed.« Men da blev Bispinden vred, fik det, Børnene kaldte »Moders trekantede Øjne«, kom sin Mand til Undsætning med skarpe, dristige Udfald, og ofte endte det nu med en både lang og lærd Diskussion mellem hende og Kirkegård, der interesserede denne meget, og hvori han altid valgte sine Udtryk med stort Hensyn.

Boisens yngste Søn, Pastor Harald Boisen, har smukt fremdraget et Barndomsminde om, hvorledes denne Faderens Sagtmodighed har rørt hans yngste Søster, Helga, Faderens Øjsten. Hun elskede sin Fader ubeskriveligt og veg vist egentlig aldrig — i Modsætning til hele den øvrige Børneflokk — fra sin Faders Opfattelse af Kristendom. Harald Boisen skriver: »Fader kunde ikke rigtig bøje sig for det Vidnesbyrd, Lars førte; det forekom ham, at der var noget »mystisk« over det; vi kunde se, at hver Gang Fader havde talt med ham, var han ikke glad; når Fader var bedrøvet, strøg han sig gjerne op over det venstre og ned over det højre Øjenbryn, hvorved disse kom til at stå op ved den ene Side og ned ved den anden (noget, der endog kan ses på hans Billede). Vor Søster Helga kaldte os da ind og sagde, at vi rigtignok ikke, når vi blev store, sådan måtte bedrøve Fader, som Lars gjorde.«



HELGA BOISEN

Tante Lise havde set en Fare i et ungdommeligt Sværmeri mellem den unge Godsejer, Lauritz Jørgensen, Søllestedgård, og Helga Boisen.

Var der nogen, Biskoppen i ganske særlig Grad (udover sin egen Børneflokk) nærrede faderlige Følelser for, så var det denne prægtige, unge Mand, der havde sat sig det Livsmål efter Faderens Død at frelse sit Fædrenegods ud af Pengekrisens Elendighed og bevare Hjemmet for sin Moder og Slægten, først hjulpet af den gamle Godsforvalter, Priergård, og siden selvhjulpen. Det var ikke ubekendt, at Priergård ønskede sin unge Herre et rigt Giftermål. Han skulde således engang have sagt: »Du kan sagtens, sådan en ung, smuk Mand som du! Når du kun vil være fornuftig og flink, så kan du jo let gøre et rigt Parti, — og så er der såmænd ikke Noget iverjen for, at din Moder kan overdrage Gården til dig, men Penge skal der til.«

Og Penge havde Helga Boisen ikke.

Men trods Priergård og al Fornuft dansede den unge Jørgensen og Helga Boisen altid sammen. I hans Bog: »Mine Erindringer«, læser vi om Barndomstiden:

»Frits Boisen, skjønt næsten to År ældre end jeg, var min kjæreste Legekammerat, og jeg tror, også jeg hans. Han var en meget klog Dreng, meget munter og morsom og så stærk, at han kunde forsvare mig mod alle andre stærkere Drengene, hvortil han altid var villig. Helga var en lille, spinkel Pige, men yndig og livlig, med spillende, mørkeblå Øjne og fuld af Leg og Spøg. Hendes ældre Søster, Jutta, var mere alvorlig, men gjorde den yngre Søster Alt efter.« Efter også at have beskrevet sine egne Søstre

og Marie Boisen, slutter han: »Disse 4 Børn fra Vesterborg og Søllestedgård vare allevegne, hvor vi mødtes, som et sluttet Firkløver, og i lang Tid kunde Ingen trænge sig her imellem. Når Føret var nogenlunde til at gå, kom vi ofte sammen Lørdag Aften efter Skoletid, bleve hos hverandre om Natten og vare sammen hele Søndagen. Det var undertiden noget generende for os i Vesterborg om Lørdag Aften, da der så ikke måtte være nogen Støj, når Biskoppen studerede på sin Prædiken, og om Søndagen skulde vi Alle i Kirke. —«

Der er i de samme Erindringer et levende, lille Billede fra Ungdomstiden: Det var en Sommer-Søndag på Søllestedgård, hvor man som sædvanligt havde samlet Børn og Børnebørn. Så kom Præstedøtrene, Hanne og Stine Mejer, fra Rødby, og tilsidst Ungdommen fra Vesterborg. Man spadserede i Haven, og Ungdommen fik snart en Leg: Tripsale igang, og så gik det, fortæller han: »Elle — tælle — ni — Du est fri«. Den sidste måtte stå med lukkede Øjne, indtil Vedkommende havde talt til 100, og alle havde skjult sig. Enhver søgte nu sit Skjulested. Nær ved Fristedet valgte jeg en lille Busk, som netop var så stor, at den kunde skjule mig, når jeg bukkede mig lidt. Da jeg havde stået et Øjeblik, kom Hanne Mejer løbende for også at skjule sig der, da hun så mig, vilde hun, lidt undselig, løbe igjen; men jeg kaldte og bad hende blive. Hun måtte, for at være skjult, stå tæt op til mig. I det samme kom Helga Boisen løbende, som også vilde benytte denne lille Busk til Skjul så nær Fristedet; men da hun så os, vendte hun hurtig om; jeg råbte: »Helga, bliv!« »Tys«, sagde Hanne, »lad hende løbe; her er ikke Plads til tre.« Jeg råbte atter: »Helga!« men som en Fugl, der flyver langs med Jorden, fløj hun over Græsplainen, idet hun svingede Hatten i Hånden som Vinger og søgte sit Skjul på den anden Side. »Hundrede! Nu kommer jeg!« råbte Sine. Der var nu et Øjebliks stor Stilhed. »Tripsale, jeg kan se Dig, Hanne, Du skal stå næste Gang!« Imidlertid søgte Sine ovre på den anden Side, hvorfra Helga i en Fart sprang frem af Buskene, og imellem hende og Sine blev der da et Kapløb over til Fristedet, det syntes, som om de på engang skulde nå Målet, tæt ved dette tog imidlertid Helga et Forspring — »Tripsale«, råbte de nu begge, men Helga kom først.

»Det var da godt, at jeg ikke lod mig narre af Dig«, sagde hun til mig, idet hun slog stolt med Nakken, men var så forpustet, at hun næppe kunde tale. Lidt flov svarede jeg: »Tror Du virkelig, jeg vilde narre Dig, Helga?« Senere, da vi dansede lidt i den store Sal, fortalte Helga mig nu, at hun med det Første skulde besøge Lars i Jylland, og derefter skulde hun tilbringe det Meste af Vinteren i Kjøbenhavn for at lære Sprog og tage Undervisning i Dans. Jeg mente nu, det var forunderligt, da hun kunde meget godt både Fransk og Tysk. Det syntes heller ikke, at hun glædede sig synderligt til denne lange Rejse — —.«

Lars Boisen havde fået Præstekald i Assens ovre ved Horsens og var blevet gift. Karl Boisen havde fået Kaldet Nebbelunde på Lålland og tænkte også på Giftermål. Frits havde fået en udmærket Embedseksamen og ventedes hjem med sin unge Kæreste til Moderens Fødselsdag d. 7ende Maj.

Pastor Clausen i Halsted (Stiftsprovstens Brodersøn) havde spurgt Biskoppen, om nu ikke også Frits Boisen skulde have Lov et År eller to at studere i Udlandet? Men Bispen svarede: »Nej, det er såmænd nok, at jeg har fået fordærvet to brave Sønner ved de tyske Universiteter. Frits vil jeg nu søge at bevare for den Ødelæggelse ved at beholde ham herhjemme hos mig.«

Man ser deraf, at Karl Boisen allerede dengang gik i den ældre Broders Fodspor.



SVIGERMODER OG SVIGERDATTER

Den unge Eline Heramb's Indtryk af Vesterborg Præstegård falder i to Afsnit: Sommeren 30 og 31.

Det var en nydelig, lidt selvsikker og lidt ængstelig, ung Pige, der sammen med sin Kæreste en tidlig Morgenstund i Foråret 1830 sejlede med det eneste dengang eksisterende danske Dampskib, Caledonia, fra København med Vesterborg Præstegård som Mål. Hun fortæller selv:

»Henimod Aften nåede Skibet ud for Ravnsby Banke (med en middelalderlig Borgruin ved Lållands Nordvestkyst). En Båd lagde til ved Dampskibet, som vi kom i, den stod snart fast og vi kom over i en Vogn med en usselig Hest for, hvor Vandet gik ind i Vognen, vi sad på Sæderne som Høns på Pinde, med Benene op under os. Så standsede Vognen, den skulde vel ud efter Flere, og en Mand i store Vandstøvler med gule Nedslag og ellers i en Dragt som en Jæger tager mig fra Vognen på Armen og går i Land, mens Boisen balancerende fra Sten til Sten, leende kommer bagefter os og gnider sig i Hænderne af Glæde.

Endelig når Manden en stor, rund Sten, hvor han stiller mig op, tager mig om Halsen og kysser mig, nogle flere Mænd iler til og gør det samme. Forundret ser jeg hen til Boisen; men han ler bare, så er det vel Landets Skik, tænker jeg. Men nu kommer en venlig, ung Kvindeskikkelse hoppende ud til mig på Stenen og fortæller mig, at ham, der bar mig, var hendes Mand, Boisens ældste Broder, Anton (en prægtig, hjertelig Kraftkarl), og så var det Karl og Juttas Kæreste, Jespersen, og så »Smådrengene«, de halv voksne Peter og Harald. Så var der en Seminarist Petersen, Lærer ved Seminariet, og Fuldmægtigen på Bispekontoret, Hvid,

de drillede mig siden med, at de i Halvmørket og Skyndingen havde hilst mig på samme Måde som Brødrene, jeg skal ikke kunne sige det!

Så tog den kære Anton mig atter på Armen og bar mig næsten ind i Gæstgivergården, hvor jeg blev hilst velkommen ved et Glas Vin, og så på Antons Vogn med Dore ved min Side, en lattermild Karl stod bag Sædet, han havde tjent min Fader i sin Soldatertid, så drog vi gennem de tætte Pilehegn — Hul op og Hul ned — med »Smådrengene« som Forridere på én Hest.

Den skønne Egn tog sig ud i Måneskinnet — så — hvor mit Hjærte bankede, da vi holdt, — der var Lys i Præstegården —.

Spændingen og Ængstelsen for den nye Svigerdatter havde gjort Bispinden syg, hun havde hele Dagen ligget i Sengen.

Thi hvis hun var så kritisk og overlegen som Tante Sara mente, hvordan vilde hun da té sig og bedømme dette gamle Hjem, der havde sine egne mærkelige, uskrevne Love, der bundede langt mere i kærligt Hensyn, Fred og Kærlighed end i Klogskab og regelbunden Orden. Her hvor intet Tyende blev sagt op på Grund af Alder, Svaghed eller Uduelighed, når de da ellers var skikkelige, gode Mennesker. Her hvor det kunde hænde, at Herskabet selv manglede de nødvendigste Ting, fordi så mange skulde hjælpes med Tøj, Mælk og Korn — mon der var nogen, der i de mange År var gået uhjulpet herfra? Boisen vilde det jo sådan, og det var med Årene stadig faldet hende lettere at indordne sig under dette, mest havde det knebet for hende med deres Køretøj, de havde jo egentlig aldrig været kørende efter deres Stand, aldrig nogen virkelig elegant Ekvipage og aldrig med fire som Provst Brünniches, Jørgensens på Søllestedgård og så mange andre af deres Omgang. Som nu forleden Dag, da den unge Jørgensen kom for at aflægge Visit, han havde truffet hende og Tanterne færdig til at gå en Tur, og så var de alle gået over i den dejlige Theofili Skov. Da de kom tilbage, holdt der en elegant, fraspændt Vogn i Gården.

»Åh, hvor jeg kunde have Lyst at prøve engang at sidde i en sådan Vogn — bare prøve — havde hun sagt, idet hun gjorde Tegn til Jørgensen om at hjælpe sig op. Næppe havde hun fået lænet sig flot tilbage, før en elegant, lapset Herre viste sig i Forstuedøren

og nu nærmede sig med Hatten i Hånden. Uagtet hun skyndte sig, og Jørgensen hjalp hende, stod den fremmede Herre (stadig med Hatten i Hånden), bukkende og hilsende ved Siden af hende, da hun trådte ned på Jorden. Han præsenterede sig som Apotheker S. fra Naskov. Forlegen som en ung Pige havde hun bedt ham undskylde.*

»Gud bevares! Deres Nåde har aldeles intet at undskylde.«

»Jeg vilde bare prøve —.«

»Ja Gud bevares,« afbrød han, »finder Deres Nåde Behag i min Vogn, da vil det være mig en stor Glæde, om Deres Nåde vil modtage den som Present!«

Da var Forlegenheden som strøget af hende, og hun mindedes med Tilfredshed, at hun øjeblikkelig blev meget rank, og bestemt næsten fornærmet, havde svaret den unge Mand med det ubehageligt elskværdige Væsen: »Nej, det vil jeg ikke, jeg vil hverken eje eller køre i en saadan Vogn, og kan heller ikke modtage nogen Present af Dem.«

Nu var det ham, der var forlegen og, idet han gentog sin Præsentation, bad om Tilladelse til at hilse på hendes Nåde.

»Med Fornøjelse!« og så var hun, måske endog lidt knejsende, gået foran ham ind i Huset. — *

Men den Slags var jo aldrig sket, om de selv ejede en sådan smuk, elegant Vogn. Og som de manglede den, manglede de også uendelig meget i Huset, hvordan skulde hun udholde at se en ung Pige, som hun for Frits' Skyld burde elske, gå omkring og kritisere.

Nu hørtes Vognen i Gården og de mange Stemmer.

Hendes Mand, der også havde lagt sig, hastede med at få noget Tøj på, det var let at mærke, at han glædede sig hjærteligt, — idet han skyndte sig ud, sagde hun: »Boisen, sig jeg er syg —« og brast så påny i Gråd.

Den unge Svigerdatter skriver:

»Gamle Tante Lise og Marie Boisen kom så kærligt hen til Vognen og bød mig velkommen.

De gamle var tilsengs. — Fru Boisen syg, samt Jutta (Overanstrengelse), men det varede ikke mange Minutter, så kom den

* Efter Etatsråd Jørgensens: Mine Erindringer.

elskelige, gamle Bisp, medens han endnu arbejdede på sin Påklædning, og tog mig i Favnsom sin kære Datter.

Snart dampede Maskinen på Bordet, og jeg sad hos Fader i Sofaen — han med sin Pibe; men af og til trykkede han mig til sig og sagde, »vi skal nok få det godt sammen —« så fik han Frits' Eksamens-Papirer, fortalte dernæst om, hvor snildt han havde listet sig til at få Forlovelsen at vide for længe siden — og det var hyggeligt.

Ikke så ganske lig dette, var Mødet med min Svigermoder. Han var vist inde og fik udvirket, at jeg fik hende at se den Aften; hun var nok venlig, men så forgrædt og græd hele Tiden, idet hun så på mig med så gennemborende Blik, at jeg rigtignok ønskede mig derfra så snart som muligt.

Jeg skulde dele Værelse med Marie Boisen, og hun var meget kærlig mod mig. Næste Dag havde alle travlt, — der skulde bages og steges til Dagen efter, som var den 7de Maj, Moders Fødselsdag, jeg var Håndlanger for Tante Lise, rev Sukker og Chokolade, hun var vist én, som aldrig havde gjort en Kat Fortræd, og ligervis var hun mod mig; til disse gode Folk hørte også Jutta.

Yndigt var det at se den gamle Biskops Glæde over sin kære Viv, som han vilde glæde på alle optænkelige Måder; mindre rart var det for mig at presenteres for den Masse af Fremmede, der den Dag strømmede ind, lige fra Morgen til Aften, men så fik jeg da det overstået. Hele den grevelige Familie på Pederstrup fik jeg da set, og for dem presenterede Fader mig selv med Kærlighed og Spøg.

Min Svigermoder førte ellers et mageløst behageligt Liv, hvis det var muligt, at alle de Forkertheder i Huset ikke anfægtede hende, thi hun anvendte kun sin Tid til, hvad hun havde Lyst til: Spadsreture, gudelig Læsning (også Morskabslæsning) og skrive Breve til mange Veninder. Strikkestrømpe havde hun altid i Gang, men den havde en rædsom Facon. Hun læste fremmede Sprog med Børnene, deri var hun meget ferm; da hun rejste med Fader ind til Bispeordinationen i København, bad hun mig overtage hendes franske Timer med Peter og Harald, især Grammatikken, som jeg dengang kunde perfekt. Peter havde hun også læst Geografi med,

da han og Jespersen ikke godt kom ud af det sammen, så også dette havde jeg overtaget.

Det var jo en Grille af Tante Sara, der stod for den fine Vask, at man gik det meget nær og så enten gav det bort eller pakkede det ned i store Kasser på Pulterkammeret, hvor det stod og ventede på, at hun kunde vaske det, det var jo latterligt at gøre det, da Huset vrimlede af Piger, der gik og drev, og hun selv nu var gammel og svag. Hun klagede idelig over den Susen og Dusen i Hovedet, som hun vilde have Råd for, men Doktoren sagde, at hvad der var godt for Susen var slemt for Dusen, og derved blev det. Jeg indtog hende ved at lægge nogle Piber for hende til hendes Kappe. Hun havde gennem Årene ganske glemst sig selv for »sine Børn« i Vesterborg, hun vilde altid fortælle om dem, da de skulde lære at gå og at læse o. s. v., hvor var hun glad, når man var en opmærksom Tilhører.

Tante Lise havde Mælkeriet under sig. Hun var klog, men også lidt herskesyg, hun styrede egentlig Huset. Den eneste af Døtrene, hun syntes om til Hjælp, var Jutta, der var hendes Yndling, og som hun beskyttede og altid holdt på, trods Jutta selv, der ikke ønskede noget for sig selv, når man bare holdt af hendes Jespersen, Peter og Haralds Lærer, han var god og dygtig, men også lidt hidsig og sær. Var der noget i Vejen for Jespersen, gik han til Jutta, hun igen til Tante Lise, og denne skød da med Kanoner, og Ve dem, det ramte.

Min Svigermoder vilde derimod gerne sætte Marie i Højsædet ved alle Lejligheder. Moder mente, jeg kunde forhindre, at Frits kyssede mig så meget i andres Nærværelse — navnlig i Maries. Han gjorde det dog meget sjældnere her end hjemme hos min Moder.

Frits fik mig den første Dag ud til sin gamle Goldamme Ellen, hun rådede nu selvstændigt over en — Ko, og malkede noget Mælk til os, som vi måtte smage, og så fortalte hun så meget kærligt om Frits, som hun omtalte som sin Dreng. Der kom alle Barn-domsminderne frem, vi gik alle tre til Møddingen, der havde været hans kæreste Drømmeplads som Barn.

Foruden Stue-, Kokke- og Bryggerspige var der en Enke i

Huset, Maren Ziers, der havde været Goldamme for de mindre Børn og altid plejede de syge i Huset.

Så havde Tante Lise en ung Pige, som hun havde haft Lov til selv at klæde op og holdt så meget af. Hun hed Ane Sypige og spillede en ret stor Rolle. Foruden disse 5 Piger var der en Høns pige, Grethe Skippers, en Havekone og en Kone til Ærinder Maren Stik (Stik i Rend), hun havde kun den ene Evne at kunne skynde sig afsted. Så var der en gammel Kone Johanne, der intet kunde, men altid skulde være med ved Bagning, Slagting og alle mulige Lejligheder.

Tog man nu Tanterne med som Arbejdere i Huset, da fik man 11 kvindelige Personer og så Tjeneren den gode, flinke Rasmus.

Det er ufatteligt, at det alligevel gik rundt, men til Kosten i Huset gik der ikke så meget, det var altid lidt knapt inde, derimod ikke til Folkene; men Klæder til så mange Mennesker må da have kostet voldsomt.«

Den 17årige Svigerdatter aner ikke, at af disse 11 Arbejdere vilde mer end Halvdelen i vor Tid være berettiget til den sociale Forsorg, der dengang ikke eksisterede, da var det enten Fattighuset eller den private Barmhjertighed. Men hun har Ret i, at det er forbausende, hvad et sådant godt, gammelt Hjem dengang kunde holde til.

Boisen havde ganske vist både Præste- og Bispeløn og Indtægt af sine Bøger, men af hans Præsteløn skulde han jo lønne Hjælpepræsten, Vicepastoren. Den omtalte Sommer hed han Sidenius, var gift og boede i det såkaldte Enkesæde, der endnu er en smuk Bygning i Vesterborg By.

Bispelønnen var 1600 Specier*. Rasmus Tjener hentede dem i en lille Trækasse, som han satte under Agesædet. Når han i det lille Enspænderkøretøj undertiden sent kørte hjem fra Maribo, var han ofte ængstelig for de mange Penges Skyld.

Om denne begivenhedsrige Sommer fortæller Eline Heramb videre:

»I den Tid blev ellers Carl Boisen ordineret, og vi gjorde en

* 1 Specie = 4 Kr., men Pengenes Værdi var dengang langt større end nu.

dejlig Tur til Maribo i den Anledning. Der så jeg det ophøjede Syn, da Fader indviede Sønnen, medens over 50 Præster var tilstede og alle rakte Hånden efter det Hoved, som jeg nok ønskede havde været min Vens. Ved Udgangen af Kirken, i en Klynge Folk, tog Fader mig fat og kastede mig formelig i Favnen på en anden Præst — Faders ældste Søn Boie — en mild og god udseende Mand, som jeg straks følte mig hendraget til.«



BEJLERE

Biskop Boisen, der nu var Danmarks ældste Biskop, rejste til København for at ordinere, og mens han og hans Hustru var borte, ankom Pastor Lars Boisen med Hustru og Søsteren Helga og med en Nyhed, der unægtelig var Sommerens største. Helga Boisen var lige før sin Hjemrejse bleven forlovet med den unge Otto Reedtz til Palsgård, en stor Herregård, der lå i det samme Sogn, hvor Lars Boisen var Præst. Otto Reedtz havde fulgt hende til Odense, hvor hans Moder var i Besøg hos sin Broder Kammerherre Benzon. Der var Helga bleven overøst med dejlige Smykker og Silketøjer, der var også et Ravkors, som Otto Reedtz' nylig afdøde Fader om Vinteren selv havde udarbejdet til Helga i det Håb, at hun skulde blive hans Svigerdatter.

Otto Reedtz vilde ankomme til Vesterborg til Biskoppens Fødselsdag d. 16de November, da skulde Forlovelsen deklareres.

Nyheden blev dog efterhånden bekendt på Egnen, og alle var enige om, at det var et meget flot Parti, en stor Lykke for en ung, ubemidlet Pige. Hendes Svigermoder var af Adel og meget rig. Der var tre Sønner: den ældste Diplomat, Otto Reedtz Landmand, den yngste endnu Dreng.

Men inden dette Besøg, ankom Kandidat Peter Kirkegård for anden Gang på Besøg i Vesterborg Præstegård. Han havde ved Universitetet i Göttingen taget den filosofiske Doktorgrad, nu kom han lige fra Paris, hvor han havde været Øjenvidne til Gadekampene under Julirevolutionen, han havde oplevet så meget interessant, så han i et og alt blev Dagens Helt, Præstegårdens mange impulsive Beboere blev næsten alle Republikanere. Alle lyttede til den spændende Skildring af, hvorledes Kirkegård længe

var gået omkring dernede i Gaderne kun som stærkt interesseret, indtil man en Dag pludselig anså ham for Spion, det var øjeblikkeligt farligt og for at imødegå den Mistanke, gav han sig til at lede deres Forskandsningsvæsen af Vogne og Brosten, hvorover de Revolutionære var bleven henrykt, og fra den Dag var han velset alle Vegne.

Det var synligt for alle, at han kom for Marie Boisens Skyld, og hun var lykkelig. Han bad så smukt Biskop Boisen, om han nogle Gange måtte få Lov at prædike for ham.

Han lod til at ville slå sig til Ro for længere Tid uden Tanke for at rejse hjem til sine Forældre, som han ikke havde set i flere År.

Men fri til Marie Boisen — ikke Tale om — han begyndte tværtimod hurtigt på det samme pinagtige, lunefulde Spil, som før sin Udenlandsrejse, var skinsyg på hendes Sang og Musik.

Marie Boisen forsøgte længe at bevare Glæden, hun vilde lave Bal for Frits og Eline. »Smådrengene« lavede Transparent i Haven, Hvid og Petersen fik lånt nogle små Kanoner i Nakskov, som blev affyrede med stor Virkning.

Men den Aften var blandt mange andre Gæster en Organist Eigler fra Nakskov, en bundmusikalsk Mand, der tillige var Musikdirigent for fire udmærkede Musikere: to Violiner, en Fløjte og en Bas — komplet Kvartetmusik.

Han var aldeles bedåret af Marie Boisens Sang og viste hende udsøgt Opmærksomhed.

Overfor ham var Kirkegård så grov, så Aftenen var lige ved at ødelægges. Ganske bogstaveligt trådte han Eigler eftertrykkeligt på Fødderne, når han nærmede sig Marie.

Fra den Aften tog hans Disputeren med Marie og de andre voldsomt til, ikke sjældent førte han glimrende Forsvar den ene Dag for det, han angreb den næste.

Alle kunde se, at han elskede Marie Boisen lidenskabeligt, og dog gik der ingen Dag, hvor han ikke bedrøvede eller ligefrem fornærmede hende, han vilde stadig ligesom trodse eller prøve hende, thi samtidig var der altid én eller anden, han var særdeles hensynsfuld imod.

Dette Forhold oprev Marie Boisen og hendes Moder ubeskriveligt.

Kirkegård vilde, at alle Mennesker skulde se den Magt, han havde over Marie. Han kunde således undertiden næsten kommandere hende til at synge, for så under Sangen højrøstet og leende at underholde én eller anden, og hvis det var en Herre, der vendte hendes Nodeblad, puffede han ham af Vejen og stillede sig selv, skønt han ikke kendte en Node og kun forstyrrede hende.

En Aften sang hun Bürgers Ballade om Lenora, der spotter Gud af Fortvivlelse over sin Elskers Død — hun sang så gribende så alle græd, selv Kirkegård — med ét begyndte han dog som sædvanligt at tale og le.

Han havde dengang været der et Par Måneder, det lod til, han tænkte sig at gå i Vinterhi i Vesterborg, men næste Morgen havde Bispinden en Samtale med ham i Enrum, og kort efter rejste han.





FRU DORE OG ANTON BOISEN

FRU DORE OG ANTON BOISEN

Som det lyseste og venligste kom altid Besøgene hos Anton Boisen og hans elskelige Fru Dore på den lille Skaftegård, en halv Mil fra Vesterborg, det var den yndigste Vandring dertil gennem Skoven Rosningen.

Anton Boisen var anerkendt som den smukkeste af Bispesønerne, men han var, trods sine store Skaftestøvler med gule Nedslag og sin maleriske Jægerdragt, en meget ringe Landmand, der mere fulgte sin Stemning, end de for Landbruget belejlige Stunder.

Han var altid omsværmet af Handelsfolk, fordi han, trods sin vittige Tunge og geniale Opfattelse af Mennesketyper, dog i det afgørende Øjeblik var let at narre.

Fru Dore, der elskede og altid undskyldte sin Mand, søgte selv ved det groveste Arbejde i Marken og med Husdyrene at stå ham bi. Og altid kunde de mødes i Sang, Musik og — Kærlighed.

Alle havde Lyst at gæste dem i deres venlige, lille Bolig nær ved Skoven.

Alt anstrengte sig — efter Antons Mening — for at lave Musik

for dem: Fuglene i Have og Skov, Hanerne, der galede klangfuldere her end andetsteds, og de små Peter Oxes Frøer ude i deres lille Dam, de næsten overanstrengte sig.

Og så var der deres to små, henrivende Børn, den treårige Peter, der allerede satte anden Stemme til sin lidt ældre Søster Nannas søde første Stemme.

Denne lille Nanna var et usædvanligt yndigt Barn, de gamle Bedsteforældres Øjenslyst og Glæde. Et betegnende Træk var hendes Lyst til at give Gaver. Da Eline Boisen om Efteråret kom for at sige Farvel, vil Barnet endelig give hende en Gave, hun giver da en lille Billedbog, som var hendes kæreste Eie.

Noget smukkere end Antons milde Øjne, når Børnene sang, kunde ingen se, og bagefter sang så han og Fru Dore skønne tyske Sange, ja selv med Folkene til Morgenandagt blev der undertiden sunget tysk (det var jo Fru Dores Modersmål), man forstod det ikke, men smukt lød det.

Alle udøste deres Sorger hos Fru Dore: Svigermoderen — Svigerdatteren — den bedrøvede Marie — den skrøbelige Tante Sara — den stedse forlovede Jutta og mange flere, og alle fik Trøst og enhver gik fra hende mer glad og mer god, end de kom.

Selv ønskede hun aldrig Trøst, endda de så, hvor hun sled og slæbte og vidste, at hendes medbragte rundelige Medgift under Antons Administration smeltede som Dug for Solen.

Det kunde ske, at Anton Boisen pludselig følte en uimodståelig Trang til at gøre Gilde, særlig sådan en Sommer, når det gamle Hjem var fuld af voksne Søskende. Det kunde også ske, at hans Kone ikke anede, hvorfra Traktementet skulde komme, men hun kunde være sikker på, at han i sådant Tilfælde altid fandt på Råd.

Således kommer han en Dag kørende ind i Præstegården og indbyder Ungdommen til at komme til Skaftegården på Punch og Pritter (unge Ænder). Det skal være samme Aften, han svinger rask ud af Gården forbi Andedammen, hvorfra der et Øjeblik høres Skrig og Skrål. Han ruller hurtigt hjem til Fru Dore, der fik travlt med at lave til Gilde.

De unge Ænder smager prægtigt, men Anton er mærkeligt

skelmsk, da de berømmes, og Jutta og Jespersen ser betydningsfuldt til hinanden. Antons Punch er stærk og sød, Skåler blev drukket, Taler holdt, og Anton fortalte sine uforlignelige Historier, hvor han talte efter alle Mennesker. Tilsidst sprang han op på en Stol og holdt Taler over den ædle Druesaft, sin elskede Kone og den velsignede Ægtestand. Jespersen, der lod til at have Masser på Hjærtet, stod og fægtede så underligt med sine ualmindeligt lange Arme, han vilde vist afbryde Anton, men denne optog det som Anerkendelse. Eline Heramb føler sig noget fortunlet, men meget lykkelig og tilfreds med sig selv, taler kun i fremmede Sprog og ler meget. Føler pludselig Trang til at hvile sig lidt — læner sig tilbage i Sofaen og — sov på engang.

Vågner om Morgenen i Dores Seng og er nu slet ikke mere glad —.

Rørte siden aldrig Antons søde Punch, den var lumsk og stærk.

Men den samme Aften det gik så lystigt til hos Anton Boisens, havde den gamle Hønsepige Grethe Skippers jamret og ledt alle vegne, tre af hendes Pritter var sporløst forsvunden — det måtte være Ræven. Eline og Jutta var ganske klar over, hvem Ræven var, men besluttede at tie.

Som et lille Billede af Mejeridrift i hine Tider er der en Skildring af Eline Heramb, om hvorledes hun og hendes to Svigerinder klarede det, mens Tanterne engang var på Rejse.

»Hver Lørdag skulde der kærnes, og så skulde vi tre kappes om, hvem der i sin Uge havde samlet mest Smør, d. v. s. passet Mælken mest akkurat. Marie havde de besynderligste tjattede Manerer med alt, hvad hun foretog sig i Husvæsenet. Fløden blev altid pjasket ned i Mælken igen. Så tog hun Fløde, der ikke kunde koges, så det måtte gøres om igen; så tabte hun Mælkebøtten, så faldt Skumskeem ned i Flødebøtten, og der blev rodet og spildt for at finde den og meget mer i den Stil, hun fik altid så lidt ud af sin Uge. Jutta derimod var uhyre nøjagtig, når hun bare var rask; tilmed var hun så kneben med alt, så der aldrig var nok Smør og Fløde på Bordet, og så skubbede hun sig sådan for at hente mere, at alle hellere undværede. Så skummede hun væk om Lør-

dagen, både det, der skulde skummes og det, der ikke skulde det endnu, for at få mest, og hun fik altid mest. Jeg holdt Middelvejen, men da Marie var så bedrøvet over, at hun fik mindre end jeg, lod jeg hende altid modtage en godt forsynet Mælkestue, således gik det godt. Hos Dore, den kære, fromme Dore Anthons, fik vi mangt et godt Råd og mangen god Besked, ellers havde det set galt ud med den store Husholdning under sådanne Folk til Bestyrere.«

Biskop Boisen er denne sin sidste Sommer forunderlig glad. Lars Boisen har glædet sin Fader med at komme hjem med Digte, han havde oversat fra syrisk, indisk og arabisk Sprog, ja endog fra Sanskrit.

Biskoppen sidder og nikker mildt, han skal nok vogte sig for at sige noget, men en Dag vil der inde fra Universitetet komme Bud efter Lars, — og vil han da kunne modstå? Han smiler længe.

Og Frits og Eline! Så unge og strålende. Hver Dag ser han sig glad i dem, og en Dag betror han dem, at når han engang er død, da vil der ligge et Brev efter ham til Greven på Pederstrup, og deri vil stå, at hans sidste Bøn til ham er den, at Frits må få Embedet efter sin Fader!

Eline flyver ham om Halsen strålende af Glæde.

Så er der Rasmus Tjener! De har jo alle bemærket, at han endelig er fanget ind af den lille Johanne Sørensen, der så smukt forstår at omgås de gamle Damer: Sara og Elise Nannestad.

Så siger da Bispen en Dag i sin mest skelmske, højtidelige Tone: »Nå Rasmus Jespersen, mon ikke vi skulde gå en lille Tur og se den Plet, hvor Du vil bygge Din Rede?«

Det giver et helt Sæt i Rasmus Tjener, og han skynder sig at sige: »Det haster ikke Deres Højærværdighed, hun er så ung, vi har det så godt, som vi har det.«

»Ja, vel min Søn, men jeg vil nu sammen med Dig udsé det Sted på Præstegårdsjorden, som skal være Dit for lang og tro

Tjenestes Skyld, og hvor Du skal bygge Dit Hus og hjemføre Din lille Mage.«

Og de fandt et smukt Sted nede ved Søen, Huset blev bygget og Rasmus Tjener i 1835 gift med sin Johanne. Hans Datter, min glimrende Fortæller om gamle Dage Fru Sara Bonde, er født og har boet der i 83 År.





BISKOP BOISEN

BISPENS SIDSTE FØDSELSDAG

Og så var denne skønne Sommer 1830 forbi med al sin Skemt og Alvor, og Biskoppens berømmelige Fødselsdag d. 16de November nærmede sig med stærke Skridt.

Vilde den blive så festlig som forhen med Sang og Fyrværkeri af Seminaristerne og så Komedie, sidst havde det været en af Holbergs, og Anton Boisen havde været ustyrlig komisk. Eller måske en Genoptagelse af Vinhøsten*, det havde været så udmærket og gjort så umådelig Lykke med de fortræffelige Kor, der blev sunget så dejligt. Ja, og så var det jo i år at se den nye, fornemme Svigersøn og den smukke, glade Helga Boisen i Slægt og Venners Kreds.

Også på Søllestedgård glædede den unge Godsejer og hans to Søstre sig til denne Fest. Den gamle Moder tog ikke ud om Aftenen.

Ja, mon han rigtigt glædede sig, det er mistænkeligt, så forskelligt han og Søsteren Frk. Georgia syntes om den unge Reedtz. Hun syntes godt om ham, hun havde iagttaget ham, mens han talte med Kammerherre Reventlow, og fandt, han var en dannet og smuk Mand, og at Helga havde gjort stor Lykke.

Han selv skriver: »Jeg kunde nu aldeles ingen Mening have om

* Syngespil med Musik af Kunzen.

Helgas Forlovede — — han var så optagen af Reventlowerne og andre store Folk, så jeg måtte holde mig tilbage, og ikke engang Frits kunde skaffe mig ham i Tale. Noget smukt eller indtagende kunde jeg slet ikke finde hos ham, snarere det modsatte —« noget modstræbende kommer det — »en ret smuk, ung Mand af Middelstørrelse, med et lyst Hår, der dog var vel stort til at være klædeligt!«

Om Selskabet skriver han: »Helga var forsvunden af Salen. Jeg syntes, det begyndte at blive kedeligt. Der var formelig Trængsel i alle Værelserne. Da Aftensmaden nu skulde serveres, som bestod af skåret Smørrebrød, Kager og Punsch, gik det til som sædvanligt ved Biskoppens Fødselsdag, at enhver selv måtte sørge for at få Noget; thi hvad skulde en Tjener og et Par Piger udrette for så mange Mennesker! Men sådant Noget som, hvorledes Maden eller Opvartningen var, det gjorde i de Tider Intet til Sagen, det var ikke Omtale værdt; det Væsentlige var, at man morede sig i et sådant Selskab. Nu blev Bispens Skål udbragt, og en Sang i Anledningen manglede aldrig. Han stod midt i Salen, men det var meget vanskeligt at komme til at klinke med ham. Derefter blev de Forlovedes Skål udbragt, Reedtz stod midt på Gulvet, men man ventede på Helga. Inde i Gæsteværelset, der lå ved Salen, sad hun på en Seng ved Siden af min Søster Sine. Undseelse havde betaget hende, så hun var kommen til at græde. Imidlertid stod man der i Salen og ventede, og denne Venten blev mere og mere pinlig. Tilsidst kom Bispinden og sagde Noget til Reedtz, og han måtte nu alene tage imod Skålen. Denne Begivenhed blev næppe omtalt og måske ikke engang bemærket af Alle, men jeg syntes rigtignok, at det var umådelig flovt. Nej, det var dog et mærkværdig kedeligt og stift Selskab — —.«





PASTOR BOIE BOISEN

PASTOR BOIE BOISEN

Det synes, som om Lars Boisen og Hustru atter har været påny i Vesterborg, for det fortælles, at hele Slægten en Dag var samlet hos Pastor Boie Boisens i Sakskøbing.

Glanspunktet havde været at se Middagsbordet, med de Gamle for Bordenden med en Tante ved hver Side, og så 7 Sønner og 2 Svigersønner på Rad langs den ene Side Bordet — 3 Døtre og 5 Svigerdøtre på den anden.

Men hvad var det for en Hemmelighed, dette smukke, velstillede Hjem gemte på. Der var så tyst og trist i dette Hus, ingen Kop eller Tallerken klirrede, alle talte uvilkårligt dæmpet, selv den gamle Bisp næsten slugte sin Mad for ikke at gøre Allarm under Tygningen.

Koste, hvad det vilde, Eline Heramb måtte vide Besked.

Hun fik det næste Dag i Tante Lises egen Stue med Døren forsvarligt lukket.

Jo se, den strålende unge Student Boie Boisen havde ude i Dyrehaven forelsket sig i en ung, smuk Opvartningspige, og så varm og ærlig havde hans Følelse været, så han som en Stormvind havde fejtet alle Faderens Betæneligheder tilside, ja, denne var

endog gået ind på, at hun skulde sættes i Pension etsteds, for at afpoleres lidt, og så måtte han komme hjem med hende. Hvor han elskede hende, og hvor han var strålende glad. Tante Lise havde haft hele hans Fortrolighed i denne Sag. Men da kom det som et Jordskælv, at han pludselig kunde se på hendes Figur, at hun havde været ham utro. Alt andet hos hende kunde han bære, kun ikke dette. Men hun havde været så fortvivlet og anråbt ham om Barmhjærtighed, det var jo ham, hun elskede.

Ja, selv om han stod fast, glemme hende kunde han aldrig. Endda hun var bleven ond og hævnlysten. Tante Lise havde engang for Boies Skyld opsøgt hende, været god mod hende og forsøgt at tale det gode frem hos hende, men forgæves.

»Og Boie brød sig siden ikke om at blive gift, det var, som han havde mistet den Hjærtevarme, der ellers kendetegner alle Boisener,« sluttede Tante Lise Nannestad mildt.

»Men han er dog gift!«

»Ja, men det har hans Fader lavet. Justitsråd Møllers på Skelstoftte havde flere Døtre, og Christiane skulde være så god, så fik han hende, og Året efter fik de et dødfødt Barn, hun led så grusomt. Doktoren sagde, hun fik aldrig et levende Barn, og nu er hun svag, de siger, at hun skal have to af sine ældre Søstre i Huset til at hjælpe sig med at passe Boie — sikken Redelighed! Nej, vor kære, velsignede Boie bliver aldrig rigtig glad her i Verden, men en elsket, dygtig Præst, det er han.«



EN OMVEJ

I Vinteren 1830—31 var Frits Boisen altså til Hjælp for sin Fader, det var en Tid, der blev til stor Velsignelse for dem begge.

I Modsætning til de to ældre Brødre kunde Frits med Glæde gå en Omvej, når han på den Måde i Fred og Kærlighed kunde nå det Mål, hvorefter han sigtede.

Og det gjorde han denne Vinter, hvor den gamle Fader var lykkelig i den Tro, at han gik og påvirkede sin elskede Søn i sin, den rigtige Retning.

Frits talte kun lidt om Mynster, derimod fik han som tilfældigt Opmærksomheden henledt på Mathias Claudius.

Han havde altid vidst, at Faderen fra sit Barndomshjem havde stor Forståelse og Godhed for »Buddet fra Wandsbeck«, der da også i så mangt og meget var åndsbeslægtet — ihvertfald med den gamle Boisen. Vel havde han i sine yngre År set med nogen Overlegenhed på denne barnlige, enfoldige og ydmyge Mand, men da Frits en Aften ved Andagten som tilfældigt gav sig til at læse — på tysk selvfølgelig:

»Was ich wohl mag.

Jeg vil gjerne være med at se på en Begravelse, når sådant et forgrædt Øje endnu engang ser ned i Graven, eller En vender sig hurtigt bort og stirrer bleg, stift hen for sig og kan ikke komme til at græde, så plejer det heller ikke at være rigtig fat med mine egne Øjne; men jeg er dog egentlig glad; nu ligger han jo dog og har Ro! Ja jeg er et underligt Menneske i det Stykke, når jeg ser dem så Hveden, så tænker jeg allerede på Stubbene og Høstgildet. Folk er så bange for et Lig, det kan jeg ikke begribe. Det er et rørende, helligt Syn, at se et Lig i Ansigtet, men det må rigtignok

være uden Flitterstads. Den stille blege Dødningskikkelse er dets Prydelse, og Forkrænkelighedens Spor er dets Halssmykke og det første Hanegal til Opstandelsen.«

Da brast det ud af Faderen: »Stands Frits!« Det var jo som talt ud af hans eget Hjærte, — han sad lidt og så gentog han stille: »Und die Spuren der Verwesung ihr Halsgeschmeide und das erste Halmengeschrei zur Auferstehung —.«

Hvorpå han rejste sig og gik ind hos sig selv.

Senere på Aftenen taler de atter om Matthias Claudius, og om, at Grundtvig ligesom har opdaget ham pány to Ár efter hans Død i Reformationens Jubelár.

Frits Boisen læste for Forældrene, hvad Grundtvig i 1817 havde skrevet om ham i sin Udsigt over Verdenskrøniken fornemmelig i det lutherske Tidsrum:

»Til Slutning vil vi rejse, tæt ved Graven, et venligt Kors for Claudius fra Holsteen, en ægte Søn af Morten Luther, vel ej i Kraft og Nidkjerhed, men dog i barnligt Sind, i skjemtefuld, trohjertig Munterhed og inderlig Tilegnelse af Ordet i dets underfulde Salvelse og Sødhed. Hans Bøger ere uidentvibl de sidste tyske, gennem hvilke man med Rette kan sige, at Lutherus åndede, og harmes må man eller ynkes over den ilde stædte Fornemhed, hvormed Stodder-Konger på Parnasset gave ham som Hofnar deres Hånd at kysse, medens han svævede højt over deres vindige Storhed og lod dem kun ikke føle det, fordi han var en Barne-Engel, der ligesom havde forvildet sig ind i en fremmed Verden, og vilde smile sig fra den — —.«

Efterat have læst alt, hvad Grundtvig skrev om ham, drøfter de ham videre, det interesserer Bispinden at høre, at Claudius oprindelig var dansk, trods han skrev og talte Tysk og havde sin hele Uddannelse på Tysk. »Han vendte sig i Håb mod Nord mod Danskerne heroppefra ventede han en åndelig Genfødelse i Troskab mod det ægte gamle.«

Og Frits Boisen må som Bevis på denne Påstand læse Digtet Urian og de Danske.

Meget udtryksfuldt læser han de Slutningsvers, der er lagt De Danske i Munden:

»Vi sætter ikke Sceptret lavt!
 Behold I kun Jert Koteskafft!
 Vi frygter Gud, som Petrus skriver,
 Og Kongen med af Hjærtensgrund;
 Os Sandhed altid Sandhed bliver
 I Livet og i Dødens Stund.
 Hvad Mennesket mod Himlen driver,
 Gjenføder det og varer ved,
 Hvad Sandhed er og Sandhed bliver
 Fra nu af i al Evighed,
 Det ej I Vrøvlheho'der seer,
 Imorgen vrøvler I vist meer!»

Den Vinter blev forunderligt helliget Asmus og hans Wandsbecker Bote, og en Aften siger Fru Boisen:

»Gid der var en Mand, der her i Landet kunde fortsætte hans Værk, skrive på én Gang jævnt og åndrigt om alt mellem Himmel og Jord. Den, der kunde gøre det, vilde få mange Venner omkring i danske Hjem.«

Der bliver et Øjeblik dyb Stilhed, så siger Frits Boisen lidt usikkert:

»Hvad skulde et sådant Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse så hedde?«

»Budstikken!« siger Biskoppen og ler højt, »vi led så godt den gamle Budstikke derhjemme i Emmerlef, med min Morfader Peder Outzens Navn skåret øverst over de andre Bymænds. Den gik omkring mellem os med Bud om alt det, vi skulde vide — — jo, et sådant Skrift skulde væragtig hedde Budstikken.«

Frits Boisen havde fået noget at tænke på.

Tyve År efter begyndte han at udgive Budstikken, det Folkeskrift, der længst vil bevare hans Navn fra Forglemmelse i Danmark.



AFSKED MED UNGDOMMEN

Bispinde Boisen er denne Vinter undertiden lidt forundret over Helga. Søstrene fortæller, at ved alle Baller den Vinter danser hun næsten hele Tiden med den unge Godsejer Jørgensen, der danser så dejligt — — men han tager hende også altid tilbords eller sørger for at komme til at sidde ved Siden af hende.

Men dog var Helga glad og skrev flittigt til sin Ven i Jylland, og gik i Spænding og Længsel efter hans Breve, så hun forstod hende ikke.

Henad Foråret ved et Selskab med efterfølgende Bal i Halsted Præstegård i Anledning af Husets ældste, yndige Datter, den lille Grethes 14årige Fødselsdag, havde Jutta hørt flere Brudstykker af Samtaler mellem Jørgensen og Helga, som hun refererede til sin Moder.

Først havde hun talt til ham om sin Broders Lars, der siden han var bleven Præst i Jylland, var bleven så gammel eller så forunderlig stille og alvorlig, kunde ikke lide, at Ungdommen dansede, spillede Kort eller morede sig over Noget. Alt var syndigt. »Nej Fader!« havde hun sagt, »hvor er han billig og velsignet imod os Unge! Og så min Konfirmation! Ja, ham skal jeg nok holde mig til, ham skal jeg ikke glemme.« Hun havde også fortalt, at hendes Forlovede ikke holdt af at danse, hvilket hun beklagede.

Henimod Ballets Slutning havde Jutta hørt Jørgensen sige til Helga: »Skal vi danse sammen éngang endnu? Der er jo Ingen, der danser som Du!« Og hun havde svaret ham meget mildt: »Ja, meget gerne, men så bliver det den sidste Dans!«

Og så var Ballet sluttet, men Musikanterne sad endnu på deres Plads, og da havde Frits sagt til dem: »Åh, spil dog endnu den

sidste dejlige Vals, men så vil vi alle sidde ned og høre på den.«

Det var Eiglers 4 udmærkede Musikanter, det bruste i Salen og lød så smukt, nu alle var stille.

Da havde Jørgensen sagt til Helga: »Hvor har det dog været en yndig Aften!« »Ja,« svarede hun, »hvor har vi moret og fornøjet os sammen — men især iaften — og nu har jeg med Glæde taget Afsked med min Ungdom — jeg danser rimeligvis aldrig mere.« »Hvad siger Du Helga?« »Ja, sådan som vi have danset, kommer jeg aldrig mere til at danse, når jeg nu snart skal have Bryllup og kommer til Jylland, så er min skønne, velsignede Ungdom forbi. Og Du Lauritz« — her tog hun hans Hånd — »Du skal have min Tak for Alt!«

Da stod Frits foran hende og sagde: »Vognen er der.« Hun sprang op, mild og henrivende, som hun havde været hele Aftenen, og sagde spøgende og taknemligt Farvel til alle.

»Ja, lille Jutta,« sagde Moderen blødt, »det er Følelsen af at være så ung, der holder hende fast, og Barndomshjemmet og så — mer end noget andet — hendes elskede Fader. Andet og mere er det ikke.«



TRE DAGES FEST

Eline Heramb havde været nogle Forårsmåneder i København med Masser af Kommissioner, Brudetøj til Helga og Jutta. Men især havde hun været hos Professor Klingenberg for at forklare ham nøjagtigt, hvordan Svigerfaderen havde det, hans Helbred havde været noget vaklende denne Vinter.

Han bad dem passe nøje på de Diætregler, han skrev op, det var Sten, der samledes, — en grufuld Sygdom, der kunde komme til at berede ham store Smerter.

Hun gik grædende fra Professoren.

Frits Boisen modtog hende strålende glad i Gåbense. Han og »Smådrengene« havde længe arbejdet på en meget yndig Grotte i Haven, der nu stod færdig til at modtage hende. Han var så lykkelig over, at hans Fader holdt så meget af sin lille Svigerdatter, han havde ladet hendes Navn male på et Brædt, som han var optaget af at få anbragt på et eller andet iøjnefaldende Sted — måske over Grotten.

Hvor hun elskede ham.

Men da de kom til Saks København, var der Ilbud, at de ikke, som Bestemmelsen var, måtte blive der en Dag over, nej, komme så hurtigt som muligt og tage Boie med, Biskoppen var meget, meget syg.

De skyndte sig afsted og nåede mod Aften Vesterborg.

Eline Heramb fortæller: »Da jeg kom ind til Fader, sad han i sin Lænestol — men Gud — hvilken Forandring! Hans Hoved hang næsten ned på hans Bryst, og det var med stor Anstrengelse, jeg kunde bare mig for at græde. Jeg kyssede hans Hånd, han sagde sagte, — »det havde vi ikke tænkt, da vi sidst sås, nu er det med mig kun —« og dermed vendte han sin Hånd om —.«

Moder så denne Bevægelse og styrter ud af Stuen — op i Salen — det var ikke før dette Øjeblik faldet hende ind, at der var Fare påfærde, — nu fik hun en voldsom Krampegråd.

Jutta var syg, Marie så underlig forstyrret, Helga og jeg blandede vore Tårer sammen. Brødrene var alle om Moder for at trøste hende. Boie sad fra det Øjeblik af som naglet fast hos sin Fader både Nat og Dag — og overtog Overtilsyn med alt med Ro og Værdighed og den inderligste Kærlighed.«

Hun skildrer nogle Dage efter:

»Frits sad henne ved Sengen ind til Væggen. Så vinkede Fader ad mig. Jeg knælede ned ved hans Seng på denne Side og kysede hans Hånd; han hævede da begge sine Hænder, en over Frits, en over mig, og hviskede noget, som jeg følte var en Velsignelse, og den har for mig altid stået som min Indvielse til hans Søns Hustru. Du kære, kære Fader! Hvor strømmede mit Hjærte dog af Kærlighed til Dig og Din Søn, som Du gav mig, og hvor løb mine Tanker dog op og ned ad Himmelstigen med Dig, så vinkede Du Frits nærmere til Din Mund og hviskede til ham, »Drengene, antag Dig dem.« — Næste Nat ventede alle en Forandring, så vi var alle i Klæderne, de fleste i Ammestuen, hvortil Døren stod åben ind til Sovekammeret. Moder sad på Maren Ziers Seng og græd så bitterligt, hun var så medtaget, et Øjeblik faldt hun i Søvn i Helgas Arme. Da kom Boie og sagde, »han sover virkelig,« vi turde næsten ikke tro det; da Moder vågnede op, fik hun det glade Budskab, det var dejligt at se, så glad hun blev.«

Biskop Boisen havde flere Gange med Bedrøvelse talt om, at det var en sørgelig Fødselsdag hans lille Nanna fik dennegang. I de 32 lykkelige År, de nu havde været gift, var det jo altid hans store Fryd at glæde og overraske hende til den Dag.

Men det skulde han virkelig også opnå at gøre endnu engang.

Fødselsdagen var Lørdag d. 7de Maj. Fredag Morgen vågner han meget raskere, det fortsætter sig hele Dagen, den følgende Nat, og Lørdag Morgen d. 7de Maj erklærede Lægen al Fare overstået.

Hvor blev der Glæde.

Der havde de foregående Dage raset en modbydelig Storm, afbrudt af voldsomme Haglbyger, tidlig om Morgen den d. 7de Maj

kom endnu en Haglbyge, men så brød Solen frem i al sin Vælde, smeltede de sidste Hagl og tørrede Jorden, så man om Eftermiddagen kunde rive og pudse i Gård og Have, ti nu skulde der efter Bispens Ordre holdes Fødselsdag i tre Dage: Lørdag, Søndag og Mandag.

Han var som fyldt med Energi og Glæde. Han mindede om, at al Sæden på Loftet skulde røres og måles, og Sædekorn uddeles til de fattige. Det sidste gentog han flere Gange. Men derefter var han træt og faldt i Søvn som et Barn.

Om Søndagen kom hans Lærere og hilste på ham, han var endnu som fyldt med Glæde.

»I må hilse mine elskede Menigheder, nu kommer jeg snart til dem igen.« og lidt efter: »Hvor vil dog denne Sygdom gøre godt for mig og for Eder — nu skal jeg for Alvor vidne om vor Herres Kærlighed — — denne Sygdom har lært mig så meget — meget.«

Om Mandagen havde han det endnu bedre og begyndte nu at gøre Løjer. Han vilde barberes, inden Fødselsdagsfesterne!! var forbi, han vilde kunne kysse sin Kone, som hun ventede og fortjente.

Fru Dore og Eline Heramb var beordrede som Håndlangere, mens Rasmus Tjener foretog den vigtige Akt med Barberingen. Da det var overstået, så han op på Fru Dore og sagde: »Sig mig nu noget kønt!« Hun gav sig til at kæle for ham og sagde, han var så sød.

»Men Du Københavner,« sagde han vendt mod Eline, »Du må da vel også kunne sige mig noget?«

Hun stillede sig ret ved Sengens Fodende og sagde: »Du er smuk og fin som en Kammerjunker!«

Da lo han mægtigt, »det var just det, jeg vilde høre, og kald så på min Kone.«

Dagen derpå følte han sig så vel, så han vilde op fra Morgenstunden. Han spiste lidt Duesteg og morede sig over, som de alle kappedes om at hjælpe ham. Så skrev han et Embedsbrev, og derpå lod han Rasmus Tjener kalde, at han kunde hjælpe ham i Seng, han var alligevel træt, og han frøs, men gav Ordre, at intet derom måtte siges til Bispenden.

Nu vilde han kun hvile lidt — alene —.

Kort efter hørte Eline Heramb, at han kaldte på Rasmus Tjener, — hun sprang efter ham, og da hun fandt ham, næsten fløj de over Gårdspladsen, det så Moderen fra Dagligstuen, og øjeblikkelig var de alle samlet hos Biskoppen.

Da var allerede Dødskampen begyndt, Frits Boisen råbte: »Min Fader, min Fader!«

Så hørte de hans dybe, tunge Suk — svagere og svagere.

Da skar Moderens fortvivlede Skrig gennem Stilheden, og Døtrene styrtede til og ledte hende bort.

Rasmus Tjener vilde hente Lægen.

Eline Heramb var et Øjeblik alene med den elskede Døde. Hun tog hans endnu halvvarme Hånd og græd over den, takkede ham og lovede ham at være god, være Moderen til al den Trøst, hun kunde. Det var, som hendes Sjæl talte med hans Sjæl.

Da Lægen kom, sagde han, det var et Stikflod, der var intet mer at gøre, det var Døden.



BISKOP BOISENS BEGRAVELSE

Ingen havde set større Sorg end Bispinde Nanna Boisens. Da det første lidenskabelige Udbrud havde lagt sig, var hun som forstenet, og alle hendes Børn var i dødelig Angst for også at skulle miste deres Moder.

Da kom Fru Dore med den lille Nanna, den kærlige lille Pige krøb hjemmevant op på Bedstemoderens Skød, talte rent ud om sin egen Sorg over Farfar, da fik Tårerne frit Løb, mens den lille Pige tørrede hendes Øjne og kælede for hende.

Tanterne søgte også at vække hendes Deltagelse i de overordentlige Forberedelser til Begravelsen, man vidste, at Deltagelsen vilde blive så stor som måske aldrig før set på Øen, og at de skyldte den elskede Boisens Minde, at alt skulde være mer end rigeligt og overmåde smukt.

Ja, ja, det vilde hun være med til, og fra nu af var hun rastløs virksom. Der skulde dækkes Borde i Dagligstuen, Seminariet, Skolen, i Lærernes Værelser og i Loen, alle, der kom for at følge, skulde beværtet.

På selve Begravelsesdagen står hun med sine Søstre ved Dagligstuevinduet og ser Følget samles. Der kom Grever og Baroner, Herremænd og Amtmænd, Lærere og Bønder og mer end 50 Præster.

Det bølgede med Mennesker også ud over Markerne. Folk fra Sognene og Seminaristerne havde bedt så bønligt om at bære ham til Graven, for at føje dem, blev de inddelt i mange Hold, hvert Hold bar ham så et ganske lille Stykke.

Tante Lise havde gået og klynket: »Når Klokkerne begynder at ringe, så falder Nanna helt sammen for os.«

Det gik dog anderledes.

Ved at se de Masser af Mennesker, der blev ved at strømme til, sagde Fru Boisen pludselig fuld af Bekymring:

»Jeg frygter for, vi ikke har Mad nok, — dog, Vor Herre lægger vel sin Velsignelse deri!«

Da lægger Tante Sara Hovedet på Siden og siger med Grav-alvor: »Ja, han gør jo nok, hvad han kan, men — her er nu alligevel alt for mange Folk.«

Da brast Bispinden i Latter, og de andre skyndte sig at stemme i med, — imens var Klokkerne begyndt at ringe.

»Hvad er det, der suser så underligt for mine Øren — — er det af den Latter?«

»Ja«, man lod hende blive i den Tro.

Siden var hun stille og fattet.

I Kirken blev der holdt Tale af Provsten Rasmus Møller (Boisens Efterfølger som Biskop) og af Hjemmets hjærtensgode Ven: Pastor Daniel Smidt (senere Provst i Stege). Han sluttede sin Tale således: »Lad Konge og Fædreland aldrig savne sådanne tro Mænd og utrættelige Arbejdere! Fred over Graven! den første i Danmark på en Landsby-Kirkegård, hvor en Biskop har nedlagt sin Hyrdestav; Ære og Fred over hans Støv!«

Det ser ikke ud, som om nogen af Sønnerne har talt over deres Fader, men ingen af dem blev gennem hele deres Liv træt af at tale om ham.

Således skriver Frits Boisen i 1859 i Budstikken meget smukt i et lille Stykke om den gamle Forsynstro:

»Ordet er godt i sig selv, når det kun forstås og anvendes ret; der er megen Trøst at finde i Forsynet, når det kun ikke sættes alene på Tronen, men føres hen til den første Artikkel om Guds Faderlighed. —

Gud Faders Forsyn, således er der Trøst og Glæde i Ordet, og det var da også, hvad Adskillige af vore fromme Fædre, som hørte hjemme i den rationalistiske Tid, mente med Ordet, og jeg tror, der var ikke Få iblandt dem, der troede så barnligt og enfoldigt derpå, at vi, med det større Lys, der er opgået for os over,

* Meget forkortet.

hvad der er Kristendom, stå endda langt tilbage for dem deri. Således skrev for nylig en af mine Venner til mig netop med Hensyn til disse vore Fædre: »tilsidst berør det dog på Livet, ikke på Lyset, hvortil vi ere komne.«

Der er Mange, som mene, at det har Intet videre med Jesus Christus at gøre. Jeg må da på det Bestemteste udtale, at til Faderen kommer Ingen uden ved Sønnen, at den første Artikkel kan ikke løsrives fra den anden eller tredie, men jeg troer også, at skønt disse vore Fædre ikke syntes at have meget med Christus at gøre, så havde han så meget mere med dem at gøre, og, hvor der ikke var en bestemt Modstand imod ham, der drog han deres Hjærter til Faderen, selv om han måtte vedblive at stå i Skygge.

Ja, jeg har så meget tilovers for disse Fædres hjertelige Tro på Guds Forsyn, at det er mit inderlige Ønske og min Bøn, at jeg deri måtte ligne dem.«



KONGENS TROFASTHED

Men hvad nu? Hvordan vilde Fremtiden forme sig? Der var nu først de tre glade Bryllupper, der var set hen til med så store Forventninger.

Pastor Karl Boisen, Nebbelunde, holdt en Dag (ganske i det stille) sit Bryllup i Nykøbing.

Jutta Boisens Bryllup blev foreløbig opsat, skønt Jespersen nu havde fået Embede i Utterslev, men man kunde ikke i Øjeblikket overse, hvor meget Udstyr hun kunde få.

Helga Boisen begærede intet, så det faldt lettere. Hendes Bryllup skulde holdes hos Pastor Lars Boisens ovre i Jylland.

Fra forskellig Side var der fremsat Ønske om, at Lars Boisen skulde blive sin Faders Eftermand, men — dels var det et stort Embede, som mange ældre allerede havde kastet deres Øjne på, han var jo endnu så ung — og dels følte han slet ingen Trang til at blive Seminarieforstander, men sin Faders Præstegærning vilde han usigeligt gerne fortsætte.

Om disse Forhold har Frits Boisen skrevet i Budstikken*:

»Det var i Frederik den Sjettes Dage — det er længe, længe siden, just ikke fordi der er gået så mange År, men fordi der er sket så mange Forandringer.

Der var dengang bleven et Præstekald ledigt, og i det havde der siddet en Mand snart i 50 År. Jeg så den Mand fra min Barndom af, og jeg så ham til det Sidste, men skønt det nu er mange År siden, jeg så ham, så ser jeg ham alligevel bedre end de Aller fleste af dem, jeg nu ser. Jeg har aldrig set et så vemodigt Blik, som

* 1860: Herrebøn er Herrebud.

hans og dog så mildt og kærligt. Ved at mindes, hvordan han så på mig, når jeg havde gjort ham imod, har jeg det bedste Billede på, hvorledes Jesus så på Peter. Jeg har aldrig kendt noget Menneske, som mindre kunde tåle at se Nogen bedrøvet, og som, når han mente, at han selv havde voldt det, hastede således med at gøre det godt igen. De unges Kreds var ham altid den kæreste, og mange gode Ord har han talt i den, som ikke bliver glemmt.

Der var Sorg, da de udbar den Mand af det Hus, hvis Glæde, hvis Stolthed han havde været så mange År, og da de gemte hans Støv, det velsignede, på den Kirkegård, hvor hans Fod havde trådt så mangt et Fjed, hvor hans Mund havde talt så mangt et Trøstens Ord, da sang de over ham hans Yndlingssang: »Hvor de så stille hvile, alle de Salige!« Så stille synes mig ikke heller der er Nogen, der hviler, som på den Kirkegård, men Gud, hvor var det skrækkeligt, om der ikke var de Dødes Opstandelse!

Nu var der Sorg i den gamle Præstegård. De skulde drage bort derfra, som syntes at være således sammensmeltede med den, at de kunde ikke skilles ad.

Der var blandt hans Sønner én, som nok kunde blive hans Eftermand; når det kunde ske, så var dog ikke Alt forbi, den Søn var én af de Stille i Landet, så kunde Nogen udbrede Fred og Velsignelse over den gamle Præstegård, da måtte det være ham. Og han var villig til at komme hjem — det havde været hans bedste Glæde hele hans Liv igennem. En Greve havde Kaldsretten; han havde været den Afdødes Ven, var også en Ven af hans Enke, hende, som nu skulde drives ud af denne Præstegård, hvor hun havde levet et Kærlighedsliv, som jeg forgæves siden har ledt om her i denne Verden, finder vist også først i Himlen.

Greven havde et ømt Hjerte, så det var umuligt, at han kunde sige Nej. Og dog var der uventede Hindringer. Jeg tror, Greven gerne vilde gøre, hvad man ønskede, men at han troede, ikke at kunne gøre det uden at gøre sig skyldig i Uret mod Andre.

Frederik den Sjette stod dengang for Styret her i Landet, og der har aldrig været så megen Sandhed i Talen om en Konge som Landets Fader, som der var her. Han havde været en Ven af den afdøde Mand, jeg skriver om. Han havde også engang været vred

på ham, fordi han havde ikke villet rette sig efter hans Ønske, da det var mod hans Overbevisning, men det var et yndigt Træk i Frederik den Sjettes Karakter, at han kunde ikke glemme gamle Venner og kunde ikke bære Nag.

Greven var draget til København, måske for at finde Råd i den Våde, han var. Han kom op til Frederik den Sjette, og da Talen kom på det Præstekald derovre og på Manden, som var kaldet bort derfra, sagde Kongen på sin underlige afbrudte Måde: »det skulde glæde mig, om hans Søn kunde blive hans Eftermand.«

Det var en Herrebøn, men den blev Herrebud. Jeg tænker, Greven har følt sig løst fra alle sine Betæneligheder, vist er det, da han kom hjem, bragtes Budskabet snart til Præstegården, at Sønnen skulde blive sin Faders Eftermand.

Så drog Trøsten ind i den gamle Præstegård.«



ENE OM AT RÅDE

Fru Boisen sidder en Aften og overvejer Børnenes Fremtid. Alt er blevet så meget lysere, nu hun ved, at Lars vil blive kaldet til Vesterborg og Birket, men endnu er der meget at tænke igennem.

Pastor Boie Boisen har tilbudt Frk. Lise Nannestad et Fremtidshjem i Sakskøbing Præstegård, dog hun og Tante Sara kan slet ikke mere skilles ad, så de får blive i deres små, hyggelige Stuer i Vesterborg Præstegård. Men Tante Lise er både stolt og taknemlig over Tilbudet og har spurgt, om det istedetfor må gælde som Indbydelse til kortere og længere Besøg? — »Jo, det må det.«

Smådrene, der nu er 14 og 16 År, skal efter Nådensårets Udløb til København sammen med Frits og der læse videre til Studentereksamen under hans Vejledning, og selv må Frits så finde Beskæftigelse derinde, så han kan klare sig selv, han er kun 23 År, før han er 25 År kan han ikke vente at få Præstekald. Han og Eline vil gerne giftes, de kunde så have Drengene i Pension, det var en Udvej.

Hun vil så gerne ordne alt på den kærligste Måde for sine elskede Børn, men det er svært ene at tage en Bestemmelse, når man hidtil har været to. Det har altid været sådan, at når hun kunde få Boisen overbevist om et eller andet, så var hun med det samme selv så overbevist, så ingen og intet kunde rukke hende. Som et af de mægtige Egetræer i Lållands Skove havde han stået med sine Rødder dybt plantet i Sanddruhedens og Kærlighedens Jordbund, fuldt og helt en Mand.

Hun har lukket Vinduet op og ser i den lyse Sommeraften ud

over den Have, hvor hans Træer er vokset så højt, Lindene på Højen vil i Århundreder hvælve sig over kommende Slægter. Marie sidder med sin Gitar henne i Grotten, hun spiller og synger dæmpet den lille Harpepiges Klage*:

»Faderløs og moderløs, af Brødrene forladt,
Alle små Søstre i Graven nedsat,
Alle tilsammen i Hungerskval død;
Tungere Tåre på Jorden ej flød.

Frændeløs og venneløs i Verden om at gå,
Sjunge, mens Tårer i Øjnene stå,
Smile med Kummer og sjunge for Brød,
Tungere Tåre på Jorden ej flød.

Harpeklang og Glædessang ved fremmed Dør og Bord,
Ingen som hører de bævende Ord,
Ingen, som ved, hvorfor Kinden er rød;
Tungere Tåre på Jorden ej flød.

Syngende og smilende med stille krænket Sind,
Klappes af fremmede Herre på Kind,
Betle om Livet og ønske sig død;
Tungere Tåre på Jorden ej flød.»

Det griber Moderen om Hjærtet, så hun er lige ved at klage sig højt. Hvor har hun dog lidt, denne hendes elskede Datter med det blødeste og fineste Sind af dem alle — at just hun skulde blive en sær Mands Legetøj gennem de mange År.

Og nu Brødrene — Lars og Frits — som hun har klynget sig så inderligt til, begge vil de glemme hende for den Kvinde, de elsker.

Da ved hun pludselig, hvad hun vil gøre, når til det kommende Forår Nådensåret er forbi, Smådrengene konfirmeret af Lars og Juttas Bryllup fejret, da vil hun overlade den hyggelige lille Lejlighed, hun imidlertid har fået indrettet til sig selv her i Præstegårdens Sidefløj, til sine Søstre og en Plejerske og efter Ferien

* Ungdomsdigt af Ingemann.

flytte til København, skabe et Hjem for Smådrengene og Marie, ja, for dem vil hun ofre sig helt, Marie skal frem i Verden med sin skønne Stemme, hun håber så inderligt inden sin Død at se hende glad og lykkelig som de to Søstre.

Her — i den kære, gamle Præstegård — vil ikke være det rette Sted for Marie. Lars er mer pietistisk, end Moderen egentlig havde tænkt. Frits havde fortalt, at i Assens Præstegård var den hyggelige Wist banlyst, der sang man kun Salmer og åndelige Sange, al den anden muntre Musik, hvortil hendes Mand altid måtte trampe Takten, hvis han da ikke pludselig sprang op og greb en af Døtterne, Tante Lise eller hende selv til en Svingom — vilde nok aldrig mere få Lov at lyde i den gamle Præstegård.

Hun huskede, hvor smukt Lars og hans skønne Ida havde danset sammen som nyforlovede, renere, skønnere Syn havde hun aldrig set, hvor kunde da al Dans nu pludselig være bleven Synd?

Nej, Marie skulde bort herfra og føres ind i Lys og Glæde.

Men nu var der først Sommerens Hovedbegivenhed: Helgas Bryllup, som Lars vil holde, inden han rejste til sin nye Gærning i Vesterborg.

De er alle indbudt, men det var der nu ikke Råd til, nej, men Tanterne og Marie, de tre, der trænger hårdest til at glædes, dem vil hun tage med, og så vil hun endnu engang rejse som Bispinden, Rasmus Tjener skal følge dem, hans praktiske Omsorg vil såvist ikke være overflødig i det Rejseselskab.



HUN FÅR EN SØN

Så sad hun da i Assens* Præstegård de sidste Dage før Helgas Bryllup. Hun, der aldrig før har været i Jylland, har altid tænkt sig Landet en Smule barbarisk, nu overvældes hun næsten af al den Skønhed.

Fra Dagligstuen Vinduer den mest fortryllende Udsigt til det blå Hav. En malerisk lille Vandmølle inde mellem Skovene tilhøjre. Øen Endelave i det fjærne, og de bakkede, kornrige Marker tilvenstre med Skjold Kirke på Højden.

Det var slet ikke let for Lars og hans yndige Hustru at forlade dette Sted, især nu, når Helga blev Frue på Palsgård. Her havde de været lykkelige. Han havde formået at vække åndeligt Liv, Befolkningen hang ved ham med rørende Tillid og Kærlighed. Hvor gik den Mand, der kunde og vilde fortsætte denne Gærning, Frits var for ung til at komme i Betragtning.

Vel var Vesterborg et meget større Kald, men hvordan skulde den arme Lars alligevel formå at vedligeholde al den Gæstfrihed og Gavnildhed, som der hidtil havde været ydet? Og alle dem, han ligefrem skulde forsørge. Hun selv med Enkepension og Tanterne, der intet ejede, men som med Årene var bleven så forvænt. De var jo så frejdigt kommen til hende angående alt, hvad de ønskede og trængte til.

Boisen havde fra første Færd vist hende den mest ubegrænsede Tillid, givet også hende en Nøgle til Pengeskuffen i Chatollet, og den havde aldrig været tom, og hun havde aldrig fået et gnavent Ord, selv om hun brugte meget.

Men Formue, den havde de ikke samlet, var det ikke en Fejl?

* ved Horsens.

Redtz kom hver Dag ridende på en hvid Hest og hilste på Helga, men en Dag kom han med Køretøj for at hente sin Svigermoder alene til at se Palsgård.

Mens de kørte, viste han hende Egnens store Skønhed. Inde i Bugten mellem Palsgård og Klakring var Vandet af en hel anden Farve end Havets, det var nemlig om Sommeren en Indsø med næsten fersk Vand, men om Vinteren var Jordtungen, der skilte Sø fra Strand, oversvømmet. Nu derimod gik det røde Kvæg og græssede, i Afstand så det ud, som de gik i Stranden.

Redtz var lykkelig over at vise hende alle Herlighederne. Slottet, der rager op over Skoven og gjælder som Sømærke. Hovedbygningen med de alentykke Mure, så der næsten var et lille Værelse omkring hvert Vindue.

Så førte han hende ind i Biblioteket, viste hende alle dets Skatte og så i Flugt dermed de to Gæsteværelser (Dagligstue og Soveværelse), der havde været tiltænkt hende og Boisen.

Redtz fortsatte lykkeligt med at vise frem. Hun skulde også se hans Schæferi. Fårene var så fine, så de havde deres Stamtavle hængende trods nogen Adelsmand.

Sidst så hun hans Stolthed — Gårdens Hingst.

Og så — mens han viste hende Haven — blev han mer og mer lykkeligt fortrolig overfor hende, fortalte hende, at han elskede at læse højt. Han vilde om Aftenen læse højt for Helga af alt, hvad nyt der udkom, især af Grundtvig.

Han lo kort, »ved Du, at vi, som sætter så stor Pris på den Mand, har fået et Øgenavn? Man kalder os Grundtvigianere! Nå, det er vel kun en Overgang, det bliver man vel ked af tilsidst, men nu ved Du altså, at Du har fået en Grundtvigianer til Svigersøn.«

Han lo påny og var stadig alt for lykkelig til at mærke den dybe Vemod, der var lige ved at overvælde hende, idet hun gjorde den bitre Erfaring, at heller ikke Glæden kan man være ene om. O, Gud! om hun på denne vidunderlige Dag havde haft Boisen ved sin Side, følt hans varme Håndtryk og mødt hans strålende, glade Blik ved Synet af al den Herlighed, deres elskede Helga gik ind til.

Det undrede hende altid siden, at hun ikke crindrede selve Brylluppet så godt som den Dag på Palsgård ene med Reedtz. Det var vel, fordi hun den Dag, midt i al sin Sorg og sit Savn, var kommen til at elske denne unge, fremmede Mand med Moderfølelse, han, der længtes så inderligt efter at gøre hendes Barn lykkeligt.

Men hun føler, at hun skylder ham fuld Fortrolighed.

Så da de — lidt trætte — sidder sammen efter Middagen, siger hun: »Otto, jeg tror, at Helgas Syn på alt kristeligt altid vil vedblive at være hendes Faders, hun var hans Pige så fuldt og helt, hendes Konfirmandtid hos ham greb hende forunderligt dybt. Hvordan vil Du kunne tage det, om hun aldrig bliver — Grundtvigianer?«

Han ser på hende med et smukt Smil:

»Alt hos Helga er Lykke for mig, tilmed er jeg intet Øjeblik i Tvivl om, at det Liv, der ved Grundtvig er kommen til mig, ligger som i Svøb hos hende, det gjorde det også hos hendes Fader, og derfor vil det efterhånden åbenbare sig hos alle hans Sønner — det tror jeg —. Du, kære Svigermoder, er jo — selv om Du ikke ved det — allerede fuldblods Grundtvigianer.«



NÅDENSÅRET

Nådensåret, denne mærkelige, gamle, folkekirkelige Indretning, hvor Enken endnu var den herskende med Eftermanden (uden Konen) som sin Gæst.

Dette År forløb jo her mildere for alle Parter, end det ellers var Tilfældet. Foreløbig var her en Vicepastor, der længe besørgede al Præstegærning, og da Lars Boisen endelig kom, havde han sin Hustru med.

Endnu dette År fik Tanterne Lov at herske enevældigt, mens én og anden af det gamle Tyende gled ind, hvor de kunde bedst, net udstyret af deres gamle Husmoder.

Også for Seminariet blev det et Nådensår, man gør hurtigt den ganske mærkelige Opdagelse, at trods alle Bestræbelser fra den ganske udmærkede og fuldtallige Direktions Side fører Seminariet nu kun en Skintilværelse, Livet er borte. Allerede straks efter Boisens Død føles det, at man må gøre noget ekstra, man mener da, at det vil være af Betydning, at anskaffe moderne gymnastiske Apparater. Greven på Pederstrup skænker Træværket, og så laves der bl. a. en Klavremaskine! Aldrig er der bleven skrevet og ordnet så meget i Protokollen som i dette År, eller ført skrappere Tilsyn, men ak! intet hjælper, man må se i Øjnene, at Seminariet bør nedlægges.

Så afholdes da den sidste Eksamen d. 30te—31te August 1832, — 20 Seminarister bestod, og endnu engang kom ældre Lærere rejsende langvejsfra (en helt fra Klipleve i Slesvig) for at få Titlen: Seminarist fra Vesterborg.

Det er en vemodig Dag, Bispinden er endnu ikke rejst til København, men da det kommer til Stykket, kan hun ikke overvære den sidste Eksamen.

Bagefter skal Seminariets Bo gøres op, og alle studser over, så lidt en så rig Virksomhed i Virkeligheden har ejet.

Protokollen udviser:

- a. Klavremaskine med øvrige gymnastiske Apparater.
- b. Bogsamling med Reol c. 130 Bind.
- c. Et gammelt Positiv
- d. Et gammelt Klaver.
- e. 6 Skråborde, 7 Bænke, 1 Bord, 1 Lænestol, 1 Forhøjning, 1 sort Lærredstavle.

Det meste blev skænket til Børneskolen i Vesterborg.

Efter Eksamen går man i Smågrupper omkring på Kirkegården og i Haven, der tales sagte om, at man i disse to Dage ligesom stadigt ventede, at en Dør skulde gå op, og Manden for det hele træde ind og ved sin blotte Nærværelse atter skabe Liv, Glæde og Virksomhed.

Jespersen og Juttas Bryllup bliver fejret. Det gjorde Moderen ondt, at hun ikke kunde gøre det festligere og rigere for den lille, tålmodige Jutta. Hun kan ikke nænne at skille sig af med alle sine skønne Ting, Hjemmet i København må være en smuk Ramme om Marie.

Men da Brudeparret om Aftenen skal køre til deres nye Hjem, bliver Moderens Hjærte så fuldt, og hun tager det kæreste og festligste Stykke, Huset ejer, Selvkogeren af Sølv fra Sølvbrylluppet, og giver den til Datteren: »Lille Jutta, så længe Du ikke har skilt Dig af med den, er Du ikke fattig!«

Anton Boisen, der for første Gang ikke fik sine Skatter betalt fra Fædrehjemmet, er bleven ked af Skaftegård, sælger den og flytter længere bort.

Der er bittert at skilles fra Dore og de yndige Børnebørn.

Der er i dette År født to Småpiger, hos Lars Boisens en lille Elfrida, hos Carl Boisens en lille Charlotte.

Tanterne taler så meget om deres Skuffelse over, at det ingen af Stederne blev en lille Nanna. Hun må stadigt bede dem tie, det smertor jo kun.

Meget skøn er Smådrengenes Konfirmationsdag. De har vokset sig så høje og smukke, især Harald. Året, med Konfirmandforberedelsen hos Lars, har modnet dem så mærkeligt, der er Øjeblikke, hvor hun synes, hun kan tale med dem om alt.

Som hun ser dem stå der i den elskede, gamle Kirke, så grebne og dog i Stand til — næsten mandigt — at svare på alle deres

Broders alvorligt, dybsindige Spørgsmål, kommer, for første Gang siden Boisens Død, en Følelse af Glæde til hende.

Men det er kun et Nu, hun har lukket Øjnene for at prøve, om hun dog ikke kan holde den Følelse fast. Hun synes, hun lægger sin Hånd i Boisens og hvisker til ham: »Elskede Ven, ser Du vore Smådreng?»

Der er endnu ikke i dette strenge År gået en Dag, hvor hun ikke har grebet

sig i at vente Boisen komme hende imøde, enten ude eller inde, hvor hun ikke har syntes, at hun pludselig måtte standse for at lytte efter hans Skridt, ja, hun synes endog, hun undertiden har hørt hans Stemme i det fjærne. Hun ved, at det nærmer sig det sygelige, og at det er nødvendigt for hende selv at komme bort fra Vesterborg for en Tid. Med et ved hun fuldt og fast, at aldrig, aldrig mere vil noget glæde hende, som det har



BISKOP BOISENS GRAV
EFTER MALERI AF MARIE HBTING.

gjort sammen med ham — end ikke Børnenes Lykke og Fremgang, herefter vil Glæden blive så uendelig lille, men Sorgen vil føles dobbelt tung. Var sådanne Livsvilkår retfærdige, var de til at bære gennem måske mange, lange År?

Middagen er festlig nok, men ganske uden de svundne Dages Munterhed.

Anton Boisen gør små Forsøg, men det falder altsammen så underligt til Jorden. Så bliver også han tavs — helt unaturlig tavs.

Mod Solnedgang gik de alle op på Kirkegården, der var lagt friske Kranse på Faderens og den lille Broders Grav.

Det skønne, værdige Gravmonument, skænket fra hele Stiftet, var lige rejst over Biskoppens Grav.

Som de stod der med hinanden, begynder Lars at synge Brorsons skønne Salme:

»Ak, min Rose visner bort,
Bliver både bleg og sort!
Ak, mit Blomster stod
Før som Mælk og Blod,
Falmer nu fra Top til Rod!«

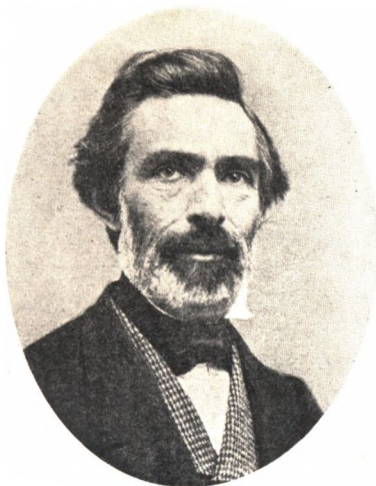
Lars synger Versene for, og snart kommer de alle med. Da de har sunget det sidste Vers:

»Verden, Verden af dit Sind,
Luk din Jesus ene ind!
Favn ham i din Tro,
Lad ham i dig bo,
Så får Sjælen nok sin Ro!«

falder Ringeren ind. Klokkeslagene toner ud over den dejlige Egn, hvor de har været så lykkelige. De bliver stille stående med hinanden. Moderen har én af Drengene ved hver Side, på en Gang læner de sig til hende og støtter hende.

Ikke Glæde, — men en dyb Følelse af Taknemlighed kommer til hende. Hun takker pludselig af hele sin Sjæl for de mange Års rige Samliv, for Børneflokkens Kærlighed og for Guds store Godhed mod hende, idet hun føler, at han i dette Øjeblik skænker hende sin — Fred!





PASTOR HARALD BOISEN SOM ÆLDRE



PASTOR PETER BOISEN SOM ÆLDRE

UNG GRUNDTVIGIANISME

Mens Frits Boisen og Brødrene allerede var kommet til København om Foråret, kom Bispinden og Marie Boisen først om Efteråret.

Da havde »Smådrengene« meget at fortælle. De var blevet gode Venner med Jakob Chr. Lindberg, som de en Tid havde boet i Hus med, og som var så elskelig mod dem og umådelig optaget af at påvirke Frits. Han og Lindberg talte ofte sammen til langt ud på Natten, det drejede sig om den kirkelige Oplysning, om Sakramenterne, kort sagt, om den sande Kristendom, som den giver sig Vidnesbyrd i Troens Ord, der ikke skal udgranskes af den hellige Skrift, men som der er troværdig bevidnet og beskrevet.

Og så var der Grundtvig, som Frits stadig gik og hørte i Frederikskirken. De hørte ham også, men de fulgtes ikke med Frits, de gik en Omvej for ikke at risikere at møde deres Skolekammerater, der foragtede Grundtvig og kaldte ham en 3 Skillings Mand, siden han havde tabt sin Sag mod Clausen og havde måttet betale for sine Udtalelser. Der blev næppe gjort så meget Nar af Lindberg, man respekterede hans Lærdom og den Klarhed og Sindighed, hvormed han kæmpede i Kirketidende.

»Hvad får I så ud af at høre Grundtvig?«, spurgte Moderen.

Peter og Harald så til hinanden, og så kom det med Begejstring: »Det er mest på Følelsen, Moder, han forekommer os at være en Profet! Det har tit været sådan, at vi ikke har forstået hans Forkyndelse, vi kan ligesom ikke nå op til ham, men vi sidder hele Tiden og passer på, for på én Gang kommer han så helt ned til os, og så kan Du tro, vi får noget at tænke på og bagefter tale om med Frits. Eline var med os i Kirke Pinsedag, og da talte Grundtvig så glødende om Ilden fra Himlen og de levende Tunger, og vi syntes, vi så Ildtunger falde ned over ham. Vi sad i én af de lukkede Stole ovenpå, og pludselig kaster Eline sig på Knæ og bad og takkede Gud for al hans Nåde mod os arme Syndere. Moder, vil Du og Marie ikke med hen at høre ham?«

»Måske — måske.«

Hun og Marie går hos deres gamle Venner, Stiftsprovst Clausens, og bliver modtaget med den største Kærlighed.

Det krænker hende lidt at mærke, at Clausen gik ud fra som en Selvfølge, at det var Lars, der havde påvirket hans Søn, Emil Clausen, på deres fælles Udenlandsrejse, så Emil Clausen nu ligesom Lars helt havde mistet sin Ungdoms Munterhed.

Hun tænkte i sit stille Sind, at hendes Mand dog egentlig altid havde været af den modsatte Anskuelse, at denne uheldige Påvirkning var kommet fra Emil.

Men naturligvis glædede det hende at mærke, at Clausen stadig elskede og interesserede sig for hendes Sønner, desværre vidste hun jo nok, at Grunden var den, at de alle tre altid kun meget svagt havde bekendt deres Tro og Overbevisning der i Huset.

Marie sang smukt ved Aftenselskaberne hos Clausens og kom der sammen med fremragende og betydelige Mænd; men det var, som Stiftsprovsten sagde: »Hendes Tanker må være hos en anden, hun er jo aldrig helt nærværende blandt os.«

Moderen sukkede. Dagen efter indmeldte hun sig og Marie i den selskabelige Forening Kædeselskabet.



UNGDOMMEN BEKENDFR KULØR

Frits Boisen har i Budstikkens 1ste Årgang (1854) et smukt Stykke: Om at kende sig ved vor Herre, der rimeligvis handler om hans ældre Brødre og viser, hvor vanskeligt det kunde falde en ung Mand i de Tider at bekende Kulør*:

»Det var i et meget dannet Selskab, at én stod frem og fortalte om en Student, der havde holdt en Prædiken, hvori han havde sagt, at kun Bønnen i Jesu Navn var sikker på Bønhørelse, og at man måtte stride med Gud i Bønnen. Der blev brugt meget hårde Ord både om den Student og den Lærdom, han førte frem.

Der var et Menneske i Selskabet, på hvem jeg godt kunde mærke, at han var mest enig med Studenten, man dømte så hårdt. Han var imidlertid af det Slags Folk, som År og Dag kunde leve med og omgås med aldeles vantro Mennesker, og de fik ikke at vide, hvorledes det egentlig hang sammen med ham, undtagen at de nok vidste, der var Noget ved ham, som ikke var helt rigtigt, ellers var han særdeles vel anset som et kønt, dannet Menneske.

Men da man så i stor Nidkærhed udbrød: sådan en Karl skulde spyttes i Ansigtet, slås med Næver og pidskes, da slog det ham nok, ja, det gjorde man jo rigtignok ved vor Herre, og så blev det ham dog for stærkt, og han sagde ganske sagte, dog så de alle kunde høre det: »da kan jeg dog ikke nægte, at jeg kender mig ved de Ord, Studenten har sagt!«

Der fremkom en uhyggelig Tone i Selskabet, og i Grunden var al Fornøjelse forstyrret for den Aften. Men dette Menneske gik hjem derfra mere glad, end han plejede. Det var jo kun den stak-

* Meget stærkt forkortet.

kels, foragtede Student, han havde kendt sig ved, men det var, som han hørte vor Herre sige: »hvad somhelst I gøre mod den mindste af mine Brødre, det er gjort mod mig.«

Det andet Træk handler rimeligvis om hans Broder Lars og den lærde J. Chr. Lindberg:

»Der var en Mand, der vidnede meget strengt og skarpt imod alle dem, som førte nogen falsk Lærdom. Det var grueligt, så mange Fjender han fik, og det lod til, at jo lærere de vare og jo mere ansete, destomindre kunde de lide ham; dog var de lidt bange for ham. Denne Mand underkastede sig en Slags Prøve, tilligemed nogle andre lærde Mænd. Bagefter var der en Højtidelighed, hvor mange Lærde og Ansete var tilstede for at ønske dem til Lykke, der havde overstået Prøven. Men alle gik denne Mand foragteligt forbi, ingen havde et venligt Ord at sige ham eller en Hånd at række ham. Men der var en af dem, der havde bestået Prøven med ham, om hvem jeg bestemte vidste, at han var enig i Troen med denne Mand, til ham kom de Alle og ønskede ham meget venlig til Lykke, han var af dem, der gik så stille med sit og fornærmede Ingen. Da tænkte jeg: gid han dog vilde gå hen og ønske den forladte Mand til Lykke, det gjorde mig ondt, at han stod så alene. Og som jeg tænkte, således så jeg ham pludselig skride tvers over Salen hen til Manden og række ham Hånden, og jeg så den anden gribe hans Hånd og trykke den så trohjærtet og med sådan Glæde, så jeg skønnede, han var ikke blot glad for sin egen Skyld, men også for hans Skyld, som dog havde fået Mod til at kendes ved ham, thi det var dog nok vor Herre, han vilde kende sig ved, da han ikke kunde tåle, den anden skulde stå så forladt.

De andre blev slet ikke glade ved det Syn, og det kom mig for, som de tog noget koldt imod ham, da han kom tilbage fra sit Felttog. — —«

I den kommende Vinter tilspidses Forholdene mere og mere.

Stiftsprovst Clausen havde — beundret af mange — uden videre forandret Dåbsritualet. Han spurgte ved Dåben i Stedet for: »Forsager du Djævelen o. s. v.« — »forsager du Synden og alt,

hvad ondt og Gud mishageligt er?« Han udelod de to Skriftsteder: »Vi ere alle af Naturen Vredens Børn,« og »dette Barn, som er undfanget i Synd og født i Misgærning« — samt efter Dåben: »Gud, som har forladt dig alle dine Synder —« —. Stiftsprovsten oplevede dog adskillige stormende Scener i Kirken med Folk, der gjorde Indsigelse mod hans Døb.

Engang lod han en Fader til Barnet kaste ud af Kirken. Manden holdt sig så fast til en Pille, så en Sten blev revet ud af et Hjørne; men ud kom han.

Ophidset til det yderste kommer Stiftsprovsten hjem og skilddrer det forefaldne, da tilstår pludselig hans hidtil altid så stilfærdige og hensynsfulde Søn, Emil Clausen, at han må bekende, at han er fuldstændig enig med denne Fader.

Stiftsprovsten blev lidenskabeligt fortvivlet over sin Søn, det blev en ufattelig hård Kamp mellem en Fader og Søn, der elskede hinanden.

En Dag gik Stiftsprovsten endog til sin Søns yndige unge Kæreste, Frøken Lise Storm, og satte hende og hendes Moder fuldstændigt ind i Striden, som han så den.

Han advarede den unge Pige mod sin egen Søn, hvis han fremdeles stod fast i sine Vrangforestillinger.

Fru Storm blev forfærdet og krævede af Datteren, at hun skulde bryde Forholdet. Men den unge Pige bad nu sin Ven om at skildre Striden, set fra hans Side, og meget snart erklærede hun, at det var Emil Clausen, der stod på Sandhedens Grund, og at hun i den Strid aldrig vilde vige fra hans Side.

Men Fru Storm mente det nu nødvendigt at forvise hende fra Hjemmet, for at hun ikke skulde fordærve sine yngre Søskende.

Da åbnede Lars Boisens deres Hjem i Vesterborg for hende, mens Emil Clausen søgte Præsteembede på Kraft, og dermed røg Professor Hornemanns andet Professoremne.

Alt dette optager Bispinde Boisen i en utrolig Grad, hendes Hjærte holder med de unge, mens Forstanden stadig har Betænkeligheder.

Der er også politisk Røre. Hendes Ungdom vil med til en Fest for Tcherning, der er bleven forvist Landet for sine Reformers

Skyld; heldigvis manglede de Penge, når hun lukkede for Pungen, og det gjorde hun.

Marie bryder sig ikke om at komme i Kædeselskabet, men så melder Moderen dem ind i Venskabelige Selskab, der skal være så fornøjeligt.

Sådan går Vinteren. Frits har stor Glæde af at være blevet Religionslærer ved en Pigeskole; mange af hans Elever lytter til Ordet om Frelseren med stor Glæde, og han er selv hver Dag uendelig glad, når han kommer hjem fra disse Timer.



PASTOR FRITS BOISEN

Ved Eksamen om Foråret er dog pludselig han og dermed hans Moder midt inde i den standende Strid.

Den første Dag, da han havde eksamineret 1ste Klasse, med en Pastor Smidt til Censor, havde Frits Boisen høstet stor Berømmelse, Smidt skrev et strålende Vidnesbyrd i Protokollen, og Bestyrerinden var lykkelig.

Næste Dag var Stiftsprovst Clausen Censor.

Han sad stiv og bleg og bed sig i Læben af Forbitrelse over, hvad han måtte høre.

I Skolen sagde han ikke et eneste Ord; men bagefter forlangte han af Bestyrerinden, at Frits Boisen skulde siges op, hvis han (Stiftsprovsten) skulde vedblive at sige god for hendes Skole, men først skulde hun dog sende Boisen op til ham.

Det var et frygtelig strengt Besøg.

Clausen krævede, at han skulde fornægte Jesus som Frelseren. Sagde, han plettede sin Faders Minde, han måtte vende sig i Graven af Sorg over en sådan Søn!

Under hele Besøget fo'r han oprørt og bedrøvet op og ned ad Gulvet, en Gang næsten råbte han: »De har lært tværtimod Naturen, Forstanden og den ægte Kristendom!«

Men da alle disse strenge Ord ganske afgjort ikke gjorde den tilsigtede Virkning på den unge Mand, der var ham kær, og som i Årevis havde været næsten som en Søn i hans Hus, blev han pludselig bleg, som skulde han få ondt, åbnede Døren, bukkede fornemt og — lod ham gå.



DUEL

Det gjorde et meget Stærkt Indtryk på Marie Boisen at høre Frits fortælle om Besøget hos Clausen. Hun og Eline følger ham til Lindberg, der afgjort synes, at Frits Boisen skal sagsøge Clausen. Flere unge Venner, de også opsøger, mener det samme, og de kommer hjem til Moderen som Fyr og Flamme. Men hun hverken vil eller kan billige at gå den Vej og vil ingen Penge give dertil.

Kort efter står hun pyntet iblandt dem, hun vil selv gå til Clausen.

Hvor er hun dog bleg og lille i det Sørgetøj, som hun stadig vil bære, de vil alle så gerne støtte og hjælpe hende, og så er det dog denne lille, spinkle Skikkelse, på hvis Skuldre alt bliver lagt.

Stiftsprovsten tog koldt imod hende. Han sagde, at han ventede, det vilde blive en Kamp; men den skulde — det kunde han forsikre hende — gå hendes Søn imod, til Skam for hendes afdøde Mand, men — i denne Sag — hverken vilde eller kunde han handle anderledes.

Hun lod ham tale helt ud, så først talte hun, klogt og kærligt, beskedent og dog med den rolige Værdighed, som just han forstod at værdsætte.

Frits skulde have Lov at arbejde videre til Sommerferien, så skulde hun love, at han fortrak og ikke vendte tilbage, men alt skulde forløbe, uden at det blev ham til Skade på gode Navn og Rygte, og så, inden der var Tid til noget Afslag, fortalte hun fornøjet om den uventede Arv fra hendes Mands Slægt i Slesvig, som vilde hjælpe hende til at gennemføre de to yngste Sønners Studier, og så gik hun uden videre over til at fortælle, hvor yndig

man fandt hans Svigerdatter, Lise Storm, i Vesterborg Præstegård, og at man mente, at Emil vilde blive kaldet til Gimlinge, og skete det, skulde Brylluppet stå i Vesterborg, hvor Lars vilde vi dem.

Stiftsprovsten ser usikkert på hende, det er, som han glipper med Øjnene mod stærkt Solskin. Så siger han blødt, men nølende: »Ja, hun er yndig, — — jeg vilde dog så gerne selv vi dem, — ja, selvfølgelig skal jo Lise selv vælge mellem Lars Boisen og mig — — men — — når jeg nu læmper mig efter Dem, kære Bispinde Boisen, kunde De så ikke lempe noget i Orden for mig? Jeg tør jo ikke selv foreslå det, for jeg kunde vist ikke bære et Afslag; men jeg har længe tænkt over det, jeg vil nok ægtevi Lise og Emil efter det gamle, uforandrede Ritual, — ja, det vil sige, de skulde så vies her i min Stue og kun med de lovbealede Vidner. Tænk over det, vi er jo dog, kære, gamle Veninde, når alt kommer til alt, mer Fader og Moder end Teologer, ikke sandt, vi forstår hinanden?»

Jo, hun forstod og forstod at hjælpe ham i den Sag.



1STE KOR. 13,7

Marie Boisen har foreslået sin Moder, om de ikke alle den følgende Søndag skal gå til Alters hos Grundtvig.

Peter og Harald, der har været grebet af deres Broders Mod og Mandshjærte overfor Stiftsprovsten, er dybt alvorligt blevet enige om for Fremtiden åbent at vedkende sig at være Grundtvigs Disciple.

Så er de da en lille lykkelig, frimodig Skare, der Søndag Morgen kommer ind i Frederikskirken.

Fru Boisen synes, hun et Øjeblik ser et Glimt af Peter Kirkegård. Hun ved jo, at han herhjemme nylig har taget den theologiske Licentiatgrad og vil begynde at holde filosofiske og theologiske Forelæsninger. Hun har været dybt krænket over, at han endnu ikke har aflagt Visit hos hende, og hun har længe besluttet, at om de tilfældigt mødtes, vilde hun behandle ham med isnende Kulde.

Nu kom det ganske anderledes.

Ved Skriftemålet opførte han sig som den, hun kendte så godt, idet han næsten puffede andre tilside for at kunne knæle ved Maries Side.

Fru Boisen kunde ikke få Styr på sine Tanker, da hun mærkede, hvor bevæget de begge var, men Gud være lovet, på en Gang kunde hun sænke al sin Sorg og Bekymring i sin Frelsers Favn — hjælp os, Gud Fader, Søn og Helligånd, mumlede hun og bøjede Hovedet under Præstens Hånd.

Under hele Gudstjenesten veg Kirkegård ikke fra Maries Side. Moderen så med Undren det vidunderlige Udtryk af Lykke i Maries Ansigt.

Da de alle stod uden for Kirkedøren, sagde Kirkegård smilende: »Fru Bispinde, må Deres Frøken Datter gå i »venskabeligt Selskab« med mig i Eftermiddag? Skoven er lige udsprungen, jeg kender et Sted her i Nordsjælland, hvor der er skønt som ved Vesterborg Sø i gamle Dage, Nattergalen slå som i Theofili Skov, og der vil vi repetere Fortiden og overveje Fremtiden — vil De overlade hende i min Varetægt?»

Bagefter tænkte Fru Boisen: »Ja i Formen var det en Bøn, men realiter kun en Meddelelse.« Og at han så drillende lod hende vide, at han vidste alt om Marie, at hun endnu var fri, og alle hendes egne moderlige Bestræbelser med de forskellige selskabelige Foreninger, som hun havde — slæbt, ja, det kunde man godt kalde det, Marie med til.

Men hvor havde Marie idag været rolig og skøn i sin Glæde, som forvandlet.

Da Kirkegård om Aftenen havde fulgt Marie hjem og hensynsfuldt og meget smukt anholdt om hendes Hånd hos Bispinden, var de blevet nogle Timer alle samlet med hinanden.

Kirkegård havde selv opfordret Marie til at synge snart denne snart hin Sang, alle valgt blandt dem, hendes Fader havde elsket højest, og det slog dem alle, at hendes Sang og Guitarspil var mer ophøjet skønt end nogensinde.

Til sidst sang hun på Tysk: »Sig Månen langsomt hæver —« af Mathias Claudius.

Da hun var færdig, tog hun Guitaren og gik hen til Frits og Eline, der sad i dæmpet Belysning i en Krog af Stuen.

»Vil I modtage min Guitar? jeg har sunget og spillet nok i mit Liv, der er så meget andet, jeg skal have indhentet, og dertil vil min elskede Ven hjælpe mig, min Sang og Musik vil kun sinke mig. Tag den, Frits, og forvar den vel, jeg har elsket den så højt!«

Som i en Ekstase gik Kirkegård hen og tog hende for deres alles Øjne lidenskabeligt i sine Arme.

Kort efter stod deres Bryllup i stor Stilhed.



GUDELIG VÆKKELSE I VESTERBORG

I Etatsråd Jørgensens (Søllestedgård) Mine Erindringer er der en ganske karakteristisk Skildring af Pastor Lars Boisens første Præstetid i Vesterborg:

»For alle tidligere Venner af dette smukke Hjem var det nu imidlertid som uddøet. — At Lars Boisen og hans Hustru aldeles ikke tage Del i nogensomhelst Selskabelighed med nogen af deres gamle Venner på Egnen, men levede et ganske stille Liv, det var jo Noget, som — om det end måtte forundre os, at han i mange År ikke satte sin Fod på Søllestedgård — man ikke havde Ret til at bebrejde ham, selv om man beklagede det. Han holdt nu hver Søndag Eftermiddag, efter endt Gudstjeneste i begge Kirkerne, Bibellæsning i Præstegården i det temmelig store Lokale, hvor Seminariet havde været. Til disse Forsamlinger kom der så mange Mennesker, at Lokalet næppe kunde rumme dem, medens Kirkerne om Formiddagen næsten stod tomme, For Mennesker, som ikke vidste, hvorledes de skulde tilbringe en Søndag Eftermiddag og Aften, var dette jo noget Nyt, som kunde trække Folk sammen. Med største Forbauselse sad jeg ofte en Søndag Eftermiddag på Søllestedgårds Havestuetræppe og så, hvorledes Folk strømmede ad Vejen til »den gudelige Forsamling i Vesterborg.« Disse Forsamlinger trak undertiden ud til langt hen på Aftenen og udskejede i mange forskellige Retninger på en forfærdelig Måde. Nogle af de Bedste og Troeste til at møde ved disse Bibellæsninger, de samme, som Lars Boisen, efter Sigende, havde rost som de mest troende Kristne, bleve tiltalte og straffede for meget grovere Forbrydelser, som de havde udført om Aftenen efter Møderne. Dette skal han have taget sig yderst nær, og dermed ophørte disse Bibellæsninger.«

Om alt dette hørte Bispinde Boisen rygtevis og især gennem sine gamle Søstre, Frkn. Sara og Lise Nannestad, der beskrev det hele, hver på sin Måde.

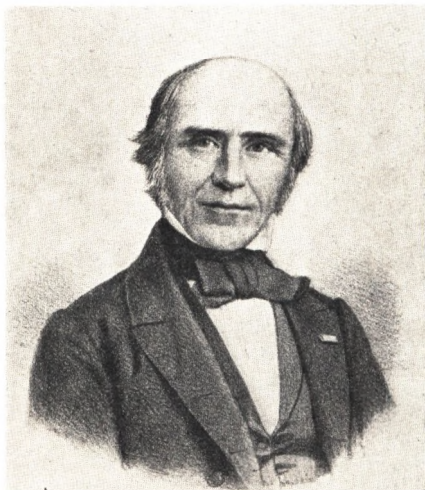
Disse to gamle Søstre, der elskede hinanden så højt og aldrig kunde undvære hinanden ret længe, var nemlig bleven dybt uenige om denne nye Form for religiøst Liv. Tante Sara med det bløde, kærlige Sind havde det taget fuldt og helt, hun hørte nu med til de Opvakte og gik med Begejstring op i det hele, forargedes over Dans og Kortspil og dømte foreløbig rask væk gode, gamle Venner bort i Mørke og Glemsel.

Tante Lise derimod skrev lange Breve til Bispinden, at det var næsten ikke til at holde ud evigt og altid at høre på al den Omvendelsessnak. »Jeg si'er til Sara, hvad vil det sige, at du forsager Dans, du har jo aldrig kunnet danse i Takt, Sara, ikke engang i din Ungdom, hvor skulde det så kunne friste dig nu? Og så Kort, du har jo aldrig duet til Kortspil, lille Sara, du kan inte huske de Kort, der er falden, vi har jo aldrig gidet spille med dig, så når du nu mener, at du kan glæde vor Herre ved at forsage Kortene, så er det rimeligt, du gør det. Men jeg kan inte se, Sara, at du er bleven bedre efter din Omvendelse, du piller immer i Brødbakken efter de blødeste og tyndeste Skiver, du fisker Skindet op af Flødekanden til din Kaffekop, og du tager altid efter de stegte Andelår, dem vi andre osse kan li'. Forsagelse, det må da være at forsage det, der frister én; blev jeg opvakt, fik jeg — sådan som jeg ser på det — ikke mere Lov at tage den lille Romtoddy om Aftenen, der gør, at jeg sover så trygt hele Natten. Nej, jeg kommer der inte Sara, men præk du bare!«



PASTOR LARS BOISEN

Da kommer der en Dag et alvorligt Brev fra Pastor Karl Boisen i Nebbelunde. Han er angst for Broderen Lars, det er, som han er ved at bryde sammen. Lars Boisen kan ligesom ikke komme over den Skuffelse, de »hellige« Mennesker har beredt ham. Han havde været så lykkelig over det åndelige Liv, der var bleven vakt ved hans Forkyndelse, alt havde han ofret: Penge, Gæstfrihed, sit Hjems Hygge, sin kostbare Tid. Altid havde han været parat til



PASTOR KARL BOISEN

at høre på alle mulige Menneskers Hjærteudgydelser og nu Resultatet: Skam, Skade og hans egen dybe, tunge Skuffelse. Tilmed var hans unge Hustru bleven svag, han var meget bekymret for hendes Helbred.

Da sagde Frits Boisen til Moderen: »Nu er Tiden der, han må høre Grundtvig.«

»Ja, vi vil prøve at få både ham og Karl herind at fejre Faders Fødselsdag sammen med os, og så kan de om Søndagen høre Grundtvig.«

Det ordnedes let, men Aftenen før den Søndag, da Frits kom ind i Sovekammeret for at sige Godnat til sin Moder, bad de med hinanden, at Grundtvig den næste Dag må holde én af sine allerbedste Prædikener, tale sådan, at det kan gribe Brødrene for hele Livet.

Det lykkedes også på en ganske overordentlig Måde, »for jeg mindes aldrig,« fortalte Frits siden, »at have hørt Grundtvig tale med en sådan Inderlighed og Kraft som den Gang.«

Det var som i Triumf, at han gik ud af Kirken og spurgte sine Brødre: »Nå, hvad sige I dertil?« og de svarede, at de aldrig havde hørt noget lignende.

Om Eftermiddagen gik de alle tre op til Grundtvig, og Samtalen

med ham til langt ud på Natten fik afgørende Indflydelse på dem. Karl, som var en frimodig Natur og hurtig også i sin åndelige Bevægelse, vovede sig straks til at skrive en lille Bog som Indlæg i Sagen: »Det levende Guds Ord«. Daværende Biskop Rasmus Møller skrev en Fortale til Bogen, som rigtignok gik stik imod Indholdet, men han glædede sig alligevel over, at han hørte til de Præster, som grundede over slige Spørgsmål*.

Fra den Dag besøgte Frits Boisen jævnligt Grundtvig, og de unge Brødre fulgte med.

* Meddelt ved Pastor Harald Boisen.



MARIE KIRKEGÅRD DØR

Der kom nogle rige og lykkelige År. Frits Boisen havde fået Embede som Katheket i Storehedinge og var bleven gift med sin Eline.

Harald var bleven Student, Peter havde taget anden Eksamen.

Moderen oplever det, hun i så mange År har drømt om: at se Marie fuldtud lykkelig.

Vel kunde det endnu ske, at Kirkegård fik Anfald af Skinsyge, når han så hendes Kærlighed til Moderen og Søkendeflokken, og så kunde han nægte at gå ud med hende, når hun skulde være sammen med dem, og i Stedet for sad han så hjemme og skrev Brev og Digte til hende, som hun smilende tog imod, når hun kom hjem til ham.

Moderen havde også Besøg af Helga Reedtz, der var lykkelig og strålende smuk.

Hun skulde sammen med sin Svigermoder til flere Fester ved Hoffet, Prins Christian havde om Efteråret deltaget i Jagterne på Palsgård.

Svigermoderen var stolt af sin Svigerdatter, man fandt hende begavet, meget nydelig, og stadig var hun dog den hjærtensgode Helga hjemme fra den gamle Præstegård.

Da kom der en stor Sorg.

Bispinden får en Febersygdом, Marie får den også og i højere Grad. Da Feberen stiger, sender Kirkegård pludselig i sin Angst Ilbud efter Frits Boisen. Herom har Eline Boisen meddelt:

»Boisen rejste straks, men kom alligevel for silde, hun var død samme Morgen. Boisen må have været på denne Rejse den Nat, Marie døde, thi jeg ved vist, at jeg da var alene og tænkte så

levende på hende. Hendes Gitar hang i vor Dagligstue, jeg må have blundet, thi pludselig vækkes jeg ved at høre et voldsomt Greb på den. Underligt nok blev jeg ikke angst, skønt det egentlig var mig klart, at det var en Hilsen fra Marie, men det hele var forunderlig fredeligt. Al Søvn var borte, jeg lå og tænkte på hende med Vemod og Kærlighed.

Ud på Morgenstunden hørte jeg den samme Lyd. Da stod jeg op og gik ind i Dagligstuen — to Strænge hang på Gitaren.

Den Morgen døde Marie Kirkegård.

Da Frits Boisen kom hjem, havde han meget at fortælle om sin Søsters forunderlige Død.

Fra det Øjeblik Feberen var bleven så stærk, og hun var uklar, havde hun begyndt at synge så mageløst skønt, og da var det, Kirkegård havde sendt Bud efter Frits Boisen.

Mange Mennesker havde samlet sig på Gammel Torv for at høre på denne forunderlige Sang.

En Fru Bjørn og hendes Datter, der boede i samme Hus, havde fortalt Frits Boisen derom. Først havde hun sunget mange rørende Sange, så dejlige, så de aldrig havde hørt noget lignende.

Den Nat hun døde, havde hun en Tid sunget næsten rædsomt dejlige Sange, de talte stadigt om, at de ønskede så inderligt, at de havde kunnet nedskrive disse forunderlige Toner. På Torvet havde samlet sig en stor Mængde Mennesker, der stod og lyttede.

Efterhånden døde Tonerne hen, og nu var det, som hun var ganske klar. Hun vendte sig mod Vågekonen og sagde med svag Stemme: »Bed for mig — nu skal jeg snart bede for Dig i Guds Rige.«

Man kunde se, hun forsøgte at folde Hænderne, de hjalp hende dermed, og kort efter råbte hun med et forklaret Smil »Fader,« og dermed var det forbi.«

Eline Boisen skrev om hende: »Hun var en svag Kvinde, men ydmyg som få, under andre Omgivelser vilde hendes bløde Sind og varme Hjærte bleven ganske anderledes anerkendt.«

Der kom for lang Tid et dybt Tungsind over Kirkegård. Han skrev mange Digte præget af hans Tungsind og Forvisningen om

hans egen nære Død. Et af de mest personlige er følgende (April 1838):

Sig, mindes du de Ord, vi skifted,
I sidste Kvæld af Jordens Lyst?
Din Ånde bort min Tåre vifted,
Min Tale Stenen fra dit Bryst?

Sig, mindes du, hvor mørke Skygger
Før — ak det sidste — Solglimt svandt?
Den Gæst, som dybt i Hjertet bygger,
Forstod og sig forstået fandt?

Sig, mindes du, da sammenføjet
Vor Bøn til Nådens Trone steg?
Fred Hjertet slog, Fred lyste Øjet,
Og Tvivl og Angst og Mishab veg.

Og når jeg snart herfra skal fare,
Den Dråbe med i Trøstens Skål
Mig unde Gud, at det skal vare,
Hvad her så fage fandt sit Mål.

Kirkegård var efter sin Hustrus Død meget forvandlet, hendes Slægt, som hau så ofte havde været skinsyg på, overøste han nu med Velgærninger.

Han vilde givet Lars Boisens brystsyge Hustru en Rejse til Madeira, hun døde dog, inden den kunde komme iorden.

Sin Svigermoder forærede han i Julegave for 2000 Rdl. Aktier, og da hun var for stolt til at ville tage derimod, sagde han, at hun så til Gengæld kunde overlade ham de Gældsbeviser, hun havde på Frits, udstedt da han skulde overtage sit ny Embede i Skørpinge.

Da han fik dem, rev han dem itu i hendes Påsøn.

Men helst vilde han tale med Eline Boisen om sin Marie. Til hende fortalte han, at hun, i den sidste Tid før hun blev syg, havde været så optaget af Tusindårs-Riget, altid var de i deres Samtaler kommen tilbage til det Emne.



SORG OG GLÆDE

Fru Boisen holdt ikke ud at blive i København efter Fru Marie Kirkegårds Død, så da man fra Palsgård indbød hende til at flytte dertil, tog hun med Glæde derimod og var der til Fru Helga Reedtz' Død i 1840.

Hvor gærne havde hun ikke ofret sine sidste Kræfter for de fire små Børnebørn, hvoraf især den lille Nanna stod hendes Hjerte så nært, men Fru Helga havde kort før sin Død selv sagt, at nu var hendes Plads i Vesterborg, for at være kærlig mod de to gamle Tanter, der følte sig så ensomme og overflødige i Verden, og så havde hun tilføjet med et stærkt Blik: »Sig alle gamle Venner derhjemme, at jeg er død i min Faders Tro!«

Så kom hun da tilbage og skabte et smukt og hyggeligt Hjem for sine to gamle, skrøbelige Søstre, der helt havde fundet hinanden i god, gammel men grundtvigsk farvet Kristendom, og da Frøken Sara nogle År efter en tidlig Forårsdag fik Hvile for al sin Susen og Dusen i Hovedet, var det øjeblikkeligt klart for alle, at Frøken Lise vilde følge hende med de første faldende Blade.

Endnu står deres Mindesten og fortæller:

»De ærværdige Søstre Sara og Elise Nannestad, nær forenede i Døden og i det evige Livs Håb, døde d. 24de Marts 1844 og d. 26de Sept. 1844. Dette Minde sattes dem af deres Søster Nanna Boisen.«

Endnu en herlig Fest oplever hun med sine Børn, det er Peter Boisens Bryllup med Grundtvigs Datter Meta.

Hun bor på Palais royal og har indbudt Fru Eline Boisen til at bo hos sig.

Brylluppet er ved Lys i en propfuld Kirke, hvor også Dronning Caroline Amalie var tilstede.

Sangen lød henrivende, især bruste Grundtvigs til Dagen digtede
Brudesalme:

»Huset, som Gud har bygt,
Det kan trygt
Som på en Klippe hvile
Og smile
.«

Dybt greben fyldtes hun tillige med Undren over, så hurtigt det dog var bleven både let og fornemt at være en Grundtvigs Discipel.

Hun så på den skønne Meta, som Dronningen kyssede, ved Siden stod hendes sidste unge Svigerdatter, Harald Boisens trolovede Caroline Lindeskov, der var Brudepige sammen med Baronesse Stampe, Frøkenene Skov og Dalgas. Og hun så på de to lykkelige, unge Sønner, — var det virkelig kun en halv Snes. År siden, de sneg sig om ad Sidegader for at undgå al den Hån og Spot for Grundtvigs Skyld.

Ingemann skulde være Brudefører. Da alle pårørende var samlet, ser de pludselig en underlig Skikkelse med en sær, sort Klud på Hovedet, indhyllet i et sort Silkegevandt, som om hun ingen andre Klæder havde på, så underligt hjælpeløst gå helt op i Kirken inden for Rækværket om Alteret ved Siden af det ene Alterlys, men Pastor Boie Boisen forstår straks, at det må være Fru Ingemann, byder hende Armen og får hende anbragt.

Hun samler Tankerne om Bryllupstalen, det kunde jo ikke nægtes, at Grundtvig næsten udelukkende talte til sin Datter. Bispinden følte sig lidt stødt, men så sagde han så kønt og stærkt bevæget, at det var hans Bøn, at Meta som Hustru vilde ligne sin Moder.

Endnu gladere blev hun ved Bordet, hvor Grundtvig fortalte en hel Del smukt om hendes Mand, der altid havde været kærlig mod Grundtvig, da alle andre betydende Mennesker råbte Ak og Ve over ham som en gal Mand, derfor havde han også tilegnet Biskop Boisen sin første Prædiken-Samling.

Brudgommen talte kønt, og Ingemann og mange flere. Det var

en vidunderlig festlig Dag, hvor Dronningens prægtige Brudegaver vakte alles Beundring.

Men atter kom Sorgerne. Fru Dore, den blide og kærlige, havde aldrig forvundet, at de havde mistet deres to yngste Børn, nu var hun udslidt. De var flyttet ind i Enkesædet med de sidste sparsomme Rester af alt det, de engang havde ejet. Men deres unge Datter Nanna var deres og Bedstemoderens daglige Solskin.



TREÅRSKRIGEN

Da var Krigen i 1848 kommen som et Jordskælv over hende. Dagligt havde hun takket Gud, at hendes Mand ikke oplevede den. Den vilde have beredt ham utrolig Sorg og Lidelse, dræbt hans Tro på Mennesker — dræbt ham selv.

Han, der havde elsket alt, hvad tysk var, og i Sandhed modtaget så meget godt derfra, hvor vilde det været ham ufatteligt svært.

Hun vilde da atter have fået den Opgave (som i de kristelige Spørgsmål) at gøre ham forstående overfor Sønnerne, overbevise ham om Holstenernes Trædskhed og Vigtighed, forkælede, som de altid havde været, af de danske Konger.

Hvor gærne hun vilde, kunde hun i disse Krigsår aldrig gå helt med sine Børn, det var, som hun hele Tiden så sin Mands kærlige, bedrøvede Øjne og hørte den elskelige, gamle Holstener Mathias Claudius sige »Krig er ond, og Gud fri mig for at være Skyld deri.«

Antons eneste Søn Peter, hans og Dores Alderdoms Trøst og Håb, henrives af Frits og Eline til at gå frivilligt med. Han skriver hjem til Vesterborg, at nu drager han afsted, og Eline har skænket ham og en Kammerat alle sine Guldsmykker — gamle, fine Ting fra hendes Forfædre, som hun har bedt dem om at gøre i Penge til Gavn for Soldaterne.

Bispinden synes, de raser. Frits og Eline er så fattige, undtagen på Børn, skal deres små Døtre da ikke arve et eneste Smykke fra deres Moder — slængt hen til en tilfældig Guldsmed — Vanvid!

Hun hører om, at deres halvvoxne Børn: Nanna, Jutta og Peter løber rundt i deres eget Sogn og Nabosognene, end ikke altid kommer hjem til Natten. De sælger Lodsedler til Fordel for Sol-

daterne. Særlig Nanna, allerede så smuk og uimodståelig, får solgt mange.

Men efterhånden er Folk ved at trættes, de lukker Dørene for dem, pudser Hunden på dem. En grinende Karl har spurgt Nanna, om hun ikke tager mod et Kys i Stedet for Penge, hun bliver angst, men løber videre — videre for at frelse sit Fædreland! Hvor er Forældrenes sunde, vågne Sans?

Anton Boisen rejser til Skørpinge på Sjælland for hos Frits og Eline at kræve sin Søn tilbage, de må da kunne forstå, at det er umuligt, at Peter kan gå i Krig mod sin elskede, fromme Moders Landsmænd og Slægtninge.

Men Eline, der er ene hjemme, betragter ham næsten som en sølle Landsforræder, forstår ham slet ikke, og han kommer bundfortvivlet tilbage.

Et Lyspunkt er Pastor Harald Boisens Bryllup d. 19de Juli 1848 med sin yndige Brud Caroline Lindeskov.

Det bliver holdt i Vesterborg, og den gamle Moder fryder sig over endnu engang at se Børneflokket samlet, og over deres store indbyrdes Kærlighed.

Hun kan ikke se sig mæt på dem, mon der er en Moder i hele Danmarks Rige, der har sådan en Flok Sønner, som hun.

Hendes kloge Øjne, der bliver så søde og milde, når hun ser på dem, indeholder en brændende Bøn, det føler de alle: »Mine elskede Børn, hold sammen i Lyst og Nød, lad Eders Faders Kærligheds-Ånd leve iblandt Eder og Eders Efterkommere, så vil I blive en velsignet Slægt i Landet.«

Så ser hun på sine Svigerdøtre. Ja i disse Dage sværmer alle Mændene om de tre unge, yndige Kvinder Caroline, Meta og Antons Nanna. Hun ved det godt, hendes Sønner er måske nok for meget fængslet af Ungdom og Skønhed. Det er, som Eline og Mathilde (Lars Boisens anden Hustru) er lidt forsagte, begge frugtsommelige og besværede.

Hendes Hjærte bliver så varmt. Hun vil give sine Sønner et Ord med på Vejen, inden hun dør, hun vil skildre for dem, hvordan deres Fader altid var mod hende, når hun bar hans Børn under sit Hjærte.

Denne Svaghed overfor Ungdom og Skønhed har de ikke fra ham, sukker hun beskæmmet.

Men hun vil også tale med sine Svigerdøtre — ja, hvis hun da kan — og fortælle dem, hvor ren og uskyldig denne Skønhedsglæde er, den bliver kun uren, når den betragtes som uren.

Og så er der, én hun vil skildre for dem, — ja, hvem andre end den Svigerdatter, hun altid har elsket højest, fordi hun er så prøvet og lutret: Antons fromme, uselviske Dore, der går omkring iblandt dem tjenende og hjælpende, selv så svag og så åndeligt lidende ved at høre om alle Krigens Rædsler.

Krigen går ind i sit andet og tredje År.

Karl Boisen har med sin Familie forladt det yndige Hjem i Wonsbæk Præstegård.

Hans Hustru og lille Pige rejser omkring hos Familien, selv har han tilbudt sig som Feltpræst.

Alt i Præstegården er pakket sammen og låset, Sølvtøjet gravet ned under Kakkellovnen i Studereværelset, og så overlades Hjemmet til en trofast Karl og Pige.

Kort efter bliver Præstegården omringet af tyske Dragoner, de har Ordre til at tage Karl Boisen, om det så var foran Alteret, og bringe ham til Rendsborg. Da de ikke fandt ham, blev de som rasende, teede sig som vilde Dyr, blev liggende i Præstegården og brækkede alle Gemmer op, tog alt Tøj, Linned og Dyner, huggede Møbler og Spejle itu, ødelagde den lukkede Vogn og Kirsebærtræerne i Haven. Præstekjolen hængte de om et Svin, som de kaldte Præsten og slagtede. En Kalv døbte de i Fjorden og kaldte den Frederik d. VII!

Men hvor meget de end ængstede og truede Karlen og Pigen, fik de ikke Besked om Sølvtøjet.

Da Danskerne påny fik Overtaget og holdt Haderslev besat, kom Karl Boisen en Søndag til sit gamle Sogn. En af hans fordums Venner, der havde forstået at bære Kappen på begge Skuldre, havde indrettet sig i Præstegården, hvor han brugte, hvad Soldaterne havde levnet. Nu skulde han just holde Gudstjeneste, da Karl Boisen kom til Præstegården.

Som en Løbeild gik det gennem Sognet, helt ind i Kirken: »Vor Præst er kommen tilbage!« og nu ilede Menigheden til Præstegården, hvor han holdt en gribende Gudstjeneste med dem, og de alle gik til Alters med hinanden.

Bønderne kom og tilbød at køre Resterne af hans Ejendele til Kolding, hvor han foreløbig havde sit Kvarter blandt Soldaterne. —

Bleg, med rystende Hænder, sidder Bispinden og læser dette Brev.

Sommerdagen er så blid og smuk, Vinduet ud til Haven er lukket op, derude går Præstegårdens godmodige Karen-Stine og hypper Kartoffler, hun synger imens med begejstret, skingrende Stemme Grundtvigs sidste Krigssang: Til de danske Ryttere.

»En Helt os førte, og han hedder Flindt,
Og Ild er der i ham tilvisse,
Vi så på ham, og vi huggede blindt
på Hoved, på Hals og på Isse,
men hvad vi så ramte af Hjærtens Grund
om ikke det dratted, det dinglede kun!
Du danske Rytter! i Sadlen sid fast
og lad det i Tyskerne knage! —«

Da ser hendes Barnebarn Nanna Boisen, og Ane Sypige, at hun bliver ganske hvid, og havde de ikke grebet hende i deres Arme, var hun bevistløs styrtet til Jorden.





BISPINDE NANNA BOISEN, F. ANNA NANNESTAD

DEN I I TE MAJ 1853

Fru Dore Boisen overlevede ikke Krigen. Da hendes elskede Søn kom levende hjem, efter at have deltaget i flere blodige Slag, og knælede ved hendes Dødsleje, kyskede han hendes små, arbejdsvante Hænder, tørrede Sveden af hendes Pande og hviskede:

»Lille Moder, jeg går aldrig mere i Krig.«

Og Anton Boisen måtte, hvor svært det end faldt ham, låne Penge, så han kunde stille for sig i det sidste Krigsår.

Bispinde Boisen havde i disse År fået et Knæk, hun aldrig helt forvandt, hendes Nærmeste mente, at hun undertiden var lidt uklar, dog var der én, der altid hævdede, at hun just var det mest klartskuede, forstående Menneske i hele Verden.

Det var hendes elskede Barnebarn, den yndige Nanna Boisen*. Høj og slank med sit strålende Smil ser hun hver Dag ind til sin Bedstemoder og Ane Sypige.

Fru Boisen er ofte opfyldt af, at der i en nær Fremtid forestår hende en stor og svær Eksamen, som hun ikke kan bestå, hvis hun ikke får repeteret hele sit Liv.

Nanna Boisen og Ane Sypige må høre hende og gøre Indsigelse, hvis hun tager fejl.

Og så sidder de da nogle Timer hver Dag med deres Sytøj og hører med Undren på hende.

Der er nu først Barndommens Billedbog, hun fører pludselig et — som det synes — upåkrævet Forsvar for hendes Slægts Velgører, den gamle Biskop Frederik Nannestad, hendes Faders Onkel. Det er så skammeligt, at man bebrejder ham hans store Strenghed mod Studenterne, det er dog kun godt og rigtigt, at han fik indført, at ingen Student må ligge

længere på Regensen end fem År — »tilforn lå mangel en sin Livs Tid ud — kalder Du det så at være for streng, Nanna?»

Nanna fralagde sig en sådan Opfattelse.

»Vel var han ortodoks og talte ingen Afgivelser fra det, der for ham var den evige Sandhed, men hvor gik han dog, da han var bleven Biskop i Trondhjem, med Begejstring ind i sin Formands Biskop Harboes, levende Interesse for, at Finnerne skulde høre Evangeliet forkyndt på deres Modersmål. — Engang skal Du fortælle videre om ham til Dine Efterkommere, lille Nanna! Man har sagt, at han var gerrig, og så forærede han dog, da han blev Biskop



GODSEJER FREDERIK NANNESTAD
STORFOSEN

* Digteren Jacob Knudsens Moder.

i Norge, sit smukke Hus i Århus som Bolig for sin Eftermand i Embedet. Senere gav han tilbage alle de Legater og Stipendier, han selv i sin Ungdom havde nydt ved Universitetet. Hvor mange rige Folk tænke på at gøre det?»

Selv Ane Sypige var imponeret.

En Dag er hun nået til at omtale sin Barnekærlighed til Fæteren: »Jeg har aldrig glemt ham, skønt jeg ikke har set ham, siden jeg var et lille Barn, og sådant er vist altid gensidigt. Jeg ved, at han har heller aldrig glemt mig. Af hans 10 Børn blev der født en lille Pige i det strenge År 1825, da han på Grund af Pengekrisen ikke længere kunde holde Slægtsgodset, Storfosen og Beian. Den lille Pige blev døbt Nanna Petra Boisen Nannestad, man har fortalt mig, at hun skal giftes med en Læge Arentz, nu magter jeg intet mere, jeg vilde dog så gerne beredt hende en Glæde for hendes Faders Skyld.«

Også om Fattigdommen efter Faderens Død har hun meget at fortælle:

Der var i Slægten et gammelt Brev*, som hendes kære Broder Christoffer Nannestad** efter Københavns Brand i 1795 skrev til Søsteren Elise; intet kan bedre minde hende om den Tids Fattigdom end dette gamle Brev. Hun læser mellem Smil og Gråd et Brudstykke. Efter først at have skildret Brandens Rædsler, skriver han:

»Af min Ejendom har jeg kun mistet lidet, thi jeg havde kun lidet at miste — dog dette lidet var nok for mig, da jeg ej har Evne til at forskaffe mig noget igen. I den første Forstyrrelse troede jeg, at jeg havde fået alt reddet, men da jeg nu har fået mit Tøj hjem, savner jeg desværre det vigtigste eller en Del deraf: 1) to Par Buxer, hvoraf det ene Par nye og kun brugt nogle få Dage, 2) min Søndags Kjole, som vel just ikke var ny, men dog heel og god, og virkelig den bedste, jeg ejede — min Søn- og Helligdagspynt er nu en gammel, forslidt Kjole og en ussel Frakke; min sribede Kjole havde jeg på min Krop og fik den altså reddet,

* der nu tilhører Fru Forlagsboghandler Hagerup

** død som personel Kapellan i Fåborg 1805.

men den blev således forreven, at den nu er ganske ubrugelig, især da den i Forvejen var ganske tyndslidt, 3) nogle få Sæt Lintøj, en Halsklud, to Skjorter, et Par Silke- og et Par uldne Strømper — se, alt dette savner jeg til største Bedrøvelse, især Kjolen og Buxerne. — I fald Du, min gode Søster, skulde kassere en gammel Klokke, så kunde Du nok tænke på Din buxeløse Broder — —.»

Men endnu værre stillet end han var dog Broder Andreas, der aldrig fik Eksamen, hans Dagbog* er god at få Forstand af, hvor var han havnet, om ikke min ejegode Mand — vor trofaste Hjælper havde fået ham hertil, gjort ham til Hører i Naskov og derfra til Degn på Fcmø. Hvor var jeg lykkelig, efter al den Fattigdom i min Slægt, da min vakre Brodersøn, Nicolai Conrad Nannestad, kom hertil som Vicepastor og Lærer ved Seminariet og så i 1827 blev Sognepræst i Utterslev og endte som Provst. Men det trykker mig, at jeg aldrig helt og fuldt har fået takket min elskede Ven for al hans Kærlighed og Godhed mod os.«

Noget af det sidste, hun var optaget af, var, at man aldrig af darlig Beskedenhed måtte unddrage de højtstillede øm og kærlig Deltagelse. Hun var bedrøvet over, at hun ikke for de mange År siden, straks var ilet til den unge Grevinde, Benedikte Reventlow på Pederstrup, såsnart hun hørte, hvor dødsenssyg hun var. Hun, der kun 36 År gammel døde i Barselseng fra 7 Børn, hvoraf det ældste var 12 År. Året før havde hun en Sommeraften siddet ovre i Theophili Skov, og da havde hun sagt, »Ak, her ønsker jeg engang at blive begravet.« Nu blev hun det med sit lille Barn i Armen. Over 1000 Mennesker var strømmet til for at følge hende. Biskop Boisen indviede Stedet til at hedde Benediktes Lund i Erindring om den ædle Kvinde, der havde været til Trøst og Hjælp for så mange fattige Kvinder. Boisen havde talt så smukt og trøstende, og Seminaristerne sunget en rørende Sang under deres Lærers Ledelse. Der var gået langt over en Menneskealder siden den Dag, men endnu trykkedes hun af sin Følelse af åndelig Fattigdom, fordi hun ikke var ilet til hendes Dødsleje og havde forsøgt at trøste og hjælpe.

En Dag kom en gammel, træt Mand, det er »den smukke Jyde«

* Tidsskriftet Vor Fortid, 3die Aargang Nr. 8.

fra Seminariets allerførste Eksamen. Han sidder en hel Dag hos hende og fortæller om sin Christine, der altid længtes, men døde uden nogensinde at gensé sit blide, elskede Lålland.

Bispinde Boisen er i disse sidste År til Trøst for uendelig mange Mennesker, det er, som Ane Sypige siger, »én ud, en anden ind«.

I Foråret 1853 er hun fyldt af en mærkelig Forventning, uden egentlig at være syg er hun sikker på, at hendes Død er nær forestående. Hun siger en Dag: »Jeg må nu nok være færdig med at repetere, for der er ikke mere Dødsfrygt i min Sjæl, kun Længsel.«

Hun tror, at Gud vil kalde hende hjem på Fødselsdagen d. 7de Maj. Hun begynder Dagen med et Vers af Poul Gerhardt:

»Og Fader, når du ejegod,
oprykker Blomsten med sin Rod
for bedre den at gemme,
o plant mig da, o giv mig Læ
ved Livets Væld af Livets Træ,
i Paradis derhjemme.«

Der kommer en Rigdom af Breve fra Børn og Børnebørn. Hun er særlig optaget af Brevene fra Harald Boisen og Fru Caroline i Mjolden Præstegård, han fortæller om hende, og hun fortæller om ham, og Moderen forstår, at han hver Uge samler de Unge, og hun holder Syskole med Børnene. Og som den røde Tråd gennem alt, hvad de skriver, er dog hendes kære, kære Søns Forkyndelse: et ærligt, inderligt Vidnesbyrd med stærk Vægt på Herrens Gærning i Sakramenterne.

Hun er helt overvældet af, så godt alle hendes Børn har det, så langt ud over, hvad hun nogensinde har turdet håbe.

Ja, — Anton? når nu lille Nanna er gift med den unge Teolog, Jens Lassen Knudsen, som hele Familien synes så godt om. Jo, også det er ordnet, Ane Sypige har lovet hende aldrig at forlade ham, hygge om ham derhøve på Enkesædet, og Lars og hans Hustru har lovet at indbyde ham til Middag hver Dag, så vil Tiden ikke falde ham lang.

Dagens Timer fløj, og da hun om Aftenen var kommet til Ro,

og hendes to gamle Sønner, Anton og Lars, havde sunget Aftensang og bedt med hende, sagde hun helt fornøjet: »Ja, i Dag blev der så ikke Tid til det, nu bliver det nok på Boisens Dødsdag, det vil jeg ogsaa endnu hellere.«

Også den Dag gik; men da vilde hun ikke op, de hørte hende nogle Gange sige: »Jeg længes så stærkt« og derpå:

»Han kommer, ja, han kommer
at dæmpe al din Ve
og gør en dejlig Sommer
af al din Trængsels Sne.
(Poul Gerhardt).

Dagen efter, d. 11te Maj, lukkede hun sine Øjne, uden egentlig foregående Sygdom.

Hendes Begravelse er atter én af de store Dage i Vesterborg. Et mægtigt Følge. Seks Sønner taler over hende, tre i Kirken og tre ved Graven.

Frits Boisen skrev senere om hende: »Nu hviler på Kirkegården ved den gamle Præst's Side hans mageløs trofaste Hustru, efterat have gennemlevet en lang Enkestand, prøvet i mange tunge Sorger; men i den samme Præstegård fandt hun dog sit Hjem til det Sidste. Svag og skrøbelig på Sjæl og Legeme bevarede hun dog Kjærligheden, hvormed hun havde elsket Sine, dem til et glædeligt Vidnesbyrd om, at Kærligheden er det Eneste, som affalder aldrig.« På hendes Gravminde læses:

»Nanna Boisen f. Nannestad.

født d. 7de Maj 1775 død d. 11te Maj 1853, i 32 År Biskop Boisens lykkelige, højtelskede Hustru, i 22 År hans fromme og gudhengivne Enke. For sine Børn en usigelig kærlig Moder, men Moder tillige for mange, thi hendes Hjærte var fuldt af Kærlighed.«

Ved hendes elskede Barnebarns Bryllup et Par År efter hendes Død, sang man et Digt af Pastor Lars Boisen:

»På Lålland står en Præstegård,
 Alt gammel er dens Bolig,
 Men her en Slægt i mange År
 Har levet glad og rolig.
 Her husedes en fredsæl Ånd,
 Som knytted' mangt et Hjærtebånd,
 Og her var godt at være.

Her sad en gammel Biskop from
 I Kreds af sine Kære,
 Hans Hus ham var en Helligdom,
 Han holdt det højt i Ære;
 Hans Liv henrandt i liflig Fred,
 Thi rigt det var på Kærlighed,
 Den er så god at eje.

En Hustru havde han i Favn,
 Som ham vel tækkes kunde,
 Og end genlyde Nannas Navn
 I mange danske Lunde.
 Af hendes Rod er sprungen ud
 Hun, som idag blandt os stod Brud,
 Det er så godt at mindes.

Så vil vi ihukomme dem,
 Som gik forud i Tiden
 Og skabte os et Barnehjem,
 Som glemmes aldrig siden — —.»

Nej, det var det vidunderlige: dette gamle Barndomshjem blev aldrig glemt.

